

Ajuntament
de Barcelona

FOMENT
DE CIUTAT

PLA DE BARRIS PLA DE BARRIS PLA DE BARRIS

Annex

Consell Assessor del Pla de Barris

Coordinació

Informes i Notes debats Grups treball

Amb el suport de:

Índex de continguts

A. INFORMES

- 1. GT Drets socials, equitat de gènere i acció comunitària / 003**
- 2. GT Educació / 062**
- 3. GT Espai públic i accessibilitat / 097**
- 4. GT Habitatge / 125**
- 5. GT Ocupació / 148**
- 6. GT Salut / 167**
- 7. GT Sostenibilitat / 210**

B. DEBATS GRUPS

- 1. GT Drets socials, equitat de gènere i acció comunitària / 233**
- 2. GT Educació / 238**
- 3. GT Espai públic i accessibilitat / 242**
- 4. GT Habitatge / 247**
- 5. GT Ocupació / 252**
- 6. GT Salut / 255**
- 7. GT Sostenibilitat / 259**

Ajuntament
de Barcelona

FOMENT
DE CIUTAT

Informe del Grup de Treball “Drets socials, equitat de gènere i acció comunitària”.

Consell Assessor del Pla de Barris

Coordinador del grup de treball

Ernesto Morales Morales

Grup de treball:

Marga León

Zaida Muixí

Andreu Domingo

Marc Andreu

Amb el suport de:

IGOP
Institut de
Govern i
Polítiques
Públiques

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

Índex de continguts

A. Introducció.....	4
B. Anàlisi factual.....	6
1. Àmbit i subàmbits d'actuació	6
2. Nombre d'actuacions per subàmbits temàtics i àmbits territorials del Pla.....	7
3. Pressupost total de les accions	11
4. Co-producció amb el veïnat.....	12
5. Connexió amb altres camps d'actuació (transversalitat).....	15
C. Valoració/recomanacions.....	17
6. Actuacions més rellevants a criteri del GT.....	17
7. Reflexions generals sobre els projectes seleccionats	50
8. Identificació de bones pràctiques i aspectes positius.....	52
9. Identificació d'aspectes problemàtics i qüestions a millorar.....	54
10. Recomanacions respecte la continuïtat i el futur de les actuacions en aquest àmbit.....	56
D. Bibliografia	59

ÍNDEX TAULES I GRÀFIQUES

Taula 1. Subàmbits de les actuacions de Drets Socials, Equitat de Gènere i Acció Comunitària en cada edició del Pla.....	6
Taula 2. Actuacions per subàmbit d'actuació en cada edició del Pla de Barris.....	7
Taula 3. Actuacions per àmbits territorials d'intervenció i número de barris (Primer i Segon període del Pla de barris: 2016-2020: 2021-2024).....	9
Taula 4. Actuacions per subàmbit d'actuació per àmbits territorials en la segona edició del Pla de Barris (21-24).....	9
Taula 5. Dotació pressupostària del Pla de Barris.....	11
Taula 6. Actuacions co-produïdes per subàmbits d'actuació en cada edició del Pla de Barris.....	12
Taula 7. Modalitats de la coproducció de les accions en el àmbit de Drets Socials, Equitat de Gènere i Acció Comunitària (Pla de Barris 2021-20204).....	13
Taula 8. Accions de l'àmbit de Drets Socials, Equitat de Gènere i Acció Comunitària que es relacionen amb altres subàmbits del Pla de Barris 2016-2020.....	15
Taula 9. Accions del subàmbit de Drets Socials, Equitat de Gènere i Acció Comunitària que es relacionen amb altres subàmbits del Pla de Barris 21-24.....	16
Taula 10. Projectes analitzats segons intensitat de tipus d'accions i àmbits abordats – Drets socials, equitat de gènere i acció comunitària.....	19
Taula 11. Projecte Soledat no volguda (Atenció a les persones des dels Drets socials i la Salut).....	20
Taula 12. Projecte de Memòria de la Trinitat Vella (cultura i comunitat).....	23
Taula 13 Marxes exploratòries (projecte espai públic i gènere).....	26
Taula 14 Projecte XARSE (Xarses de Resposta Socioeconòmica).....	29
Taula 15. Projecte Concilia . Canguratge municipal (Drets socials i equitat de gènere).....	32
Taula 16 La Besonense: Pistes esportives (Salut i Drets socials, equitat de gènere i acció comunitària, èmfasi en la visió de gènere i intercultural).....	37
Taula 17. Projecte educatiu singular – espai tres ulls (Educació – Drets socials, equitat de gènere i acció comunitària).....	42
Taula 18. Nous lideratges als barris.....	47

A. Introducció

El grup de treball de *Drets socials, Equitat de gènere i Acció comunitària* té com a objectiu aportar recomanacions en el marc de les accions del Pla de Barris que s'adrecen a l'atenció i millora de les condicions de vida dels col·lectius més vulnerables a través d'una mirada comunitària. Aquest conjunt d'accions fa especial èmfasi en combatre les desigualtats de gènere, integrar la diversitat cultural i d'origen, així com impulsar actuacions orientades a combatre la soledat no volguda, la millora de la salut mental i la promoció d'hàbits saludables. En aquesta edició 2021-2024, després de la pandèmia, s'han incorporat en aquestes accions les orientades a reduir l'esclatxa digital.

Els projectes que analitzarem presenten una gran diversitat en funció del finançament, la seva durada i els seus objectius específics. Alguns exemples són: grans obres a equipaments públics; la contractació de personal per a dinamitzar grups de joves o gent gran; la creació d'una comissió de treball; o el finançament d'una activitat concreta adreçada a un grup d'edat específic, com podria ser l'assistència a una obra de teatre per part de l'alumnat d'un IES per a conscienciar-lo sobre la violència de gènere. El conjunt d'accions s'orienten a fer efectius drets socials, d'equitat de gènere o de promoció de l'acció comunitària, aconseguint barris més cohesionats i teixits més diversos.

Podem doncs classificar aquests projectes en 3 grans grups en funció dels seus objectius concrets¹:

Drets socials

Engloben un conjunt ampli d'actuacions orientades a la millora de la qualitat de vida i la reducció de les desigualtats. Poden ser actuacions complementàries a les d'altres eixos del programa com: Espai públic i accessibilitat; Ocupació, impuls econòmic i economia social; Habitatge; Educació; Salut pública; Sostenibilitat ambiental i emergència climàtica.

Equitat de gènere

Conjunt d'accions en les que l'equitat de gènere té centralitat però que a la vegada poden abordar objectius treballats per accions d'altres eixos, com podrien ser Espai públic i accessibilitat, Ocupació, o Educació. Exemples d'aquest tipus d'actuacions són el projecte Concilia (un programa de canguratge municipal que, entre d'altres finalitats, possibilita accedir a activitats formatives) i el projecte Marxes exploratòries (rutes amb dones per a un urbanisme amb perspectiva de gènere que obre la reflexió sobre l'espai públic per a la seva millora).

Acció Comunitària

Conjunt d'accions orientades a dinamitzar les relacions de cooperació entre els actors presents en un territori (ciutadania, personal tècnic, serveis públics, administracions), abordant la millora d'una dimensió social específica (salut, educació, cultura, etc.), des de l'impuls de respostes col·lectives, i generant apoderament entre els/les destinataris/es del projecte

¹ Aquests calaixos no son estancs, és possible que diferents projectes combinin fer efectius objectius de les tres dimensions (drets socials, equitat de gener i acció comunitària)

(Musitu y Buelga, 2004). Aquestes accions, amb finançament públic i/o impulsades des de l'administració, han d'incorporar la voluntat d'inclusió i de funcionament democràtic. Es tracta de ser capaços de treballar amb les diversitats del territori (en origen, edats, gènere, capacitats, trajectòries personals i associatives, etc.) generant dinàmiques de treball democràtiques que possibilitin la rotació de lideratges, generin organització i donin respostes col·lectives (Ajuntament de Barcelona, 2014:12).

L'informe es divideix en dues parts principals.

La primera part té un caràcter descriptiu del desplegament d'aquest àmbit d'actuació, des d'una aproximació quantitativa. S'ha realitzat a partir de les dades disponibles registrades pel propi Pla de Barris.

La segona part, amb un enfocament més qualitatiu i valoratiu, identifica projectes rellevants, bones pràctiques, aspectes positius, aspectes problemàtics i qüestions a millorar, així com recomanacions respecte a la continuïtat i el futur de les actuacions en aquest àmbit. S'ha realitzat a partir d'una primera selecció de vuit projectes considerats com a rellevants a partir de l'anàlisi documental, les sessions de treball amb l'equip tècnic del Pla de barris i l'elaboració d'una fitxa de síntesi . D'aquesta primera selecció s'han triat tres projectes per fer una anàlisi de més profunditat amb una visita d'estudi.

B. Anàlisi factual

1. Àmbit i subàmbits d'actuació

Durant la primera edició del Pla (2016-2020), es van classificar les actuacions referents a *Drets socials, Equitat de gènere i Acció comunitària* en vuit subàmbits (Taula 1). En l'edició 2021-2024, els subàmbits han passat a ser deu.

Amb l'objectiu de poder analitzar i comparar les accions en el període complet d'execució del Pla de Barris, 2016-2024, en el present informe s'han integrat les accions en onze subàmbits, tal i com podem veure a l'última de la taula 1.

Taula 1. Subàmbits de les actuacions de Drets Socials, Equitat de Gènere i Acció Comunitària en cada edició del Pla

	Pla de Barris 16-20	Pla de Barris 21-24	Proposta agrupació subàmbits Informe Grup de Treball. Període 2016-2024
Subàmbits actuacions Socials, Equitat de Gènere i Acció Comunitària	Cohesió i convivència	Cohesió Convivència	Cohesió i convivència
	Esports	Esport com a eina social	Esports
	TIC	Reducció de l'esclletxa digital	Reducció esclletxa digital (TIC)
	Cultura	Cultura i acció cultural Memòria popular	Cultura i memòria popular
	Serveis Socials	Reforç del sistema d'equipaments comunitaris	Equipaments comunitaris i Serveis Socials
	Habitatge		Habitatge (PdB 16-20)
	Salut		Salut (PdB 16-20)
	Altres		Altres (PdB 16-20)
		Reforç capital social del barri	Reforç Capital Social del Barri (PdB 21-24)
		Foment de l'equitat de gènere	Foment de l'equitat de gènere (PdB 21-24)
	Reconeixement de la diversitat cultural	Reconeixement de la diversitat cultural (PdB 21-24)	
Total subàmbits	8	10	11

Font: Elaboració pròpia.

Com podem observar a la taula 1, els subàmbits d'Habitatge i Salut, presents al període 2016-2020, desapareixen del conjunt d'accions de l'àmbit de *Drets Socials, Equitat de gènere i Acció comunitària* per al període 2021-2024. El motiu és que aquests dos subàmbits han esdevingut

un àmbit d'acció propi per a aquest darrer període, de manera que les seves accions i anàlisi han quedat recollides a informes propis.

2. Nombre d'actuacions per subàmbits temàtics i àmbits territorials del Pla

La Taula 2 presenta el nombre d'actuacions pels onze subàmbits temàtics en cada edició del Pla de Barris², i parteix per tant de la nova agrupació de subàmbits recollida a la taula 1.

Taula 2. Actuacions per subàmbit d'actuació en cada edició del Pla de Barris.

	Pla de Barris 16-20	Pla de Barris 21-24	Total	% respecte el total
Cohesió i convivència	101	18	119	32,1%
Reducció escletxa digital (TIC)	5	16	21	5,6%
Esports	22	3	25	6,7%
Cultura i memòria popular	50	16	66	17,8%
Equipaments comunitaris i Serveis Socials	6	10	16	4,3%
Habitatge (PdB 16-20)	13	0	13	3,5%
Salut (PdB 16-20)	64	0	64	17,2 %
Altres (PdB 16-20)	16	0	16	4,3%
Foment de l'equitat de gènere (PdB 21-24)	0	19	19	5,1%
Reforç Capital Social del Barri (PdB 21-24)	0	17	17	4,5%
Reconeixement de la diversitat cultural (PdB 21-24)	0	2	2	0,5%
Total	277	101	378	100%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de Foment de Ciutat.

Les dades de la taula 2 ens mostren que:

² La base de dades utilitzada per a aquesta anàlisi recull 101 accions de l'àmbit de Drets Socials, Equitat de Gènere i Acció Comunitària, no es recullen accions ni del Raval ni del Gòtic. L'informe del Consell Assessor de Pla de Barris de 2021-2024, a data de novembre de 2023, fa constar 142 accions en aquest àmbit.

- Existeix una distribució desigual entre les accions desenvolupades entre les dues edicions. Mentre que en l'edició 16-20 s'han desenvolupat 277 accions, a la segona edició, fins a la data, desembre de 2023, s'han desenvolupat o s'estan desenvolupant 101 accions.
- El subàmbit de "Cohesió i Convivència" és el que té un major número d'accions sumant ambdues edicions, 119 en total, el que representa un 32% del total de projectes. Cal destacar, però, que entre la primera i la segona edició es produeix una reducció quantitativa molt important, passant de 101 a 18 accions.
 - Un dels subàmbits amb més accions al període 2016-2020 és el de Salut, que com hem esmentat anteriorment ha esdevingut un àmbit propi en la segona edició del Pla de Barris.
 - En conjunt, s'observa una distribució d'accions força desigual entre les dues edicions, fet que es podria derivar de la nova classificació d'àmbits. Amb tot, podem destacar que el gruix de les accions del període 2016-2020 es concentraven als subàmbits de Cohesió i convivència, Cultura i memòria popular i Salut, sumant 215 accions d'un total de 277 (es a dir, un 77,6% de les accions s'aplegaven en 3 de 8 àmbit)s. En el període 2021-2024, es produeix una distribució més equilibrada per àmbits, de manera que els tres àmbits amb major número d'accions (Foment de l'equitat de gènere, Cohesió i convivència i Reforç del capital social del barri) sumen 54 accions sobre un total de 101, és a dir, un 53,4% de les accions es concentren en 3 dels 8 àmbits.

També cal destacar que en la segona edició totes les accions es relacionen amb més d'un subàmbit. A la taula 2 s'ha recollit l'àmbit principal, però hem de tenir en compte la transversalitat de les accions, que no queda reflectida en aquesta taula i que s'analitzarà en el sisè apartat d'aquest informe.

Com és sabut, a la primera edició (2016-2020) el Pla de barris es va desenvolupar en 10 territoris³, cadascun amb el seu propi projecte, englobant un total de 18 barris. La segona edició (2021-2024) s'està desenvolupant a 9 territoris, que engloben un total de 15 barris. 5 territoris (8 barris) dels que va iniciar accions en el període 2016-2020 han continuat amb accions de manteniment en el període 2021-2024.

³ Quan parlem de territoris ens referim a les unitats de planificació i intervenció del Pla e Barris, les quals poden estar configurades per més d'un barri, això succeeix en 9 dels 14 territoris d'actuació del Pla de barris.

Taula 3. Actuacions per àmbits territorials d'intervenció i número de barris (Primer i Segon període del Pla de barris: 2016-2020: 2021-2024)

	Raval sud i Gòtic sud	La Marina	La Teixonera i Sant Genís dels Agudells	Roquetes i Verdum	Trinitat Nova	Zona Nord	Trinitat Vella	Bon Pastor i Baró de Viver	El Besòs i el Maresme	La Verneda i la Pau	Poble Sec	El Carmel i Can Baró	Turó de la Peira i Can Peguera	La Prosperitat	TOTAL
Nº barris	2	1	2	2	1	3	1	2	2	2	1	2	2	1	24
Pdb 2016-2020	29	34	18	26	24	26	35	34	24	27	0	0	0	0	277
PdB 2021-2024	0	0	0	9	17	9	13	0	6	0	16	15	10	6	101
Variació d'accions				(-17)	(-7)	(-17)	(-22)		(-18)						
TOTAL	29	34	18	35	41	35	48	34	24	27	16	15	10	6	378

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de Foment de Ciutat.

Les dades de la taula 3 permeten observar el següent:

El conjunt dels 5 plans de barri que han desenvolupat accions en els dos períodes (2016-2020 i 2021-2024) redueixen el seu número d'accions en un 40% (de 135 a 54).

La mitjana d'accions pel conjunt dels 10 plans de barri del període 2016-2020 va ser de 27,7 (18,5 si considerem el total dels 18 barris on es va intervenir en aquell primer període). En el període 2021-2024, la mitjana d'accions en els 9 plans de barri va ser d'11 (6,7 per barri), el que representa una important reducció, condicionada per la caiguda de l'activitat dels barris en manteniment.

Taula 4. Actuacions per subàmbit d'actuació per àmbits territorials en la segona edició del Pla de Barris (21-24).

	El Poble-sec	El Carmel i Can Baró	El Turó de la Peira i Can Peguera	Les Roquetes i el Verdum	La Prosperitat	Trinitat Nova	Zona Nord	Trinitat Vella	El Besòs i el Maresme	TOTALS
Cohesió i convivència	4	1	2		1	2	4	3	1	18
Reducció esclletxa digital (TIC)	3	1	1	2	1	2	2	4		16

	El Poble-sec	El Carmel i Can Baró	El Turó de la Peira i Can Peguera	Les Roquetes i el Verdum	La Prosperitat	Trinitat Nova	Zona Nord	Trinitat Vella	El Besòs i el Maresme	TOTALS
Esports						2			1	3
Cultura i memòria popular	4	5		1	1		1	4		16
Equipaments comunitaris i Serveis Socials	1	4	2	1			2			10
Foment de l'equitat de gènere (PdB 21-24)	1	1	2	4	1	4		2	4	19
Reforç Capital Social del Barri (PdB 21-24)	3	3	3	1	2	3		2		17
Reconeixement de la diversitat cultural (PdB 21-24)								2		2
Total	16	15	10	9	6	13	9	17	6	101

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de Foment de Ciutat.

La taula 4 classifica les accions per subàmbits temàtics i àmbits territorials del segon període del Pla de barris (2021-2024), permetent observar el següent:

- Les accions més presents en termes absoluts, independentment dels territoris on s'han portat a terme, han estat les de Foment de l'equitat de gènere (19 accions), Cohesió i convivència (18), Reforç del capital social (17) i Reducció de l'esclatxa digital (16) i Cultura popular i memòria (16).
- Com ja hem esmentat, el nombre total d'actuacions en l'àmbit de Drets Socials, Equitat de Gènere i Acció Comunitària en la segona edició ha sigut menor que en la primera.
- Les accions més esteses al conjunt de territoris del Pla de Barris han estat les de Cohesió i convivència, Reducció de l'esclatxa digital i Foment de l'equitat de gènere, desenvolupant-se a 8 dels 9 territoris d'actuació del Pdb 2021-2024.
- Les accions amb menys expansió territorial al conjunt de barris, i amb menor número total, han estat les de Reconeixement de la diversitat cultural, només presents a Trinitat Vella amb un total de 2 actuacions, i les de Esports, també amb dues accions, una a Trinitat Nova i una altra al Besòs-Maresme.

3. Pressupost total de les accions

Com es pot observar a la taula 5, la dotació pressupostària de l' àmbit Drets socials, equitat de gènere i acció comunitària ha suposat una mica més del 16% del total de la dotació pressupostària del Pla de barris, amb un import total proper als 50 milions d'euros. Per períodes, aquest àmbit va arribar a representar gairebé el 20% del total del pressupost del Pla de Barris entre 2016 i 2020, i ha disminuït en el període 2021-2024 fins el 14%.

Taula 5. Dotació pressupostària del Pla de Barris

	Despesa corrent (€)	Inversió (€)	Total dotació pressupostària (€)	Dotació pressupostària (%)
Primera edició del Pla de Barris (2016-2020)				
Drets Socials	8.949.811,01	18.842.877,85	27.792.688,86	19,8%
Total Pla de Barris	42.994.936,91	105.853.163,11	148.848.100,02	100%
Segona edició del Pla de Barris (2021-2024)				
Drets Socials, Equitat de Gènere i Acció Comunitària	6.340.000,00	14.525.000,00	20.865.000,00	13,9%
Total Pla de Barris	47.231.303,00	102.500.000,00	149.731.303,00	100,00%
Conjunt Pla de Barris (2016-2024)				
Drets Socials, Equitat de Gènere i Acció Comunitària	15.289.811,01	33.367.877,85	48.657.688,86	16,3%
Total Pla de Barris	90.226.239,91	208.353.163,11	298.579.403,02	100,00%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de Foment de Ciutat (Dades PdB 16.20 recollides de l'Informe sobre el desplegament del pla 2016-2020 del Consell Assessor i PdB 21-24 recollides de l'informe 2023 Consell Assessor).

La taula 5 permet observar també l'evolució del pressupost de l'àmbit, per despesa corrent i inversió. Així, tant en el període 2016-2020 com en el període 2021-2024, la despesa en inversió és més del doble que la despesa corrent. En el conjunt dels 8 anys, la despesa corrent ha superat els 15,2 milions d'euros, mentre que la despesa en inversions ha estat superior als 33,3 milions d'euros. No és disposa de dades que permetin fer una anàlisi del pressupost per subàmbits temàtics.

4. Coproducció amb el veïnat

En relació a la coproducció de les actuacions, podem identificar tres tipologies en base a la classificació feta pel Consell Assessor del Pla de Barris:

- a) **Definició conjunta de l'acció**, entre l'Ajuntament i un altre actor.
- b) **Desplegament conjunt de l'acció**, de forma conjunta entre l'Ajuntament i un altre actor: ambdues parts cogestionen, col·laboren i es complementen en el desplegament.
- c) **Governança compartida de l'acció**: seguiment i presa de decisions conjunta, independentment de qui executa, entre l'Ajuntament i un altre actor.

La taula 6 recull les actuacions coproduïdes, incloent les tres tipologies, en els diferents subàmbits de l'àmbit de Dret Socials, Equitat de Gènere i Acció Comunitària. Del període 2016-2020 no tenim informació. Del període 2021-2024 tenim informació de 18 actuacions sobre el total de 101.

Taula 6. Actuacions coproduïdes per subàmbits d'actuació en cada edició del Pla de Barris.

	Total accions per subàmbit	Accions coproduïdes Pla de Barris 21-24	% de coproducció respecte al total d'actuacions del subàmbit
Cohesió i convivència	18	3	16,7%
Reducció escletxa digital (TIC)	16	1	6,2%
Esports	3	0	0%
Cultura i memòria popular	16	7	43,7%
Equipaments comunitaris i Serveis Socials	10	4	40%
Foment de l'equitat de gènere (PdB 21-24)	19	1	5,3%
Reforç Capital Social del Barri (PdB 21-24)	17	2	11,8%
Reconeixement de la diversitat cultural (PdB 21-24)	2	0	0%
Total	101	18	17,82%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de Foment de Ciutat.

De la lectura de la taula convé destacar que el tipus d'actuacions on es compta un major nombre d'iniciatives coproduïdes, segons la informació disponible, són les que pertanyen al subàmbit de la Cultura i la memòria popular. Aquest fet, com veurem més endavant a les fitxes de projectes, té a veure amb què la pròpia metodologia exigeix la implicació del veïnat des de l'inici de l'actuació.

Tot i això, el fet que només 18 de les 101 actuacions (poc més d'un 17%) responguin a alguna de les tipologies de coproducció definides fa pensar que aquest aspecte no s'ha treballat de forma generalitzada ni prou sistematitzada en el conjunt de l'àmbit.

Taula 7. Modalitats de la coproducció de les accions en el àmbit de Drets Socials, Equitat de Gènere i Acció Comunitària (Pla de Barris 2021-20204).

Accions coproduïdes Pla de Barris 21-24 % de coproducció respecte al total d'actuacions del subàmbit						
Subàmbit	Definició conjunta	Desplegament c.	Governança c.	Accions coproduïdes	Nº total accions	% accions coproduïdes per subàmbit
Cohesió i convivència				3	18	16,7%
Reducció escletxa digital (TIC)				1	16	6,2%
Esports				0	3	0%
Cultura i memòria popular				7	16	43,7%
Equipaments comunitaris i Serv. soc				4	10	40%
Foment de l'equitat de gènere				1	19	5,3%
Reforç Capital Social del Barri				2	17	11,7%
Reconeixement de la diversitat c.				0	2	0%
Total	12	12	9	18	101	17,8%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de Foment de Ciutat.

De la lectura de la taula 7, hem de tenir en compte que les iniciatives que indiquen alguna tipologia de coproducció poden incloure una, dues o les tres naturaleses prèviament descrites. Analitzant la informació de la que disposem, podem observar que:

- De les tres accions del subàmbit de *Cohesió i convivència*, dues engloben els tres tipus de coproducció descrites i una ho fa exclusivament per a la definició conjunta de l'acció.
- L'acció del subàmbit de *Reducció de l'esclletxa digital* s'implementa a través de les tres tipologies de coproducció.
- De les set accions que pertanyen al subàmbit de *Cultura i memòria popular*, una implementa les tres tipologies de coproducció, tres ho fan exclusivament per a la definició i la implementació, i les tres restants implementen cadascuna una sola tipologia.
- De les quatre accions que pertanyen al subàmbit d'*Equipaments comunitaris i Serveis Socials*, dues implementen les tres tipologies de coproducció i dues implementen una sola tipologia, una pel disseny i l'altra per la implementació).
- L'acció pertanyent al subàmbit de *Foment de l'equitat de gènere* fa una coproducció de desplegament conjunt de l'acció.
- De les dues accions del subàmbit de *Reforç del capital social del barri* cadascuna pertany a una única tipologia de coproducció. Una fa governança compartida de l'acció i l'altra la definició conjunta de l'acció.
- Existeixen dos subàmbits que no han coproduït accions: *Esports* i *Reconeixement de la diversitat cultural*.

5. Connexió amb altres camps d'actuació (transversalitat)

En aquest apartat, presentem l'anàlisi de la relació existent entre les accions pròpies de l'àmbit de Drets Socials, Equitat de Gènere i Acció Comunitària amb les d'altres àmbits i subàmbits d'actuació del Pla de Barris. Els resultats es presenten en una taula independent per a cada edició, ja que com hem explicat amb anterioritat, els subàmbits dels dos períodes no son coincidents.

Taula 8. Accions de l'àmbit de Drets Socials, Equitat de Gènere i Acció Comunitària que es relacionen amb altres subàmbits del Pla de Barris 2016-2020.

Àmbits i subàmbits amb què es relacionen les accions de Drets Socials, Equitat de Gènere i Acció Comunitària (Pla de Barris 2016-2020)		
Àmbits	Subàmbits	Accions
Activitat Econòmica	Comerç	7
	Economia social i solidària	8
	Ocupació	13
Ecologia Urbana	Espai Públic	35
	Mobilitat	8
	Zones Verdes	8
Educació	Àmbit escolar	33
	Educació en el lleure	81
(No especifica)	Altres	67

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de Foment de Ciutat.

Com es pot observar a la taula 8, per a l'edició del Pla de Barris 2016-2020, el subàmbit amb què més es relacionen les actuacions de Drets Socials, Equitat de Gènere i Acció Comunitària és el d'Educació en el Lleure (81 accions). S'observa també una relació important amb els subàmbits d'Espai Públic (35), Escolar (33), Esports (18) i amb la categoria "Altres" (67). Contràriament hi ha poques accions relacionades amb els subàmbits de Zones Verdes (8), Mobilitat (8), ESS (8) i Comerç (7), mentre que 13 actuacions es relacionen amb l'ocupació.

Taula 9. Accions del subàmbit de Drets Socials, Equitat de Gènere i Acció Comunitària que es relacionen amb altres subàmbits del Pla de Barris 21-24.

Àmbits i subàmbits amb què es relacionen les accions de Drets Socials, Equitat de Gènere i Acció Comunitària (Pla de Barris 2021-2024)		
Àmbits	Subàmbits	Accions Drets socials, equitat de gènere i acció comunitària
Salut pública	Salut envelliment saludable	2
	Salut Hàbits saludables	3
	Salut sexual i/o reproductiva	1
	Salut emocional	6
Educació	Educació en el lleure i/o extraescolars	9
	Educació obligatòria	5
	Educació petita infància	6
	Educació post-obligatòria	2
Ocupació, impuls econòmic i economia social	Programes formatius i/o ocupacionals	10
Espai públic i accessibilitat	Millora integral de places i/o carrers no pacificats	1
	Millora o ampliació espais de joc infantil	1
Habitatge	Programes de rehabilitació d'habitatges	1

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de Foment de Ciutat.

La taula 9 ens mostra les relacions amb altres subàmbits per a la segona edició del Pla de Barris (2021-2024). Aquí, podem observar canvis rellevants respecte a la primera edició del Pla, tot i existir una categorització diferent que dificulta la comparació. Així, el subàmbit amb un major nombre d'actuacions relacionats és el de Programes formatius i/o laborals (10), seguit d'Educació en el lleure i/o extraescolars (9). Les interaccions amb Espai públic, en canvi, passen de 35 a 3 en aquesta segona edició. A més a més, s'incorporen subàmbits relacionats amb la salut emocional (6), l'envelliment (2) i els hàbits saludables (3), els quals que no existien a la 1a edició.

C. Valoració/recomanacions.

6. Actuacions més rellevants a criteri del GT.

En aquest apartat es presenten un seguit d'actuacions del Pla de Barris que es consideren rellevants pel fet de no ser les polítiques habituals i perquè, a més a més del seu caràcter innovador, tenen un impacte notable. Sobre aquestes accions, s'aporta una valoració de caire qualitatiu, a diferència dels punts anteriors de l'informe.

Tenint present el nombre de projectes i la seva tipologia diversa, s'ha optat per fer una selecció de vuit projectes amb característiques diferents segons el tipus d'actuacions específiques que comprenen (realització d'obres o millora d'infraestructures/ generació d'espais de coordinació o treball conjunt/ atenció directa a persones) i segons els àmbits sobre els què incideixen (drets socials/ equitat de gènere/ acció comunitària).

Així, doncs, els projectes seleccionats queden recollits a la taula 10 a partir dels criteris de classificació esmentats. Per una banda, és presenta una classificació en funció del tipus d'actuacions on posen el focus:

- Infraestructura: fa referència a la realització d'obres per a la creació o millora d'equipaments (escolars, esportius, joves, gent gran, etc...) i/o l'adquisició de material mobiliari.
- Espais de treball: fa referència a la creació d'espais de coordinació i/o de treball que possibilitin el treball transversal, o l'abordatge de temàtiques específiques com per exemple la violència de gènere, l'equitat, etc...
- Atenció directa: fa referència a l'activitat pròpiament d'atenció i treball amb les persones destinatàries, en base a la finalitat de projecte.

Per altra banda, es classifiquen les actuacions en base a les dimensions que aborda el projecte:

- Drets socials
- Equitat de gènere
- Acció Comunitària

Tenint present que cada projecte pot comprendre diferents tipus d'actuacions i fer referència a diferents tipus de dimensions, s'identifica, per cada projecte, la intensitat o presència d'aquestes dues variables en base a les següents categories:

	Intensitat alta
	Intensitat mitja
	Intensitat baixa
	Inexistent

Una vegada feta la classificació, es presenta una fitxa que resumeix cadascun dels projectes, tot considerant quins són els seus principals actors, els seus objectius, la seva dinàmica de funcionament, el tipus de desigualtats que permeten adreçar i el pressupost amb què han comptat. També en format de fitxa, i en base a les visites i consultes fetes durant l'elaboració d'aquest informe, es presenten alguns elements per a l'anàlisi de cada projecte. Dels vuit projectes sobre els que es presenta la fitxa, tres tenen una anàlisi complementari realitzat a partir de la visita dels membres del grup de treball de l'àmbit Drets Socials, equitat de gènere i acció comunitària (Projecte Concilia, Espai Tres Ulls i La Besonense).

Taula 10. Projectes analitzats segons intensitat de tipus d'accions i àmbits abordats – Drets socials, equitat de gènere i acció comunitària

Nom del projecte i àmbit complementari	Intensitat dels diferents tipus d'accions			Dimensions o àmbits que aborda el projecte		
	Infraestructura	Espais de treball	Atenció directa	Drets Socials	Equitat Gènere	Acció. Comun.
1. Projecte Soledat no volguda (Drets socials i salut)						
2. Projecte de memòria Trinitat Vella (Drets socials i cultura)						
3. Projecte de marxes exploratòries (Drets socials, equitat gènere i espai públic)						
4. Projecte Xarse (Xarxes de resposta socioeconòmica)						
5. Projecte Concilia (Drets socials i educació)						
6. Projecte dinamització esportiva – La Besonense (Drets socials i esports)						
7. Projecte Nous Lideratges als barris (Drets socials i acció comunitària)						
8. Projecte Educatiu Singular – espai Tres Ulls Trinitat Nova (Equipaments, educació i acció comunitària)						

Font: Elaboració pròpia a partir de la informació presentada per Foment de Ciutat (sessió de presentació de projectes, entrevistes a tècnics i fitxes de síntesi de projectes)

El col·lectiu a qui s'adrecen, i les activitats desplegadas dels projectes seleccionats són (correspondència amb els número de projecte de la taula 10):

1. Gent gran: activitats dirigides a contrarestar la soledat no volguda, a la creació de xarxa comunitària i l'enfortir els seus vincles socials.
2. Població en general i associacions: activitats orientades a recuperar la memòria històrica del barri en base a eixos temàtics o dimensions proposades pels participants.
3. Dones: passejades dirigides amb l'objectiu d'identificar espais insegurs i/o millorables urbanísticament des de la visió i l'ús quotidià de les dones.
4. Població general: acompanyament individualitzat i suport a gestions telemàtiques amb l'administració (sol·licitud d'ajuts, beques menjador, etc).
5. Famílies amb infants d'1 a 12 anys: canguratge fora de l'horari escolar, junt amb orientació a les famílies per a la seva vinculació amb serveis i activitats comunitàries.
6. Infants i població adulta: infraestructura esportiva amb activitats dirigides per a infants i joves, així com amb cessió de pistes per a grups d'adults.
7. Joves de 18 a 30 anys: procés formatiu grupal amb una important dimensió vivencial organitzat en diferents etapes de cap de setmana.
8. Població en general: infraestructura social oberta creada en un Institut Escola amb l'objectiu de convertir-se en un motor de dinamització comunitària i un potenciador del vincle escola-comunitat.

Taula 11. Projecte Soledat no volguda (Atenció a les persones des dels Drets socials i la Salut)

	Participants	Objectiu	Dinàmica	Barris i desigualtat a reduir	Pressupost
SOLEDAT NO VOLGUDA	<p>Persones grans potencialment en situació de soledat no desitjada. Actualment, manquen indicadors en relació al perfil de persones participants. Fa pocs mesos dels seu inici i encara es troba en fase d'enxarxament i coneixement de les persones grans derivades al programa.</p>	<p>Desplegar accions al barri per prevenir, detectar i atendre les situacions de soledat, tot facilitant la relació presencial entre persones i entre generacions.</p> <p>Posar especial atenció a les persones grans que estan en un moment de transició vital que pot causar soledat no volguda (pèrdua de la parella i de relacions socials significatives, presència de malalties mentals o limitacions físiques, empitjorament de la salut, reducció de les activitats socials, deixar de rebre atenció de cuidadors/ores, jubilació)</p> <p>Atendre de forma grupal i comunitària les persones cuidadores.</p> <p>Ser un accelerador d'iniciatives dirigides a la gent gran.</p>	<p>El projecte té varies vessants:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Àmbit individual (dirigit a persones que pateixen soledat) -Àmbit grupal (activitats de grup creades de nou o aprofitant les que ja existeixen al territori) -Àmbit comunitari <p>En síntesi, es busca la detecció i vinculació de persones amb aquest perfil a activitats i equipaments.</p> <p>Es concreta a través d'iniciatives com Apropa't a les activitats del barri / Sortim del barri / Cuidem a les cuidadores</p>	<p>Barris : Verdum Prosperitat Trinitat Nova Zona Nord Carmel Can Baró</p> <p>Desigualtat a reduir: Soledat no volguda en la gent gran</p>	<p>368.000 €/any</p> <p>(contractació de cinc persones a jornada complerta)</p>

Projecte Soledat no volguda ANÀLISI, PREGUNTES I REFLEXIONS

Aquest projecte dona resposta a una necessitat social creixent derivada de l'envelliment progressiu de la població. És un projecte que no necessita realitzar despesa en infraestructures ja que centra el seu treball en la realització d'activitats i sortides amb les participants, majoritàriament dones, i aprofita la xarxa d'equipaments de proximitat del territori en cas de necessitat. No contempla de forma explícita objectius d'equitat de gènere ni d'acció comunitària (en el sentit de generar autonomia des del punt de vista de l'autoorganització dels grups).

Es un projecte amb característiques similars als d'altres projectes d'atenció a les persones, en relació a les seves potencialitats i límits. En termes generals, aquest tipus de projectes poden tenir una demanda important, ja que la necessitat és creixent, i més si combinen l'accés per derivació amb l'accés de forma directa per inscripció, fet que pot deixar a molta gent fora.

Dos dels principals reptes d'aquest tipus de projectes són: universalitzar l'accés, donant prioritat a les persones que més ho necessitem, les més aïllades o vulnerables (que d'entrada són les que costa més de detectar, amb menys informació i/o menys capacitats o motivació per accedir a l'activitat per voluntat pròpia); i generar autonomia entre els grups i les persones participants, per tal que les relacions i vincles generats en el marc del projecte puguin donar-se en la vida quotidiana, fora de l'activitat del projecte, possibilitant així que l'accés a les activitats sigui per a persones noves.

El primer dels reptes necessitarà en ocasions d'estratègies d'acompanyament a la derivació, com ja es fa a projectes de prescripció social de salut, on figures dels serveis derivants (com és el cas de les infermeres d'atenció primària) adquireixen un paper clau; o bé, del treball conjunt o la coordinació amb projectes orientats a la detecció de persones en situació de soledat no volguda, com podria ser el projecte Radars. ([Ajuntament de Barcelona, 2024](#)).

El segon dels reptes consisteix en incorporar una dinàmica de treball orientada l'autonomia en els grups participants i en la necessitat de rotació dels inscrits, per facilitar l'accés a noves persones. Inicialment, la persona dinamitzadora és clau per a la cohesió dels grups i la participació, però tal i com demostren algunes experiències (per exemple, els projectes de passejades saludables o tallers d'activitat física (PAFES) dels CAP's) és possible treballar per fer autònoms els grups, que ells mateixos puguin desenvolupar activitats sense acompanyament, fet que possibilita que el treball de les dinamitzadores s'orienti a la generació de nous grups i a tasques puntuals de coordinació o activitats conjuntes entre grups. (Morales & Quintana, 2016: 24-25)

A nivell institucional, segons les informacions de l'equip tècnic del PdB, el projecte s'impulsa amb la idea d'afegir "intensitat" en una temàtica que és competència d'una Àrea, contribuint als seus objectius. S'acaba donant el fet de què el projecte té més pes i capacitat d'intervenció que la pròpia Àrea en el territori (en relació a pressupost, tècnics, etc.) i això genera certa tensió (l'Àrea ha de tenir una visió de ciutat i no només de barris de PdB). A partir d'aquí, s'obren molts interrogants: el PdB pot ser massa invasiu? Sabent que moltes de les persones

participants venen derivades principalment de salut i serveis socials, què passaria si aquestes derivacions no es donessin perquè no hi ha capacitat ni temps per fer-ho? I si la derivació acaba sent excessiva, en el sentit que esdevé el principal recurs on derivar però tenint una data de caducitat? Si la necessitat i la demanda existeix, què s'hauria de fer quan acabi el PdB?

Taula 12. Projecte de Memòria de la Trinitat Vella (cultura i comunitat)

	Participants	Objectius	Dinàmica	Barris i desigualtat a reduir	€
PROJECTE MEMÒRIA DE LA TRINITAT VELLA	<p>Assoc. per a la Recerca i Divulgació de la Memòria Històrica, Biblioteca José Barbero, Centre Cívic, Col·legi Santíssima Trinitat, AVV . Trinitat Vella, Grup de Dones, Associació de Comerciants de Trinitat Vella, Trinitat Uneix, Xarxa de Suport Mutu de Trinitat Vella</p>	<p>Recuperar la memòria visual de la Trinitat Vella</p> <p>Investigar de forma conjunta amb la ciutadania el passat del barri en matèria d'habitatge, servei domèstic i festes populars.</p>	<p>S'ha creat un arxiu virtual a partir de les imatges i audiovisuals aportades pel veïnat.</p> <p>S'han desenvolupat diverses recerques temàtiques sobre les lluites veïnals, les memòries migrants del barri, la presó de dones donant lloc al documental 'Veïnatges forçats', l'evolució de l'habitatge i l'urbanisme al barri, la memòria del servei domèstic present en dones del barri i la història de les festes populars.</p> <p>També s'ha creat una taula per treballar de forma participada aquestes línies i altres futures.</p> <p>L'itinerari metodològic segons PdB pot resumir-se en:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Acció comunitària (organització i reflexió col·lectiva) 2. Recull de materials de memòria (fotografies , pel·lícules, testimonis) 3. Plataforma web: https://www.memoriavisualtrinitatvella.barcelona 4. Apoderament veïnal 5. Retorn social <p>El projecte es dona a nivell ciutat, però pren un contingut específic a cada barri on es desenvolupa. En global, ha possibilitat més de 30 projectes desplegats i 5 fons virtuals de memòria (dinamitzades amb una empresa externa que defineix l'estratègia de participació junt amb el veïnat, partint inicialment de la implicació de les associacions del territori).</p>	<p>Barris: Trinitat Vella (en detall a aquesta fitxa), aquesta tipologia de projectes s'ha desplegat a diferents barris en els períodes 2016-2020 i 2021-2024.</p> <p>Desigualtat a reduir:</p> <p>La manca de representació dels barris populars i perifèrics en la memòria de la ciutat.</p> <p>La representació dels esforços i lluites del veïnat de la Trinitat en la consecució de millores urbanístiques, d'equipaments i culturals per al seu barri</p>	<p>60.000 € en la 2a edició del Pla de Barris</p>

Projecte de memòria de la Trinitat Vella. ANÀLISI, PREGUNTES I REFLEXIONS

El projecte no necessita de la creació de noves infraestructures, ja que fa servir com a espais de trobada i recurs els equipaments de proximitat existents al territori. És un projecte que genera espais de treball *ad hoc*, els quals en dedicació horària i càrrega de feina no són tan costosos com els projectes d'atenció directa a les persones. Aquests espais es creen de forma participada constituint una taula d'entitats, serveis i equipaments que parlen de la memòria i desenvolupen aquestes línies de treball. El producte final del projecte a cada barri és específic i contribueix al reforç identitari territorial com a valor positiu. És important destacar que per tal d'assolir aquest objectiu cohesionador, caldrà que el projecte treballi en els aspectes que uneixen el veïnat independentment dels anys que porta al barri, el seu origen, les seves creences, etc.

L'equitat de gènere encara no és un objectiu central del projecte. Es podria abordar de forma clara fent efectiu aquest principi des de la participació de les veïnes del barri, amb una dinamització dels espais de treball que tingui en compte aquesta equitat de gènere (temps en la gestió de la paraula, possibilitats d'incidir en l'agenda de treball, etc.), així com amb les pròpies temàtiques de recuperació de memòria, com ja ha passat a la pròpia Trinitat Vella. Des del punt de vista de l'acció comunitària, en aquests projectes es plantegen dos tipus de reptes: 1) els que tenen a veure amb l'apoderament grupal i comunitari, estretament relacionats amb la continuïtat del projecte i amb la generació de recursos de memòria que possibilitin la seva gestió autònoma, més enllà de l'existència del PdB; i 2) aquells els relacionats amb la inclusió de la diversitat de participants, més fàcilment assolible en edat i gènere i que pot requerir més esforç per garantir la participació de veïns i veïnes d'origen estranger, que també formen part de la història recent del barri encara que poden no sentir-se interpel·lats inicialment (el fet d'incorporar participació diversa en origen, només pel potencial que aporta la generació d'espais conjunts entre persones diferents, pot esdevenir un element molt positiu). En aquest darrer sentit, s'ha de posar en valor l'experiència de la Trinitat vella que ha aconseguit incorporar aquests testimonis diversos al menys en els vídeos documentals de "Migrar i Cuidar", un primer pas per a un gran repte com és incorporar la diversitat en els espais de reflexió i impuls dels projectes.

Com abordar la memòria històrica en territoris on el teixit associatiu és feble o no existeixen entitats que treballin aquest tema?

Aquest no és el cas concret de la Trinitat Vella, però ens fa pensar que per a l'impuls d'un procés d'aquest tipus és necessari treballar en xarxa amb serveis i equipaments que tenen contacte i relació amb les persones, inclús individualment, com poden ser biblioteques, centres cívics, casals de barri, escoles, entre d'altres. Tot i existir entitats a la Trinitat vella, aquest paper dels serveis també ha tingut un paper rellevant.

En relació a les temàtiques abordades, en el cas concret de la Trinitat Vella, al 1er bienni es van treballar temes com les lluites veïnals, les memòries migrants o la presó de dones. A la 2a edició del PdB, s'ha centrat l'atenció en els següents temes: l'evolució de l'habitatge i l'urbanisme al barri amb la producció d'una websèrie documental amb

diversos capítols; el paper de les dones de la Trinitat com a servei domèstic de les classes benestants de la ciutat a través d'una novel·la gràfica a partir de dues històries de vida de diferents moments històrics; i, en darrer lloc, la història de les celebracions festives populars que al barri tenen una força i vitalitat destacades.

Taula 13 Marxes exploratòries (projecte espai públic i gènere)

	Participants	Objectiu	Dinàmica	Barris i desigualtat a reduir	€
PROJECTE MARXES EXPLORATORIES	<p>Dones de la Trinitat Vella, Dones del Bon Pastor. Conjunt de serveis del Districte de Sant Andreu i l'Ajuntament de Barcelona (Serveis tècnics, Serveis a les persones...).</p>	<p>Introduir la perspectiva de gènere i de la vida quotidiana en el disseny urbanístic de la ciutat.</p> <p>Apoderar les dones perquè detectin els desavantatges que té per a elles l'espai urbà.</p> <p>Permetre a les dones del barri opinar i fer comprovacions 'in situ' dels elements que poden millorar la percepció de seguretat i la utilitat dels espais públics (il·luminació, mobiliari urbà, accessibilitat, arbrat i verd urbà...).</p>	<p>És una metodologia feminista participativa i dinàmica que, a través de sessions i visites a peu fetes per un grup de persones, normalment per les veïnes, pel barri on viuen, treballen o fan altres activitats, es detecten tots aquells aspectes urbans que afecten a la percepció de seguretat o d'inseguretat (la qualitat urbana, la gestió de l'espai públic o la millora de la nostra vida quotidiana, per exemple).</p> <p>A la Trinitat Vella la marxa es va centrar en detecció de problemes i solucions a la part nord del barri. En el cas del Bon Pastor, l'atenció es va centrar a la zona de les cases barates i dels polígons industrials.</p>	<p>Barris: Trinitat Vella (detall en aquesta fitxa), aquest tipus de projectes s'ha desplegat a d'altres territoris del PdB (Verdum , Besòs...)</p> <p>Desigualtat a reduir: Una visió del barri masculinitzada, basada en les prioritats dels col·lectius que han ostentat el poder tradicionalment. Un barri i un entorn que no té en compte la perspectiva de gènere i de vida quotidiana en la formulació del seu urbanisme. Revertir la deixadesa i la inseguretat detectada a algunes zones com la zona nord de la Trinitat Vella i el polígon industrial al Bon Pastor.</p>	Sense dades

Projecte Marxes exploratòries (projecte espai públic i gènere) ANÀLISI, PREGUNTES I REFLEXIONS

Segons les informacions aportades pels tècnics del PdB, el projecte de Trinitat Vella i Bon Pastor és un exemple d'incidència directa en l'obra pública a partir de la generació de les marxes i la creació d'espais de diàleg amb aquesta finalitat que pretenia incorporar la perspectiva de gènere. Cal dir que no a tots els barris del PdB on s'ha implementat ha tingut aquest alt nivell d'impacte.

En el cas de la Trinitat Vella, ha generat transformacions urbanístiques a la zona nord del barri, als entorns de la presó, dotant de major seguretat a les escales del carrer Pare Manjón i altres àrees de la zona, reduint la vegetació i millorant la visibilitat. També, per propiciar la resignificació d'un espai públic com el d'aquestes escales, es va dur a terme el projecte Womart, un projecte d'art urbà que va ser protagonitzat per les mateixes participants a les marxes. Un grup de dones participants ha seguit participant d'altres projectes del PdB i de l'Ajuntament com 'Poligoneres', 'Dones amunt', etc. Aquest fet tampoc s'ha donat arreu.

Al Bon Pastor, la marxa va confirmar la necessitat de dues intervencions ja previstes per l'Ajuntament com eren la urbanització de la quarta fase de les cases barates per l'aïllament dels darrers veïns i veïnes residents als habitatges que tocaven al riu i la intervenció de millora del carrer Caracas que connecta els barris del Bon Pastor i Baró de Viver pel mig del polígon industrial. L'existència de sis tipus diferents de paviment, la seva irregularitat, la manca d'il·luminació i de passos de vianants, entre d'altres, són factors exposats per les participants i que es van tenir en compte en la remodelació del carrer per dotar-lo de major accessibilitat, comoditat, uniformitat i seguretat.

El projecte obre un nou marc de participació junt amb les dones que fan us de l'espai públic, més enllà d'altres processos que poden abordar l'urbanisme de forma genèrica o a través de representants d'associacions, amb un potencial biaix de gènere. El projecte, a la vegada, té un important potencial de cara a la vertebració comunitària, ja que la participació es veu traduïda en canvis concrets, possibilita la relació entre iguals, reforça dinàmiques grupals, posa en valor les percepcions individuals, i concreta la interlocució i el diàlegs amb l'administració amb un objectiu específic fàcilment mesurable, etc. Aquest tipus de diàlegs on s'incorpora la perspectiva de gènere tenen el repte i el potencial de poder incorporar a la participació a dones d'origen divers, generant oportunitats de relació, cooperació i coneixement mutu.

Un element interessant a analitzar en aquest tipus de projecte és en quins PdB ha tingut més impacte aquesta aportació, aquesta veu de les veïnes per a pensar l'obra pública i quins factors han estat determinants. Entre aquests darrers, cal considerar, entre d'altres, el tipus d'obres, el teixit associatiu preexistent, la forma en que s'han dinamitzat les xarxes i l'encaix entre les marxes i l'execució.

Per altra banda, com a qualsevol projecte fonamentat en la participació activa de les veïnes, es presenta el repte de la incorporació de les mirades diverses del barri i les trajectòries personals diverses; totes les mirades i veus sumen, no només les de les dones

amb més capacitat d'organització, amb una trajectòria associativa i amb una experiència prèvia de participació. El projecte aporta la possibilitat d'una primera participació, d'una manera molt diferent a la clàssica (representació associativa), i pot enfortir la implicació i organització futura en d'altres projectes, podent esdevenir, com s'ha demostrat en algunes ocasions, un primer pas per a l'apoderament individual i col·lectiu. En aquest cas, seria interessant analitzar quin tipus d'acompanyament o vinculació amb la xarxa de projectes i serveis públics del barri ha fet que aquesta participació tingués continuïtat en d'altres projectes o espais. La hipòtesi que planteja el Grup de treball és que la forma de treballar i relacionar-se amb el grup, així com l'estratègia d'aproximació a recursos i equipaments existents en aquets barris, són elements clau, ja que les marxés tenen una calendarització molt acotada en el temps, mentre que els processos d'organització col·lectiva necessiten d'un acompanyament més a mig i llarg termini (sense aquesta estratègia de vinculació, amb equipaments i projectes ja existents, costa imaginar que la continuïtat de la participació hagués estat possible).

Taula 14 Projecte XARSE (Xarxes de Resposta Socioeconòmica)

	Participants	Objectiu	Dinàmica	Barris i desigualtat a reduir	€
XARSE (Xarxes de Resposta Socioeconòmica)	<p>Veïnat dels barris de Pla de barris en situació d'esclatxa digital o dificultat per accedir de manera autònoma als recursos i ajudes que ofereixen les diferents administracions.</p>	<p>1. Apropar i facilitar tots els recursos i serveis disponibles, tant de l'administració com de les entitats del territori, per tal de donar una resposta efectiva i integral a les persones / famílies que han vist com la seva situació socioeconòmica ha empitjorat.</p> <p>2. Capacitar les entitats i el veïnat dels barris on treballa el Pla de barris per tal de combatre l'esclatxa digital i avançar cap a la seva autonomia en entorns vinculats a les noves tecnologies i l'administració digital.</p>	<p>Serveis d'atenció i acompanyament individual per accedir a recursos (serveis o ajuts)</p> <p>Les persones podran accedir al servei mitjançant cita prèvia telefònica. També podran accedir si son derivades per altres serveis o entitats.</p> <p>A partir d'atendre la trucada inicial o la derivació, s'iniciarà l'acompanyament individual amb cada persona. El tècnic/a de gestió atén les persones, detecta necessitats i/o neguits i es coordina i posa en contacte amb els recursos, serveis o entitats existents per donar una resposta de la manera més immediata possible a aquestes necessitats. Aquest referent no realitza tasques que ja es realitzin des d'altres serveis: el seu objectiu serà connectar la persona amb el recurs disponible de forma pràctica. En el cas que el recurs sigui un servei existent, el tècnic/a de gestió farà de "pont" per assegurar l'arribada de la persona al servei; en el cas que el recurs sigui un ajut o sol·licitud telemàtica d'altre tipus, la funció d'aquest professional serà que aquesta persona formalitzi efectivament aquest tràmit (acompanyament personal, complimentar formularis, realització de trucades...).</p> <p>L'objectiu és poder donar una atenció integral a les persones amb una mirada global.</p> <p>També es fan formacions grupals per capacitar les persones perquè puguin usar la tecnologia i siguin capaces de resoldre amb efectivitat i agilitat els tràmits necessaris pel seu dia a dia.</p>	<p>Barris:</p> <p>11 punts d'atenció distribuïts a diferents barris per donar cobertura al conjunt del territori del PdB</p> <p>Desigualtat a reduir:</p> <p>Dificultat d'accedir a ajudes, prestacions i recursos degut a l'esclatxa digital.</p>	<p>915.000€/any</p>

Projecte XARSE (Xarxes de Resposta Socioeconòmica) ANÀLISI, PREGUNTES I REFLEXIONS

El projecte neix com a una demanda del territori al juny del 2020, quan ens comencem a obrir del confinament de la Pandèmia i les administracions havien deixat de fer molta atenció directa a persones. En aquell moment sorgeixen ajudes per a famílies i persones que havien perdut la feina o que patien situacions d'emergència social, però no hi havia on fer els tràmits. Inicialment va sorgir a Ciutat Meridiana, com a un punt per informar, connectar amb recursos i ajudar a fer els tràmits. El primer dia la bústia de veu per a consultes (amb capacitat de 1.000 missatges) es va col·lapsar. Actualment, hi ha 11 punts presents a 13 barris, ubicats a equipaments de proximitat dels barris, pel que no han necessitat de la construcció de noves infraestructures. Hi ha 2 punts que es desdoblen a 2 barris, Besòs – Verneda i Carmel- Can Baró. Per demanar cita s'ha de viure al territori del Pla de Barris, encara que també s'atenen persones sense domicili fix.

Part important del suport s'orienta a tramitar l'ingrés mínim vital i la renda garantida de ciutadania, un tràmit molt costós en temps i energia que poques persones aconsegueixen i que obliga a moltes altres a desistir.

No és demanen cites des del servei, a no ser que estigui emmarcat en l'acompanyament. Algunes gestions portades a terme són treure's un certificat digital, obtenir un correu electrònic, el Dardo (Document d'alta i renovació de la demanda d'ocupació), etc.. Molts altres serveis han acabat traslladant les gestions al servei: per exemple, la gestió de sol·licituds de menjador.

En relació a les possibilitats de generar grups d'autoaprenentatge o orientar el servei cap a l'autogestió per part dels usuaris posant només a disposició equips informàtics, o cap a l'atenció grupal, apareixen moltes dificultats. S'ha intentat fer grups per a l'ingrés mínim vital i s'ha descartat, ja que el procediment és tan complex i particular per a cada persona que s'ha de treballar individualment. La sol·licitud per la prestació de l'atur sí que s'ha aconseguit treballar grupalment. S'han fet formacions a entitats per a que elles puguin fer els tràmits amb els seus usuaris. Es fan derivacions d'altres recursos com el Concilia o Omnia o Cibernarium (depenent del perfil), i es treballa en contacte i coordinació amb el Servei de Mediació i Traducció. XARSE té una persona especialitzada en tràmits a realitzar per les entitats i les associacions.

També s'ha generat tensions i malentesos en alguns punts d'atenció. S'ha hagut de clarificar als usuaris que el servei ofereix únicament l'accés als mecanismes per sol·licitar prestacions, que són els usuaris qui fan la sol·licitud, i que per tant, el servei no atorga cap tipus de prestació; també s'ha hagut d'aclarir que el XARSE no es un servei per demanar cita prèvia per a d'altres serveis, ni un servei on s'atengui d'urgència. Aquesta confusió ha arribat a requerir de l'activació d'un servei de seguretat en alguns punts.

S'ha establert una certa relació, puntual o temporal, amb altres projectes finançats des del Pla de Barris, com per exemple el projecte de reciclatge d'ordinadors per a donar

accés des de l'AVV de Ciutat Meridiana; el projecte formatiu de reparació d'ordinadors amb Trini Jove; o donacions d'ordinadors a escoles d'adults o entitats. Encara que s'han donat aquestes col·laboracions, XARSE no contempla aquest objectiu en termes generals ni treballa en aquesta línia.

El finançament de XARSE acaba el 31 de juliol de 2024. Hi ha molts interrogants oberts, com per exemple que la despesa anual és molt elevada i que no hi ha una visió cap a un altre model d'atenció que no requereixi tanta despesa, sobretot de personal. La demanda sembla ser il·limitada degut al procés de digitalització que estan impulsant totes les administracions, amb la paradoxa de que moltes de les gestions que s'atenen son d'administracions diferents a l'ajuntament. Les administracions no tenen mecanismes suficients per a facilitar els tràmits digitals i s'acaben atenent al XARSE. Actualment, s'estan donant cites a dos mesos vista.

L'equitat de gènere no s'aborda de forma específica des del projecte, i tampoc no hi ha una orientació cap a l'acció col·lectiva o els projectes d'acció comunitària.

Taula 15. Projecte Concilia. Canguratge municipal (Drets socials i equitat de gènere)

	Participants	Objectiu	Dinàmica	Barris i desigualtat a reduir	€
CONCILIA (Canguratge municipal)	<p>Membres de les unitats familiars responsables dels infants a càrrec (d'1 a 12 anys) amb necessitats objectives de conciliació laboral, familiar i personal, amb dificultats d'accés a altres recursos estàndard i que disposin de pocs recursos personals o de xarxa adequats per satisfer les seves necessitats.</p>	<p>1. Contribuir a l'harmonització de la vida laboral, familiar i personal mitjançant un servei que respongui a les necessitats de conciliació existents, principalment per part de les dones, pel que fa a l'atenció dels infants al seu càrrec:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Afavorir l'accés de dones a cursos de formació ocupacional, així com la seva ocupació. -Facilitar l'accés, la promoció i el manteniment al seu lloc de treball. -Promoure el benestar de les unitats familiars. -Facilitar un temps propi per a les dones que els permeti participar plenament en la seva comunitat per tal d'enfortir el seu paper actiu en la societat. -Facilitar espais de respir per a les famílies. <p>2. Proporcionar espais de lleure de qualitat.</p>	<p>Existeix un equip que desenvolupa aquestes funcions de canguratge portant a terme les següents activitats:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Comunicació, captació i inscripció de les persones usuàries a través d'un formulari web i/o presencialment. -Organització del servei als diferents barris, tenint en compte que ha de ser un servei flexible que s'adapti a les necessitats i possibilitats de cada barri. -Organització dels horaris durant les tardes entre setmana i els caps de setmana. -Comissions de treball per a l'organització de les activitats amb els infants. -Coordinacions amb els serveis i entitats per a la derivació de casos. -Atenció als infants als equipaments i espais a l'aire lliure establerts a cada territori. -Recollida dels infants, si s'escau, a la porta de les escoles i acompanyament al punt Concilia. -Dinamització grup de mares mentores. <p>Horari aproximat d'atenció: de dilluns a divendres de 15h a 20h. Dissabtes:10h a 14h; i de 15.30h a 18.30h</p>	<p>Barris:</p> <p>Cobertura del conjunt del territori del PdB amb 10 punts de canguratge i una ampliació a 2 territoris més enllà del PdB (Congrés i Badal)</p> <p>Desigualtat a reduir:</p> <p>Manca de corresponsabilitat de la cura dels infants i manca de temps de les dones per conciliar la vida laboral, familiar i personal mitjançant un servei que respongui a les necessitats de conciliació existents, principalment per part de les dones, pel que fa a l'atenció dels infants i a la seva cura, amb especial atenció també a les famílies amb infants amb necessitats educatives especials.</p>	1.078.000€/any

Projecte CONCILIA (Canguratge municipal) ANÀLISI, PREGUNTES I REFLEXIONS

Es va iniciar a 4-5 barris just després de la pandèmia, en el marc del Pla de Xoc, i actualment està present a 12 barris. Respon a una lògica de cobertura territorial (a títol d'exemple, un mateix punt Concilia dona servei a Trinitat Nova i Trinitat Vella). Per accedir-hi s'ha de ser resident d'un barri del PdB o tenir vinculació des d'un barri proper. No hi ha un límit d'accés, sempre que sigui de servei esporàdic o de temporalitat curta, que pot anar des dels 30 minuts a tota la tarda; si es tracta d'una demanda regular es deriva a un altre servei/equipament. Possibilita el respir de les mares, es pot sol·licitar sense cap explicació (per poder descansar, per exemple).

En el procés d'expansió del projecte es van analitzar determinades dades: població i pobresa infantil, infants sense accés a la bressol, etc. Tot i que és un projecte obert a tothom, el 98% de les demandants del servei son dones, el 81% migrades i un 50% monomarentals. El projecte es desenvolupa des d'una una mirada inclusiva, d'atenció a les necessitats especials, fet que es tradueix o bé en la incorporació de professionals especialitzades o bé en baixar el número de nens i nenes atesos per cada professional. En relació al perfil dels equips a cada punt Concilia, esta configurat per dos professionals (s'intenta la paritat de gènere), formats com a educadors/es socials, tècnics d'educació infantil, o ambdues titulacions. Aquest equip rep el suport d'una professional qualificada per atendre les necessitats especials (la qual distribueix la seva càrrega de treball entre tres punts Concilia). Totes aquestes professionals estan contractades sota el conveni d'acció social.

Inicialment s'acollien infants de 3 a 12 anys fora de l'horari escolar; després dels quatre primers mesos de funcionament ja s'acollien infants a partir d'un any i es feien servir les escoles bressol, l'espai que s'ajusta a la normativa per atendre aquestes edats. Aquest nou us va generar cert malestar amb el professionals que treballaven regularment a les escoles bressol, per l'amplia franja d'edat atesa. S'ha deixat de donar servei els diumenges, però la demanda ha fet ampliar el servei al mes de Juliol i als festius escolars.

L'equip de l'empresa licitadora treballa per a incorporar l'equitat de gènere, participant de les activitats comunitàries, de les taules existents al territori, derivant i informant a les mares sobre l'oferta d'activitats que hi pugui haver. S'ha intentat incorporar la veu de les dones per millorar el projecte creant un grup de 6 mares mentores, de diferents barris que es reuneixen i fan una trobada trimestralment possibilitant traslladar demandes de millora, etc. Tot i això, encara que és un projecte que aborda l'equitat de gènere, i connecta a les dones amb les dinàmiques del barri, no podem dir que sigui un projecte que tingui com a missió generar autoorganització i accions comunitàries entre les dones que fan us del servei.

Es fa cert acompanyament individual per orientar a les mares a recursos del territori, inclús se les orienta si han d'iniciar tràmits per a la regularització com podria ser l'empadronament. A partir del vincle que es genera amb les dones, existeix potencial per a generar grups i vincular les usuàries amb entitats del territori, però no es planteja com l'objectiu del projecte. Específicament, l'objectiu és possibilitar un respir per les dones,

oferir cures puntuals, sense que hi hagi per tant una visió cap a un model de projecte diferent. A la vegada, ha possibilitat l'accés a la formació i capacitat professional de 15 dones cuidadores (per fer la formació deixaven els nens). Van participar 15 dones en situació administrativa no regularitzada i 15 en situació regularitzada. Casals, biblioteques, etc...tenen relació, en demanen i deriven per a canguratsges.

Actualment, hi ha incertesa sobre la continuïtat del projecte. Aquest projecte es finança des de recursos europeus que van des del govern central a la Generalitat i finalment a l'Ajuntament. El seu finançament és anual però el seu funcionament és de curs escolar, el que genera algunes dificultats en la planificació i execució. El projecte acabaria al 2026, i des de la gestió del PdB no s'acaba de veure sentit clar si arribar fins al desembre un cop finalitzat el curs 2024-2025. Actualment, son 1.400 famílies que reben el servei, i s'obre l'interrogant de què passarà amb elles si el projecte no tingués continuïtat. És un projecte amb una despesa econòmica que supera el milió d'euros anual, amb trenta professionals contractades (24 educadors/es i o tècnics d'educació infantil (TIE); 4 tècnics per atendre les necessitats especials, un conserge (per al punt específic del Raval) i una coordinadora. Actualment, és un projecte que està anant més enllà del territori del Pla de Barris. Al Carmel i a la Marina, fins al 2023, va coincidir amb el projecte Vila Veïna (respir de cuidadors/es de persones dependents) amb l'única diferència del grup d'edat a qui s'adreçava (petita infància, infants, i gent gran). Actualment, el projecte Vila Veïna ha deixat d'implementar-se. A Badal i Congrés Indians s'ha començat a obrir el servei del Concilia a determinades hores. Pel nivell de demanda, podem dir que cobreix una necessitat social essencial, no cobert per cap altre servei o projecte, tenint un valor molt rellevant, sobretot per a famílies que no podrien fer front del seu cost amb recursos propis. És un projecte en anàlisi i estudi de viabilitat futura per part de la gerència del PdB.

Reflexions i aportacions rellevants a partir de la visita per part del grup de treball (03/05/2024)

El projecte s'inicia com a un pilot en el marc del pla de Xoc post-pandèmia, donant resposta a una necessitat no coberta i a un col·lectiu clarament vulnerabilitzat, les dones soles amb infants a càrrec. El perfil de les 648 famílies que van passar pel pilot va ser: 299 dones en llars monoparentals, 354 sense xarxa de suport informal, 356 usuàries de serveis socials, 110 víctimes de violència de gènere, un 47,2 % sense ocupació i un 31% sense cap ajuda social.

Actualment, el perfil dominant continua sent el de mares que encapçalen en solitari una llar amb menors, d'origen migrant, sense xarxa de suport i amb una relació amb el mercat laboral volàtil i precària. Concilia dona també cobertura a infants amb necessitats especials, amb escassa o nul·la cobertura pública, i a dones que han patit o pateixen violència de gènere.

El programa Concilia és **singular i innovador** en diversos aspectes:

En primer lloc, respon a una **necessitat no coberta** per cap altre servei. Respon a una necessitat molt específica d'un dels col·lectius socials que presenta els índexs més alts

de vulnerabilitat social i presenta tot un seguit de desavantatges acumulats que repercuteixen no només en el seu benestar, també en les seves oportunitats vitals.

Hi ha una **transversalitat** molt significativa perquè es complementa d'una manera molt concreta amb una xarxa de suport públic més ampli. Es pot considerar que maximitza infraestructura pública ja existent com les escoles bressol, les escoles, biblioteques, etc.

El servei està integrat al barri. Això permet atendre les necessitats de les persones des de la lògica de la **proximitat** i alhora ser una peça important en el **teixit comunitari**. La coordinadora de Concilia al barri de Trinitat Vella posava especial èmfasi en la importància d'aquest vincle amb la comunitat que cap altre servei ofereix en actuar dins dels límits d'un espai físic delimitat com són l'escola o el CAP. Concilia habita l'espai públic del barri i això permet, més enllà de fer ús d'infraestructura pública, generar relacions i xarxes. *"Moltes de les mares que venen ara a Concilia ens van conèixer al parc"* (Coordinadora Trinitat Vella).

Té una vocació **integradora** a diversos nivells. D'una banda en establir vincles entre les/els treballadores/es i les mares, convertint-se en un **espai de referència** per a les mares i famílies, on se les informa i orienta per a vincular-se amb la xarxa comunitària o fer tràmits, a més de contribuir al sosteniment emocional de moltes d'elles. D'altra banda, perquè per als nens es converteixen en persones de referència més enllà de la família o l'escola (donen prioritat als menors que no estan escolaritzats), i finalment de les mares entre si, coneixent-se entre elles a l'espai o activitats comunitàries. Sobre aquest últim punt, Concilia ha posat en marxa una iniciativa de mentoria entre les mares. Unes 15 mares que porten més temps al programa s'encarreguen de convidar altres mares a acostar-s'hi. Discuteixen entre si aspectes relatius al funcionament del programa i altres aspectes que van més enllà. Per a la coordinadora, les relacions que estableixen entre les mares del barri a través de Concilia tenen un gran valor ja que es construeixen xarxes de suport que van més enllà del programa, amb un gran valor sobretot per a les dones novingudes al barri. Des d'aquest punt de vista, Concilia va més enllà d'oferir un servei puntual perquè aconsegueix **la capacitat** de les usuàries en un sentit que transcendeix l'objectiu inicial del programa.

Un altre element distintiu de Concilia és l'èmfasi en la **qualitat**. L'elevat cost del programa si considerem el volum de famílies ateses s'explica per un tipus d'atenció altament personalitzat i que opera sota el principi de la proximitat i la flexibilitat. Hi ha una abundant literatura acadèmica que assenyala la importància dels vincles i les relacions significatives de referència perquè les persones en situació d'elevada vulnerabilitat aconsegueixi millorar la seva situació personal i prendre decisions sobre la seva pròpia trajectòria vital. Aquest contacte humà de vegades succeeix dins l'àmbit escolar, l'atenció primària o els serveis socials. Sovint, però, l'excessiva compartimentalització i rigidesa de l'administració és un obstacle perquè aquestes dinàmiques de relació personalitzada es produeixin. Programes com el Concilia poden facilitar aquests nexes d'unió gràcies a la seva pròpia lògica de funcionament. En relació amb això últim, el plantejament de Concilia complementa i reforça polítiques i serveis de caire més estructural, a través del desenvolupament d'una **funció preventiva** de detecció de problemes. En el cas de víctimes de violència masclista, per exemple, aquesta funció preventiva és primordial.

En relació a la qualitat, s'ha de posar en valor el perfil professional de les treballadores. La licitació a través del PdB ha permès que aquestes puguin estar sota el conveni d'acció social, tenint **perfils qualificats** per a la feina a desenvolupar, educadores socials i/o tècnics en educació infantil, així com personal qualificat per a atendre les necessitats especials dels infants.

A la llum de tot l' exposat, considerem que:

-Els beneficis de concilia són evidents. Hi ha demanda per a aquest tipus de serveis i la pèrdua, si deixés de funcionar, seria considerable sobretot perquè parlem d'un servei puntual però significatiu per a persones amb molta vulnerabilitat i alhora, que implica una gran responsabilitat pel seu impacte en els seus fills i filles.

-El benefici de Concilia, més enllà del servei puntual de canguratge, depèn de la seva relació amb altres polítiques, serveis i infraestructura disponibles al barri. La flexibilitat del programa, sobretot perquè opera fora de l' horari de l' administració, complementa però no substitueix cap dels circuits estructurals d' atenció a la població vulnerable.

-Encara que acotat, considerem que és un cas interessant d'innovació en política social pel seu caràcter integrador i la seva capacitat de promoure relacions. També perquè té el potencial d' exercir una acció preventiva significativa. A més de ser una política de suport a mares amb nombroses dificultats, impacta en la primera infància i per tant, lluny d'una política passiva, s'emmarca més en el tipus de polítiques actives considerades d'"inversió social", per les quals convé apostar. Té segurament un efecte multiplicador considerable.

- Perquè Concilia exerceixi la seva funció més qualitativa és imprescindible que el personal empleat tingui la qualificació i les condicions laborals adequades i un mínim de rotació.

Taula 16 La Besonense: Pistes esportives (Salut i Drets socials, equitat de gènere i acció comunitària, èmfasi en la visió de gènere i intercultural)

	Participants	Objectiu	Dinàmica	Barris i desigualtat a reduir	€
ROJECTE BESONSENSE: Pistes esportives al barri del Besòs	<p><u>Activitat dinamitzada</u> entre setmana: 126 infants/ setmana 111 adolescents (molta presència dels orígens diversos del barri: Espanya, Marroc, Pakistan...)</p> <p><u>Activitat no dinamitzada:</u> 556 usuaris /setmana (117 dones, 27 grups i 15 nacionalitats: Nepal, Pakistan, Argèlia, Colòmbia, Argentina, Senegal...) Franja d'edat majoritària entre 18 i 45 anys</p> <p>Participants aula estudi, mentre esperen iniciar la seva activitat esportiva: 34 infants</p>	<p>Promoure l'activitat física i esportiva com a instrument de cohesió social, tot garantint la seva dimensió integradora i d'igualtat de gènere.</p> <p>Promoure l'activitat física i esportiva com a instrument beneficiós per a la salut i afavoridor del benestar dels infants i joves, en coordinació amb d'altres programes, agents i sectors de població.</p>	<p><u>Activitat dirigida i gratuïta</u> per a nens i nenes i joves de 6 a 21 anys</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Bàsquet ✓ Fútbol ✓ Criquet ✓ Vòlei ✓ Multiesport <p>(amb un 95% d'ocupació, el programa és fa càrrec de fitxes i equipaments quan es participa a les lligues) Horaris d'obertura: De dilluns a divendres, de 16.30 a 21.30 h: Activitat dirigida a infants i adolescents fins a les 19'30.</p> <p>Resta horari: <u>activitat no dirigida –grups adults</u> (90 % d'ocupació ja que un 10% es deixa lliure per si hi ha alguna necessitat per part d'alguna entitat o lliga). També es practica Bàdminton.</p> <p>Dissabtes, de 10 a 14 h i de 16 a 21.30 h: activitat no dirigida-grups adults</p> <p>Diumenges, de 10 a 14 h i de 16 a 20.30 h: activitat no dirigida-grups adults</p>	<p>Barris:</p> <p>Besòs Maresme, amb participants del barri de la Mina Sant Adrià per la proximitat territorial.</p> <p>Desigualtat a reduir:</p> <p>Manca d'espais esportius oberts i gratuïts (abans de PdB l'accés a les pistes passava per l'aprovació d'un grup de veïns que s'havien atorgat aquest "poder")</p> <p>Manca d'una oferta esportiva variada i que tingui en compte la mirada de gènere i intercultural (abans de PdB l'única activitat era futbol i el perfil dels participants: masculí /adult / espanyol)</p>	198.000€/any

**Projecte La Besonense
ANÀLISI, PREGUNTES I REFLEXIONS (per part de l'equip tècnic del PdB).**

Segons les valoracions tècniques del Pla de barris, aquest és un bon exemple de com PdB pot fer créixer i dotar de nou contingut iniciatives que ja existeixen en un territori. El fet de què el Pla de Barris hagi invertit i millorat la infraestructura esportiva en un determinat entorn ha implicat la dignificació de l'espai i la posterior inversió per part d'altres agents sumant a aquesta millora. En aquest cas, a títol d'exemple, en l'entorn immediat de les pistes s'ha construït una promoció d'habitatge públic i "s'ha aprofitat" per fer un millora molt important de les pistes i els vestuaris.

En relació a la viabilitat futura del projecte, després de 8 anys i d'un programa ja molt assentat, el Districte se'n pot fer responsable i assumir el seu cost i seguiment. Des de la perspectiva de la innovació, i amb la finalitat de què determinades polítiques extraordinàries acabin convertint-se en polítiques ordinàries, es podria considerar que el projecte de la Besonense és una bona pràctica (el PdB experimenta, fa créixer, consolida i després "entrega" al Districte per la seva continuïtat).

Fent una anàlisi de l'activitat desplegada, a partir de la informació facilitada pel PdB i pels propis dinamitzadors del projecte, es pot concloure que la capa organitzativa de la infraestructura social de La Besonense és clau i fa efectius el principis de proximitat, accés públic, proactivitat, polivalència i participació que s'esperen d'una infraestructura social pública (Ajuntament de Barcelona, 2022:6), possibilitant abordar objectius socials més enllà de l'esport, com és el dels hàbits d'estudi, l'antiracisme, l'equitat de gènere o la cohesió social. Part de l'equip que hi treballa, configurat per més d'una desena de persones amb dedicacions horàries diverses, és del barri i/o d'origen divers, essent peces clau en la interlocució amb els usuaris de l'espai. El seu treball ha obert el debat entorn a alguns prejudicis inicials, com que les noies musulmanes no farien esport a determinades hores, el qual ha quedat totalment desmuntat amb l'activitat de criquet. Aquest espai/projecte que fins l'arribada del PdB únicament possibilitava l'accés a un col·lectiu molt restringit, futbol masculí, actualment es un espai amb molt potencial en la promoció de relacions entre el veïnatge, així com en la promoció de l'igualtat d'oportunitats entre col·lectius de diferents procedències. A la vegada, a partir de la promoció de l'esport entre les noies, s'està avançant en l'equitat de gènere. També podem dir que s'està convertint en un espai de referència i de treball conjunt per al treball amb els joves de la zona, col·laborant molt estretament amb els professionals de l'àmbit.

Des de la perspectiva dels drets socials, són diferents professionals de l'acció social i/o entitats qui fan activitats conjuntes o derivacions a La Besonense: APC (educadors A Partir del Carrer) fa us de l'espai setmanalment; CEPAIM co-organitza un torneig trimestral antiracista i els seus joves fan us de les instal·lacions tres dies a la setmana; Serveis Socials deriva infants dels barris propers (Besòs Maresme, Poble Nou, La Mina); el programa Impuls Jove, de formació ocupacional en l'àmbit esportiu, fa pràctiques amb l'equip de dinamitzadors de La Besonense i després el joves formats entren a la bossa laboral; la Fundació del Barça hi organitza trobades d'intercanvi amb joves de fora dels

barris; Joventut Esportiva, que promou l'esport autònom i autoorganitzat per part dels joves a d'altres zones del barri, treballa de manera coordinada, existint un important potencial cap a l'autoorganització dels grups i la coorganització d'activitats junt amb els propis joves, usuaris i veïnatge, etc.

Reflexions i aportacions rellevants a partir de la visita per part del grup de treball (02/05/2024)

L'espai esportiu La Besonense és fruit de la remodelació d'un camp de futbol en precari ubicat al barri del Besòs, a la franja limítrofa amb el barri de la Mina de Sant Adrià del Besòs.

L'equipament consta d' una pista de futbol i basquet, una pista reduïda de criquet, dues gàbies de llançament de criquet (les úniques existents a Barcelona), dues pistes de vòlei, un aula d'estudi, set vestuaris adaptats (amb wc, dutxes i banquets), un petit despatx (creat a partir de l'adaptació d'un vestuari, on l'espai de les dutxes s'utilitzen com a magatzem). En el disseny de l'espai es van incorporar alguns aprenentatges d'altres projectes del Pla de Barris com les Marxes exploratòries, els límits dels espais els configuren reixes que possibiliten la visibilitat (no hi ha murs d'obra delimitant l'espai).

En relació al seu equip humà, consta de conserges, personal de manteniment, un coordinador, cinc monitors esportius, tres monitores esportives i una monitora per a l'aula d'estudi.

Abans de la remodelació, el camp de futbol no estava obert quotidianament, tenia poc us, i l'obertura i tancament depenia de la disponibilitat i voluntat d'una persona de l'associació de veïns que custodiava les claus.

Amb la remodelació de l'espai, hi ha una reconceptualització total del projecte, i mitjançant una licitació és dona prioritat al desenvolupament d'activitats esportives dinamitzades, que per una banda donin resposta a la poca oferta d'activitats adreçades a infants i joves del territori, per altra incorporin la perspectiva de gènere promovent l'esport femení i les activitats mixtes, i per altra banda generin una oferta esportiva acord amb els interessos de la població del territori, incorporant esports practicats per població d'altres orígens, com podria ser el criquet. A la vegada La Besonense vol ser un espai segur i tranquil pels infants, i amb aquest objectiu crea un aula d'estudi amb l'acompanyament d'una monitora, on nens i nenes poden estudiar i/o fer tasques d'escola abans o després de realitzar la seva activitat esportiva. L'activitat no conduïda continua present, però molt més limitada a las darreres franges horàries del dia, de 20h a 21.30h i els caps de setmana, incorporant un sistema de reserva de pistes, el qual dona prioritat a col·lectius i/o entitats del barri, així com a les dones.

L'ús de l'equipament és un èxit, segons la informació aportada pel coordinador del projecte, a la visita realitzada al mes d'abril de 2024, s'estan superant els 800 usuaris setmanals. Es faran Casals d'estiu. En principi, la concessió actual no incorpora l'obertura al mes d'agost.

La millora de l'espai ha estat fruit de la col·laboració del PdB, el Districte de Sant Martí i l'IMHAB, els quals des dels seus àmbits han incorporat elements per a la millora. Els vestuaris i la sala d'estudis que s'han ubicat als baixos d'uns nous habitatges socials gestionats per l'IMHAB, la font a les pistes, i altres millores han estat a càrrec del Districte. Tot i això hi ha dèficits en la infraestructura, i es considera que la seva millora suposaria un salt qualitatiu important per a l'equipament. Alguns d'aquests dèficits són: els comptadors d'aigua, llum i fibra d'internet s'ubiquen en els baixos de l'edifici, el que dificulta el seu accés; no és possible sectoritzar l'ús de la il·luminació de la instal·lació (diferenciant, pistes, sala d'estudi i vestuaris); els passadissos d'accés a les pistes no compten amb il·luminació, i la sala d'estudi és petita pel volum d'usuaris i no compta amb accés a internet; no existeix cap espai d'acollida o d'espera on estar-s'hi en el moment de deixar als nens o recollir-los; tampoc existeix cap espai on organitzar activitats amb les famílies ni cap espai d'ombra a les instal·lacions. Actualment, les característiques de l'espai comporten no poder-hi realitzar activitats amb famílies, les qual només poden accedir a les instal·lacions cinc minuts per deixar o recollir a la canalla. Tampoc hi ha un espai condicionat pels professionals.

Des de l'equipament s'ha fet un important treball de donar-se a conèixer a les escoles (algunes en fan ús pel matí), a serveis (els quals deriven infants) i a la pròpia comunitat de veïns (les plantes superiors de l'edifici d'habitatges on s'ubiquen els vestuaris i sala d'estudi). Aquest treball ha estat important: inicialment hi va haver conflicte amb alguns residents de l'edifici, des dels habitatges es llençava brossa a les pistes, hi havia queixes pel soroll en l'ús de l'espai, etc. entre el bloc de pisos i les pistes no hi ha cap element de separació, com una malla o similar, que hauria estat de gran utilitat en els moments inicials del projecte; actualment, la situació ha millorat molt, els actes de vandalisme s'han reduït i els propis veïns i veïnes avisen als responsables de l'espai en cas d'intrusió a les pistes fora d'horari.

El projecte mostra una clara voluntat de facilitar l'accés a població diversa del barri, des de l'oferta d'activitats i amb la incorporació de monitors d'altres orígens. Actualment, es plantegen nous reptes per a promoure l'ús femení de les instal·lacions, i s'està estudiant la possibilitat de poder instal·lar cortines mòbils a algunes de les pistes.

La Besonense és un projecte que dona resposta a la manca d'oferta d'activitats per a infants i joves en el territori, i entoma el repte d'incorporar a tothom, sigui quin sigui el seu origen. Cal remarcar que aquest és un dels reptes de les infraestructures socials a ciutats globalitzades com Barcelona, on a barris com el Besos Maresme hi resideix més d'un 35% de població nascuda a l'estranger, i on les actuacions orientades cap a la interacció de grups diversos poden jugar un paper molt rellevant contra la segregació i l'exclusió social.

En vista a tota la informació recopilada considerem que:

- La Besonense dona resposta a una necessitat no coberta per altres equipaments o serveis, possibilitant l'accés a l'esport a col·lectius vulnerables i jugant un important paper preventiu i de cohesió social, incorporant la perspectiva de gènere i de diversitat cultural.

- Forma part d'una resposta coordinada i enxarxada amb d'altres serveis públics, com poden ser els serveis socials, sumant a la integralitat de les polítiques socials del territori.
- És un projecte amb molt potencial des de diferents perspectives: pel treball amb infants i joves, pel treball amb famílies i per la dinamització comunitària del territori.
- Per tal d'incorporar de manera efectiva nous objectius en aquesta línia serien convenientes millores en l'espai (com podria ser l'ampliació de la sala d'estudis o l'adequació d'un espai a l'ombra per acollir a les famílies), així com el reforç professional amb nous perfils com podrien ser educadors/es (més enllà dels dinamitzadors esportius actuals) per incorporar a la dinàmica de l'espai a aquestes famílies, o bé acompanyar als joves amb un suport més emocional o personal.
- Seria d'interès analitzar l'equipament des d'una perspectiva més integral, junt amb el d'altres serveis públics del territori, per tal de definir una estratègia compartida en relació a l'atenció i l'accés als serveis per part de la població nouvinguda o l'aprenentatge de la llengua, evitant la segregació entre col·lectius per origen, promovent la interrelació i la convivència entre població diversa. En aquest sentit, incorporar estratègies duals en els equips de monitors (tant en gènere com en origen) poden ser facilitadors per a l'aprenentatge del català i el castellà, així com per al treball des de la confiança amb les famílies, individus i els grups.

Taula 17. Projecte educatiu singular – espai tres ulls (Educació – Drets socials, equitat de gènere i acció comunitària)

PROJECTE ESPAI 3 ULLS (Projecte Educatiu Singular. Institut-Escola Trinitat Nova)	Àmbit Participants	Objectiu	Dinàmica	Barris i Desigualtat a reduir	€
	<p>Comunitat educativa de l' Institut-Escola Trinitat Nova fora horari escolar.</p> <p>Infants, adolescents i joves alumnes del centre (o de fora) que participen de l'oferta d'activitats extraescolars que ofereix el programa (radio/ audiovisual/ clubs de lectura...).</p> <p>Grups d'adults que utilitzen aules per formació (pares d'alumnes o no).</p> <p>Grups d'adults que utilitzen les pistes esportives (pares d'alumnes o no) .</p>	<p>Promoure interrelacions entre la vessant educativa, cultural i comunitària.</p> <p>Disposar d'equipaments d'intersecció i hibridació entre diverses comunitats d'un territori i entre segments de població de diferents generacions, com a nova forma de concebre i dissenyar els programes i serveis públics.</p> <p>Atendre totes les edats formatives de 0 a 18 anys, integrant en un mateix complex d'edificis escola bressol, escola i institut, com a un espai educatiu de referència pel barri.</p>	<p>En el moment que el Consorci Educació defineix crear un nou Institut-Escola, aquest es projecta com una nova manera d'entendre un equipament educatiu que va més enllà de l'horari escolar i es converteix en un equipament comunitari obert fora d'horari lectiu i a tot el veïnatge, sigui o no de la comunitat educativa de l'escola. S'incorpora un nou director amb perspectiva comunitària que té a disposició un nou equip docent.</p> <p>Es posen a us i disposició de la comunitat els següents espais:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Biblioteca ○ Espai audiovisual / Mediateca / Plató: ○ Espai polivalent / Sala d'actes / Reunions ○ Aula de formació (per a persones adultes) ○ Sala gimnàs / Espai d'assaig /Espai programació escèniques ○ Espai de gestió per a entitats i dinamització comunitària ○ Pistes esportives, gimnàs amb vestuaris <p>A través d'un concurs públic PdB assumeix la dinamització de tots aquests espais 6 dies a la setmana en horari de tarda i dissabtes mati.</p>	<p>Barri: Trinitat Nova</p> <p>Desigualtat a reduir:</p> <p>Estigmatització d'un centre educatiu.</p> <p>Segregació escolar.</p> <p>Poca oferta d'espais comunitaris al barri.</p> <p>Poca diversitat d'espais, tipologia oferta i d'us lliure .</p> <p>Manca de biblioteca pública al barri.</p>	<p>150.000€ per curs escolar. (inclou 3 tècnics a 25 h/s i coordinadora a 10 h/s.)</p>

**Projecte Espai 3 Ulls. Institut-escola Trinitat Nova. (IETN)
ANÀLISI, PREGUNTES I REFLEXIONS.**

L'Institut-Escola Trinitat Nova pretén ser una resposta efectiva davant la segregació escolar, l'estigmatització i els problemes de matriculació dels centres educatius del barri Trinitat Nova. Inicialment ja es va conceptualitzar com una acció innovadora, i tots els agents implicats (Consorci d'Educació + Direcció Escola + ICUB + Districte + Consorci biblioteques + Pla de Barris) van entendre que perquè hi hagi **INNOVACIÓ** a vegades cal que hi hagin **EXCEPCIONS** a la manera de fer "tradicional". En aquest cas, se'n van fer moltes excepcions ja en el seu inici:

- obres de millora física en les instal·lacions del centre, pensant en que serien utilitzades fora d'horari lectiu, i gestionades pel propi veïnat (adequant alarmes, etc.)
- tria d'un director per a l' institut-escola amb visió comunitària, i tria d'un nou equip docent
- incorporació d'un perfil professional que connecta el dins i fora escola, i d'un equipament tecnològic que fan del centre un projecte educatiu singular des de la comunicació audiovisual i la radio
- creació d'un espai de biblioteca dins de l'escola però obert al barri, annex a la biblioteca de Roquetes, etc.

Després 8 anys, el per què de les excepcions (a vegades pactades amb els màxims responsables de les àrees que ara ja no hi son) està caient en l'oblit, la qual cosa genera incerteses en la continuïtat del projecte quan finalitzi el Pla de Barris. Cada àrea fa una anàlisi "tradicional", des de les competències que li pertocuen, oblidant que fer front al repte que plantejava i planteja el projecte supera la conceptualització del normatiu vigent (l'actual i el de l'inici del projecte). Des d'aquesta perspectiva, s'obren molts interrogants, com per exemple: **Com es fa compatible un projecte innovador** (on el que es pretén canviar es el concepte d'equipament escolar per equipament educatiu comunitari) **amb la rigideses institucionals i pressupostàries del sistema escolar** (on un equipament només funciona en horari lectiu), **del districte** (on l'acció comunitària passa per un casal de barri o un centre cívic, i no per un Institut-Escola) **i del consorci de biblioteques** (on la seva intervenció és centra en un edifici propi)?

Més enllà de la infraestructura física, el projecte incorpora dues noves figures pedagògiques, una en horari lectiu i una altra en horari no lectiu, que formen part de la capa organitzativa de la infraestructura social, que tenen la funció de connectar el dins i fora de l'escola, així com treballar les relacions personals per facilitar i promoure projectes col·lectius impulsats des de la comunitat i posant en valor la utilitat i la importància de l'escola al barri pel conjunt de la seva població, sigui quina sigui la seva cultura o origen. Aquest treball està possibilitant l'entrada i participació a activitats extraescolars de veïns

i veïnes d'origen divers, així com la generació d'activitats i grups autogestionats pel propi veïnatge, possibilitant processos d'apoderament individual i col·lectiu, de moment orientat a les activitats, però amb potencial comunitari. Aquest treball des de la proximitat també està permetent abordar l'equitat de gènere des de les relacions de proximitat.

Aquestes dues figures, que configuren part d'un equip de sis persones que ha finançat el Pla de Barris fins al 2023 i que dinamitzen activitats en el marc de l'escola, dins i fora de l'horari lectiu, són l'excepció que actualment entra en el debat institucional i pressupostari en relació a si es de la seva competència o responsabilitat. Per a fer un bon anàlisi dels impactes del projecte, més enllà de les millores en el rendiment escolar, seria important sistematitzar indicadors referents a l'evolució o millora del clima escolar, com podria ser el número d'intervencions policials en situacions de contenció o violència, els quals s'han vist clarament reduïdes segons el relat del propi equip comunitari de l'IETN. O l'impacte del centre educatiu, com a centre d'accés universal, en principi considerat com a espai segur per a la població del barri independentment del seu origen o de la seva situació administrativa, per a rebre informació i/o connectar-se amb d'altres equipaments i serveis de proximitat del territori, molts d'ells competència dels ens promotors de l'IETN.

Reflexions i aportacions rellevants a partir de la visita al projecte per part del grup de treball (03/05/2024)

L'Espai Tres Ulls és un exemple de la incorporació de la perspectiva comunitària en un centre educatiu atenent a la vegada a les necessitats d'oferta formativa del barri i a l'optimització dels equipaments educatius. Tots això ha estat possible gràcies a:

- La col·laboració interinstitucional entre PdB, Districte de Nou Barris, Consorci d'Educació, ICUB, Consorci de biblioteques, i altres actors que, a partir d'una diagnosi compartida de la situació (estigmatització dels centres educatius del barri, fugida d'alumnat cap a escoles de fora, segregació escolar, poca oferta d'activitats i espais comunitaris, etc.) ha possibilitat el desplegament d'un **projecte innovador i singular** que, encara que implica complexitat en la gestió i futur finançament, possibilita nous escenaris per a l'abordatge dels reptes que el van fer néixer.
- La concreció operativa i efectiva d'aquest acord amb un finançament inicial del PdB però amb la implicació efectiva de la resta d'institucions que ha fet possible:
- el tancament dels centres educatius existents, dues escoles i un institut, per a la seva integració en el nou Institut Escola Trinitat Nova (IETN)
- la incorporació d'una nova direcció amb perspectiva comunitària i un nou equip docent
- la ubicació de l'aula de P3 al mateix edifici de l'escola Bressol, per donar confiança a les famílies de la bressol, a partir del coneixement del projecte, i potenciar que es matriculin al parvulari de l'IETN.

- la incorporació de nous perfils educatius que vinculen escola i territori, dos perfils professionals inicialment finançats pel PdB, que treballen amb famílies i vinculen l'activitat del centre amb el barri, el seu entorn i la seva comunitat
- el re-disseny de la pròpia infraestructura, amb la realització d'obres i la construcció d'un nou edifici i un espai cultural i educatiu (Espai Tres Ulls), per possibilitar l'ús compartit o autònom de les instal·lacions per part de les entitats del barri (biblioteca, mediateca, radio, gimnàs, etc.), així com per dignificar-ho de cara a l'alumnat i les famílies
- la incorporació d'un equip de professionals per a la dinamització de l'activitat que vincula escola i barri fora de l'horari escolar (actualment quatre professionals, tres a 25 hores setmanals i una coordinadora a 10 hores setmanals, sota el conveni d'acció social)
- l'orientació de recursos per a donar contingut als espai (provisió de cert fons de llibres per la biblioteca per part del Consorci de Biblioteques)
- la incorporació d'un eix educatiu singular a l'escola que travessa tota l'etapa formatiu de primera i secundària, l'audiovisual
- la dinamització i orientació d'aquest eix educatiu singular com a recurs o eina per la pròpia activitat comunitària, amb la dinamització i acompanyament tècnic corresponent
- la generació d'un programa d'activitats en horari extraescolar orientades al barri, no només per l'alumnat, també orientat adults, gent gran i joves, planificat i coordinat amb altres equipaments de la Trinitat Nova

La feina encetada a l'IETN està començant a donar resultats. Per una banda, els que tenen a veure amb la participació i implicació del veïnat en l'escola comencen a ser visibles: s'ha creat un grup de Crossfit que dinamitza activitats obertes al barri, un grup de bruixes i bruixots, a més de la participació activa de desenes de persones en les activitats organitzades des dels Tres Ulls (loga, basquet, creació d'instruments, entre d'altres). Per altra banda, segons les converses mantingudes, els resultats en relació a les matriculacions, on comença a apuntar-se certa tendència a l'increment als cursos de parvulari, i a la continuïtat de l'alumnat que ja estudia al centre (és important tenir present que aquestes tendències difícilment son reversibles en el curt termini).

Segons la informació rebuda i les converses mantingudes a les visites, un dels elements que podria ser determinant en la consolidació del projecte és la generació de vincles, i de persones de referència, de l'escola i l'Espai Tres Ulls cap a les famílies i el barri. La generació d'aquests vincles necessita de temps, és a dir, estabilitat en els equips de treballs.

Com a projecte innovador, i com a "excepció" en el marc del sistema educatiu, les eines que han possibilitat crear aquests equips han estat les contractacions extraordinàries i les

licitacions per a la dinamització de l'espai Tres Ulls. Garantir l'estabilitat suposa evitar la precarització (quant a categoria professional i jornada de dedicació).

En el moment actual. Els dos perfils educatius que depenien de l'escola i que eren finançats pel PdB han estat internalitzats pel Consorci d'Educació, i les quatre professionals que dinamitzen l'Espai Tres Ulls han tingut continuïtat des de la subrogació en una nova licitació. S'ha de destacar que en aquesta nova licitació el perfil a contractar són educadors sota el conveni d'acció social, conveni força més digne que el de lleure; i que s'ha donat un increment de jornada per a tres de les figures dinamitzadores fins a 25 hores, encara que la jornada de la coordinadora s'ha reduït de 20h a 10h (fet que pot posar en risc la continuïtat).

Per altra banda, encara que actualment s'està en converses sobre com garantir la continuïtat, es comencen a apuntar propostes des d'una mirada més territorial i sistèmica que podria possibilitar un treball a llarg termini, que és el que necessita un projecte d'aquest tipus. Per exemple: poder pensar la línia de dinamització comunitària dels Tres Ulls integrant-la en un sistema amb el Casal de Barri Som La Pera (ubicat a uns 600 metres), plantejant una estratègia de dinamització territorial compartida sota una coordinació compartida. Això podria dignificar la dedicació horària de la figura de coordinació, amb una coordinació única per l'Espai Tres Ulls i el Casal de barri Som La Pera.

Taula 18. Nous lideratges als barris.

	Participants	Objectiu	Dinàmica	Desigualtat a reduir	€
PROJECTE NOUS LIDERATGES ALS BARRIS .	<p>Joves entre 18 i 30 anys amb implicació als seus barris o potencial comunitari.</p> <p>4 edicions, un total de 53 joves.</p> <p>A cada edició és configura un grup divers (barris, gènere, origen, etc.) La configuració del grup es fa responnent a la potencialitat de creixement individual i com a grup.</p>	<p><i>Objectiu general:</i> Capacitar a joves dels barris de PdB sobre aspectes de participació, desenvolupament comunitari i comprensió de l'entorn sociopolític, per a que construeixin teixit social i siguin promotors de propostes col·lectives generant nous projectes, lideratges, etc.</p> <p><i>Objectius específics:</i> Estimular el coneixement d'accions concretes que puguin inspirar el desenvolupament dels seus barris.</p> <p>Enriquir la xarxa relacional dels diferents participants com una eina que faciliti l'articulació de les seves possibles propostes i actuacions futures de desenvolupament local.</p> <p>Promoure un procés d'apoderament dels participants per a que es reconeixin com a possibles agents de transformació social (abordant les 3 dimensions, individual, grupal i comunitària)</p>	<p>Immersió i convivència. Tres caps de setmana de divendres a diumenge pernactant a albergs de la ciutat.</p> <p>Factor sorpresa. 4-5 dies abans de l'inici del cap de setmana s'anuncia el programa d'activitats corresponent.</p> <p>Visita a projectes i/o experiències de diferents àmbits (habitatge, educació, medi ambient, economia solidària, etc.) per incorporar reflexions i eines de com i perquè s'han impulsat; amb converses i entrevistes amb professionals, experts, entitats, persones significades(àmbits polítics i/o temàtics, etc)</p> <p>Entrevistes a persones per la seva significació i experiència (capacitat d'innovació i disrupció), potencialment generadores de reflexió crítica al grup).</p> <p>Moments de debat i reflexió. Dinamitzats a través de diferents metodologies participatives que també puguin ser eines de treball per als participants a l'hora de desenvolupar processos comunitaris.</p> <p>Els facilitadors, dos responsables d'acompanyar el grup al llarg de les diferents etapes i acompanyar la seva reflexió i procés cap a l'autogestió del grup.</p> <p>Autogestió del grup, reforç de la part "invisible" (relacions, emocions, lideratges, conflictes, etc.), imprescindible en qualsevol projecte col·lectiu, distribució de tasques funcionals entre les participants: logística, relatoria, dinamització, cures del grup, ...</p> <p>Una experiència vital significativa, a cadascuna de les etapes és realitzarà alguna activitat amb especial significació per tal de reforçar la idea de vivència única i experiència del grup (activitat al mar, teatre immersiu, dinàmica de grup amb cavalls...)</p>	<p>Impossibilitat d'accés a una experiència vital significativa d'aquest tipus: per limitació simbòlica, es a dir, serà difícil imaginar-te respostes diferents als reptes del teu barri si només et pots remetre a l'experiència vital del teu barri; i barreres materials i econòmiques, és a dir, una experiències d'aquest tipus sovint queda fora de l'abast del perfil socioeconòmic dels participants.</p>	<p>25.000 € per edició (aproximadament)</p>

Nous Lideratges als Barris. ANÀLISI, PREGUNTES I REFLEXIONS.

El projecte es implementat per l'IGOP i s'inspira en projectes i experiències formatives prèvies considerades d'èxit (programa Orcit, els CEPT d'argentina, o l'escola de moviments socials del CAMP a Porto Alegre-Brasil) però aterrant-la al context del Pla de Barris.

Com a característica diferencial respecte d'altres projectes té un abast territorial del conjunt dels barris del PdB i una clara dimensió de connexió inter-barris; cada grup de participants està compostat per jovent de cadascun dels barris on es desenvolupa el PdB, generant un grup divers també en gènere, edat (encara que entre 18 i 30 anys), cultura d'origen, orientació afectiu-sexual, trajectòries personals, etcètera. Tant l'equitat de gènere, com la diversitat cultural, i les estratègies per a l'apoderament individual, grupal i comunitari, es treballen de forma transversal a les dinàmiques, visites a projectes, converses amb persones rellevants, etc., essent una de les funcions dels acompanyants al grup.

La selecció de participants ha anat evolucionant al llarg de les 4 edicions. Inicialment es feia mitjançant "antenes": persones referents de cada barri que proposaven potencials participants. A les dues darreres edicions, el procés és per autocandidatura, orientades per les "antenes", o de forma directa pel jove en assabentar-se programa. La selecció busca que la diversitat possibiliti el creixement dels membres del grup, per aquest motiu la selecció final és fa mitjançant una entrevista personal.

Participar de l'experiència és gratuït i no implica cap tipus de retorn social al barri. Aquest ha estat un element debatut al llarg de les diferents edicions, unes ocasions vist com una debilitat, en d'altres ocasions com un element que pot facilitar la participació. El que ha succeït és que de forma indirecta, després de l'experiència, aquest retorn s'ha acabat donant, han acabat col·laborant amb col·lectius del propi barri, moviments socials o amb joves d'altres barris.

De manera progressiva s'ha intentat aproximar als tècnics de projecte (de cada barri PdB) al programa. A les darreres edicions se'ls ha incorporat a les entrevistes de selecció i se'ls ha ofert la possibilitat de poder participar en alguna de les activitats del programa junt als joves, fet que mai s'ha materialitzat.

Una vegada finalitzada l'experiència és crea i manté una xarxa de contactes, entre cada edició i entre el conjunt d'edicions, on entre elles comparteixen informació, se'ls convida a alguna activitat compartida amb les noves edicions, etc. Aquesta xarxa acaba sent de referència per a molts d'aquests joves, un espai de contrast d'idees o projectes, de demandes i ofertes de feina, de difusió d'activitats. Des de l'escola de l'IGOP se'ls hi han facilitat activitats i projectes que poden ser del seu interès, per exemple, comunicació social per a l'acció comunitària. Cal esmentar que els dos acompanyants de les quatre edicions del projecte estan ubicats a l'escola de l'IGOP-UAB i en formen part.

Vist el potencial d'aquesta xarxa, per a la 5a edició s'havia previst poder aportar alguns recursos econòmics, 1.500 – 2.000 euros en total per a què el conjunt de joves poguessin posar en marxa un projecte compartit entre els diferents col·lectius dels barris.

Encara que es un projecte que no desenvolupa de forma directa accions comunitàries, segons les aportacions dels propis joves, té un important impacte en l'apoderament individual i col·lectiu, aportant nous marcs per a l'acció o intervenció col·lectiva.

Diversos participants, després de l'experiència han decidit tornar a estudiar o formar-se en aspectes concrets que els hi ha possibilitat una millora laboral o l'impuls de projectes amb el seus col·lectius.

El treball des de la diversitat ha estat clarament un element que possibilitat treballar des de l'equitat de gènere, però també des de l'antiracisme.

Després de les dues primeres edicions, com a experiència d'èxit va ser visitada i replicada posteriorment, ajustant la metodologia al seu context, per part de la Fundació Tot Raval amb el projecte Rava(L)inks.

Com a element de creixement, podria ser molt interessant connectar aquests joves del PdB amb els d'altres barris amb perfil socioeconòmic diferent.

La quarta edició del projecte es va portar a terme entre els mesos de setembre i novembre del 2022. No s'ha donat continuïtat al projecte tot i que les valoracions de participants, equip acompanyant i tècnics de projecte és molt positiva. Encara que no s'ha fet una avaluació en profunditat, existeixen evidències de que la participació en el projecte ha possibilitat la generació de sinèrgies entre barris així com l'enfortiment i capacitats dels joves en els seus barris.

7. Reflexions generals sobre els projectes seleccionats

Una part important dels projectes analitzats donen resposta a dinàmiques de diversificació de les necessitats socials, atenent problemàtiques específiques de col·lectius també concrets que tenen dificultats per beneficiar-se de polítiques estructurals (per exemple persones que es troben en situació irregular, que acaben d'arribar al país o que no tenen les suficients xarxes de suport).

Les iniciatives de Pla de Barris es plantegen des d'una lògica de complementarietat respecte polítiques, recursos o infraestructures socials ja existents. Tot i que sovint atenen demandes que sorgeixen de situacions d'emergència social, les actuacions empreses no són concebudes com a actuacions d'emergència, sinó que responen, més aviat, a la voluntat de donar respostes a una preocupant cronificació de l'emergència social, des d'enfocaments preventius propers a la idea de la inversió social.

La focalització d'aquests programes d'intervenció responen a una realitat present en totes les grans ciutats en les quals les dinàmiques del capitalisme financer global extremen les contradiccions entre les exigències productives i l'erosió de tot allò que garanteix la qualitat i el sosteniment de la vida. Les dones que emigren des d'altres regions més pobres, per exemple, s'enfronten a una realitat vital quan arriben aquí per a la qual la majoria de les polítiques de xarxa mínima de protecció no arriben a donar resposta. Es tracta de grups socials específics que viuen en determinades àrees de la ciutat. Focalitzar l'atenció també significa per tant intervenir en aquells barris on aquestes contradiccions i dificultats es manifesten de forma més extrema. Si bé és difícil que aquestes intervencions més quirúrgiques de política pública aconseguixin contrarestar aquestes dinàmiques de desigualtat tan fortes dins d'una mateixa ciutat, almenys actuen com un necessari dic de contenció.

La creixent complexitat del teixit social, concentrada en alguns barris de la ciutat, exigeix polítiques que a més de focalitzar i intervenir sobre un territori concret, siguin innovadores des del punt de vista de la política social i urbana. Aquestes polítiques innovadores no substitueixen les polítiques estructurals d'atenció a la pobresa, però les complementen de manera fonamental. Sabem, per exemple, que el temps d'extra-escolar o la seva privació impacta de manera significativa en la igualtat d'oportunitats de nens i nenes de diferent procedència i condició social. El projecte de la Besonanse, per exemple, articula una oferta esportiva al barri que ja existeix en altres espais i territoris però va dirigida a un públic que no accedeix a l'oferta regular. Projectes com els Nous Lideratges possibiliten l'accés a experiències vitals significatives i a un acompanyament que queda molt lluny dels joves dels barris vulnerables de la ciutat, a més de ser una inversió en la generació de nous actius comunitaris que incorporen la diversitat cultural i generen ponts per a la cooperació entre col·lectius i barris.

Totes les iniciatives emmarcades en l'eix de drets socials, acció comunitària i igualtat de gènere del Pla de Barris operen des d'una lògica que va més enllà d'allò purament econòmic. Que algú pugui accedir a un servei perquè necessita un "temps de respir" sense necessitat de donar més explicacions, com succeeix al Concilia, dona la mesura de la importància d'una

cosa intangible però tan important per a una mínima qualitat de vida. La Soledat no desitjada és un altre exemple de problemàtiques socials "autoinduïdes" a les quals no podem fer front des de la lògica de les polítiques tradicionals d'atenció a la vellesa.

La necessitat d'aquestes iniciatives que s'emmarquen dins del Pla de Barris també troba la seva raó de ser en problemes que estan del costat de l'oferta, més que la demanda. El programa XARSE existeix perquè la digitalització de l'administració ha generat unes barreres infranquejables precisament per al grup poblacional que més suport institucional necessita. Ja tenim abundant evidència científica de l'efecte d'exclusió que provoca una excessiva càrrega administrativa o uns procediments burocràtics cada vegada més complexos. En aquest sentit, resulta bastant paradoxal que l'administració hagi de posar en marxa programes d'ajuda per solucionar un problema generat per la mateixa administració, encara que sigui a diferents nivells.

Finalment, aquests programes satèl·lit, podríem dir, a l'estructura organitzativa de l'administració, també permeten conèixer realitats socials que moltes vegades romanen opaques en molts indicadors objectius. Són d'alguna manera corrents subterranis ocults de necessitats socials que amb freqüència no es poden ni arribar a articular. La dimensió humana, relacional i propera té un valor en la qualitat d' això que anomenem teixit social que és difícilment commensurable.

8. Identificació de bones pràctiques i aspectes positius.

A partir de l'anàlisi de projectes s'identifiquen alguns punts positius o bones pràctiques:

- **Dimensionament i planificació territorialitzada per atendre les necessitats.** Aquest és el cas del projecte Concilia, en el qual, en la seva fase de disseny, es va partir d'un anàlisi de dades territorialitzat basat en indicadors com el número de nens i nenes, quantes no havien accedit a les bressol, i la possible ubicació territorial del servei per a donar cobertura a més d'un barri.
- **Participació orientada al disseny d'intervencions urbanes amb perspectiva de gènere.** El projecte Marxes Exploratòries, i en concret el que es va desenvolupar al barri de la Trinitat Vella (ja que no tots han tingut el mateix impacte en les intervencions en l'espai públic) va possibilitar la incidència real en decisions que han transformat l'espai públic incorporant la perspectiva de gènere. Això s'ha aconseguit gràcies a l'encaix seqüencial i temporal entre les activitats participatives i la posterior execució de l'obra pública.
- **Participació orientada a l'apoderament i l'autoorganització.** Aquest ha estat també el cas de les Marxes Exploratòries o de Nous Lideratges. En el primer dels casos, gràcies a la vinculació directa del projecte amb entitats i professionals de serveis del territori que mitjançant l'acompanyament als grups, i a partir de la generació de vincles confiança amb professionals referents, ha implicat que dones participants continuessin desenvolupant activitats al barri una vegada finalitzat el projecte. En el segon dels casos, l'apoderament s'ha fet efectiu mitjançant metodologies participatives i orientades a l'autoorganització, així com visitant projectes inspiradors, i generant dinàmiques de cooperació entre joves de diferents barris sense la tutela de cap professional.
- **Capacitat de reacció davant l'emergència.** Aquest ha estat el cas del projecte Concilia (canguratge municipal) o el projecte Xarse, de suport a tràmits, una vegada obert el període de confinament per la COVID-19. El primer dels projectes ha permès, a la vegada, visibilitzar una necessitat social no coberta, o amb clares dificultats per ser coberta amb recursos propis, com són les cures dels infants fora de l'horari escolar per part de famílies de barris vulnerables. En el segon dels casos s'ha fet visible la paradoxa d'haver de donar resposta a necessitats i problemes generats per la pròpia administració, com és el cas del procés de digitalització dels tràmits a partir de la pandèmia, generant una important despesa pública.
- **Infraestructura social per a la dinamització comunitària des de serveis públics d'accés universal, així com per l'abordatge de l'equitat de gènere i l'equitat amb col·lectius d'origen cultural divers.** Projectes com l'Espai Tres Ulls de l'Institut Escola Trinitat Nova, així com les instal·lacions esportives de La Besonense, estan esdevenint un motor de la vida comunitària. En coordinació amb diferents serveis públics de l'acció social, han possibilitat l'abordatge de l'equitat de gènere a partir de tallers en el marc escolar junt amb famílies, activitats esportives, incorporant nova oferta que integra les demandes de nous col·lectius, com és el cas del criquet amb les noies. Aquestes

iniciatives, encara que estan dinamitzades mitjançant licitació i a càrrec de professionals, estan obrint un nou marc d'ús per als bens comuns urbans, ja que estan promovent l'autogestió d'activitats i la corresponsabilització en l'ús dels espais.

- **Efecte interbarris: connexió i cooperació entre projectes i persones de diferents barris.** En aquest cas, el projecte Nous Lideratges als barris ha demostrat que l'impuls d'una experiència vital significativa entre persones de diferents barris potencia el vincle i les possibilitats de cooperació, encara que no es tractés d'un objectiu inicial del projecte. A la vegada, obre l'interrogant de què suposaria connectar perfils de participants d'aquests barris amb els d'altres grups socioeconòmics, ja que la pròpia experiència ha demostrat que els elements diferencials i la diversitat possibiliten assolir noves competències entre els i les participants.
- **Eixos vertebradors i mínims denominadors comuns per al treball amb grups diversos.** Els projectes de memòria, a partir d'elements que podien ser referència per col·lectius diversos, com per exemple les migracions o les cures, han permès avenços en el treball amb persones de procedència diversa. La identificació d'aquests mínims comuns denominadors pot ser un motor important per al treball de l'equitat de gènere i la interculturalitat.
- **El treball dels vincles amb els participants i/o usuaris i la dinamització des de perfils reconeguts pel barri com a potenciadors de la participació** de col·lectius diversos i com a eina per a la gestió conflictes. Projectes com La Besonense , on s'han incorporat perfils del barri, interlocutors vàlids, i que han treballat junt amb persones d'origen divers, estan facilitant la proximitat dels usuaris i fan prendre consciència sobre prejudicis culturals que s'han acabat desmuntant, possibilitant la reorientació de projectes i actuacions. Aquest ha estat el cas de la motivació de les noies musulmanes per jugar al criquet i fer ús de les instal·lacions, contra el prejudici que pel fet ser noies no farien ús de les instal·lacions en determinats horaris.
- **El trànsit de polítiques extraordinàries a polítiques ordinàries**, almenys en casos concrets, no generalitzats, on s'han produït innovacions significatives amb molt bons resultats. Un exemple d'això és la Besonense, que articula d'una forma innovadora la intervenció social i la intervenció en una infraestructura física, i que té continuïtat perquè el Districte de Sant Martí l'assumeix com a pròpia.

9. Identificació d'aspectes problemàtics i qüestions a millorar

En relació al conjunt d'accions del l'eix de Drets Socials, Equitat de gènere i acció comunitària s'identifiquen els següents aspectes problemàtics o qüestions a millorar:

- **Manca de continuïtat i el risc de reduir la qualitat dels projectes.** La major part de les iniciatives de l'àmbit Drets socials, equitat de gènere i acció comunitària necessiten d'un temps continuat de treball per a la seva consolidació, sobretot les orientades a generar grups i/o vincles que possibilitin l'acció comunitària futura. En aquest sentit, es necessiten equips de treball estables amb unes condicions laborals que evitin la rotació permanent. Aquest és un element que de partida s'ha pogut garantir en molts dels projectes actualment desplegats, però que pot entrar en risc en el moment que hagin de ser transferits a altres estaments de l'ajuntament, com podrien ser els Districtes. Mitjançant la reducció de l'import de les licitacions, rebaixant els perfils professionals que han de portar a terme el projecte, o reduint la seva dedicació horària, ens podem acabar allunyant molt dels objectius i resultats que esperàvem dels projectes dissenyats inicialment.
- **Sistematització parcial de la informació en relació a l'execució dels projectes** i inexistència de dades en relació als usuaris i els seus orígens. Aquest és un problema bastant estès en els projectes d'acció social, però hem de tenir en compte que aquesta recopilació d'informació és clau en els projectes orientats a l'acció comunitària, ja que precisen de modificacions en l'execució en base al processos d'apoderament individual, col·lectiu o intergrups o comunitari que es van assolint. Per altra banda, el coneixement dels orígens pot ser de molta utilitat per a plantejar estratègies orientades a l'equitat.
- **Manca de planificació del treball cap a l'autonomia dels grups.** Molts dels projectes en aquest eix donen cobertura a un dret social o necessitat detectada plantejant la intervenció des de l'assistència. En alguns casos, aquesta pot ser la finalitat última, però en d'altres es podria plantejar la intervenció des d'una lògica d'apoderament d'individus i grups per a generar iniciatives de suport mutu o continuar el desplegament de forma autònoma; això no es contempla en termes generals en el conjunt de projectes encara que a partir de l'anàlisi s'identifiquen molts potencials en aquest aspecte.
- **La indefinició o tensió competencial en relació a alguns projectes.** Actualment, en projectes que s'estan demostrant d'èxit, no s'ha definit la sostenibilitat futura i el paper de les diferents administracions o regidories en la seva continuïtat. En moments concrets, com va ser el cas de l'impuls de l'Espai Tres Ulls de IETN, aquesta col·laboració interinstitucional va ser clau i s'ha començat a traduir en bons resultats. Arribant a la finalització del PdB 2020-2024 encara no s'han acabat de definir els compromisos de les diferents parts implicades per garantir la continuïtat de projectes que aborden problemes estructurals com la segregació escolar, la fragilitat en el teixit associatiu, la segregació per orígens diversos en l'activitat quotidiana, la manca d'activitats comunitàries, i l'estigmatització de les escoles, entre d'altres.

- **La manca d'un sistema d'indicadors i d'un procediment d'avaluació compartit entre els projectes, així com d'una teoria del canvi específica per a cada projecte.** És important poder seqüenciar l'assoliment d'objectius en el curt, mig i llarg termini, no només des del punt de vista de l'impacte o la millora social, sinó també en relació al model organitzatiu i el paper de la ciutadania en el desplegament dels propis projectes. La mesura del canvi en els processos d'organització col·lectiva es fonamental per a mesurar l'impacte de les polítiques públiques en l'acció comunitària o des de l'acció comunitària. En aquest sentit, es troba a faltar una teoria del canvi explícita que possibiliti la posterior avaluació d'aquest processos col·lectius, així com una manca de sistematització d'informació i d'aplicació d'eines d'avaluació, les quals ja existeixen i han estat elaborades pel propi Ajuntament.

10. Recomanacions respecte la continuïtat i el futur de les actuacions en aquest àmbit.

En base a les debilitats i potencialitats identificades en l'anàlisi de les actuacions de l'eix de drets Socials, equitat de gènere i acció comunitària, fem les següents recomanacions:

Cal definir una teoria del canvi i una construcció d'escenaris futurs territorialitzats per a prioritzar projectes i actuacions de manera integral i estratègica.

Més enllà de les reflexions i aportacions genèriques que pugui aportar aquest informe, cadascun dels barris del PdB necessitaria d'una revisió dels indicadors de vulnerabilitat així com d'un nou mapa de necessitats i cobertura actual. Aquesta anàlisi, en la que s'haurien de tenir en compte elements com els serveis i projectes ordinaris que donen resposta a les necessitats identificades, hauria d'incorporar certa projecció poblacional, així com la tendència i evolució de problemàtiques socials que tenen impacte en d'altres, com ho és la dificultat d'accés a l'habitatge, o la segregació per renda que també està associada a l'origen de la població.

L'impacte de la velocitat de la renovació poblacional esdevé un element clau per a la projecció de polítiques a mig i llarg termini, així com el pes de les migracions a aquesta renovació. Els indicadors d'impacte de les polítiques, o la millora dels indicadors de vulnerabilitat, han de ser analitzats tenint en compte aquestes tendències. Cal pensar que l'augment dels fluxos, i amb ells de la població nascuda a l'estranger extra-comunitària, no és causa d'increment de la vulnerabilitat. De la mateixa manera, caldria pensar la relació entre la millora de la població i del territori, que no sempre va en paral·lel, és a dir, la millora de la posició de l'individu pot ser la causa de la sortida del barri⁴.

Avançar en aquesta línia necessitarà d'un replantejament en la recopilació de dades per a l'avaluació i la planificació, però també en les estratègies d'intervenció en el marc dels projectes, ja que ens estem plantejant des d'aquest eix enfortir l'orientació de les accions cap a l'organització col·lectiva, incorporant la diversitat.

Des del punt de vista de la sistematització d'informació es necessitarà avançar en:

- **El registre dels participants per països o cultures d'origen, a més del sexe.** Aquestes dades són fonamentals per a una futura planificació estratègica tant en aquelles accions

⁴ A títol d'exemple, durant el període d'aplicació del PdBs, alguns d'aquests barris significatius de l'eix Besòs han anat incrementant el percentatge de població immigrada per dues raons: la primera és el segon boom migratori de 2014 a l'actualitat, amb el parèntesi de la COVID-19, però un punt àlgid al 2019 (superior a l'anterior boom), i en segon lloc, perquè alguns d'aquests barris s'han convertit en espais receptors de migració (també de la mobilitat interna de la ciutat). Com que l'índex de vulnerabilitat que s'utilitza per avaluar les millores inclou com a paràmetre demogràfic el percentatge de la població extracomunitària, encara que altres paràmetres puguin millorar, l'indicador en conjunt no ho fa.

pensades per la igualtat de gènere o la diversitat com en la resta, ja que accions indirectes poden tenir un abast i impacte no previst inicialment des d'aquestes perspectives.

- **La sistematització dels indicadors d'impacte existents** i/o d'evolució dels indicadors de vulnerabilitat de forma territorialitzada, **per tal de definir un nou punt de partida** en que el PdB no estarà present i l'administració haurà de definir nous objectius.
- **La generació un sistema d'indicadors**, recollida d'informació i avaluació per al un monitoreig de la evolució dels territoris en la nova etapa en que el PdB no tindrà presència.

Des del punt de vista del disseny i la implementació de la intervenció social:

- **Incorporar com a objectius transversals la inclusió i la equitat des d'una perspectiva interseccional.** Les accions són espais cohesionadors en la mesura que esdevenen espais d'intercanvi i relacions de gènere, de generacions, d'edats i d'origens diversos. Aquest element d'interculturalitat i interseccionalitat pot arribar a ser tan fonamental com l'objectiu mateix de l'acció. En aquest sentit, la continuïtat d'algunes de les accions que hem examinat resulta vital pel foment de la cohesió social al barri, ja que actualment formen part de les poques accions orientades a combatre la polarització i el replegament identitari.
- Reiterar per al conjunt d'actuacions, només les d'aquest eix , que les accions inclusives per raó de gènere o d'origen, pertinença etnocultural o religiosa i de grups racialitzats és transversal. En aquest sentit, accions generalistes o pensades per altres àmbits (per exemple educació o habitatge) poden tenir uns resultats positius en la lluita contra la discriminació i la desigualtat per raó de gènere o origen, tant o més importants que les que s'ho plantegen com a objectiu específic. Per això és determinant incorporar objectius i indicadors definits des de les característiques poblacionals dels barris.
- **Considerar el sexe i l'origen dels organitzadors i dinamitzadors de les activitats**, per l'exemplaritat que té en els receptors, no només per les persones que se'n beneficien. Si tots els organitzadors són d'un mateix origen, poc divers, es crea un biaix involuntari però jeràrquic en la pròpia política que pretén ser inclusiva. Això no passa per la comptabilitat estricta (la paritat), però sí per fer un esforç per incorporar aquests perfils diversos als equips que executen programes de l'ajuntament. En aquest sentit, incorporar tàndems professionals que responguin a la mixticitat, d'origen i gènere, pot contribuir a generar confiança, facilitar l'aprenentatge de la llengua i generar ponts entre grups diversos.
- **Incorporar eines específiques i metodologies per a l'impuls dels processos d'apoderament en els projectes i la seva avaluació.** Aquest és un repte del projectes d'acció comunitària, amb tot i això el propi ajuntament ha al llarg dels anys ha dissenyat eines amb aquest fi, com és el cas de la Guia Operativa d'Avaluació de l'acció comunitària (Ajuntament de Barcelona, 2014). L'interès no només està en poder fer un bon disseny de les actuacions incorporant una seqüència que aniria des de la persona que arriba al projecte, com a mera consumidora de l'activitat, a una persona que acaba involucrant-se en l'impuls del projecte, sinó també de disposar o generar eines d'avaluació per a mesurar

l'equitat de gènere o la diversitat en origen en els espais de participació (incidència en l'agenda de treball, temps que fa us de la paraula cada col·lectiu, responsabilitats assumides i pressa de decisions). En aquest sentit es recomana definir estratègies relacional específiques i concretes per al conjunt de programes (siguin transversals o específics) i per a cada territori, que vagin des de l'acollida i l'assistència, a l'autonomia i lideratge d'iniciatives, passant per la participació en grups. En aquest acompanyament és clau incorporar una visió d'equitat de gènere, per anar més enllà dels lideratges i espais de participació tradicionals, moltes vegades masculinitzats. Cal incorporar també l'equitat en l'origen cultural divers, tenint present que per aconseguir-ho cal treballar amb un enfocament proactiu, anant a buscar i possibilitant la incorporació d'aquesta diversitat. En aquest sentit és clau que cada projecte incorpori una estratègia i seqüència relacional amb aquesta finalitat.

- **Incorporar a les licitacions futures elements que puguin blindar la qualitat dels projectes que tinguin continuïtat o dels nous projectes que es puguin generar**, en relació a les condicions laborals i perfils professionals, per evitar la rotació i optimitzar les relacions de confiança generades pels professionals. En aquest sentit, s'ha d'esmentar que projectes que actualment es regeixen pel conveni del lleure, com podrien ser els de dinamització esportiva, necessitarien d'una anàlisi amb més profunditat per identificar si necessitarien de millores laborals i/o de la incorporació de perfils tècnics complementaris com a suport al desenvolupament de la dimensió social (que també es relacional, emocional i psicològica) així com de la dimensió comunitària (gestió de relacions amb col·lectius diversos, implementació d'estratègies per a l'organització col·lectiva, etc).

Com a aportació o conclusió final, per tal definir la continuïtat i futur de les actuacions de l'àmbit, serà clau promoure una reflexió estratègica que vagi més enllà del propi Pla de Barris, amb els diferents departaments i regidories, amb l'objectiu de contribuir a la definició d'un full de ruta que tingui una concreció temporal i pressupostaria, i possibiliti consolidar la sostenibilitat dels projectes d'alt impacte o possibilitar la seva transformació. Al llarg de l'informe, s'han esmentat diferents projectes que, pel seu impacte, i per la seva capacitat de donar resposta a necessitats no cobertes, formarien part d'aquesta reflexió, junt amb l'anàlisi d'elements poblacionals, territorials i sectorials apuntats al llarg del document, així com dels actius de la política social presents al territori.

D. Bibliografia

Ajuntament de Barcelona (2014) Guia Operativa d'avaluació de l'acció comunitària. Drets Socials i ciutadania. *Disponible a:*
https://ajuntament.barcelona.cat/acciocomunitaria/sites/default/files/documents/guia_operativa_avaluacio_accio_comunitaria_acc.pdf

Ajuntament de Barcelona (2018) Cap a un sistema comunitari de polítiques socials. Elements conceptuals, de diagnòstic i propostes d'acció. *Disponible a:*
https://ajuntament.barcelona.cat/acciocomunitaria/sites/default/files/documents/informe_cap_a_un_sistema_comunitari_de_politiques_socials_2018_0.pdf

Ajuntament de Barcelona (2020) Guia d'autoavaluació de la mirada comunitària dels equipaments. *Disponible a:*
https://ajuntament.barcelona.cat/acciocomunitaria/sites/default/files/autoavaluacio_comunitaria-cat.pdf

Ajuntament de Barcelona (2022) Casals Comunitaris - un model de metodologia comunitària per als Casals de Barri de Barcelona. *Disponible a:*
https://ajuntament.barcelona.cat/acciocomunitaria/sites/default/files/221028_casalscomunitaris_casalsdebarri_cat.pdf

Consell Assessor Pla de Barris (2023) Informe anual 2021-2022. (*pendent de publicació a*
<https://www.pladebarris.barcelona/ca/consell-assessor-del-pla-de-barris>)

Klinenberg, E. (2021). *Palacios del pueblo: Políticas para una sociedad más igualitaria*. Capitán Swing Libros.

Morales, E.; Quintana, B.. 2016, "Estudi del barri del Carmel", Barcelona: IGOP, ASPB, ICS
Disponible a:
https://webs.uab.cat/salutcomunitaria/wp-content/uploads/sites/38/2020/06/IGOP_Informe-El-Carmel.pdf

Musitu, G. & Buelga, S. (2004) Desarrollo Comunitario y Potenciación. En G. Musitu, J. Herrero, L.Cantera y M. Montenegro (Eds.), *Introducción a la Psicología Comunitaria*, (pp. 167-195). Barcelona: UOC

Webs:

Ajuntament de Barcelona – Projecte RADARS: (consultada el 10/05/2024)
<https://ajuntament.barcelona.cat/dretssocials/ca/bones-practiques-socials/projecte-radars>

Ajuntament
de Barcelona

FOMENT
DE CIUTAT

PLA DE BARRIS PLA DE BARRIS PLA DE BARRIS

Informe del Grup de Treball EDUCACIÓ

Consell Assessor del Pla de Barris

Coordinador del grup de treball

Sheila González Motos

Membres del grup de treball

Xavier Bonal i Sarró

IGOP
Institut de
Govern i
Polítiques
Públiques

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

Índex de continguts

A. Introducció	4
B. L'educació al pla de barris	6
1. Els projectes i objectius educatius del pla de barris	6
2. Pressupost	10
C. Valoració/recomanacions	11
1. Un tast de les intervencions educatives de Pla de Barris	11
Caixa d'eines i EducArts.....	11
Projecte Singular de l'Institut-Escola El Til·ler.....	12
Obertura de les sales d'actes al barri.....	13
Activitats extraescolars: Extra! Extra!.....	13
Menja Llibres.....	14
Juguem Junts.....	15
Programa Caliu (llengües d'acollida).....	16
Prometeus.....	16
2. L'impuls educatiu de pla de barris en set idees (Identificació de bones pràctiques i aspectes positius)	17
Anàlisi de necessitats clar i teoria del canvi coherent.....	17
Respostes no estrictament educatives a problemes educatius.....	18
L'educació com a resposta a problemes socials.....	19
Accés a recursos complementaris.....	19
La perspectiva comunitària aplicada a les polítiques educatives locals.....	21
Una oferta educativa de qualitat.....	22
L'educació més enllà de l'escola i al llarg de la vida.....	23
3. Sis reptes de la intervenció educativa de Pla de Barris (Identificació d'aspectes problemàtics i qüestions a millorar)	25
La fragmentació de les respostes.....	25
Els problemes estructurals i les necessitats no cobertes.....	26
La temporalitat dels projectes i dels professionals.....	27
L'externalització de les respostes.....	27

Les desviacions del programa	29
Les resistències	29
4. El futur de les actuacions educatives de Pla de Barris	32
De la multiplicació de programes a l'acció sistèmica.....	32
Posar la dimensió territorial per davant de la dimensió sectorial.....	32
Del territori a les persones	33
L'articulació de la participació de la comunitat	33
La sostenibilitat en el temps	33
D. Bibliografia.....	35

ÍNDIX TAULES I GRÀFIQUES

Taula 1. Relació de les línies d'intervenció i els objectius educatius (OE) i transversals (OT)	10
Taula 2. Dotació pressupostària en l'àmbit d'educació per àmbits territorials.....	10
Taula 3. Llistat de Sales Culturals.....	13

A. Introducció

L'època daurada dels Estats de Benestar a les societats avançades va consolidar l'accés a l'educació com la via meritocràtica de mobilitat social. En efecte, l'expansió educativa a les societats europees de la segona meitat del segle XX s'explica pel convenciment econòmic, polític i social de les virtuts de les institucions educatives com a mecanismes de formació i selecció de talent necessari pel creixement econòmic i com a mecanisme d'igualtat d'oportunitats. Una conseqüència d'aquest convenciment col·lectiu és el paper de l'educació com a institució legitimadora de les diferències i les desigualtats. Accedir o no a educació esdevé un mecanisme clau no només d'inclusió, sinó també d'oportunitat d'assolir posicions socials millors que les d'origen. La crisi dels anys setanta del segle XX qüestionà profundament aquest paper optimista al voltant de l'educació com a font de mobilitat social. Progressivament, el paper central de l'educació per a entendre els mèrits i les posicions es debilita per convertir-se únicament en "una condició necessària però no suficient" d'accés a les posicions socials. L'accés al coneixement i els títols acadèmics esdevé el mínim necessari per poder eludir les pitjors formes de precarietat en el mercat de treball secundari, però no assegura per si mateix millors posicions socials. En ple segle XXI aquest fet és més visible que mai. Comptem amb l'anomenada generació més formada de la història, però l'ascensor social ha deixat de funcionar a ple rendiment. Per primera vegada, comptem amb generacions amb nivells educatius molt superiors als dels seus pares i mares sense que hagin pogut millorar (i en ocasions ni tan sol igualar) les seves posicions socials. I això és especialment acusat en els contextos de major concentració de vulnerabilitat.

La devaluació de les institucions educatives, però, no té caràcter absolut. Accedir a l'educació (i cada vegada a més educació) és requisit indispensable per a la inclusió. Dit d'una altra manera, la pèrdua del valor de l'educació no elimina la seva necessitat com a requisit mínim. Precisament aquí rau un dels grans reptes de la relació entre educació i inclusió en les societats del segle XXI. Com assegurar el coneixement i les competències necessàries que facin possible el desenvolupament de les capacitats per funcionar en societat? Com garantir que totes les persones compten amb les alfabetitzacions múltiples necessàries per a la inclusió social? Aquests reptes es plantegen en unes condicions cada cop més paradoxals: augmenten simultàniament els requisits educatius per a la inclusió social i les desigualtats en les oportunitats educatives que les han de fer possibles. Les exclusions educatives actuen així com a preàmbul de l'exclusió social: impossibilitat d'accedir a formació en la primera infància, segregació escolar, abandonament dels estudis, accés a vies de formació devaluades, pèrdua de competències laborals, exclusió de la formació permanent, són símptomes d'exclusió educativa que dificulten o impossibiliten les oportunitats d'inclusió social.

Mitigar o corregir aquestes exclusions educatives passa per una intervenció que va més enllà de la política educativa institucionalitzada. Requereix abordar els condicionants educatius i no educatius que la generen: absència d'ofertes formatives específiques en determinats entorns, segregació residencial, addiccions, costos d'oportunitat, aïllament social, etc. Aquesta aproximació convida doncs a no només considerar l'educació com

a factor de desenvolupament personal i social i necessari per a la inclusió, sinó a plantejar la relació inversa: quin nivell d'inclusió social és necessari per a poder garantir la inclusió educativa. Cal doncs invertir la tradicional equació que situa en la inversió i la política educativa la clau per al desenvolupament, per assegurar els mínims socials, psicològics i materials necessaris que facin efectivament possible la inclusió educativa.

I és aquí precisament on cal destacar les virtuts de Pla de Barris, i de les dimensions educativa i territorial que incorpora com a dos dels seus pilars centrals. D'una banda, l'aproximació a les necessitats educatives derivades de necessitats socials i la integració de l'acció educativa dins i fora l'escola des d'un perspectiva comunitària té el potencial de situar l'acció educativa no de manera aïllada, sinó intrínsecament relacionada amb la vida quotidiana del barri, amb les necessitats de proporcionar oportunitats educatives adaptades a cada context social i territorial. De l'altra, l'aproximació territorial respon a la voluntat de donar resposta als impactes de l'efecte barri, és a dir, als processos d'intensificació de la desigualtat que són producte de la concentració de vulnerabilitat i de la interacció de multitud de factors determinants en aquests territoris.

Aquest informe reflecteix precisament tots els actius que la intervenció educativa del Pla de Barris genera des d'un punt de vista d'oportunitats d'inclusió i de cohesió social en els territoris d'elevada complexitat social. Alhora, assenyala quins són encara els punts més febles o els aspectes que poden millorar per assegurar una lògica d'intervenció educativa integrada en un programa ambiciós de transformació dels barris més vulnerables de la ciutat. La revisió d'alguns projectes emblemàtics de Pla de Barris des d'aquesta perspectiva proporciona eines que conviden a seguir amb el desenvolupament del programa i a reforçar-lo per maximitzar-ne el seu potencial.

B. L'educació al pla de barris

1. Els projectes i objectius educatius del pla de barris

Pla de Barris prioritza l'àmbit educatiu com a clau per a la mobilitat social i la millora de les oportunitats vitals de la població resident en els barris més vulnerables de la ciutat. La desigualtat impacta sobre les trajectòries educatives dels infants i joves tal i com recullen l'Informe d'Oportunitats Educatives (2019) i l'Enquesta de Benestar Subjectiu (2022):

- L'escolarització durant el primer cicle d'educació infantil és deu punts inferiors a Nou Barris (36,6%) i un 18% inferior a Ciutat Vella (26,2%) respecte a la mitjana de Catalunya (44,3%). A l'altra banda, l'escolarització 0-2 anys a Sant Gervasi i Les Corts se situa sobre el 60%.
- A Barcelona, un 4,1% de l'alumnat de 2n cicle d'educació infantil presenta necessitats específiques de suport educatiu però la distribució territorial és desigual. El percentatge creix al 5,8% a Nou Barris i al 9,3% a Ciutat Vella.
- A l'educació primària el volum d'alumnat identificat amb necessitats específiques de suport educatiu s'incrementa notablement, alhora que es manté el desequilibri territorial. Així, la mitjana de Barcelona se situa entorn el 9,3% però a Ciutat Vella creix fins al 11,5% a Nou Barris, al 18,7% a Nou Barris i al 19,8%, a Sants-Montjuic.
- Les beques menjador, com a indicador de la vulnerabilitat, també dibuixen una desigual distribució. Si bé aproximadament el 20% de l'alumnat de segon cicle d'educació infantil i primària en són beneficiaris, el percentatge es dobla a Ciutat Vella i Nou Barris (entorn el 40 i 45% respectivament per a l'educació primària).
- L'índex de complexitat social dels centres permet radiografiar les diferències en composició social de les escoles i instituts. Si bé el 20% dels centres públics de la ciutat són de complexitat social molt alta, corresponen a aquesta categoria més del 40% dels centres públics de Ciutat Vella i Sants-Montjuic, mentre que Gràcia, Sarrià-Sant Gervasi i Les Corts cap centre respon a aquesta categoria.
- La taxa de no superació de les competències bàsiques a 6è de primària a Barcelona és de l'11% però a Nou Barris i Ciutat Vella el percentatge supera el 20% a pràcticament totes les competències (Català, Castellà, Matemàtiques i Anglès). Les competències bàsiques a 4t de l'ESO mostren una menor distància de Nou Barris respecte a la mitjana de la ciutat però eixampla la distància de Ciutat Vella respecte a la mitjana (que triplica els no assoliments).
- La taxa d'idoneïtat (percentatge d'alumnes l'edat dels quals coincideix amb l'edat teòrica del curs en què estan escolaritzats) pot ser interpretada com a proxy de la repetició de curs i mostra uns percentatges molt més elevats a Ciutat Vella

(24,9% a l'ESO) i Nou Barris (22,9%) en comparació amb la mitjana de la ciutat (14,6%)

- La taxa de graduació a l'ESO se situa entorn el 91,1% a Barcelona però es redueix fins al 87,7% a Sants-Montjuic, al 84,6% a Nou Barris i al 75% a Ciutat Vella.
- El percentatge de població infantil i juvenil atesa per centres oberts és del 8,4% a Ciutat Vella i del 2,04% a Nou Barris, essent d'1,2% la mitjana de la ciutat.
- El 60,1% dels infants i joves de Barcelona estan molt satisfets amb el seu barri, però aquesta satisfacció és marcadament inferior als districtes de Nou Barris (55,8% molt satisfets), Horta-Guinardó (53,8% molt satisfets) i Ciutat Vella (51,7% molt satisfets), dades a molta distància del 67,7% del districte de Gràcia o 63,6% de l'Eixample.

Reduir les diferències educatives entre districtes de la ciutat a través de l'impuls de les oportunitats d'infants i joves de barris vulnerables és l'objectiu últim de les intervencions educatives de Pla de Barris. L'àmbit educatiu de Pla de Barris engloba, doncs, totes aquelles accions que promouen la generació de noves oportunitats educatives, tot posant especial èmfasi en la mirada comunitària. Són quatre els objectius que marquen la inversió en educació en els diferents barris i que busquen (1) *Enriquiment dels equips socioeducatius de les escoles*, (2) la promoció de les oportunitats educatives i la reducció de la segregació escolar, (3) l'impuls de trajectòries educatives d'èxit i de segones oportunitats i (4) l'extensió de la participació en l'educació no formal de base comunitària

- **Objectiu 1.** *Enriquiment dels equips socioeducatius de les escoles.* Amb això es pretén garantir una millora significativa en la qualitat del suport i l'acompanyament proporcionats als infants i joves. Això implica la incorporació de professionals qualificats i amb experiència diversa en àrees com la psicologia, el treball social, la pedagogia i altres disciplines rellevants. A través de la diversitat d'experteses i perspectives, els equips socioeducatius estan millor preparats per comprendre les necessitats específiques de l'alumnat i proporcionar intervencions més efectives per afrontar els reptes educatius i personals que puguin enfrontar.
- **Objectiu 2.** *Promoure la igualtat d'oportunitats en l'àmbit educatiu i reduir la segregació entre escoles.* Es tracta d'un objectiu fonamental per a la justícia i l'equitat educativa. Aquest objectiu implica implementar polítiques i pràctiques que fomentin la diversitat i la inclusió en els centres educatius, i que abordin les desigualtats estructurals que perpetuen la segregació. Mitjançant estratègies com l'assignació equitativa de recursos, la implementació de programes de suport a l'aprenentatge o la dignificació dels espais escolars, s'aspira a crear entorns educatius més equitatius i enriquidors per a tots els i les alumnes.

- **Objectiu 3.** Impulsar processos i iniciatives per afavorir les transicions educatives, així com també les iniciatives de noves oportunitats educatives. Es cerca garantir que els estudiants tinguin un accés igualitari a una educació de qualitat en totes les etapes de la seva trajectòria educativa. Això inclou facilitar la transició entre etapes educatives, com ara de l'educació infantil a l'educació primària o de l'educació secundària a la postobligatòria i a la universitat. També implica promoure i facilitar la participació en programes i iniciatives educatives innovadores que ampliiïn les opcions i les oportunitats d'aprenentatge dels estudiants, com ara mentories i orientació laboral, o cursos de formació professionalitzadora, amb voluntat de reduir l'abandonament escolar prematur.
- **Objectiu 4.** *Fomentar experiències de lleure de base comunitària amb l'objectiu d'enriquir la vida dels infants i joves més enllà de l'àmbit escolar, per tal de proporcionar oportunitats per al desenvolupament personal, social i emocional.* Aquest objectiu implica col·laborar amb entitats i organitzacions de lleure del territori per oferir activitats i programes enriquidors i accessibles que promoguin la participació, la creativitat, i la inclusió social.

El Pla de Barris ha dissenyat i implementat un conjunt de mesures, programes i accions que integren l'eix educatiu per tal d'assolir els quatre objectius de l'àmbit educatiu, però també altres finalitats transversals compartides amb altres eixos temàtics. En destaquen tres:

- (i) La cerca d'una major **cohesió social** en els territoris d'elevada vulnerabilitat social és un objectiu -explícit en alguns casos, implícit en altres- d'una part important de les mesures educatives.
- (ii) La generació **d'hàbits saludables** (reducció de consum de drogues, construcció de relacions sexo-afectives positives o vida activa) és també un dels propòsits de les accions formatives adreçades tant a la gent jove com a la gent gran.
- (iii) Diverses accions s'adrecen a la **potenciació d'habilitats parentals i el reforç de la implicació de les famílies en la vida escolar** dels seus fills i filles. Es tracta aquí d'apoderar les famílies per a l'exercici d'un millor acompanyament educatiu i alhora incidir positivament en les trajectòries dels infants i joves.

Són centenars les iniciatives educatives de Pla de Barri. Algunes d'elles es realitzen a tots els barris vulnerables de la ciutat, d'altres responen a necessitats específiques d'alguns territoris o de la comunitat. No és el propòsit d'aquest informe presentar de forma detallada totes elles, però s'assenyalen a continuació deu línies d'intervenció que permeten agrupar-les i observar la diversitat de focus del programa.

- 1) Una part important dels recursos de Pla de Barris s'ha adreçat a la contractació de **nous perfils professionals** als centres educatius (treballadores socials, educadors socials, tècnics de suport emocional, perfils psicosocials...), passant així de de l'equip docent a l'equip educatiu.

- 2) Una segona via de reforç del personal dels centres s'ha centrat en la introducció dins del currículum **d'assignatures optatives** (Circ en moviment, la mirada externa...), liderades per experts en la matèria, que han acompanyat els docents dels centres. El Pla de Barris també a iniciat projectes per a l'acompanyament dels projectes educatius dels centres.
- 3) La consolidació de trajectòries educatives d'èxit s'ha treballat a Pla de Barris a partir de programes de **mentoria** com el Prometeus i l'impuls de la creació **d'instituts escola**.
- 4) Són diversos els programes educatius que s'adrecen al **reforç de la lectura** com a competència bàsica per al bon desenvolupament escolar. El programa Menja Llibres, el suport LECXIT o els tallers de lectura en són una mostra.
- 5) La pèrdua educativa de l'estiu i la desconexió dels infants i joves respecte a l'aprenentatge s'han abordat des de diferents iniciatives com **activitats d'estiu** i l'organització de diferents tipus de **casals d'estiu** als barris més vulnerables.
- 6) El desenvolupament d'habilitats parentals és l'objectiu d'iniciatives com Juguem Junts, els **espais familiars, els espais de criança** i els circuits d'atenció a la petita infància, que s'han impulsat en diferents barris de Barcelona. Encaixen també aquí les iniciatives de **canguratge** per a famílies amb infants entre 0-3 per afavorir les seves oportunitats laborals.
- 7) Les **inversions en infraestructures d'escoles i entorns escolars** han estat importants per a la dignificació dels espais educatius i la provisió de millors condicions per a l'aprenentatge. En aquesta línia s'inclouen les **sales d'actes escolars** obertes al barri.
- 8) El volum més importants d'iniciatives s'adrecen a l'enriquiment de l'educació fora de l'horari lectiu. D'una banda, s'han dissenyat **programes d'activitats culturals i científiques** com l'Extra-Extra, Caixa d'Eines i EducArts. De l'altra, s'ha impulsat el **lleure comunitari** amb entitats del barri, les Associacions de Famílies d'Alumnes i les Associacions de Veïns. Les activitats esportives també hi són presents.
- 9) La intervenció socioeducativa s'ha adreçat també a la població adulta, a través de l'oferta **d'aprenentatge de llengües** (projecte Caliu) i de **tallers de temàtiques diverses** (bricolatge, costura...) que més enllà dels coneixements adquirits esdevenen espai per a l'intercanvi i la cohesió social.
- 10) Hi ha també tot un conjunt d'iniciatives adreçades a la millora de la **salut mental i emocional** dels joves i la població adulta, a través de serveis d'assessorament, tallers formatius o campanyes.

El complex mosaic d'intervencions de Pla de Barris s'articula, doncs, a partir d'aquestes deu línies d'actuació. El volum de projectes dins de cada línia és variable, així com la intensitat, durada i participació en els mateixos.

Taula 1. Relació de les línies d'intervenció i els objectius educatius (OE) i transversals (OT)

LÍNIES D'INTERVENCIÓ	OE1	OE2	OE3	OE4	OT1	OT2	OT3
Nous perfils professionals	◆	◆					
Assignatures optatives	◆	◆					
Mentoria			◆				
Instituts-Escola			◆				
Reforç de lectura		◆		◆			
Activitats i Casals d'estiu				◆			
Espais familiars i espais de criança					◆		◆
Servei de canguratge					◆		◆
Inversions en infraestructures i entorns escolars		◆					
Sales d'actes escolars obertes als barris		◆		◆	◆		
Activitats extraescolars culturals i científiques				◆		◆	
Foment del lleure comunitari				◆		◆	
Activitats esportives				◆		◆	
Aprenentatge de llengües d'acollida					◆		
Tallers de temàtiques diverses					◆		
Salut mental i emocional		◆			◆		

OE1	Equips educatius	EO3	Trajectòries educatives	OT1	Cohesió social
EO2	Igualtat Oportunitats	EO4	Lleure educatiu	OT2	Hàbits saludables
				OT3	Habilitats parentals

Font: elaboració pròpia

2. Pressupost

La Taula 2 recull la inversió i despesa corrent assumida pel Pla de Barris en els barris amb desplegament integral i intensiu de Barcelona en educació i salut pública. S'observa una important variació en la despesa per habitant entre els diversos territoris. Per exemple, Trinitat Vella despunta amb una despesa per habitant de 506€, quintuplicant la mitjana del total de barris que se situa en 105,6€. A l'altre extrem, Poble Sec i Raval reben la despesa més baixa per habitant, amb només 24,9€ i 53,4€, respectivament.

S'observen també importants diferències pel que fa a la distribució de la inversió i la despesa corrent entre els barris. A mode d'exemple, al Poble Sec i Trinitat Nova no hi ha hagut inversió, mentre que a Roquetes i Verdum la inversió és la segona més elevada (només superada per Trinitat Vella) però és alhora el barri amb menor despesa corrent agregada.

Taula 2. Dotació pressupostària en l'àmbit d'educació per àmbits territorials

Projecte vinculat	Inversió (€)	Despesa corrent (€)	Total (€)	Població	Despesa / habitant (€)
Raval	600.000 €	2.000.000 €	2.600.000 €	48688	53,4 €
Poble Sec	0 €	1.000.000 €	1.000.000 €	40204	24,9 €
Trinitat Nova	0 €	1.200.000 €	1.200.000 €	7628	157,3 €

Roquetes i Verdun	3.150.000 €	500.000 €	3.650.000 €	29428	124,0 €
Zona Nord	0 €	1.900.000 €	1.900.000 €	15476	122,8 €
Besos i Maresme	1.650.000 €	1.400.000 €	3.050.000 €	26116	116,8 €
Carmel i Can Baró	1.900.000 €	1.000.000 €	2.900.000 €	42044	69,0 €
Turó de la Peira i Can Peguera	1.650.000 €	1.400.000 €	3.050.000 €	18401	165,8 €
Prosperitat	2.750.000 €	600.000 €	3.350.000 €	26868	124,7 €
Trinitat Vella	4.220.000 €	1.100.000 €	5.320.000 €	10513	506,0 €
Total	15.920.000 €	12.100.000 €	28.020.000 €	265366	105,6 €

C. Valoració/recomanacions

1. Un tast de les intervencions educatives de Pla de Barris

L'eix d'educació de Pla de Barris engloba una àmplia varietat de projectes de temàtica directament educativa i d'altres projectes més que hi tenen vinculació malgrat ser dissenyats en el marc d'altres eixos temàtics com drets socials, ocupació o educació ambiental.

La intervenció educativa de Pla de Barris ha comportat el disseny d'un paquet estructural d'educació a totes les escoles públiques, que es complementa amb projectes d'abast més reduït. Alguns projectes es consideren transversals a tot el territori i, per tant, són pensats des de les àrees i implementats a tots els barris. En canvi, els projectes de barri depenen de les necessitats de cada territori i de la capacitat dels seus agents.

A continuació, ens aproximem als projectes educatius de Pla de Barris a partir de 8 experiències concretes. La descripció que en fem és necessàriament esquemàtica, però l'anàlisi ens ha de permetre reflexionar sobre el potencial i les limitacions de les diferents intervencions socioeducatives emmarcades en el projecte..

Caixa d'eines i EducArts

La diagnosi de Pla de Barris va identificar importants dèficits i desigualtats territorials en l'àmbit cultural, tant pel que fa a l'oferta d'educació artística dins i fora de l'escola com als equipaments o la programació d'activitats culturals. Aquesta disparitat en el bagatge cultural impacta en la formació d'horitzons personals i professionals dels infants i joves dels diferents barris i mostra una gran desconexió entre el sistema cultural i educatiu.

Amb l'objectiu de reduir aquesta desconexió s'han dissenyat dos programes que introdueixen pràctiques artístiques dins el currículum escolar. Es busca així la reducció de les desigualtats i la generació de dinàmiques coherents d'interrelació entre l'educació formal, no formal i informal, tot fent que la cultura esdevingui un motor de transformació social.

Els programes Caixa d'Eines i EducArts van començar durant el curs escolar 2017-2018 amb el suport del Pla de Barris de Barcelona, l'Institut de Cultura de Barcelona (ICUB), el Consorci d'Educació de Barcelona (CEB) i l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona (IMEB). Ambdós programes tenen com a objectiu apropar i potenciar les arts en l'àmbit escolar, mentre es converteixen en eines socioeducatives i de desenvolupament per abordar aspectes relacionats amb el benestar emocional i promoure valors com la cooperació, la solidaritat i el compromís amb la comunitat i l'entorn.

El programa EducArts té lloc a la Zona Nord (barris de Ciutat Meridiana, Torre del Baró i Vallbona), mentre que Caixa d'Eines es desenvolupa en els barris de la Verneda i La Pau, Besòs-Maresme, Baró de Viver-Bon Pastor, Roquetes, Trinitat Vella i la Marina. Cinquanta-set centres educatius de 18 barris de la ciutat i cinquanta-dos equipaments, entitats i creadors independents participen d'aquestes iniciatives. Els dos programes inclouen activitats artístiques dins i fora de l'horari lectiu, conduïdes per artistes professionals provinents d'entitats artístiques i culturals de la ciutat, i la presentació per part de l'alumnat d'allò après durant els tallers en actes oberts a la comunitat del barri.

Aquestes activitats es complementen amb altres iniciatives com els projectes singulars, les intervencions per a la creació de sales culturals del barri a partir de la reforma de sales d'actes dels centres educatius i les activitats extraescolars.

Projecte Singular de l'Institut-Escola El Til·ler

Els projectes singulars dels nous Instituts Escola de la ciutat de Barcelona tenen per objectiu acompanyar els centres educatius en el seu canvi d'imatge com a instrument de lluita contra la segregació escolar. La creació d'itineraris formatius des d'I3 a 4t de l'ESO s'ha reforçat amb nous perfils professionals, les connexions amb serveis i equipaments dels barris i l'aposta per un projecte singular. En el cas de l'Institut Escola el Til·ler el projecte singular gira entorn la música (el Til·ler Musical). A l'Institut Escola Mirades s'ha apostat per la ciència, l'Institut Escola de Trinitat Nova ho ha fet per l'audiovisual i l'Institut Escola Turó de Roquetes ha desenvolupat un projecte de teatre d'objectes. Les decisions sobre la configuració d'aquests projectes s'han pres de forma consensuada entre el Consorci d'Educació de Barcelona, les direccions de les escoles i l'Institut de Cultura (ICUB).

El tancament de l'Institut Cristòfol Colom i la creació del nou Institut Escola va requerir del treball conjunt del Consorci d'Educació de Barcelona i Pla de Barris. El projecte singular de música, finançat per Pla de Barris, ha permès la contractació de dues persones referents (membres d'una empresa externalitzada) que assessoren el claustre en el disseny i implementació del projecte de música. El Consorci d'Educació, per la seva banda, ha acompanyat el projecte amb la dotació de professorat i estabilitat docent a la plantilla.

El projecte musical de l'Institut Escola el Til·ler s'estructura a primària a partir dels recursos de Pla de Barris i té continuïtat a secundària amb el programa En Directe, finançat pel Consorci d'Educació. El Pla de Barris és el responsable de la compra de

material, de la insonorització dels espais i de l'establiment d'un fil conductor a l'activitat. La mirada comunitària del projecte s'ha traduït en l'obertura de l'escola al barri, la participació a les festes del territori i el compromís ferm de l'associació de veïns amb la transformació del centre, que ha experimentat un increment de la matrícula en els darrers anys, amb una direcció molt potent al capdavant i un claustre molt consolidat.

Les activitats musicals del projecte varien en funció de l'etapa educativa. Petits i mitjans treballen principalment la sensibilització musical, la veu i el moviment, mentre que els grans s'inicien amb l'ukelele. A l'ESO es creen *combos* (teclat, bateria i guitarra) amb un projecte d'autoaprenentatge que ha trigat 6 anys en iniciar-se, i no els tres previstos

El projecte es planteja principalment dins l'horari lectiu, el que facilita la necessària participació de l'equip docent. Fora de l'horari s'impulsa la pràctica musical com a activitat extraescolar a través d'un projecte conjunt amb l'Escola de Música, però el procés ha patit diverses barreres i un èxit molt limitat. La pràctica de la música fora d'horari lectiu continua sent, doncs, un tema pendent que encara no ha consolidat la participació de l'Escola de música.

Obertura de les sales d'actes al barri

Una de les línies de Pla de Barris és la millora de la sala d'actes de les escoles, per tal de permetre que esdevingui un espai de programació cultural i comunitari de referència al barri, al marge de ser un necessari espai per a l'escola. S'han creat 5 sales d'actes i se n'ha modificat la gestió de tres més, per tal de potenciar la presència de la cultura als barris, amb una programació gestionada pels centres cívics i on les entitats i l'Institut de Cultura de Barcelona també poden programar.

Taula 3. Llistat de Sales Culturals

Sala	Barri	Equipament / entitat gestora
La Pau	La Verneda i la Pau	Auditori de Sant Martí / Casal de Barri La Pau
Carlos Díaz	Besòs-maresme	Centre Cívic Besós
Tres Ulls	Trinitat Nova	[sense definir]
Turó de Roquetes	Roquetes	Centre Cultural Ton i Guida
Maremar	La Marina	Centre Cívic Casa del Rellotge
IES Milà i Fontanals	Raval	Centre Cívic Drassanes
Miquel Tarradell	Raval	[sense definir]
Institut Nou Barris	Prosperitat	Casal de Joves

Font: Pla de Barris

Activitats extraescolars: Extra! Extra!

El desigual accés a activitats extraescolars per part dels infants i joves de barris més vulnerables ha motivat el disseny d'una oferta d'activitats de lleure educatiu. Hi han participat el Consorci d'educació de Barcelona, l'Institut de Cultura de Barcelona i l'àrea d'educació i ciència de l'Ajuntament.

El programa "Extra! Extra!" busca enriquir les vides dels infants i adolescents mitjançant una àmplia gamma d'activitats gratuïtes en temps no lectiu, que inclouen arts escèniques, música, arts visuals, ciències i noves tecnologies. Durant el curs 2023-2024 s'han ofert 2.175 places per a infants entre 6 i 14 anys, en 145 grups d'extraescolars a 13 barris de la ciutat.

La implementació s'ha realitzat seguint diferents models en els diferents territoris, mitjançant un concurs públic amb l'oferta de tres lots:

- Lot 1: Bon Pastor, Besós, Trinitat Vella, Baró de Viver. Es dissenyen itineraris perquè els infants puguin tastar (música, dansa i arts plàstica i una activitat que tria l'escola). Els més petits canvien cada trimestre d'activitat, a mitjans trien una única disciplina i a cycle superior hi aprofundeixen. El centre Cívic i la biblioteca són també espais per a la realització de les activitats.
- Lot 2: Nou Barris, excepte zona nord. Cada escola ofereix tres activitats i és la mateixa escola la que tria el tipus d'activitat i el grup d'alumnes a qui s'adreça.
- Lot 3: Raval. Les entitats ja assentades al barri són les encarregades de fer la proposta d'activitats. Les escoles ofereixen tres activitats, una de les quals és escollida per l'escola.

Menja Llibres

El programa "Menja Llibres" és un projecte lúdic-educatiu impulsat conjuntament per Pla de Barris, el Consorci d'Educació de Barcelona, l'Institut de Cultura de Barcelona i el Consorci de Biblioteques de Barcelona.

L'objectiu de "Menja Llibres" és el foment i gust per la lectura, la millora del llenguatge oral i de la llengua catalana, en infants en les seves etapes inicials d'aprenentatge (2n i 3r de primària), per potenciar el seu desenvolupament educatiu, afectiu i social. Les activitats tenen lloc en 29 escoles de la ciutat i són dinamitzades per un equip tècnic i de monitoratge d'empreses externalitzades a través de concursos públics, que dissenyen i duen a terme un conjunt d'activitats lúdiques relacionades amb la lectura, el llenguatge i l'expressió oral. Durant dos dies a la setmana, els infants són convidats a explorar les múltiples possibilitats que ofereix la lectura i a generar experiències significatives i emocionalment estimulants. Es compta també amb el suport d'altres espais del territori que sumen valor al projecte i promouen el coneixement dels equipaments i serveis comunitaris del mateix barri, amb especial rellevància de les biblioteques.

Es tracta d'un projecte que té lloc principalment als centres educatius en horari de tardes però que inclou sortides periòdiques a la biblioteca. Pensat inicialment com un projecte de biblioteca de barri, la pandèmia el va convertir en un projecte de centre educatiu.

L'èxit del programa ha impulsat el Consorci de biblioteques a donar continuïtat al projecte amb l'oferta d'un club de lectura per a alumnes de 4t.

L'assistència al programa varia en funció dels centres educatius. En alguns centres la demanda supera l'oferta de places, mentre que en altres en queden vacants. L'alumnat que hi assisteix ha estat prèviament seleccionat per les tutores d'aula a partir d'uns criteris que principalment apel·len a l'existència d'un gust previ per la lectura i la voluntat de l'alumnat de realitzar l'activitat extraescolars de lectura. Malgrat que els objectius del programa inclouen el reforç de la lectoescriptura i la millora de les competències bàsiques, Menja Llibres no es dissenya com una eina d'acceleració de l'aprenentatge de l'alumnat amb dificultats, sinó de potenciació de l'alumnat de major rendiment.

Juguem Junts

El programa Juguem Junts es configura com un Espai de Criança, un espai de trobada i intercanvi entre infants, famílies i escoles, per tal d'acompanyar les famílies en aspectes de criança i l'adquisició d'habilitats parentals. A més a més, el programa esdevé un instrument per a incrementar la participació i relació de les famílies amb l'escola i millorar la cohesió al barri.

Juguem Junts s'implementa actualment a les escoles pública i concertada de la Trinitat Vella. El programa compta amb la participació de l'educadora-orientadora de l'Escola Bressol Municipal, les professionals del Centre de desenvolupament infantil i atenció precoç (CDIAP), una mediadora d'Urdu i les mestres i tècniques d'educació infantil dels centres educatius.

El programa s'estructura en dues fases. Una primera fase (primer trimestre del curs) on es realitzen sessions de psicomotricitat en horari lectiu i amb la participació de les famílies, les tutores d'aula, les tècniques d'educació infantil, la psicomotricista, la psicòloga del CDIAP, la traductora, la integradora social i/o la tècnica de suport i acompanyament emocional (SAE). L'objectiu és afiançar el vincle família-escola, facilitar l'adaptació dels infants a la nova escola, incrementar la fluïdesa en la comunicació entre la família i els professionals i també entre els professionals. Les professionals del CDIAP esdevenen un important suport per a les mestres i l'espai facilita la identificació de les necessitats dels infants i possible derivació al CDIAP.

La segona fase té per objectiu el treball de les propostes/demandes/necessitats expressades per les famílies. En horari escolar en un centre i en horari extraescolar en l'altre, es realitzen sessions amb diferents temàtiques i objectius. Es continua treballant la relació famílies-escola i l'acompanyament a la criança i l'adquisició d'habilitats familiars però s'impulsa ara, a més a més, una major participació de les famílies a l'escola i la comunitat, donant més força a la vocació comunitària del projecte.

L'aportació econòmica de Pla de Barris cobreix les hores dels professionals del CDIAP, la mediadora d'Urdu i les tècniques d'educació infantil.

Programa Caliu (llengües d'acollida)

El programa Caliu articula l'ensenyament de llengua catalana i castellana per a les famílies d'infants de les escoles públiques del Besòs i el Maresme. El programa conjuga així un doble objectiu, d'una banda millorar el coneixement del català i el castellà entre les famílies d'origen estranger del Besòs i el Maresme, amb la finalitat de fomentar la convivència i la cohesió social al barri i, de l'altra, promoure la vinculació de les famílies d'origen diversa amb les escoles dels seus fills i filles.

L'oferta d'aprenentatge lingüístic es realitza als centres educatius i la responsabilitat en la conducció del programa recau en una entitat del barri amb experiència en la instrucció de llengües per a adults. Les escoles ofereixen un espai per fer els tallers de llengua i l'entitat organitza les sessions on participen principalment mares d'infants de l'escola i, en casos puntuals, altres familiars.

El Programa Caliu complementa així l'oferta de cursos de llengües d'acollida per a adults existent al barri, que és clarament insuficient, alhora que impulsa una major participació de les famílies en els centres educatius.

Prometeus

Les desiguals taxes d'accés a la universitat entre els instituts de la ciutat i l'impacte negatiu dels condicionants econòmics i socials sobre els itineraris a l'educació superior van motivar el projecte Prometeus, iniciat al Raval i ampliat a Sant Martí i Nou Barris, per tal d'impulsar l'accés als estudis superiors entre els instituts públics de barris amb un índex d'universitaris inferior a la mitjana.

Participen en aquest projecte el Pla de Barris, Barcelona Ciència i Universitats, el Consorci d'Educació de Barcelona i les entitats responsables de la seva gestió. Formen part del programa vuit instituts públics i totes les universitats públiques barcelonines (Universitat de Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat Politècnica de Catalunya, Universitat Pompeu Fabra) i la Universitat Oberta de Catalunya.

El programa s'estructura en tres fases: (1) als instituts Prometeus desenvolupa tasques d'informació, d'orientació i motivació a l'alumnat d'ESO i batxillerat amb relació a l'oferta educativa, l'accés a la universitat i els ajuts econòmics existents. En aquesta fase la mentoria social i educativa, les xerrades de sensibilització amb les famílies i iniciatives conjuntes entre instituts i universitats. (2) Durant la matriculació a la universitat, s'ofereix acompanyament i assessorament individualitzat i suport a la sol·licitud de beques. (3) un cop s'inicia la universitat, Prometeus dona suport acadèmic i personal per part dels referents del programa a cada barri i en coordinació amb les universitats i ofereix la possibilitat de tenir un mentor o mentora que estigui cursant els mateixos estudis. També en aquesta fase el programa crea espais de trobada i intercanvi i acompanya l'alumnat en les seves transicions al món laboral.

2. L'impuls educatiu de pla de barris en set idees (Identificació de bones pràctiques i aspectes positius)

El Pla de Barris ha fet seguiment dels seus projectes a partir de l'encàrrec de múltiples avaluacions de disseny, implementació i impacte (recollides a la bibliografia). No és el propòsit d'aquest apartat recollir els resultats d'aquestes avaluacions de projectes sinó identificar, a partir d'una mirada global, els punts forts de l'impuls educatiu de Pla de Barris. S'identifiquen 7 grans aportacions de Pla de Barris a l'impuls educatiu dels barris més vulnerables de la ciutat de Barcelona.

Anàlisi de necessitats clara i teoria del canvi coherent

Els diferents projectes educatius de Pla de Barri responen a una anàlisi de necessitats i una teoria del canvi clara. Aquesta anàlisi, realitzada a través de diferents instruments (recollida de dades de registre, ús de dades d'enquesta, informes elaborats per diferents institucions o discussió en taules participades per entitats...), esdevé el punt de partida per a la construcció de la teoria del canvi on s'explicita la definició del problema a resoldre, les hipòtesis causals del problema i els objectius dels diferents programes. Es detallen també els recursos i les activitats que integren les diferents intervencions.

És crucial que les polítiques públiques estiguin fonamentades en una teoria del canvi clara i coherent. Aquesta teoria proporciona una estructura conceptual que permet entendre com les intervencions governamentals poden influir en la societat i generar els resultats desitjats i ajuda a identificar els passos necessaris per aconseguir els objectius de les polítiques. Cal remarcar que el Pla de Barris ha justificat, en alguns casos, la modificació o la cancel·lació de programes en marxa, un cop s'ha evidenciat una reducció de la necessitat del programa o bé l'existència al territori d'altres iniciatives que responien al mateix problema i mateixa teoria del canvi.

El Pla de Barris ha fet l'esforç de construir i publicar les teories del canvi de la major part de programes i projectes educatius. L'externalització d'una part important d'aquests programes ha comportat la realització de concursos públics per la contractació de proveïdors externs per a la prestació de serveis o la realització de projectes en nom de l'administració. En aquest sentit, una teoria del canvi clara és essencial per establir expectatives i criteris de rendiment que els contractistes han de complir. La teoria del canvi ajuda a la definició dels resultats desitjats de les polítiques públiques però també a l'establiment dels mecanismes necessaris per aconseguir-los. Els plec de condicions tècniques dels diferents concursos de Pla de Barris són documents ben estructurats i fonamentats, que permeten assegurar una bona alineació entre les intencions polítiques i la seva implementació pràctica, tot millorant la transparència, la responsabilitat i la qualitat dels serveis públics subcontractats.

Finalment, la construcció de la teoria del canvi de cada programa ha de permetre l'avaluació de la implementació i l'ajustament quan és necessari. D'igual forma, la teoria del canvi és necessària per a la correcta avaluació del seu impacte. Tot i així, la falta de dissenys experimentals i de grups de control dificulta l'atribució als diferents programes de les modificacions en els problemes socials i educatius que es volen resoldre.

Respostes no estrictament educatives a problemes educatius

Les respostes no estrictament educatives a problemes educatius són un dels punts forts de l'acció educativa de Pla de Barris. És imperatiu reconèixer la profunda interrelació entre la política educativa i la política social per abordar els problemes que afecten la infància. El Pla de Barris integra aquestes dues àrees en la major part dels seus programes educatius, oferint un enfocament holístic que no només busca proporcionar educació de qualitat, sinó també abordar les necessitats socials i emocionals dels infants i joves dels barris més vulnerables.

La política educativa pot garantir l'accés a una instrucció de qualitat, però quan els infants provenen de contextos desfavorits, són qüestions alienes a l'escola i el fet educatiu el que limita les oportunitats educatives i les trajectòries d'èxit. És aquí on la política social entra en joc, oferint suports comunitaris, serveis de salut, assistència alimentària i altres recursos que afavoreixen el benestar i el desenvolupament integral dels joves.

El Pla de Barris ha apostat per la creació d'equips educatius que sobrepassen els tradicionals equips docents i reforcen la funció social amb figures com els treballadors socials, els educadors socials o els educadors emocionals. També s'ha impulsat la participació de professionals d'altres àmbits, com els serveis socials o el sanitari, per tal que els centres educatius d'alta complexitat puguin oferir una atenció global als infants i adolescents a les seves famílies, facilitant el treball conjunt i la mirada compartida entre professionals de l'àmbit educatiu, social i de la salut.

El Pla de Barris ha treballat també per a la millora de les condicions d'educabilitat dels infants i joves. Aquestes condicions d'educabilitat fan referència al conjunt d'elements ambientals, socials i personals que influeixen en la capacitat dels infants i joves per a l'aprenentatge i el desenvolupament educatiu. Aquestes condicions poden incloure factors com un entorn familiar estable, accés a recursos educatius adequats, qualitat de les activitats educatives de l'entorn, suport emocional i psicològic, bona salut física i mental, i oportunitats d'aprenentatge inclusives i diverses. Els programes desenvolupats pel Pla de Barris per tal de millorar aquestes condicions d'educabilitat inclouen l'oferta d'activitats extraescolars, les intervencions de mentoria, l'accés a beques de diferents tipus, els espais de criança, l'impuls de dinàmiques comunitàries de millora dels entorns, programes de suport familiar, accés a serveis de salut mental o la dignificació dels espais educatius, entre altres. En definitiva, el Pla de Barris ha esdevingut un instrument clau per a la creació d'entorns segurs i enriquidors que fomentin un desenvolupament educatiu òptim.

L'educació com a resposta a problemes socials

D'altra banda, la combinació de polítiques educatives i socials no només aborda les necessitats immediates dels infants i joves, sinó que també promou estratègies preventives i de llarga durada que van més enllà de l'àmbit estrictament educatiu.

El Pla de Barris busca millorar les perspectives educatives dels infants i joves, alhora que vol contribuir a la reducció dels costos socials i econòmics associats amb problemes com la pobresa, l'abandonament escolar i altres resultats adversos a llarg termini. En definitiva, la integració de les polítiques educatives i socials esdevé fonamental per proporcionar un suport efectiu i holístic als infants i joves i les seves famílies, en un intent d'assegurar un futur més prometedor per a la societat en el seu conjunt.

Les polítiques educatives del Pla de Barris juguen un paper crucial en la millora de la situació social en diverses dimensions. En primer lloc, una educació de qualitat és fonamental per a l'augment de les oportunitats econòmiques i laborals dels individus. Accedir a una formació adequada permet als individus adquirir les habilitats i coneixements necessaris per aconseguir ocupacions millor remunerades i més estables, reduint així la desigualtat econòmica i promocionant la mobilitat social. A més a més, les polítiques educatives inclusives i equitatives poden contribuir a la cohesió social, ja que ofereixen a tots els membres de la societat la possibilitat de desenvolupar-se plenament, independentment dels seus orígens socials o condicions personals.

En segon lloc, les polítiques educatives de Pla de Barris busquen la promoció de la igualtat d'oportunitats i la justícia social. El disseny i implementació de polítiques que prioritzen l'accés a l'educació de qualitat per a grups tradicionalment marginats o desfavorits, com ara les minories ètniques i col·lectius d'origen migrant, els infants amb discapacitats o els joves en situació de pobresa, contribueix a contrarestar les desigualtats estructurals i a construir una societat més justa i inclusiva. D'igual forma, la promoció de valors com el respecte, la diversitat i solidaritat, que conformen la base d'un ampli conjunt de polítiques educatives de Pla de Barris, contribueix a la formació d'una ciutadania compromesa amb la construcció d'un món més igualitari i sostenible.

En tercer lloc, Pla de Barris articula un conjunt de programes que combinen objectius adreçats a la millora de les trajectòries educatives d'infants i joves amb les oportunitats educatives dels seus pares i mares. L'aprenentatge de llengües d'acollida per a població adulta amb fills i filles en edat escolar, l'escolarització 0-3 i els serveis de canguratge per a la petita infància o la participació de les famílies en activitats de lleure del barri són exemples de polítiques educatives que incrementen les oportunitats socials i laborals de la població adulta.

En definitiva, les polítiques educatives no només són clau per al desenvolupament individual, sinó que també tenen un impacte significatiu en la transformació de la societat cap a un futur més equitatiu.

Accés a recursos complementaris

Els problemes educatius tenen origen en una àmplia varietat de factors, fet que dificulta la seva solució. No obstant això, una part important de les causes dels problemes educatius han estat clarament identificades, el que ha permès dissenyar solucions adients. Sovint, però, la manca de recursos ha limitat i limitat l'abast d'aquests programes i intervencions, amb el consegüent manteniment de les barreres per a l'èxit acadèmic i el desenvolupament integral dels estudiants, especialment en comunitats desfavorides.

El Pla de Barris ha suposat un increment notable dels recursos a l'abast del sistema educatiu dels barris més vulnerables de la ciutat i ho ha fet mitjançant el disseny de programes i recursos complementaris per a donar resposta a problemes educatius estructurals.

Els recursos addicionals proveïts pel Pla de Barris inclouen des de materials didàctics i tecnològics fins a programes de suport extraescolar, serveis d'assessorament psicològic i nutricional, i activitats d'enriquiment cultural. Davant la realitat d'aules sobrepoblades, infraestructures deficientes o escassetat de personal qualificat, els recursos complementaris de Pla de Barris ofereixen una oportunitat per compensar aquestes mancances, en un intent de garantir que tots els infants i joves tinguin accés a una educació de qualitat.

Això és especialment important en sistemes, com el nostre, en què les aportacions econòmiques de les famílies són cada cop més grans i constitueixen una part important del finançament de les escoles -públiques i concertades- a través de quotes i/o aportacions voluntàries per costejar activitats (colònies, excursions, visites, formacions...), materials i recursos (joguines, llibres, fotocòpies...) i serveis (psicopedagog, anglès, dansa...) que no són proveïts per part de l'administració educativa. Els recursos extres de Pla de Barris contribueixen a mitigar les desigualtats educatives al proporcionar en un intent d'igualar les experiències educatives dels infants i famílies que enfronten barreres socioeconòmiques. Es tracta així de reduir la bretxa d'oportunitats educatives entre diferents grups d'alumnes i ajudant a l'alumnat d'entorns més vulnerables a assolir el seu màxim potencial.

Els recursos complementaris de Pla de Barris no només proporcionen un suport addicional per superar les limitacions econòmiques i materials del sistema educatiu, sinó que també fomenten la innovació i la creativitat en el procés d'ensenyament i aprenentatge. Per exemple, la introducció de programes extraescolars en art, música, esports o ciències pot enriquir l'experiència educativa dels estudiants i ajudar-los a descobrir i desenvolupar els seus talents individuals. De la mateixa manera, l'accés a tecnologia i recursos digitals pot ampliar les oportunitats d'aprenentatge i preparar els infants i joves per afrontar els reptes del seu futur. La introducció de nous perfils professionals als centres educatius (educadors socials, tècnics de suport emocional, tècnics d'integració social...) i el pilotatge de nous programes d'intervenció educativa permeten la cerca de fórmules que superin les tradicionals (i sovint poc exitoses) respostes als problemes endèmics del sistema educatiu.

La innovació juga un paper especialment crucial en l'elaboració de polítiques educatives locals atès que permet proporcionar solucions adaptades a les necessitats específiques de cada comunitat i/o context. La innovació permet als responsables polítics crear sistemes educatius més dinàmics i efectius, que fomentin l'experimentació i la creativitat. Les iniciatives del Pla de Barris permeten identificar enfocaments nous i eficients per abordar els reptes educatius dels barris.

En resum, els recursos complementaris no només supleixen les mancances existents en els sistemes educatius, sinó que també potencien el desenvolupament integral dels estudiants i promouen una educació més inclusiva, diversa i enriquidora. No es tracta només d'incrementar la borsa de recursos sinó també de donar marge a la cerca de noves respostes i nous instruments per a la creació d'entorns educatius equitatius i de qualitat per a tots els infants i joves.

La perspectiva comunitària aplicada a les polítiques educatives locals

La lògica territorial per el tractament de la desigualtat socioeducativa s'ha abordat des de dos plantejaments. En primer lloc, l'adaptació de les propostes a les realitats pròpies de cada barri i, per tant, amb una oferta singularitzada en funció de les necessitats i característiques dels territoris. En segon lloc, amb l'impuls de la perspectiva comunitària.

La perspectiva comunitària aplicada a les polítiques educatives locals posa èmfasi en la participació activa de la comunitat en la presa de decisions i en la implementació de iniciatives educatives. L'enfocament comunitari de Pla de Barri reconeix que les comunitats tenen un paper crucial en el desenvolupament i l'èxit dels programes educatius, ja que tenen un ampli coneixement sobre les necessitats i les prioritats del seu context. Mitjançant el lideratge i la col·laboració entre les escoles, les famílies, les organitzacions comunitàries i altres actors locals, les iniciatives de Pla de Barris busquen ser més inclusives, contextualitzades i efectives, adaptant-se millor a les realitats específiques de cada entorn.

Una part important de les intervencions i programes educatius de Pla de Barris són bé la continuació d'iniciatives comunitàries prèvies, bé l'ampliació o extensió d'aquestes, bé la resposta a propostes/idees aportades pels agents socials i educatius del territori. El Pla de Barris reconeix així la importància d'escoltar les propostes dels agents educatius i socials dels barris. Les escoles, com a centres d'aprenentatge i de vida comunitària, tenen un coneixement únic de les necessitats dels infants i joves i de la manera com es pot millorar el sistema. L'escolta de les seves propostes ajuda que les polítiques públiques responguin millor a les necessitats reals de la comunitat educativa i s'adaptin de manera més eficaç a les seves particularitats.

En aquest sentit, escoltar les propostes dels agents educatius, especialment de les escoles i instituts, és fonamental per a garantir que les polítiques públiques siguin realistes, pràctiques i sostenibles. Les escoles ofereixen informació valuosa sobre els reptes i les oportunitats que enfronten a diari, ajudant a identificar les àrees on cal fer

millores i les estratègies més eficaces per aconseguir-ho. Així doncs, la col·laboració entre els responsables de formular polítiques i els agents educatius és essencial per a un sistema educatiu dinàmic i adaptatiu.

A més a més, la implicació dels agents educatius en la formulació de polítiques públiques pot promoure un sentit de cohesió i responsabilitat compartida envers la millora de l'educació. Quan les escoles i altres agents socioeducatius se senten escoltats i tenen la possibilitat de contribuir al procés de presa de decisions, es fomenta un clima de confiança i col·laboració. Això pot conduir a una implementació més eficient de les polítiques i a una major acceptació per part dels membres de la comunitat educativa.

Finalment, la perspectiva comunitària fomenta la creació d'un sentit de pertinença i responsabilitat compartida envers l'educació. La participació de la comunitat en la presa de decisions educatives incrementa el seu compromís amb l'èxit educatiu d'infants i joves i la millora del sistema educatiu en el seu conjunt. Això pot traduir-se en un major suport als programes escolars, una millor relació entre l'escola i la comunitat, així com una major resiliència del sistema educatiu davant els reptes que puguin sorgir.

En definitiva, la perspectiva comunitària en l'àmbit educatiu no només enforteix les polítiques educatives locals sinó que també pot contribuir a construir comunitats més cohesionades i inclusives en general.

Una oferta educativa de qualitat

Els infants i joves en situació de vulnerabilitat -ja sigui per raons socioeconòmiques, culturals o residencials- tenen un accés limitat a recursos educatius que perpetua cicles de desavantatge i marginació. La manca de serveis i oportunitats educatives ha trobat, sovint, com a resposta lògiques assistencialistes on la preocupació per la provisió ha pesat més que la qualitat d'aquesta. Les avaluacions d'impacte en matèria educativa han demostrat de forma reiterada, però, que la manca de qualitat en la provisió frena els guanys i efectes que busca la intervenció.

Aquesta evidència ha recomanat que el Pla de Barris situï la qualitat com a eix articulador. La importància de garantir la qualitat en els serveis educatius oferts a poblacions vulnerables és crucial per reduir la desigualtat educativa i promoure una societat més equitativa. Les oportunitats educatives no es mesuren, doncs, només en termes d'accés sinó també en funció de la qualitat de l'experiència. Això implica la presència de professionals qualificats, programes ben dissenyats i recursos educatius adequats que responguin a les necessitats específiques dels infants i joves vulnerables.

El disseny i implementació dels serveis educatius amb un alt nivell de qualitat és l'instrument adequat per millorar significativament el rendiment acadèmic i el benestar dels estudiants, en un intent d'emular les experiències educatives dels infants i joves d'entorn de menor vulnerabilitat social. Així, els casals d'estiu, les activitats extraescolars de ciència i tecnologia, les activitats artístiques, la dignificació d'espais educatius,

l'impuls de les Associacions de Famílies d'Alumnes de les escoles, la incorporació de professionals psicosocials als centres o els projectes de gust per la lectura no responen a lògiques compensatòries de mínims sinó a models de qualitat atractius també per al conjunt d'infants, joves i famílies de la ciutat. És aquesta equiparació d'experiències, pel que fa a l'accés i la qualitat, la que pot ajudar a reduir la bretxa educativa existent entre diferents grups socials.

Cal tenir present, a més a més, que la qualitat es tradueix no només en una experiència de major gaudi per part dels infants i joves vulnerables sinó també en majors oportunitats d'adquisició d'habilitats i els coneixements necessaris per aconseguir l'èxit en la seva vida adulta. Aquestes habilitats i coneixements els han de permetre trencar el cercle de la pobresa i contribuir de manera significativa al desenvolupament de les seves comunitats. En definitiva, invertir en serveis educatius de qualitat per a poblacions vulnerables no només és una qüestió de justícia social, sinó també una estratègia efectiva per promoure el progrés i la cohesió social en conjunts de la societat.

L'educació més enllà de l'escola i al llarg de la vida

El volum més important de les intervencions educatives de Pla de Barris té els infants i joves com a protagonistes. L'àmbit educatiu no s'esgota, però, en les primeres etapes formatives de la vida, de tal manera que l'elaboració de polítiques educatives al llarg de la vida és un aspecte essencial per a la construcció d'una societat més inclusiva i desenvolupada. Aquesta perspectiva ampliada de l'educació permet impulsar el concepte d'aprenentatge permanent, fomentant la adquisició de coneixements i habilitats en totes les etapes de la vida.

A més, aquestes polítiques també tenen un impacte positiu en la integració social. Enfocar l'educació com un procés inclusiu i accessible per a persones de totes les edats i condicions socioeconòmiques ajuda a reduir les desigualtats i a fomentar la cohesió social. A través de l'aprenentatge compartit i la interacció entre diferents grups d'edat i comunitats, es pot construir una societat més cohesionada i solidària.

En el Pla de Barris s'identifiquen programes adreçats principalment a dos col·lectius fora de l'edat escolar: d'una banda, la població adulta, principalment famílies amb infants i joves en edat escolar i, de l'altra, la gent gran.

Respecte a les famílies, l'oferta formativa de Pla de Barris s'estructura en tres direccions. En primer lloc, es creen programes adreçats a incrementar les habilitats i capacitats dels adults amb infants i joves a càrrec, com són els tallers sobre obesitat infantil i ús de pantalles i els espais familiars per a infants 0-3. En segon terme, algunes iniciatives tenen per objectiu incrementar la participació de les famílies a l'escola, reforçant el seu paper com a acompanyants de les trajectòries educatives dels seus fills i filles. En aquest sentit, el Pla de Barris ha fet una aposta per l'acompanyament a les Associacions de Famílies d'Alumnes per tal que esdevinguin actors autònoms i potents a les seves escoles i s'ha creat la Taula socioeducativa com a espai d'impuls del treball educatiu i comunitari. Per últim, s'han creat programes per a millorar el nivell educatiu de les mares

i pares, com és l'oferta de cursos d'aprenentatge de les llengües d'acollida o el servei de canguratge perquè les mares i pares es puguin formar.

Pel que fa a la gent gran, una de les claus és la promoció de l'envelliment actiu. A través de programes i iniciatives educatives adaptades a les necessitats i interessos dels adults majors, es pot afavorir el seu desenvolupament personal, social i cognitiu, contribuint a millorar la seva qualitat de vida i reduint els efectes negatius de l'envelliment. Una part important de les propostes de Pla de Barri s'adreça a combatre la solitud no volguda i el sedentarisme (caminades, marxas nòrdiques...) però també hi ha activitats per a la reducció de la bretxa digital o l'alfabetització.

En resum, l'elaboració de polítiques educatives al llarg de la vida és fonamental per promoure el desenvolupament integral de les persones i per construir una societat més justa, inclusiva i sostenible. Aquest enfocament ampli de l'educació no només beneficia als individus, sinó que també contribueix al progrés i al benestar de la societat en el seu conjunt.

3. Sis reptes de la intervenció educativa de Pla de Barris (Identificació d'aspectes problemàtics i qüestions a millorar)

Malgrat la importància de la inversió realitzada i el desplegament de nombrosos i variats programes i intervencions en matèria educativa en els barris més vulnerables de Barcelona, l'acció del Pla de Barris en l'àmbit educatiu no està exempta de limitacions i barreres que es poden resumir en aquests cinc grans reptes.

La fragmentació de les respostes

Com apuntàvem en apartats anteriors, les respostes educatives a la desigualtat territorial s'ha materialitzat en més d'un centenar de programes i intervencions directament adreçats a qüestions educatives. Aquests es complementen amb un nombre -també elevat- de propostes que, malgrat emmarcar-se en altres àmbits d'intervenció, tenen relació més o menys directa amb les condicions educatives dels infants, els joves, les famílies o la gent gran.

Aquest volum de programes és una mostra clara de la diversitat de necessitats que afecten les igualtats educatives i de la voluntat d'adaptació als diferents territoris, alhora que també respon a la voluntat que siguin entitats assentades al barri i, sovint, de mida reduïda, les que esdevinguin motor de canvi en els territoris. Malgrat la bondat d'aquest plantejament, el resultat és un mosaic fragmentat d'intervencions que pot generar alguns problemes.

Les polítiques educatives fragmentades es poden veure limitades a l'hora d'abordar problemes estructurals complexos. En primer lloc, la manca de cohesió entre diferents iniciatives pot conduir a una manca d'eficàcia global. El Pla de barris treballar perquè la diversitat de polítiques desenvolupades i implementades responguin a una visió integral, amb una important tasca de coordinació en múltiples escales, però hi ha el risc de duplicacions, solapaments i buits en la cobertura, factors que dificulten la consecució d'objectius educatius amplis i sostenibles.

En segon lloc, la fragmentació de programes i intervencions pot comportar dificultats en la gestió dels mateixos per part dels centres educatius i les entitats participants. La interlocució es realitza amb el cap de cada projecte/programa i amb les coordinacions corresponents, figures que recauen tant en personal del Pla de Barris com de les entitats/empreses adjudicatàries. Aquesta multiplicitat de responsables i la necessitat d'una estreta coordinació amb tots ells pot derivar en una elevada càrrega de gestió per part de les escoles i entitats.

En tercer lloc, la convivència en espai i temps de diverses iniciatives pot esdevenir problemàtica pel que fa a l'atracció de participants, generant dinàmiques competitives poc desitjables. La limitació de recursos i l'alineació d'objectius pot aconsellar el redimensionament, combinació o fusió d'algunes iniciatives, també, com veurem més

endavant, amb altres iniciatives alienes a Pla de Barris. En aquest sentit, la multitud d'administracions públiques que intervenen en els barris (Districte, Foment de Ciutat, Ajuntament, Generalitat de Catalunya) genera una certa dispersió de l'oferta de recursos el que, d'una banda, dificulta, que les escoles i entitats tinguin coneixement de la globalitat de les possibilitats i, de l'altra, incrementa el risc de solapaments.

Els problemes estructurals i les necessitats no cobertes

El Pla de Barris es planteja com una resposta als problemes estructurals del barris vulnerables de la ciutat. Les desigualtats educatives, en tant que fenomen complex, es deu a una combinació de factors interrelacionats, alguns de caràcter conjuntural però principalment estructural.

Les desigualtats econòmiques i socials juguen un paper crucial en la determinació dels recursos educatius a l'abast dels infants i joves. Les famílies de barris més vulnerables pateixen dificultats per accedir a serveis educatius de qualitat, com ara escoles ben equipades o suport educatiu addicional. El Pla de Barris desplega una multitud de programes i estratègies, com hem vist, per pal·liar els efectes d'aquesta desigualtat. Malgrat l'èxit d'aquests programes, el Pla de Barris no pot aconseguir que es produeixin canvis estructurals, de manera que les desigualtats socials i el risc de marginació es mantenen en aquests territoris.

D'igual forma, el Pla de Barris intervé també sobre els factors relacionats amb l'entorn escolar que influeixen en la desigualtat educativa. Amb aquest objectiu, s'inverteixen recursos i es dissenyen programes educatius per a incrementar la qualitat de l'educació. Malgrat això, el Pla de Barris conviu amb polítiques i pràctiques educatives que són generadores de desigualtat i es mostra necessari però insuficient per a la construcció d'un sistema educatiu igualitari. En definitiva, el Pla de Barris mostra el seu potencial especialment en l'abordatge de les múltiples expressions de la desigualtat educativa però es mostra menys eficaç en el tractament de les seves causes estructurals.

A més a més, s'identifiquen algunes necessitats no cobertes pel Pla de Barris i que principalment fan referència a aquells punts febles del nucli del sistema educatiu formal. Una part important de les iniciatives del Pla de Barri s'han d'entendre com a complements del sistema educatiu formal, ja sigui amb aportacions dins dels centres (inversió en infraestructures, professionals als equips educatius...) o com a campanyes complementàries (extraescolars, impuls AFA...), però no és objecte del Pla de Barris la modificació del propi sistema.

En últim lloc, s'identifiquen algunes llacunes, principalment en referència a figures o serveis que poden jugar un paper transversal en diferents programes i que es troben a faltar per al bon desenvolupament dels mateixos. A mode d'exemple, l'obertura dels centres educatius per al desenvolupament de diversos projectes fora d'horari escolar aconsellaria la contractació de conserges durant aquests temps d'obertura; així mateix, l'impuls d'alguns programes dins d'horari lectiu requereix de la participació de perfils

professionals diversos amb condicions laborals que actualment no es produeixen i generen alguns desajustos.

La temporalitat dels projectes i dels professionals

Una part important dels programes del Pla de Barris es despleguen en el territori a partir de concursos públics amb una temporalitat breu, d'un o dos anys. La voluntat de fer programes altament contextualitzats, flexibles i adaptats al territori explica l'opció per externalitzacions cap a entitats petites i amb projectes de curta durada. El Pla de Barris vol evitar, d'una banda, els riscos de programes grans, descontextualitzats i gestionats per entitats alienes a la comunitat i, de l'altra, vol mantenir la capacitat de fer evolucionar els programes a partir del pilotatge o l'elaboració de nous concursos públics.

Aquests factors, considerats positius per al bon desenvolupament del Pla de Barris, comporten com a contrapartida una calendarització a curt termini. Malgrat que la major part dels programes són renovats o prorrogats des de fa anys, aquesta planificació a la curta pot generar incertesa entre les entitats organitzadores i proveïdores de l'activitat.

La naturalesa complexa i interconnectada dels problemes socials, econòmics i educatius actuals requereix de solucions integrades i de llarg termini. El problema del curt termini en l'elaboració de polítiques públiques és una qüestió crítica que afecta la capacitat per abordar els reptes de manera efectiva. Aquest enfocament limitat impossibilita el treball sobre les causes fonamentals dels problemes, que requereixen de programes de llarga durada, i redueix les intervencions al tractament dels símptomes.

En segon terme, la planificació per períodes breus de temps pot generar la falta de continuïtat i coherència en les polítiques públiques, creant un entorn d'incertesa i ineficàcia en la gestió dels problemes socioeducatius.

Finalment, la licitació d'alguns projectes es realitza per períodes excessivament curts i que sovint es restringeixen al curs escolar o no tenen prou en compte les condicions de treball dignes dels professionals que intervenen en els projectes. En altres casos, no s'ha aconseguit consolidar les figures de referència que treballen en cada centre. Les regulacions laborals o les condicions de contractació a què responen els diferents professionals (TIS, educadores socials, SAE...) han esdevingut una barrera a la permanència en els centres educatius de professionals amb què ja s'havien establerts vincles. La rotació d'aquests professionals genera uns costos d'aprenentatge i inclusió per als centres educatius i redueix l'eficàcia de la seva tasca pels temps destinats a la construcció de nous vincles amb les famílies i els infants.

L'externalització de les respostes

Foment de Ciutat no executa directament tots els programes i intervencions que inclou el Pla de Barris, sinó que és la responsable de gestionar, d'una banda, el treball interadministratiu amb els tècnics municipals de totes les àrees i districtes de l'Ajuntament de Barcelona vinculats amb les actuacions dels plans, i de l'altra, de la

comunicació amb les empreses, entitats i els veïns i veïnes que impulsen els diferents projectes.

El Pla de barris il·lustra el funcionament de l'administració pública a través de la governança en xarxa, és a dir, amb un enfocament col·laboratiu i participatiu en la presa de decisions i processos d'implementació, en què diferents actors, incloent institucions governamentals, organitzacions de la societat civil, empreses i comunitats locals, treballen conjuntament per abordar els complexos desafiaments educatius dels barris més vulnerables. A través d'aquest model, s'estableixen relacions horitzontals i interconnectades entre els diferents participants, fomentant la comunicació, la coordinació i la cooperació en la resolució de problemes compartits.

La participació públic-comunitària és un element clau d'aquesta dinàmica, ja que implica la inclusió activa i significativa de les comunitats en el procés de presa de decisions i de posada en marxa de programes que afecten les seves vides i entorns. A través de la participació pública i comunitària, es pretén ampliar la diversitat de veus i perspectives que es tenen en compte en la presa de decisions, assegurant que les polítiques i les accions reflecteixin les necessitats i els interessos dels grups més afectats. A més, la participació pública també pot reforçar la transparència, la responsabilitat i la legitimació de les decisions preses, ja que les comunitats tenen la oportunitat de ser informades i influir en els processos de governança.

A la pràctica, la col·laboració públic-comunitària comporta l'externalització del disseny i/o implementació dels programes educatius del Pla de Barris. Aquesta externalització per abordar problemes estructurals en l'àmbit educatiu es troba amb una sèrie de dificultats significatives. Una primera qüestió és que la garantia de transparència i la competitivitat dels processos de contractació pública no permeten l'elecció d'entitats concretes, malgrat que en contextos d'elevada vulnerabilitat social el coneixement i l'arrelament de l'entitat al barri són essencials per al bon funcionament del programa. L'avantatge competitiu d'empreses especialitzades en la presentació d'ofertes públiques posa en risc la necessària col·laboració públic-comunitària, impulsada per petites entitats de barri amb trajectòries de treball en la comunitat i elevada experiència en els diferents àmbits d'intervenció.

Una segona tensió que deriva de l'externalització és la possible pèrdua de control directe i la responsabilitat sobre la implementació i els resultats d'aquests programes. En el marc de l'externalització, les entitats externes contractades poden tenir agendes, interessos o objectius diferents dels de l'administració pública, la qual cosa pot limitar la seva capacitat per afrontar eficaçment les necessitats i desafiaments específics del context educatiu. En aquest sentit, la dependència excessiva d'actors externs pot minvar la capacitat institucional i el desenvolupament de capacitats locals per abordar els problemes estructurals de manera sostenible. Això pot conduir a una dinàmica de relació desequilibrada de poder, on les comunitats i les institucions locals es troben subordinades als interessos i les decisions de les entitats externes.

Les desviacions del programa

El disseny dels programes i iniciatives de Pla de Barris respon, com apuntàvem abans, a una teoria del canvi coherent, fonamentada en una clara anàlisi de necessitats. No obstant això, durant la implementació d'aquests programes sorgeixen algunes desviacions.

Aquesta discrepància entre el disseny i allò que s'acaba posant en marxa es pot deure a una varietat de factors. Alguns són de caràcter organitzatiu, producte de decisions preses per part dels responsables de la seva implementació o de la insuficiència de recursos materials i personals, espais o temps per desenvolupar l'activitat de forma correcta. D'altres poden respondre a la resistència al canvi per part de la població objectiu, que no se sent apel·lada o atreta per la política proposada o que no en visibilitza els beneficis. Algunes desviacions tenen origen en el solapament o convivència de diferents iniciatives en una mateixa escola, barri o comunitat i d'altres, pel contrari, en la manca de polítiques adreçades a altres problemes que situen aquests instruments com els únics disponibles.

Tot plegat es tradueix en una demanda dels serveis inferior a l'esperada, en alguns casos, o en una sobredemanda en d'altres, sovint de públics no identificats inicialment com els destinataris del programa. La bona acollida del programa per part de la comunitat comporta també que en alguns casos es produeixi un increment de les demandes que se li adrecen. Això pot comportar que s'acabi donant respostes a problemes per als quals no havia estat dissenyat originàriament ni dotat dels corresponents recursos.

Algunes desviacions afecten als propis objectius dels programes. Així, en alguns casos en què les intervencions pretenen combinar més d'una finalitat, s'observa una certa tendència a focalitzar els esforços en una d'elles, generalment motivats per l'existència de majors traves per a assolir les altres. Malgrat que el programa continua tenint sentit per la consecució d'almenys d'un d'aquests objectius, cal parar atenció en la pèrdua de potencial i la manca d'intervenció sobre algunes qüestions considerades rellevants durant el disseny.

Sigui quina sigui la raó de les desviacions, en alguns aquestes poden allunyar el programa d'allò plantejat inicialment amb poc efecte sobre la seva efectivitat; però, en d'altres, poden obstaculitzar l'assoliment dels objectius previstos. En última instància, aquestes desviacions fan difícil la visió del conjunt d'iniciatives i dels problemes afrontats per Pla de Barris, atès que s'observa un cert salt entre els públics finalment atesos i les respostes efectivament implementades i allò dissenyat inicialment.

Les resistències

La col·laboració publico-comunitària emergeix com una estratègia poderosa per mitigar les resistències davant d'iniciatives públiques descontextualitzades i allunyades de les necessitats de la ciutadania. El Pla de Barris adopta aquest enfocament i fomenta el

treball conjunt de les autoritats públiques i les comunitats locals per impulsar el sentit d'apoderament i pertinença entre els membres de la comunitat. No obstant això, les iniciatives educatives de Pla de Barris han de fer front a algunes resistències per part de la població beneficiària, els centres educatius o altres agents/actors públics i privats dels territoris.

En primer lloc, les famílies vulnerables poden mostrar resistències a participar en programes dirigits a abordar les seves necessitats per diverses raons. A vegades, aquesta resistència pot sorgir de desconfiança cap a les institucions governamentals o els proveïdors de serveis, motivada per experiències anteriors de discriminació o falta de suport adequat. En altres casos, la població a qui s'adreça la política no és conscient dels beneficis que li pot reportar, no els perceben com a prioritats o bé observen l'existència d'una àmplia diversitat de programes sense identificar les diferències entre ells. S'observen també resistències derivades de qüestions organitzatives com les que tenen a veure amb la desigual presència d'homes i dones en els grups. Altres barreres, com la manca de transport, l'horari laboral o les responsabilitats familiars, també poden dificultar la seva participació, fins i tot si estan interessats en participar dels programes oferts.

Alguns centres educatius, per la seva part, també es mostren resistents a la participació en alguns dels programes impulsats per Pla de Barris. Aquestes resistències sorgeixen per diverses raons. En alguns casos, les escoles poden percebre un desencaix entre les propostes rebudes i les necessitats percebudes com a prioritàries. Quan les escoles no comparteixen els objectius del programa o la necessitat d'implementar-lo, la col·laboració es dificulta i desapareixen els incentius per a la seva participació. En algunes ocasions la resistència es deu a desacords respecte a la posada en marxa de l'activitat o quina ha de ser l'empresa que l'impulsi. En altres casos, la intervenció del Pla de Barris pot ser vista pels centres educatius com una intrusió en la seva autonomia i en la seva capacitat de prendre decisions educatives. El risc que això passi és major quan hi ha manca de confiança en les institucions governamentals, producte d'experiències passades de mala gestió o de les tensions existents en el propi sistema educatiu per la falta de respostes a demandes expressades pels centres. En algun cas, també, algunes iniciatives de Pla de Barris se solapen amb projectes ja iniciats per les escoles en formats si no iguals, força semblants, i es vol preservar el projecte propi. En cinquè lloc, les escoles se senten sobrecarregades amb les seves pròpies responsabilitats educatives i veuen la participació en algunes iniciatives del Pla de Barris com una càrrega addicional. En alguns casos, tot i el compromís de les escoles, la relació amb els i les docents no és tan fluïda com s'esperava o com es considera necessari. Finalment, algunes resistències deriven de la insuficiència de recursos complementaris per a garantir la correcta participació del centre en la proposta, com pot ser la manca de personal de suport, de conserges fora d'horari o personal de neteja.

El treball en xarxa entre multitud d'entitats i d'institucions públiques tampoc no està exempt d'experimentar algunes resistències. En alguns casos es tracta de dificultats per alinear els objectius de les intervencions realitzades per les diferents entitats i de les tensions per la negativa a introduir canvis. En d'altres, són qüestions formals les que

generen certs desajustos com qui ha de ser el responsable del finançament de les hores de dedicació del personal a cada projecte o l'encaix d'horaris de persones pertanyents a diferents institucions. Alguns contratemps durant la implementació es deuen, també, a la manca d'implicació d'algunes entitats, la participació de les quals es considera important per part del programa però el compromís de les quals és massa feble.

La diversitat de causes de les resistències de les famílies, els centres i altres entitats i institucions obliga els gestors dels diferents programes a engegar un ampli ventall d'accions per tal de mitigar aquestes resistències. Al marge dels esforços destinats, els temps i l'estabilitat dels projectes es mostren com a essencials per tal de guanyar-ne adeptes i reduir, així, les lògiques d'oposició observades entre els diferents actors.

4. El futur de les actuacions educatives de Pla de Barris

Aquest informe ha descrit les principals accions educatives dutes a terme en Pla de Barris en els darrers anys, tot destacant-ne el seu abast, els seus actius i algunes de les seves debilitats. L'informe demostra com l'educació és un dels eixos més importants del Pla, i com els programes s'han estès progressivament, tant en quantitat com en diversitat. Aquestes conclusions assenyalen alguns eixos estratègics que poden ajudar a reforçar el caràcter integral de la intervenció educativa en un sistema d'acció social comunitària. Un dels grans valors del Pla de Barris ha de ser sens dubte la capacitat de superar la política sectorial, i desplegar estratègies que aconseguixin adaptar-se al context i integren una lògica basada en les necessitats dels territoris. Per fer-ho possible, cal tenir en compte les estratègies següents.

De la multiplicació de programes a l'acció sistèmica

Els nombrosos i valuosos programes d'intervenció educativa de Pla de Barris compten amb virtuts indiscutibles per a la millora dels processos d'aprenentatge del veïns i veïnes dels barris de la ciutat, i són generadors de cohesió social. Cal que el futur, però, permeti anar un pas més enllà i sigui possible identificar quins elements d'acció sistèmica educativa resulten necessaris en cada territori. Les mateixes característiques dels programes i la seva avaluació han de permetre identificar quins elements poden integrar-se en una acció educativa sistèmica, dirigida a ampliar les oportunitats educatives i d'aprenentatge en els territoris més vulnerables de la ciutat. En aquest sentit, es recomana que Pla de Barris reforci el seu paper en la reducció de la desigualtat educativa de caràcter estructural.

Posar la dimensió territorial per davant de la dimensió sectorial

Cal seguir apostant per l'organització de totes les accions de Pla de Barris a partir del territori abans que fer-ho a partir de les competències sectorials. És evident que educació, salut i serveis socials ja disposen de serveis estructurats territorialment, normalment per districtes i en ocasions per altres àrees més petites (zones educatives, àrees de salut). Sovint la proximitat territorial es tradueix en reproduir a una escala menor l'estructura i la lògica administrativa de cada àrea o servei. El Pla de Barris ha fet esforços per superar aquesta lògica sectorial amb la participació de professionals de diverses àrees que han trencat la idea de les competències parcialitzades i han treballat de forma col·laborativa. No obstant això, aquesta sectorialització encara ha estat la guia de la definició d'un gruix important de projectes. Quan la mirada se centra en el territori i la comunitat i no en l'àmbit d'intervenció es produeixen innovacions metodològiques i d'intervenció que esdevenen centrals per a donar resposta als complexos problemes que afecten la ciutadania dels barris més vulnerables. Cal, doncs, reforçar que el model d'intervenció funcioni pràcticament a la inversa respecte a la lògica de polítiques

sectorials. El territori no ha de ser el punt d'arribada i trobada de les àrees, sinó el punt de partida de les necessitats de la ciutadania i d'articulació d'accions transversals.

Del territori a les persones

L'aproximació territorial del Pla de Barris ha de permetre articular un sistema d'atenció a les necessitats de les persones. El treball tècnic a escala de districte és clau en aquest sentit. La lògica de proximitat i atenció personal es desplega a dos nivells: un nivell d'atenció personalitzada, segons la qual els individus en situació social més vulnerable compten amb un referent del territori que atén les seves necessitats; i un segon nivell, segons el qual els equips multisectorials del territori responen a les necessitats d'aquella àrea (un barri, un grup de barris). El treball als dos nivells permet treballar amb visió de conjunt del context i amb atenció personalitzada en els casos més problemàtics.

L'articulació de la participació de la comunitat

El disseny de programes per a tots els barris ha generat algunes resistències davant l'aterratge en el territori d'iniciatives no demandades per la comunitat. El Pla de Barris ja compta, però ha de comptar encara més, amb la comunitat veïnal a l'hora d'identificar les necessitats i la presa de decisions sobre prioritats i accions. L'articulació d'aquesta participació, però, s'enfronta a alguns reptes evidents que poden adquirir especial rellevància. En primer lloc, sabem que la disposició a la participació és desigual, i que és més present en determinats grups que altres. En aquest sentit, cal que la participació voluntària de la ciutadania vagi acompanyada també d'una estratègia proactiva de consulta per part de la intervenció pública, especialment pel que fa a la visió i necessitats d'aquells col·lectius més vulnerables i menys propensos a participar de decisions col·lectives. Cal doncs, compensar la distribució desigual de les veus a partir d'una gestió de la participació que compensi aquesta desigualtat i que permeti no confondre les necessitats més aclamades amb les necessitats públiques. En segon lloc, i lligat amb aquests aspectes, cal establir un equilibri sempre difícil entre el coneixement expert dels i les professionals que intervenen en el territori i la visió i voluntat de la ciutadania. En el terreny educatiu, per exemple, hi ha interessos evidents que es fan sentir però que poden estar molt lluny de l'interès públic o del bé comú (l'àmbit de la segregació escolar n'és un molt bon exemple). Una política en la qual preval l'interès públic no és sempre la que més reflecteix la participació de cada comunitat, amb els seus interessos parcials.

La sostenibilitat en el temps

Malgrat la voluntat de Pla de Barris és esdevenir un motor de canvi que se sostingui sense la necessitat de manteniment de la iniciativa pública, l'abast de la desigualtat educativa de base estructural i la insuficiència de recursos per part de les administracions en aquests barris fan imprescindible aquestes aportacions i plantegen serioses dificultats per al funcionament que no comptés amb elles. La comunitat educativa ha demostrat el seu potencial en la identificació de necessitats i en el disseny de programes per a donar-hi resposta. No obstant això, les xarxes comunitàries

requereixen de recursos econòmics, humans i temporals perquè aquests programes siguin efectius. L'èxit i bona valoració d'algunes de les iniciatives educatives de Pla de Barris i la bona acollida per part dels diferents agents educatius aconsella el seu manteniment i fa preveure que la seva cancel·lació generaria un fort malestar en cada un dels territoris concernits. Donar garantia de continuïtat al projecte esdevé també necessari per tal que la comunitat se'l cregui, s'hi impliqui i hi treballi. En alguns àmbits no només calen aquests recursos complementaris sinó que s'observa una imperiosa necessitat que algunes intervencions siguin assumides per l'administració pública com a pròpies, no externalitzades, assegurant-ne així la continuïtat.

D. Bibliografia

Ilabso (2019) *Avaluació de la implementació del programa Juguem Junts: Espai de Criança (Pla de Barris Trinitat Vella)*

Institut Infància i Adolescència de Barcelona (2022). *Primeres dades de l'Enquesta de Benestar Subjectiu de la Infància a Barcelona 2021*. IIAB-IERMB i Ajuntament de Barcelona.

Institut Infància i Adolescència de Barcelona (2019). *Oportunitats Educatives de la infància i l'adolescència a Barcelona 2018-2019*. IIAB-IERMB i Ajuntament de Barcelona.

Ivàlua (2019) *Avaluació del programa Baobab: Avaluació de la implementació de l'any 2018*

Ivàlua (2021) *Avaluació dels programes Caixa d'Eines i EducArts*

Pla de Barris i Consorci d'Educació de Barcelona (2020) *Avaluació del projecte "De l'equip docent a l'equip educatiu"*

Ajuntament
de Barcelona

FOMENT
DE CIUTAT

PLA DE BARRIS PLA DE BARRIS PLA DE BARRIS

Informe del Grup de Treball d'Espai Públic i Accessibilitat

Consell Assessor del Pla de Barris

Coordinadora del grup de treball

Mar Esteve Güell

Grup de treball

Carles Llop, Carme Miralles, Andreu Ulied

Amb el suport de:

IGOP
Institut de
Govern i
Polítiques
Públiques

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

Índex de continguts

A. Introducció	4
B. Anàlisi factual	5
1. Àmbit temàtic d'actuació i subàmbits que en componen.....	5
2. Nombre d'actuacions per subàmbits temàtic i àmbits territorials del Pla	6
3. Pressupost total i pressupost per subàmbits.....	10
4. Ens gestors: qui intervé en l'actuació.....	10
5. Co-producció amb el veïnat.....	14
6. Connexió amb altres camps d'actuació (transversalitat)	17
C. Valoració/recomanacions	19
7. Actuacions més rellevants a criteri del GT.....	19
8. Identificació de bones pràctiques i aspectes positius.....	20
9. Identificació d'aspectes problemàtics i qüestions a millorar	21
10... Recomanacions respecte la continuïtat i el futur de les actuacions en aquest àmbit.....	23
D. Bibliografia	25
Annex 1	27
Annex 2	28

ÍNDEX TAULES I GRÀFIQUES

Taula 1. Subàmbits de les actuacions d'Espai Públic i Accessibilitat en cada edició del Pla i en el present informe	5
Taula 2. Actuacions per subàmbit d'actuació en cada edició del Pla de Barris.	7
Taula 3. Actuacions per subàmbit d'actuació per àmbits territorials en la primera edició del Pla de Barris (16-20).....	7
Taula 4. Actuacions per subàmbit d'actuació per àmbits territorials en la segona edició del Pla de Barris (21-24).....	9
Taula 5. Dotació pressupostària del Pla de Barris	10
Taula 6. Grau de col·laboració entre instàncies de l'administració municipal durant la primera edició del Pla de Barris.	11

Taula 7. Gerències implicades en el subàmbit d'Espai Públic i Accessibilitat del Pla de Barris 16-20.....	12
Taula 8. Ens dependents de l'Ajuntament de Barcelona amb participació en el subàmbit d'Espai Públic i Accessibilitat del Pla de Barris 16-20.	13
Taula 9. Altres ens públics amb participació en el subàmbit d'Espai Públic i Accessibilitat del Pla de Barris 16-20.	13
Taula 10. Actuacions participades per subàmbits d'actuació en cada edició del Pla de Barris.	14
Taula 11. Actuacions co-produïdes per subàmbits d'actuació en cada edició del Pla de Barris.....	15
Taula 12. Modalitats de la coproducció de les accions en el subàmbit d'Espai Públic i Accessibilitat (Pla de Barris 2016-2020).	16
Taula 13. Modalitats de la coproducció de les accions en el subàmbit d'Espai Públic i Accessibilitat (Pla de Barris 2021-20204).	16
Taula 14. Accions del subàmbit d'Espai Públic i Accessibilitat que es relacionen amb altres subàmbits del Pla de Barris 16-20.	17
Taula 15. Accions del subàmbit d'Espai Públic i Accessibilitat que es relacionen amb altres subàmbits del Pla de Barris 21-24.	18

A. Introducció

Al llarg de les últimes dècades, Barcelona ha dedicat considerables esforços a la millora de les condicions físiques i socials de molts dels barris de la ciutat. Tanmateix, alguns d'aquests barris encara presenten importants dèficits urbanístics i socioeconòmics. Revertir aquests greuges històrics és un dels principals objectius del Pla de Barris.

El Pla s'inspira explícitament en la iniciativa de la Llei de Barris i, al mateix temps, busca superar algunes de les limitacions que es van detectar durant la seva implementació (Nel·lo et al., 2020). D'una banda, reforça el caràcter transversal de les intervencions, prioritzant les accions socials i econòmiques i buscant un equilibri amb les intervencions físiques que havien predominat en la Llei de Barris. D'altra banda, busca la participació dels veïns, no només en el disseny i seguiment de les polítiques, sinó també en la seva gestió. Aquests dos aspectes, que esdevenen trets rellevants del Pla de Barris, plantegen reptes específics en l'àmbit de l'Espai Públic i l'Accessibilitat.

Barcelona té una llarga tradició en polítiques de rehabilitació urbana de l'espai públic, que han atret repetidament l'atenció internacional, com recentment amb la implementació de les Superilles i els Eixos Verds. Tanmateix, la intervenció del Pla de Barris en aquest àmbit va més enllà de l'aspecte estrictament físic i requereix innovació per aconseguir un equilibri adequat entre les diverses àrees d'actuació i la implicació dels veïns en la coproducció i gestió de les intervencions. En aquest sentit, la literatura sosté que les intervencions integrades conduiran a solucions més eficients (Gutiérrez, 2008; Parkinson, 1998). No obstant això, també adverteix que durant la implementació poden sorgir desequilibris entre les intervencions de caràcter més físic i les de caràcter més social, principalment a causa de diferències en els seus temps d'implementació, costos i coordinació entre diferents departaments (Aalbers & Van Beckhoven, 2010; Boisseuil, 2019). Pel que fa a la participació de la ciutadania, la literatura coincideix en el fet que proporciona una major legitimitat i integra el coneixement de la gent local en el procés d'identificació de problemes i en la prestació de serveis (Atkinson & Zimmermann, 2018). No obstant això, assenyala que l'abast de les contribucions dependrà del nivell de capital social de la població (Agger & Jensen, 2015; Blanco & Nel·lo, 2018) i que és important reforçar la participació de les persones més vulnerables i garantir la representativitat dels punts de vista (Hovik et al., 2024).

En l'àmbit d'Espai Públic i Accessibilitat, el Pla de Barris vol fer front als dèficits urbanístics, com ara la degradació de l'espai públic, les dificultats d'accessibilitat, la falta d'espais on desenvolupar vida comunitària a l'aire lliure, així com els problemes de mobilitat i connexió dels barris entre si i en relació amb la resta de la ciutat. Per diferenciar-se de les actuacions de la política general i reforçar la transversalitat, el Pla de Barris prioritza **les intervencions que afavoreixen la vida comunitària a l'espai públic i milloren l'accessibilitat i la connectivitat dels barris.**

El Pla de Barris ha fet seguiment de la seva intervenció mitjançant l'encàrrec de diverses avaluacions de disseny, implementació i impacte (Bartoll-Roca et al., 2023; Foment de

Ciutat. Ajuntament de Barcelona, 2019; Ilabso, 2019; Ivàlua, 2016, 2021). No és el propòsit d'aquest informe recopilar els resultats d'aquestes avaluacions, sinó descriure i analitzar la intervenció en l'àmbit temàtic de l'Espai Públic i l'Accessibilitat, així com identificar, des d'una perspectiva global, els punts forts i febles.

L'informe es divideix en dues parts. La primera, de caràcter factual, descriu la feina feta en l'àmbit d'estudi a partir de les dades i materials que ha elaborat Foment de Ciutat durant la implementació del Pla. La segona part, de caràcter més valoratiu i prescriptiu, busca propiciar el debat sobre cada un dels àmbits a partir de les valoracions i recomanacions dels membres del Grup de Treball.

B. Anàlisi factual

1. Àmbit temàtic d'actuació i subàmbits que en componen

El Pla té una clara vocació integral i de transversalitat i s'estructurà en quatre àmbits durant la primera edició i en sis durant la segona edició. Els quatre àmbits de la primera edició són:

- Educació
- Drets Socials
- Activitat Econòmica
- Ecologia Urbana

Les actuacions de l'àmbit d'Espai Públic i Accessibilitat pertanyien a Ecologia Urbana conjuntament amb les intervencions en Habitatge i Equipaments. En canvi, en la segona edició s'amplia el nombre d'àmbits a sis, i un d'ells esdevé Espai Públic i Accessibilitat. Aquest són:

- Educació i salut pública
- Drets socials
- Habitatge
- Ocupació, impuls econòmic i economia social
- Espai públic i accessibilitat
- Sostenibilitat ambiental i emergència climàtica

Durant la primera edició del Pla, es van classificar les actuacions referents a Espai Públic i Accessibilitat en tres subàmbits (vegeu Taula 1). En canvi, durant la segona edició del Pla, aquests es van ampliar a cinc subàmbits.

Taula 1. Subàmbits de les actuacions d'Espai Públic i Accessibilitat en cada edició del Pla i en el present informe

	Pla de Barris 16-20	Pla de Barris 21-24	Informe Grup de Treball
Subàmbits actuacions Espai Públic i Accessibilitat	<ul style="list-style-type: none"> • Espai públic • Mobilitat i accessos • Zones Verdes 	<ul style="list-style-type: none"> • Millora de la connectivitat i l'accessibilitat • Millora o ampliació d'espais de joc infantils • Millora integral de places i/o carrers no pacificats • Pacificació de carrers i/o entorns escolars • Veïnificació de l'espai públic 	<ul style="list-style-type: none"> • Millora de la connectivitat i l'accessibilitat • Millora integral de places i/o carrers • Creació o millora d'espais esportius • Pacificació d'entorns escolars • Millora o ampliació de jocs i àrees infantils • Dinamització i/o veïnificació de l'espai públic • Marxes Exploratòries amb perspectiva de Gènere • Estudi i/o disseny participatiu d'un projecte
Total subàmbits	3	5	8

Font: Elaboració pròpia.

Per a l'elaboració d'aquest informe, el Grup de Treball proposa una classificació en 8 subàmbits més específics, que ens permetrà una anàlisi més detallada (vegeu Taula 1). Aquesta reclassificació també ens ajudarà a comparar amb més facilitat les actuacions implementades en cada edició. D'altra banda, cal tenir present que diverses accions poden pertànyer a més d'un subàmbit i que per tal de simplificar l'estudi s'han classificat en el subàmbit principal.

2. Nombre d'actuacions per subàmbits temàtic i àmbits territorials del Pla

La Taula 2 presenta el nombre d'actuacions per subàmbits temàtics implementades en cada edició del Pla de Barris. Les dades mostren que:

- > El subàmbit de "Millora Integral de Parcs, Places i/o Carrers" és clarament el més executat en ambdues edicions, amb un 34,65% del total de projectes.
- > Algunes categories mostren una distribució desigual entre les dues edicions. Mentre que en l'edició 16-20 un bon nombre d'actuacions pertanyien al subàmbit "Millora de la connectivitat i l'accessibilitat", les actuacions de l'edició 21-24 van quedar més repartides entre les diferents temàtiques.
- > En la segona edició guanyen pes les actuacions del subàmbit de "Pacificació d'entorns escolars", el que podria reflectir la voluntat del Pla de Barris de treballar en la línia dels principals projectes i estratègies de ciutat dels darrers anys, seguint la línia, en aquest cas, del pla "Protegim les escoles".
- > També incrementen les actuacions centrades en la "Dinamització i/o veïnificació de l'espai públic", el que mostra la intenció de fomentar la vida veïnal i comunitària i l'ús actiu de l'espai públic.

- > Els "Estudi i/o disseny participatiu d'un projecte" mantenen una presència constant i significativa en ambdós períodes, suggerint un compromís continuat amb la implicació comunitària i el disseny participatiu.

Taula 2. Actuacions per subàmbit d'actuació en cada edició del Pla de Barris.

	Pla de Barris 16-20	Pla de Barris 21-24	Total	% respecte el total
Millora de la connectivitat i l'accessibilitat	13	8	21	16,54%
Millora integral de parcs, places i/o carrers	31	13	44	34,65%
Creació o millora d'espais esportius	6	3	9	7,09%
Pacificació d'entorns escolars	1	4	5	3,94%
Millora o ampliació de jocs i àrees infantils	2	3	5	3,94%
Dinamització i/o veïnificació de l'espai públic	4	8	12	9,45%
Marxes exploratòries amb perspectiva de gènere	6	3	9	7,09%
Estudi i/o disseny participatiu d'un projecte	15	7	22	17,32%
Total	78	49	127	100%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de Foment de Ciutat.

A continuació analitzem les actuacions per subàmbits temàtics agrupats per àmbits territorials del Pla per a la primera edició (vegeu Taula 3) i per a la segona (vegeu Taula 4). La taula 3 mostra que en la primera edició del Pla:

- > Els plans van comptar entre 3 i 13 actuacions en l'àmbit d'Espai Públic i Accessibilitat.
- > Els dos plans en barris de muntanya, La Teixonera i Sant Genís dels Agudells i Zona Nord, són els que més actuacions han implementat en aquest àmbit, 13 i 12 respectivament. Això es deu, en bona part, perquè tots dos han incorporat diverses actuacions de millora de la connectivitat i l'accessibilitat, així com millores integrals de parcs, places i/o carrers.
- > La creació o millora d'espais esportius, les marxes exploratòries i els estudis i/o dissenys participatius s'han implementat d'una manera homogènia en pràcticament tots els plans.
- > En canvi, la dinamització i/o veïnificació de l'espai públic s'ha concentrat sobretot en el Raval Sud i el Gòtic Sud.

Taula 3. Actuacions per subàmbit d'actuació per àmbits territorials en la primera edició del Pla de Barris (16-20).

	Raval sud i Gòtic sud	Les Marines	La Teixonera i Sant Genís	Roquetes	Trinitat Nova	Zona Nord	Trinitat Vella	Bon Pastor i Baró de Viver	El Besòs i el Maresme	La Verneda i la Pau

			dels Agudells							
Millora de la connectivitat i l'accessibilitat		1	4			6	1	1		
Millora integral de parcs, places i/o carrers	3	4	7	2	2	3	3	3	1	3
Creació o millora d'espais esportius	1		1		1	1	1			1
Pacificació d'entorns escolars										1
Millora o ampliació de jocs i àrees infantils						1				1
Dinamització i/o veïnificació de l'espai públic	3	1								
Marxes exploratòries amb perspectiva de gènere		1		1	1		1		1	1
Estudi i/o disseny participatiu d'un projecte	3			3	1	1	3	1	1	1
Total	10	7	13	6	5	12	9	5	3	8

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de Foment de Ciutat.

La taula 4 mostra que en la segona edició del Pla:

- > El nombre d'actuacions implementades en cada àmbit territorial del Pla ha sigut menor que en la primera edició. De mitjana cada Pla ha implementat 5 actuacions i els que més, un total de 7 actuacions.
- > La major part d'intervencions de connectivitat i accessibilitat s'han seguit implementant en els barris de muntanya, mentre que la dinamització i/o veïnificació de l'espai públic segueix concentrada en el Raval.
- > La major part de millores integrals de parcs, places i/o carrers, s'ha dut a terme en els àmbits territorials incorporats en la segona edició. Aquest fet sembla pertinent tenint en

- compte el considerable nombre d'intervencions d'aquest subàmbit que s'havien dut a terme durant la primera edició en els territoris que ja formaven part del Pla.
- > A més d'incrementar-se les actuacions dels subàmbits "Pacifacació d'entorns escolars" i "Millora o ampliació de jocs i àrees infantils" respecte a la primera edició, aquestes s'han distribuït entre diversos territoris.
 - > Els estudi i/o dissenys participatius han quedat molt distribuïts entre els diferents àmbits territorials mentre que les marxés exploratòries d'aquesta edició s'han concentrat totes a Les Roquetes i el Verdum.

Taula 4. Actuacions per subàmbit d'actuació per àmbits territorials en la segona edició del Pla de Barris (21-24).

	El Raval	El Poble-sec	El Carmel i Can Baró	El Turó de la Peira i Can Peguera	Les Roquetes i el Verdum	La Prosperitat	Trinitat Nova	Zona Nord	Trinitat Vella	El Besòs i el Maresme
Millora de la connectivitat i l'accessibilitat		2	1	1				4		
Millora integral de parcs, places i/o carrers	1	2	2	1	3	2		2		
Creació o millora d'espais esportius			1	1						1
Pacifacació d'entorns escolars			1	1			1		1	
Millora o ampliació de jocs i àrees infantils				1					1	1
Dinamització i/o veïnificació de l'espai públic	5									3
Marxés exploratòries amb perspectiva de gènere					3					
Estudi i/o disseny participatiu d'un projecte				2	1	1		1	1	1
Total	6	4	5	7	7	3	1	7	3	6

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de Foment de Ciutat.

3. Pressupost total i pressupost per subàmbits

El pressupost total del Pla de Barris és de 300 milions d'euros i una tercera part s'ha invertit en els àmbits d'Ecologia Urbana i d'Espai Públic i Accessibilitat (vegeu Taula 5). De fet, aquests han sigut els àmbits que han tingut una major partida pressupostària en les dues edicions. La reducció del pressupost a la meitat de la primera a la segona edició es deu principalment a què l'àmbit d'Ecologia Urbana també incloïa actuacions en equipaments i habitatges.

El fet que en la segona edició, s'hagi destinat pràcticament el mateix pressupost en l'àmbit d'Espai Públic i Accessibilitat que en l'àmbit d'educació i Salut Pública, sembla una aposta important per a aconseguir una major transversalitat.

Taula 5. Dotació pressupostària del Pla de Barris

	Despesa corrent (€)	Inversió (€)	Total dotació pressupostària (€)	Dotació pressupostària (%)
Primera edició del Pla de Barris (2016-2020)				
Ecologia Urbana	1.855.454,47	68.126.159,79	69.981.614,26	49,77%
Total Pla de Barris	42.994.936,91	105.853.163,11	148.848.100,02	100%
Segona edició del Pla de Barris (2021-2024)				
Espai Públic i Accessibilitat	250.000,00	37.125.000,00	37.375.000,00	24,85%
Total Pla de Barris	44.900.000,00	105.489.265,14	150.389.265,14	100,00%
Conjunt Pla de Barris (2016-2024)				
Espai Públic i Accessibilitat	2.105.454,47	105.251.159,79	107.356.614,26	35,89%
Total Pla de Barris	87.894.936,91	211.342.428,25	299.237.365,16	100,00%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de Foment de Ciutat.

4. Ens gestors: qui intervé en l'actuació

Un dels trets característics del Pla de barris des del seu inici ha estat la voluntat d'integrar en la gestió del Pla tots els àmbits de l'administració municipal que tenen relació amb cada un dels àmbits territorials en els quals es desenvolupen els projectes. Per tal de fer un seguiment d'aquesta intenció, durant la primera edició del Pla, Foment de Ciutat registrà les instàncies de l'administració municipal que prenen part en les diferents accions del Pla de Barris i les classificà d'acord amb tres llinars de col·laboració: estàndard, mitjana i alta. A continuació s'analitzen per a l'àmbit d'Espai Públic i Accessibilitat (vegeu Taula 6), on en el 64,10% de les actuacions hi ha intervingut un altre ens gestor.

La col·laboració estàndard s'ha produït quan les accions es duen a terme entre Foment de Ciutat i la Gerència del districte on s'implementa l'acció, aquest és el cas d'11 actuacions (el 14,10%). La col·laboració mitjana es produeix quan, a banda d'aquests, també intervé una àrea o un altre agent de l'Ajuntament de Barcelona, circumstància que es produeix en 24 accions (el 30,77%). Finalment, la col·laboració alta es produeix quan, a més de Foment de Ciutat i la Gerència del districte, també hi participen com a mínim dues àrees de l'Ajuntament. Això s'ha dut a terme en 15 accions (19,23%). La taula mostra:

- > Un elevat grau de col·laboració entre instàncies de l'administració municipal, ja que en el 64,10% de les actuacions hi ha intervingut un altre ens gestor.
- > Una col·laboració present en tots els subàmbits i distribuïda força homogèniament.
- > La col·laboració ha sigut present en totes les actuacions de "Dinamització i/o veïnificació de l'espai públic" tot i que en la majoria dels casos ha sigut de grau estàndard.
- > La meitat d'actuacions amb col·laboració entre instàncies ha sigut de grau mitjà, és a dir, s'ha dut a terme entre Foment de Ciutat, la Gerència del districte on s'implementa l'acció i una altra àrea o agent de l'Ajuntament de Barcelona.

Taula 6. Grau de col·laboració entre instàncies de l'administració municipal durant la primera edició del Pla de Barris.

	Estàndard	Mitjana	Alta	Total	% respecte el total d'actuacions del subàmbit
Millora de la connectivitat i l'accessibilitat	3	4	3	10	76,92%
Millora integral de parcs, places i/o carrers	4	10	7	21	67,74%
Creació o millora d'espais esportius	1	2	1	4	66,67%
Pacificació d'entorns escolars					
Millora o ampliació de jocs i àrees infantils		1		1	50,00%
Dinamització i/o veïnificació de l'espai públic	3	1		4	100,00%
Marxes exploratòries amb perspectiva de gènere		2		2	33,33%
Estudi i/o disseny participatiu d'un projecte		4	4	8	53,33%
Total	11	24	15	50	64,10%
% respecte el total	14,10%	30,77%	19,23%	64,10%	

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de Foment de Ciutat.

Per tal d'analitzar amb major detall la col·laboració intra-administrativa en l'àmbit d'Espai públic i Accessibilitat, la Taula 7 mostra el nombre d'accions que són executades amb la participació de les Gerències sectorials i/o les territorials. La Taula 8 mostra els

diversos ens públics que depenen de l'Ajuntament de Barcelona que també han participat en alguna acció, ja siguin organismes municipals, entitats públiques empresarials o societats mercantils municipals. Finalment, la Taula 9 identifica aquells ens públics amb participació d'altres administracions, a part de l'Ajuntament de Barcelona, que també han participat en l'execució d'alguna actuació. Les taules mostren que:

- > Pràcticament en totes les accions (89,7%) hi ha participat la Gerència de districte d'on s'ha implementat l'acció.
- > En el 66,7% també hi ha participat una Gerència sectorial que en la majoria dels casos ha sigut la Gerència d'Ecologia Urbana.
- > Pel que fa als ens dependents de l'Ajuntament de Barcelona, destaca la participació en més de 10 actuacions de l'Institut Municipal de Paisatge Urbà i la Qualitat de Vida, l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat i l'Institut Municipal de Parcs i Jardins. I també Barcelona d'Infraestructures Municipals, SA (BIMSA), que a participat en més del 50% de les accions.
- > La participació d'altres ens públics ha sigut molt menor, amb l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona (IMEB) en 3 accions i TMB en 1. A més, les actuacions del Pla de Barris no han donat lloc a acords específics amb altres municipis o amb institucions de caràcter supramunicipal.

Taula 7. Gerències implicades en el subàmbit d'Espai Públic i Accessibilitat del Pla de Barris 16-20.

Gerències	Accions
Gerències sectorials	52
Gerència de Drets Socials	5
Gerència de Seguretat i Prevenció	6
Gerència de Drets de Ciutadania, Participació i Transparència	7
Gerència de Política Econòmica i Desenvolupament Local	3
Gerència de Recursos	1
Gerència d'Ecologia Urbana	28
Gerència d'Habitatge	1
Gerència de RRHH i Organització	1
Gerències de Districte	70
Gerència del Districte de Nou Barris	20
Gerència del Districte de Sant Andreu	14
Gerència del Districte de Sant Martí	9
Gerència del Districte de Sants-Montjuïc	7
Gerència del Districte de Ciutat Vella	9

Gerència del Districte d'Horta-Guinardó	11
---	----

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de Foment de Ciutat.

Taula 8. Ens dependents de l'Ajuntament de Barcelona amb participació en el subàmbit d'Espai Públic i Accessibilitat del Pla de Barris 16-20.

Ens dependents de l'Ajuntament de Barcelona	Accions
Organismes municipals	33
Institut Municipal d'Educació de Barcelona (IMEB)	3
Institut Municipal Barcelona Esports	7
Institut Municipal de Paisatge Urbà i la Qualitat de Vida	12
Institut Municipal de Persones amb Discapacitat	11
Entitats públiques empresarials	15
Institut Municipal de Parcs i Jardins	12
Institut Municipal d'Urbanisme	3
Societats mercantils municipals o amb participació	52
Barcelona Cicle de l'Aigua, SA	3
Barcelona Activa, SA	1
Barcelona Gestió Urbanística, SA	4
Barcelona d'Infraestructures Municipals, SA (BIMSA)	44

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de Foment de Ciutat.

Taula 9. Altres ens públics amb participació en el subàmbit d'Espai Públic i Accessibilitat del Pla de Barris 16-20.

Altres ens públics	Accions
Consortcis	
Institut Municipal d'Educació de Barcelona (IMEB)	3
AMB	
TMB	1

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de Foment de Ciutat.

5. Co-producció amb el veïnat

Un dels objectius del Pla de Barris és implicar la ciutadania no només en les fases de disseny del Pla sinó també de desplegament de les accions, amb la finalitat de promoure la coproducció de les actuacions amb altres actors. En aquest apartat analitzarem, en primer lloc, les actuacions participades i seguidament les co-produïdes. Les actuacions participades es recullen a la Taula 10 on observem que:

- > En la primera edició del Pla de Barris es van realitzar moltes més accions participades, un 37% de les accions, respecte un 16% en la segona. Això es podria deure a una major voluntat de diagnosi compartida i detecció d'oportunitats durant la primera edició.
- > Més enllà de les marxes exploratòries, que en la seva conceptualització ja compten amb la participació ciutadana, destaca l'elevat percentatge d'actuacions participades en els subàmbits de "Creació o millora d'espais esportius" amb un 44,44% de les actuacions i en el de "Millora integral de parcs, places i/o carrers" amb un 29,55%.
- > El percentatge més baix d'actuacions participades el trobem paradoxalment en el subàmbit de "Dinamització i/o veïnificació de l'espai públic". La taula també mostra que dels estudis previs per a elaborar un projecte, només el 22,73% han consistit en un disseny participatiu.

Taula 10. Actuacions participades per subàmbits d'actuació en cada edició del Pla de Barris.

	Pla de Barris 16-20	Pla de Barris 21-24	Total	% respecte el total d'actuacions del subàmbit
Millora de la connectivitat i l'accessibilitat	3	1	4	19,05%
Millora integral de parcs, places i/o carrers	11	2	13	29,55%
Creació o millora d'espais esportius	4		4	44,44%
Pacificació d'entorns escolars	1		1	20,00%
Millora o ampliació de jocs i àrees infantils				
Dinamització i/o veïnificació de l'espai públic	1		1	8,33%
Marxes exploratòries amb perspectiva de gènere	6	3	9	100%
Estudi i/o disseny participatiu d'un projecte	3	2	5	22,73%
Total	29	8	37	29,13%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de Foment de Ciutat.

L'any 2018 es va establir que la coproducció de les accions es contemplaria quan tinguessin lloc dos dels tres supòsits següents:

- La definició de l'acció i del seu desplegament es realitza de forma conjunta amb un altre actor.
- El desplegament de l'acció es realitza de forma conjunta entre l'Ajuntament i un altre actor (les dues parts co-gestionen, col·laboren i es complementen en el desplegament).
- Existeix una governança compartida entre l'Ajuntament i un altre actor en el desplegament (independentment de qui executa aquest desplegament).

Seguint aquest criteri la taula 11 recull les actuacions co-produïdes en els diferents subàmbits del Pla de Barris. Observem que:

- > El nombre d'actuacions co-produïdes ha sigut molt superior en la primera edició del pla que en la segona. En la primera edició un 19,2% de les actuacions en l'àmbit d'espai públic i accessibilitat van ser coproduïdes, mentre que en la segona només ho van ser un 4,1%.
- > Destaquen els subàmbits de "Pacifació d'entorns escolars", les "Marxes exploratòries amb perspectiva de gènere" i la "Creació o millora d'espais esportius", amb el 40%, el 33,3% i 33,33%, respectivament, de les actuacions coproduïdes.
- > Tanmateix, destaca la disminució d'accions coproduïdes en comparació a les participades dels subàmbits de "Marxes exploratòries amb perspectiva de gènere", "Millora integral de parcs, places i/o carrers" i "Millora de la connectivitat i l'accessibilitat".

Taula 11. Actuacions co-produïdes per subàmbits d'actuació en cada edició del Pla de Barris.

	Pla de Barris 16-20	Pla de Barris 21-24	Total	% respecte el total d'actuacions del subàmbit
Millora de la connectivitat i l'accessibilitat	1		1	4,76%
Millora integral de parcs, places i/o carrers	4		4	9,09%
Creació o millora d'espais esportius	3		3	33,33%
Pacifació d'entorns escolars	1	1	2	40,00%
Millora o ampliació de jocs i àrees infantils				
Dinamització i/o veïnificació de l'espai públic	1		1	8,33%
Marxes exploratòries amb perspectiva de gènere	3		3	33,33%
Estudi i/o disseny participatiu d'un projecte	2	1	3	13,64%
Total	15	2	17	13,39%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de Foment de Ciutat.

A continuació analitzem les modalitats de la coproducció amb més detall. La taula 12 les mostra en funció de la tipologia d'actors que hi prenen part en a la primera edició del Pla. D'aquesta taula interpretem que:

- > La major participació d'altres actors es va dur a terme en la definició de l'acció i del seu desplegament (34,62% de les accions) on en destaca la participació dels veïns i veïnes en un 33,3% de les accions.
- > La segona modalitat més present va ser el desplegament de l'acció de forma conjunta amb un 12,8% de les accions.
- > Finalment, la governança compartida es va dur a terme en un 7,69% de les accions i en aquest cas només es va dur a terme amb els veïns i veïnes (5 accions) o amb el tercer sector (4 accions).

Taula 12. Modalitats de la coproducció de les accions en el subàmbit d'Espai Públic i Accessibilitat (Pla de Barris 2016-2020).

Naturalesa de la coproducció	Veïns i veïnes		Tercer sector		Ens privats		Total
	Accions	%	Accions	%	Accions	%	
Definició acció i com es desplegarà	26	33,30%	11	14,10%	4	5,13%	34,62%
Desplegament co-gestionat	10	12,82%	5	6,41%	3	3,85%	12,80%
Governança compartida	5	6,41%	4	5,13%	0	-	7,69%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de Foment de Ciutat.

La taula 13 recull les modalitats de la coproducció per a la segona edició del Pla. D'aquesta taula interpretem que:

- > La major participació d'altres actors, igual que en la primera edició del Pla, també es va dur a terme en la definició de l'acció i del seu desplegament (22,45% de les accions).
- > Percentualment hi ha hagut menys accions coproduïdes en les tres modalitats.

Taula 13. Modalitats de la coproducció de les accions en el subàmbit d'Espai Públic i Accessibilitat (Pla de Barris 2021-20204).

Naturalesa de la coproducció	Total	
	Accions	%
Definició acció i com es desplegarà	11	22,45%
Desplegament co-gestionat	1	2,04%
Governança compartida	3	6,12%
Total	15	30,61

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de Foment de Ciutat.

6. Connexió amb altres camps d'actuació (transversalitat)

Per tal de tenir una idea encara més completa de la transversalitat efectiva del Pla cal tenir en compte que les accions, tot i estar assignades a un àmbit concret, també es relacionen amb d'altres subàmbits dins o fora del camp al qual es troba adscrita. Així mateix, analitzem les accions del subàmbit d'Espai Públic i Accessibilitat que es relacionen amb altres subàmbits. Els resultats es presenten en una taula independent per a cada edició perquè els subàmbits d'una i l'altra no coincideixen, cosa que en dificulta la comparació. La taula 14 mostra les relacions per a la primera edició del Pla:

- > El subàmbit en què més es relacionen les accions d'Espai públic i accessibilitat és el de cohesió i convivència (45 accions). Aquesta relació és molt coherent, ja que els objectius de l'àmbit d'Espai públic i accessibilitat s'enfocaven en la creació d'espais de relació amb accions com la dinamització de l'espai públic.
- > També hi ha una important relació amb Equipaments (22), Salut (19), Esports (18) i Educació en el lleure (16), la majoria d'ells veiem que són altres subàmbits relacionats amb l'ús de l'espai públic.
- > Contràriament cap acció es relaciona amb comerç i les TIC.

Taula 14. Accions del subàmbit d'Espai Públic i Accessibilitat que es relacionen amb altres subàmbits del Pla de Barris 16-20.

Altres subàmbits amb els quals es relaciona l'acció	Accions
Comerç	-
Economia social i solidària	7
Ocupació	3
Cohesió i convivència	45
Cultura	9
Esports	18
Serveis socials	2
Habitatge	5
Salut	19
TIC	-
Equipaments	22
Àmbit escolar	9
Educació en el lleure	16
Altres	16

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de Foment de Ciutat.

La taula 15 mostra les relacions per a la segona edició del Pla:

- > Igual que en la primera edició del Pla, el subàmbit en què més es relacionen les accions d'Espai públic i accessibilitat és el de cohesió i convivència (9 accions). Això mateix ocorre amb el Reconeixement de la diversitat cultural (també amb 9 accions).
- > Respecte la primera edició, disminueixen les accions que es relacionen amb Equipaments (4), Salut (2), Esports (2) i Educació en el lleure (3). En canvi, en aquesta edició sí que hi ha una acció que es relaciona amb el comerç i una altra amb la reducció de l'esclatxa digital.
- > També destaca la incorporació dels subàmbits Ampliació/millora del verd existent i Millora de la xarxa de refugis climàtics, amb 6 i 3 accions respectivament.

Taula 15. Accions del subàmbit d'Espai Públic i Accessibilitat que es relacionen amb altres subàmbits del Pla de Barris 21-24.

Altres Subàmbits amb els quals es relaciona l'acció	Accions Espai públic i accessibilitat
Ampliació/millora del verd existent	6
Cohesió	9
Convivència	9
Cultura i acció cultural	3
Dinamització de comerç	1
Educació en el lleure i/o extraescolars	3
Educació obligatòria	1
Esport com a eina social	2
Foment de l'equitat de gènere	3
Millora de la xarxa de refugis climàtics	3
Millora o ampliació espais de joc infantil	1
Reconeixement diversitat cultural	9
Reducció de l'esclatxa digital	1
Reforç del sistema d'equipaments comunitaris	4
Salut Hàbits saludables	2

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de Foment de Ciutat.

C. Valoració/recomanacions

7. Actuacions més rellevants a criteri del GT.

El Grup de Treball considera que les actuacions del Pla de Barris més rellevants, és a dir, aquelles que fan la diferència respecte a les polítiques habituals i que tenen un impacte notable o caràcter innovador són:

- **Servei de bus a demanda** (Torre Baró i Vallbona)

L'autobús a demanda és un servei pioner i innovador a la ciutat perquè adapta els itineraris a les necessitats del veïnat i permet connectar de manera molt més ràpida les zones residencials dels barris amb orografia complicada amb l'oferta de serveis i equipaments.

- **Parc de l'Aqüeducte** (Ciutat Meridiana)

L'antic camp de futbol del barri es transforma en un nou recinte multiús amb zones esportives i de jocs infantils. La reurbanització de l'espai i els nous usos es defineixen després d'un procés participatiu amb el veïnat.

- **Skatepark** (La Marina)

El projecte de transformació i el condicionament de la plaça del Moviment Obrer parteix d'una reivindicació veïnal i s'ha elaborat d'una manera col·laborativa amb el veïnat, el col·lectiu de patinadors i patinadores i el teixit associatiu del barri de la Marina. El nou parc de patinatge obert de 3.000m² disposa d'una pèrgola que garanteix l'ombra i vertebrava les zones de pràctica avançada, d'iniciació i de relaxament que es van acordar durant el procés participatiu.

- **Jardins de l'Escola Freire** (Verdum)

Els Jardins de l'Escola Freire es reurbanitzen de manera col·lectiva i autoconstruïda amb els alumnes de l'escola d'adults que cursen l'ESO. El disseny està pensat per a poder ser una aula exterior així com per acollir usos veïnals com una sessió de cinema a la fresca a partir d'un conveni amb l'escola.

- **Millora dels espais entre blocs dels carrers d'Aiguablava i de Portlligat** (Trinitat Nova)

La millora era una de les demandes històriques del veïnat de la Trinitat Nova. L'obra modifica la topografia de l'entorn per garantir-ne l'accessibilitat universal, augmentar-ne les zones verdes, refer les xarxes de sanejament del subsòl i millorar la pavimentació i els acabats de l'espai. A més, es col·loca un ascensor a l'entrada del metro. Paral·lelament, es rehabiliten 6 finques a través del programa Finques d'Alta Complexitat.

- **Cal·listènia** (Trinitat Vella)

En el marc del projecte de recuperació del Rec Comtal es realitza un procés participatiu amb el veïnat de Trinitat Vella per decidir conjuntament les funcions i els usos del Camí del Rec al pas pel barri, on es prioritza el condicionament del camí com a espai verd i d'esbarjo i la instal·lació esportiva de cal·listènia.

- **Jocs infantils a la Plaça St. Miquel** (El Gòtic)

El projecte parteix de la reclamació històrica del veïnat de recuperar la plaça per a usos veïnals en substitució dels d'aparcament i la circulació rodada que la caracteritzava. En clau de Ciutat Jugable, s'ha dotat la plaça de caràcter veïnal i d'una nova vida per als vianants amb la instal·lació de jocs infantils i la creació de zones d'estada al centre de la plaça.

- **Marxes exploratòries**

Un dels objectius transversals del Pla és combatre les desigualtats de gènere. En el marc d'aquest propòsit, s'impulsen les Marxes exploratòries: rutes urbanes que duen a terme les veïnes i que serveixen per radiografiar els barris amb perspectiva feminista, amb la intenció d'incorporar la seva perspectiva en el disseny de l'espai públic per fer-lo més segur, més habitable i més harmònic amb la vida quotidiana. D'aquesta experiència se'n publica la publicació el "Manual d'urbanisme de la vida quotidiana : urbanisme amb perspectiva de gènere".

El Grup de Treball, a més de la qualitat dels projectes en vol assenyalar la complementarietat territorial respecte al projecte dels "eixos verds", rellevant a la ciutat pel que fa a l'àmbit d'Espai Públic i del qual se n'ha fet moltíssim més ressò mediàtic (vegeu Annex 2). Mentre el mapa de l'Annex 2 mostra com globalment s'ha actuat en els diferents barris de la ciutat, també evidencia la desconexió entre una i altra política.

8. Identificació de bones pràctiques i aspectes positius

Amb relació a l'estratègia del Pla, el Grup de Treball destaca les següents bones pràctiques:

- Per tal d'assolir els objectius del Pla i diferenciar-se de les actuacions que hi podrien haver en el pla d'espais lliures, es considera molt pertinent la narrativa de treballar en l'espai públic en actuacions que reforcin aspectes veïnals com la sociabilitat o els espais de trobada,
- El fort coneixement del territori i de les necessitats, ha permès un millor aterratge de projectes específics i innovadors.
- Es constata l'alta capacitat de lligar els processos de participació i el treball amb el territori amb el projecte resultant. Tot el treball amb la comunitat ha servit, d'una banda, per reforçament i empoderar les relacions socials dels participants i de l'altra, per facilitar i agilitzar la posterior intervenció en l'espai públic.
- Els processos de participació han sigut rellevants pel nombre d'actors involucrats, però també per la diversitat de col·lectius.
- Els espais públics intervinguts es troben ben mantinguts uns anys després. Haver implicat la ciutadania en el seu disseny pot haver sigut un factor clau.
- Les actuacions s'han encaixat, quan ha sigut possible, en plans i estratègies de ciutat (vegeu Annex 1). Durant la segona edició, destaquen les actuacions en el marc dels plans "Ciutat Jugable" i "Protegim els escoles".

- El fet que en la segona edició s'hagi destinat pràcticament el mateix pressupost en l'àmbit d'Espai Públic i Accessibilitat que en l'àmbit d'Educació i Salut Pública, sembla una aposta important per aconseguir la transversalitat del Pla, ja que és comú en els programes de rehabilitació integrals que el cost de les actuacions físiques superi amb escreix a les dels àmbits més socials.
- Destaca un elevat grau de col·laboració entre instàncies de l'administració municipal, ja que en el 64,10% de les actuacions hi ha intervingut un altre ens gestor.

Pel que fa a projectes concrets, el Grup de Treball considera oportú posar de relleu les següents bones pràctiques:

- És destacable la innovació en mobilitat amb la prova pilot, i posterior implementació, d'un nou servei de bus conjuntament amb TMB. El servei destaca per l'impuls del projecte, l'acompanyament de la ciutadania en el seu ús i les correccions fetes durant la implementació per tal d'aconseguir un bon funcionament del servei. Per exemple, quan es va intentar que el mateix bus també servís Vallbona, de seguida es va detectar una davallada en la demanda deguda a l'increment del temps d'espera i es va corregir ràpidament.
- El paper de "ròtula" que han fet els caps de projecte entre els diversos actors ha permès aconseguir intervenir d'una manera consensuada en àrees amb molta demanda veïnal que fins ara eren aparcaments com el Parc de l'aqüeducte o la Plaça Sant Miquel.
- La col·laboració amb despatxos d'arquitectes amb molta experiència a treballar amb la comunitat ha sigut clau per als resultats de projectes com els Jardins de l'Escola Freire o el Skatepark de la Marina.
- L'empoderament dels veïns i veïnes mitjançant les actuacions de veïnificació i la realització de marxes exploratòries amb perspectiva de gènere.
- Garantir l'assistència a les marxes exploratòries de dones de col·lectius diversos, i en alguns casos minoritaris, gràcies a la crida específica i el servei de canguratge ofert durant l'activitat.
- Que els aprenentatges de les marxes exploratòries hagin quedat recollits en un manual que en permetrà la difusió i continuïtat més enllà de Pla de Barris.
- El treball pròxim amb la ciutadania també ha permès implementar intervencions que involucraven moltes persones, com en un cas concret a on es van posar d'acord a 15 comunitats de veïns per a intervenir en uns passadissos d'ús públic, però de propietat privada, que havien estat identificats en les marxes exploratòries com a espai a millorar.

9. Identificació d'aspectes problemàtics i qüestions a millorar

Amb relació a l'estratègia del Pla, el Grup de Treball identifica els següents aspectes que es podrien millorar:

- La forma en què s'han seleccionat les actuacions, no té tant a veure amb els projectes a escala municipal, sinó en una Barcelona de barris. Reformulant aquesta selecció, el Pla de Barris podria aconseguir una relació molt més potent amb els projectes de ciutat sense perdre el model d'intervenció de proximitat.
- Caldria garantir que les diferents accions puntuals del subàmbit d'Espai Públic i Accessibilitat treballassin en conjunt per tal d'incrementar la xarxa tant a nivell espacial com social.
- El que destaca de les intervencions del subàmbit és el valor dels aspectes socials; crida l'atenció en canvi que no hi apareguin intervencions sobre els comuns urbans, com per exemple, els comuns ambientals que ajudarien clarament a avançar en la sociabilitat.
- Sorprèn que només una acció de l'àmbit d'Espai públic i accessibilitat hagi tingut relació amb el comerç quan són dos temes que haurien d'anar estretament relacionats.
- Considerem paradoxal que el percentatge més baix d'actuacions participades sigui en el subàmbit de "Dinamització i/o veïnificació de l'espai públic".
- Hi ha hagut una disminució de les accions co-produïdes en la segona edició del Pla respecte a la primera edició i caldria revisar-ne els motius per garantir l'assoliment de l'objectiu transversal del Pla de co-producció de les accions.
- La governança compartida ha sigut molt puntual, 7 accions en la primera edició i 3 en la segona, el que vol dir que s'ha dut a terme en menys del 10% de les accions.
- Caldria reforçar la coordinació amb els departaments concurrents del propi Ajuntament per tal que en cap cas la coordinació interna sigui una dificultat per a la implementació de les actuacions del Pla de Barris.
- Hi ha elements normatius que dificulten la implementació de certes actuacions en l'espai públic, com per exemple, els espais de refrec.
- Per l'elevat grau d'inversió pública i innovació de les actuacions, la difusió d'aquestes ha sigut reduïda i sense una estratègia clara en l'inici del Pla. El Grup de Treball considera que només un nombre reduït de persones coneix bé el projecte, fins i tot en l'àmbit polític o acadèmic.

Pel que fa a projectes concrets, el Grup de Treball en destaca els següents aspectes a millorar:

- Un espai laboratori poc explorat de la ciutat és l'àmbit de Collserola. Com que el Pla de Barris intervé en alguns barris de muntanya, és una bona ocasió per treballar aquest espai. Projectes previs, com el de les portes a Collserola, han explorat aquest espai, però tenien un fort component paisatgístic i treballaven poc la capa social. Si bé el Pla de Barris ha fet un estudi de la zona de Collserola amb el límit de Roquetes, cap actuació ha tirat endavant. En aquest sentit, podria explorar-se també una major cooperació del Pla de Barris amb el Consorci del Parc Natural de Collserola, tal com ha suggerit en diverses ocasions el Consell Assessor.

- Es podrien reforçar les actuacions en horts urbans pels beneficis tant ambientals com socials que aporten aquests espais.

10. Recomanacions respecte la continuïtat i el futur de les actuacions en aquest àmbit

El Grup de Treball fa les següents recomanacions generals respecte a la continuïtat i el futur del Pla de Barris:

- Caldria pensar l'estratègia d'intervenció en l'espai públic a escala de ciutat. És a dir, més enllà de les intervencions aïllades per afavorir la vida comunitària d'un barri, també caldria considerar els eixos d'embarriament. Aquests permetrien treballar des de la proximitat allò que es genera estructura urbana. Seria clau, per exemple, treballar en aquesta escala a l'eix Sud Oest Besòs.
- La política d'intervenció en l'Espai Públic dels barris que són del Pla de Barris i la dels barris que no ho són podria anar més lligada per tal que no acabi esdevenint un element de diferenciació entre els barris més acomodats i les àrees més vulnerables. Hem intentat exemplificar la desconexió en l'Annex 2.
- Caldria començar a caminar cap al Pla de Barris metropolità i això vol dir començar a plantejar projectes que aportin un benefici mutu amb els municipis veïns per tal de posar una primera llavor per a col·laboracions futures. En aquesta estratègia, el PDU hauria de jugar un paper clau.
- Tanmateix, això no comporta necessàriament que una mateixa estratègia en el camp de l'espai públic hagi d'englobar tota l'àrea metropolitana. Això podria suposar una dificultat pel desenvolupament de les actuacions ja que implicaria la visió de tot un conjunt metropolità que a vegades té interessos o maneres de funcionar diferents. Es podrien plantejar concertacions intermunicipals entre municipis contigus d'un determinat àmbit territorial.
- El Pla de Barris podria contribuir a l'acompanyament social de projectes més estructurals de ciutat realitzats per altres àrees, des de la concertació/informació amb les diferents comunitats de barri.
- Caldria treballar la pacificació de places i carrers amb relació a l'impuls del comerç sempre que sigui possible.
- La difusió de les actuacions ha de ser un objectiu explícit des de l'inici del Pla i cal plantejar una estratègia de com es divulgarà tot allò que es farà. Això com presentar-ne la relació amb els projectes de ciutat quan sigui possible.
- De cara a futures edicions, es suggereix considerar una classificació en àmbits i subàmbits similars als que s'estableixin en aquell moment en les àrees de l'Ajuntament. Això hauria de facilitar la comparació entre les actuacions impulsades per Pla de Barris i les diverses àrees.

Pel que fa a actuacions concretes, el Grup de Treball recomana:

- Analitzar si a les actuacions de caràcter més social, educatiu i de salut del Pla els calen certs espais públics per intentar generar-los durant la següent edició del Pla, reforçant així la transversalitat entre àmbits.
- Els espais de cal·listènia funcionen molt bé i, per tant, caldria ampliar-los perquè diversos col·lectius de la ciutat en facin ús.
- Implicar el màxim la població usuària i/o veïna a tenir cura dels espais urbans renaturalitzats i aprofitar la proximitat amb la ciutadania per fer pedagogia de què la renaturalització és un valor per se.
- Explorar les possibilitats de millorar la relació entre els assentaments de baixa densitat de Collserola amb la ciutat, per veure si Pla de Barris podria contribuir a teixir xarxa en aquest camp

D. Bibliografia

- Aalbers, M. B., & Van Beckhoven, E. (2010). The integrated approach in neighbourhood renewal: More than just a philosophy? *Tijdschrift Voor Economische En Sociale Geografie*, 101(4), 449–461.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-9663.2009.00574.x>
- Agger, A., & Jensen, J. O. (2015). Area-based Initiatives—And Their Work in Bonding, Bridging and Linking Social Capital. *European Planning Studies*, 23(10), 2045–2061. <https://doi.org/10.1080/09654313.2014.998172>
- Atkinson, R., & Zimmermann, K. (2018). Area-based initiatives – a facilitator for participatory governance? In H. Heinelt (Ed.), *Handbook on Participatory Governance*. Edward Elgar Publishing.
<https://doi.org/10.4337/9781785364358.00019>
- Bartoll-Roca, X., Artazcoz, L., Fernández, S., José López, M., Novoa, A., Pérez, G., Pérez, K., Piñero, M., Reyes, A., & Borrell, C. (2023). *Avaluació dels efectes en la salut del Pla de Barris 2016-2020*. Agència de Salut Pública.
- Blanco, I., & Nel-lo, O. (Eds.). (2018). *Barrios y crisis. Crisis económica, segregación urbana e innovación social en Cataluña*. Tirant humanidades.
- Boisseuil, C. (2019). Governing ambiguity and implementing cross-sectoral programmes: Urban regeneration for social mix in Paris. *Journal of Housing and the Built Environment*, 34(2), 425–440. <https://doi.org/10.1007/s10901-019-09644-4>
- Foment de Ciutat. Ajuntament de Barcelona. (2019). *El Pla de Barris de Barcelona 2016-2020. Memòria de seguiment Març 2019* (p. 229).
- Gutiérrez, A. (2008). El mètode URBAN i la seva difusió com a valor afegit de la iniciativa comunitària. In J. M. Llop, X. Valls, J. Albors, & D. Mongil (Eds.),

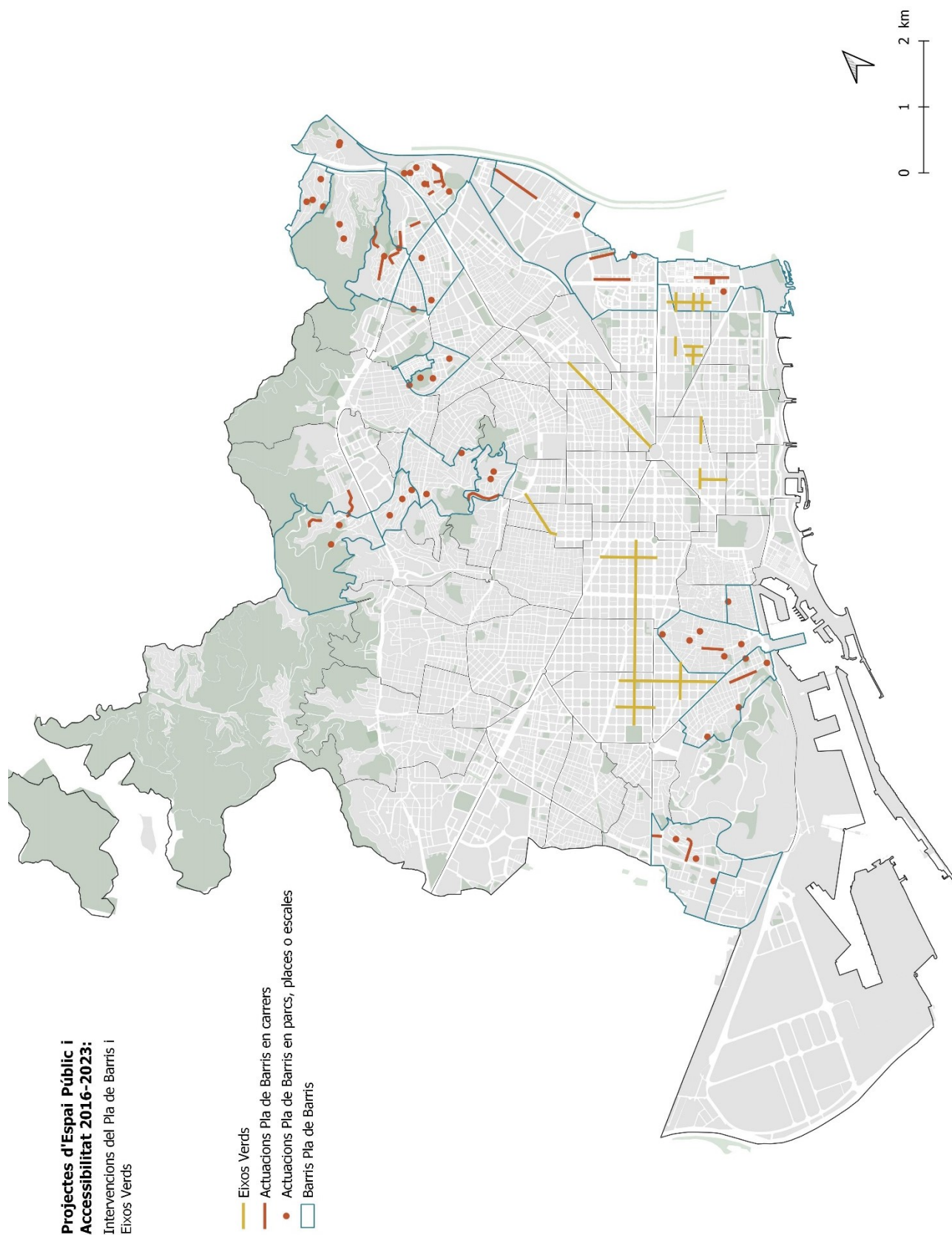
- Ciutats en (re)construcció: Necessitats socials i millora de barris.* (pp. 303–325). Diputació de Barcelona.
- Hovik, S., Legard, S., & Bertelsen, I. M. (2024). Area-based initiatives and urban democracy. *Cities*, 144, 104638. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2023.104638>
- llabso. (2019). *Avaluació de la implementació del Programa de Rehabilitació de Finques d'Alta Complexitat* (p. 159).
- Ivàlua. (2016). *Plantejaments i potencialitats del Pla de Barris. Informe qualitatiu*. 22.
- Ivàlua. (2021). *Avaluació del Pla de Barris 2016-2020. Informe final*.
- Nel·lo, O., Cruz, H., & Blanco, I. (2020). Les polítiques de rehabilitació enfront la segregació: El Pla de Barris de Barcelona. *Papers: Regió Metropolitana de Barcelona: Territori, Estratègies, Planejament*, 63, 118–133.
- Parkinson, M. (1998). *Combating social exclusion: Lessons from area-based programmes in Europe*. Policy Press.

Annex 1

A continuació s'enumeren els principals projectes i estratègies de ciutat dels darrers anys i s'analitza si d'una banda, aquests han intervingut en àmbits del Pla de Barris i de l'altre, si el Pla de Barris ha contribuït a les estratègies amb alguna actuació.

Projectes i estratègies de ciutat	Intervenen en àmbits del Pla de Barris	El PdB ha contribuït a l'estratègia amb alguna actuació
ESPAI PÚBLIC VERD I QUOTIDIÀ		
Superilla Barcelona i eixos verds		X
Ciutat Jugable	X	X
Protegim les escoles	X	X
Avinguda Meridiana	X	
Carrer de Pi i Maragall	X	
Via laietana		
La Rambla	X	
Pla Natura 2030	X	X
MOBILITAT SOSTENIBLE		
Pla de mobilitat a peu de Barcelona 2022	X	X
Xarxa ciclable	X	
Tramvia per la diagonal		
Estratègia de distribució urbana de mercaderies	X	
Pla d'implementació de benzineres i electrolineres	X	
CONVIVÈNCIA D'USOS		
Plans d'usos	X	X
BARRIS COHESIONATS		
Programa de Regeneració urbana	X	X
Protecció del patrimoni arquitectònic	X	
Rehabilitació d'equipaments	X	X
Integració paisatgística de cobertes i mitgeres		
REACTIVACIÓ DE TEIXITS PRODUCTIUS		
La Marina del Prat Vermell	X	X
Per un 22@ més inclusiu i sostenible		
Els polígons del marge dret del Besòs	X	X
METABOLISME URBÀ		
Zona de Baixes Emissions	X	
Programa d'impuls a la generació d'energia solar	X	X
Residus Porta a Porta		
Pla director integral de sanejament de Barcelona	X	
AGENDA METROPOLITANA		
Litoral Metropolità	X	
L'Eix Besòs	X	X
Collserola	X	X

Annex 2

Ajuntament
de Barcelona

FOMENT
DE CIUTAT

PLA DE BARRIS PLA DE BARRIS PLA DE BARRIS

Informe del Grup de Treball d'Habitatge

Consell Assessor del Pla de Barris

Coordinador del grup de treball

Carles Donat Muñoz

Membres del grup de treball

Toni López, Juli Ponce, Pere Serra, Carme Trilla

Amb el suport de:

Índex de continguts

A. Introducció	4
B. Anàlisi factual	5
1. Àmbit temàtic d'actuació i subàmbits que en componen	5
Programa de rehabilitació d'habitatges.....	5
Altres programes vinculats específicament a la millora de la qualitat de vida dins els habitatges i de les seves comunitats.	7
Programes d'acompanyament social o emocional en l'àmbit de l'habitatge, sense rehabilitació associada.	9
2. Nombre d'actuacions per subàmbits temàtic i àmbits territorials del Pla	10
Programa de rehabilitació per a finques d'alta complexitat (FAC).	10
Altres programes vinculats específicament a la millora de la qualitat de vida dins els habitatges i de les seves comunitats.	11
Programes d'acompanyament social o emocional en l'àmbit de l'habitatge, sense rehabilitació associada.	12
3. Pressupost total i pressupost per subàmbits	12
4. Ens gestors: qui intervé en l'actuació	13
5. Taula 5. Ens gestors de les actuacions en l'àmbit d'habitatge al Pla de Barris. 2017-2024	13
6. Co-producció amb el veïnat	14
Programa de rehabilitació per a finques d'alta complexitat (FAC).....	14
Altres programes vinculats específicament a la millora de la qualitat de vida dins els habitatges i de les seves comunitats:	14
Programes d'acompanyament social o emocional en l'àmbit de l'habitatge, sense rehabilitació associada.	15
7. Connexió amb altres camps d'actuació (transversalitat)	16
Programa de rehabilitació per a finques d'alta complexitat (FAC).	16
Altres programes vinculats específicament a la millora de la qualitat de vida dins els habitatges i de les seves comunitats.....	16
Programes d'acompanyament social o emocional en l'àmbit de l'habitatge, sense rehabilitació associada.	17

C. Valoració/recomanacions	17
8. Actuacions més rellevants a criteri del GT.....	17
9. Identificació de bones pràctiques i aspectes positius.....	19
10..... Identificació d'aspectes problemàtics i qüestions a millorar	19
11.... Recomanacions respecte la continuïtat i el futur de les actuacions en aquest àmbit.....	20
D. Bibliografia.....	22

ÍNDEX TAULES I GRÀFIQUES

Taula 1. Nombre d'habitatges rehabilitats amb el programa FAC. 2017-2023 (fins al setembre de 2023).....	10
Taula 2. Balanç Programa Finques d'Alta Complexitat. 2017-2020.....	11
Taula 3. Balanç d'altres programes vinculats específicament a la millora de la qualitat de vida dins de les habitatges i de les seves comunitats. 2017-2023	11
Taula 4. Balanç dels programes d'acompanyament social o emocional en l'àmbit de l'habitatge, sense rehabilitació associada. 2017-2023	12
Taula 5. Pressupost àmbit d'habitatge al Pla de Barris. 2017-2024.....	12

A. Introducció

El Pla de barris de Barcelona està integrat per un conjunt d'actuacions públiques territorialitzades amb participació ciutadana i amb dotació pressupostària extraordinària que es desenvolupen en els barris més vulnerables de Barcelona des de l'any 2017. Durant aquest període s'han dut a terme dues edicions del Pla, un pel període 2017 i 2020, en el qual es varen beneficiar 16 dels 73 barris de la ciutat, i un segon pel període 2021-2024, en el que 8 barris han continuat reforçant les seves polítiques i se n'han afegit 15 més.

El Pla de barris té diferents àmbits d'actuació, que aborda conjuntament amb la voluntat de trencar la sectorialització sovint present a les administracions, i conferir a les actuacions un caràcter més transversal. El present document se centra en l'àmbit de l'habitatge i recull, d'una banda, la caracterització de les actuacions que s'han desenvolupat durant les dues edicions del Pla de barris, i de l'altra, les aportacions que han realitzat un grup d'experts en la matèria que, precisament, són membres del Consell Assessor del Pla de barris.

Aquest grup d'experts s'ha constituït en Grup de Treball d'habitatge, que, a través de trobades amb els tècnics de l'equip del Pla de barris ha aprofundit en el coneixement de les actuacions que es desenvolupen. A partir d'aquesta informació el Grup de Treball ha pogut avançar en la valoració crítica del Pla de barris.

Després d'aquesta introducció, el document s'estructura en dues parts. La primera part és de caràcter factual, i recull i caracteritza totes les actuacions que s'han desenvolupat en el Pla de barris. Es realitza una enumeració i breu descripció, un desglossament del pressupost, una descripció dels ens gestors, s'aprofundeix en les dinàmiques de co-producció amb el veïnat i finalment es recull la connexió de les actuacions d'habitatge amb altres camps.

En la segona part de l'informe es presenta, pròpiament, la tasca desenvolupada pel grup de treball. Així, s'hi poden trobar les valoracions respecte a les actuacions en matèria d'habitatge, la identificació de bones pràctiques i aspectes positius, també dels aspectes problemàtics i qüestions a millorar i, finalment, un seguit de recomanacions respecte a la continuïtat.

B. Anàlisi factual

1. Àmbit temàtic d'actuació i subàmbits que en componen

L'àmbit habitatge està compost per 3 subàmbits:

- Programa de rehabilitació d'habitatges¹.
- Altres programes vinculats específicament a la millora de la qualitat de vida dins els habitatges i de les seves comunitats.
- Programes d'acompanyament social o emocional en l'àmbit de l'habitatge, sense rehabilitació associada.

S'han identificat 9 accions diferents, algunes de les quals estan incloses en diferents subàmbits.

Programa de rehabilitació d'habitatges

- Programa de rehabilitació per a finques d'alta complexitat (FAC).

Es tracta d'un programa de rehabilitació en que l'administració de manera proactiva selecciona i acompanya a les comunitats i propietaris de les finques beneficiàries. Es tracta d'aquelles finques que, malgrat trobar-se en mal estat físic, no tenen la capacitat d'organització i/o econòmica de portar a terme un procés de rehabilitació.

Per identificar aquestes finques es va partir d'un diagnòstic realitzat l'any 2017 per un equip de la UPC, que combina indicadors dels residents (demogràfics, econòmics...) i de l'estat de les finques (antiguitat, estat de conservació...). Es varen detectar 444 edificis amb els indicadors dels residents i de les finques més crítics.

El programa consta d'acompanyament i de subvencions:

Pel que fa a l'acompanyament, és continu a la comunitat. Així, després d'entrar en contacte amb els residents i propietaris es signa un *conveni de col·laboració i d'assessorament tècnic, social i jurídic* amb la comunitat de propietaris, que permet dissenyar i aprovar el projecte. Una vegada aprovat el projecte es signa el *conveni d'obres* entre la comunitat de propietaris i la empresa de rehabilitació, amb el seguiment de l'equip tècnic municipal.

Així mateix, el programa acompanya als veïns per tal de constituir la comunitat de propietaris, en cas que no estigui constituïda, ja que es tracta d'una condició necessària per aprovar el projecte.

¹ Per aprofundir en la caracterització i l'avaluació del Programa de Finques d'Alta Complexitat podeu consultar, entre d'altres, el treball de Mar Esteve (2022).

Pel que fa a les subvencions, les ajudes són més quantioses que en els programes de rehabilitació convencional. Així, hi ha la subvenció de cohesió social, que pot arribar a ser del 100%, depenent de les condicions socials i econòmiques dels beneficiaris.

Els camps d'actuació de rehabilitació del programa són:

- Patologies estructurals
- Obres no estructurals
 - o Façanes
 - o Patis, celoberts, cobertes, mitgeres, escales i vestíbuls.
- Obres d'accessibilitat
 - o Instal·lació d'ascensors
 - o Supressió de barreres arquitectòniques
- Obres d'instal·lacions
 - o Instal·lacions generals comunes
 - o Unificació d'antenes de televisió
 - o Reordenació d'aparells d'aire condicionat
 - o Instal·lacions contra incendis
 - o Retirada d'elements obsolets de fibrociment
 - o Aigua directa.
- Estalvi energètic i sostenibilitat
 - o Actuacions passives: patis, façanes, cobertes i mitgeres
 - o Actuacions actives
 - o Cobertes verdes

Amb l'entrada en funcionament, l'any 2021, dels Fons Next Generation de la Comissió Europea per a la rehabilitació energètica d'habitatges, aquests fons poden complementar el programa de les FAC en els barris del Pla de Barris.

Juntament amb la millora de les condicions de vida dels actuals veïns i veïnes mitjançant la rehabilitació, el programa té altres objectius que es situen en el camp de les millores de l'accessibilitat a l'habitatge de lloguer. D'una banda, amb la incorporació al mercat de nou habitatge de lloguer social D'altra banda, mitjançant la mediació amb el propietari per a la millora de les condicions dels llogaters.

Així, en el cas de les propietats que tenen l'habitatge arrendat, la convocatòria també preveu una subvenció per a situacions d'arrendament de fins al 100%. En aquest cas, els propietaris han de realitzar una pròrroga de 7 anys en el contracte de lloguer, adequar la renda al que estableix l'índex de referència de preus de lloguer de l'Agència de l'Habitatge de Catalunya i que l'arrendatari no superi les 3 vegades de l'Indicador de renda de suficiència (IRSC).

Altres programes vinculats específicament a la millora de la qualitat de vida dins els habitatges i de les seves comunitats.

Projecte “Teixim barri” al Raval (executat): 3 habitatges²

“Teixim barri” és un projecte que ha visibilitzat com la rehabilitació d'immobles pot ser un procés ric i valuós de màxim retorn social per als barris. Un treball en xarxa interdisciplinar entre entitats socials i del tercer sector (Habitat3, FIBS Família i Benestar Social, Impulsem SCCL i La Boqueria Arquitectes), l'administració pública (Districte de Ciutat Vella i Pla de Barris) i un propietari privat de tres pisos que ha cedit durant deu anys per a ús social, que permet una rehabilitació de valor social integral. La rehabilitació interior dels pisos s'ha fet amb un procés formatiu i d'ocupació amb setze persones del món de la construcció en situació d'atur de llarga durada i ha permès que sis persones grans del barri puguin continuar vivint al barri. Aquest innovador projecte és una cruïlla de noves experiències al voltant de l'acompanyament social, l'ocupabilitat de col·lectius desfavorits i el reforç d'habitatges socials.

Projecte “Habita Carmel” (en execució)³.

Aquesta acció també està inclosa al subàmbit “programa de rehabilitació d'habitatges”. L'objectiu del programa Habita Carmel és revertir situacions d'habitatge inadequat al barri. El programa ha de servir per solucionar deficiències interiors dels habitatges, com poden ser humitats o manca de ventilació, així com per dotar-lo de nous elements que millorin la seva habitabilitat i confort.

Com funciona?

- L'Ajuntament selecciona aquells habitatges amb més necessitats de millores.
- Un equip tècnic visita els habitatges i valora quines són les possibles intervencions a realitzar.
- D'acord amb la propietat, es realitza la reforma de l'habitatge. Aquestes obres gaudiran d'una subvenció del 75% del seu import total. Quan la situació econòmica de la propietat ho requereixi, la subvenció podrà arribar al 100%.

Qui podrà acollir-se?

Les primeres finques sobre les que es pretén desplegar el programa seran aquelles amb més necessitats, segons els estudis de l'estat dels habitatges realitzats prèviament. Alhora, serà necessari que compleixin els següents requisits:

- Habitatges habituals i permanents.
- Habitatges de lloguer quan s'adeqüin als preus del lloguer índex (AHC) i s'ampliï temporalitat (5anys).

² Font: (Pla de Barris, 2020)

³ Font: (Pla de Barris. El Carmel i Can Baró, 2024)

- Habitatges buits quan s'incorporin a la borsa o es transformin en habitatge habitual i permanent.

El programa donarà suport en la regularització de situacions “anòmales”, com casos sense contracte de lloguer, amb ocupació de familiars, acceptació d'herències. Un cop es regularitzin podran optar, si compleixen els requisits, a vincular-se al programa.

Per a les sol·licituds de propietaris que no compleixin els requisits, el mateix programa acompanyarà en la difusió d'altres subvencions o ajudes destinades a la millora de l'habitatge.

Què es podrà subvencionar?

- Totes les actuacions que impliquin l'obtenció positiva de la cèdula d'habitabilitat (obertures de finestres, millora de la ventilació, adequació dels m² mínims).
 - Actuacions puntuals que s'hagin de realitzar en els elements comuns de l'edifici, que afectin a la part de l'habitatge en qüestió (humitat, baixants comunitaris, actuació puntual a la façana, amb acord de la CP)
- Projectes de rehabilitació i formació involucrant residents a les comunitats:

Trinitat Vella (executat): 4 comunitats

En aquest programa s'inclouen finques vulnerables afectades per la Modificació del Pla general metropolità dels entorns de la presó, on hi ha previst enderrocar els blocs anomenats del Patronat. Fins que no es produeixi la seva substitució definitiva, i amb l'objectiu de millorar la seguretat i les condicions dels habitatges, el programa promou la seva rehabilitació amb la millora de les condicions d'habitabilitat dels interiors de molts habitatges i dels espais comunitaris dels blocs d'habitatges que es troben en greus situacions de degradació.

Aquestes obres de rehabilitació són portades a terme en el marc d'un projecte d'ocupació per persones sense feina, que ofereix formació en tècniques de rehabilitació i condicionament (pintura, instal·lacions bàsiques...) als mateixos residents dels blocs d'habitatges.

Carrer Om (previst)⁴: 10 habitatges

El projecte preveu estudiar la possibilitat d'escalar experiències realitzades de rehabilitació de pisos amb projectes d'inserció laboral de persones d'atur de llarga durada i/o joves. Al mateix temps, es treballa la corresponsabilitat sobre la rehabilitació de la finca amb la propietat i es procura el màxim retorn possible pel bé comú. Aquests projectes han d'assolir, per tant, un retorn social durant el procés d'obra de rehabilitació així com també en l'ús posterior que es faci de la finca.

⁴ Font: (Pla de Barris, 2021d, p. 135)

Can 60 (previst)⁵.

A finals del 2016, l'Ajuntament adquireix l'antiga casa-fàbrica de Can Seixanta (Carrer de la Riereta, 18-22) a un fons inversor alemany que volia construir-hi apartaments de luxe; es decidí que el futur edifici hauria de respondre a les necessitats del barri i el districte. Es determinà que el complex, de més de 5.000 metres quadrats, mantindria habitatge social i un equipament amb dos usos principals: el de memòria, allotjant-hi dues entitats com són l'Ateneu Enciclopèdic i la Factoria Heliogràfica, i un equipament juvenil on, a més d'espais propis de casal de joves, es crearà una sala d'estudi i treball on desplegar projectes de caire cultural, pedagògic o d'innovació tecnològica. Així mateix es visibilitzarà el valor patrimonial del conjunt i dinamitzarà l'accés a aquest patrimoni.

Programes d'acompanyament social o emocional en l'àmbit de l'habitatge, sense rehabilitació associada.**Acompanyament de reallotjaments: Bon Pastor, Trinitat Nova**○ Bon Pastor⁶

El programa d'acompanyament al reallotjament de les Cases Barates ha realitzat durant els darrers anys el suport en la creació de les noves comunitats derivades de la tercera fase i quarta fase de la remodelació de la zona. Combinant la presència al carrer i a les finques amb l'atenció a l'oficina del PdB han ofert assessorament en múltiples qüestions –legals, energètiques, de posada en marxa dels habitatges, de convivència– amb l'objectiu d'apoderar les comunitats de veïns i veïnes per establir un marc comú de convivència plasmat en les normes internes de cada edifici, derivades el procés de canvi d'un habitatge horitzontal a un de vertical. Així mateix, el programa realitza un seguiment de la convivència a les escales.

○ Trinitat Nova

Acompanyament en desnonaments

L'actuació té com a finalitat prestar atenció i suport psicològic integral a famílies de la Zona Nord en situació d'emergència residencial. El projecte, que ofereix intervenció prèvia, en el moment del desnonament i en l'etapa posterior, pretén sempre crear una

⁵ Font: (Pla de Barris, 2020, p. 32, 2021d, p. 141)

⁶ Font: (Pla de Barris, 2024)

vinculació de la família al barri de la mà de l'AAVV de Ciutat Meridiana, teixint una xarxa d'ajuda mútua entre recursos existents.

Protocol per acompanyar els infants i els adolescents que són desnonats.

Així mateix, s'ha elaborat de manera més específica un protocol per acompanyar els infants i els adolescents que són desnonats. Es tracta d'una guia de bones pràctiques per minimitzar l'impacte emocional en infants, joves i adolescents que viuen aquest procés.

2. Nombre d'actuacions per subàmbits temàtic i àmbits territorials del Pla

Programa de rehabilitació per a finques d'alta complexitat (FAC).

- 88 finques rehabilitades 2016-2022⁷
- 166 previstes a rehabilitar al final del programa⁸
- 2.776 habitatges/famílies beneficiàries a final de programa⁹
- A 19/09/2023 s'ha finalitzat la rehabilitació de 1.457 habitatges¹⁰

Taula 1. Nombre d'habitatges rehabilitats amb el programa FAC. 2017- setembre de 2023

Barri/Carrer	Nombre Habitatges
BARÓ DE VIVER	145
BESÒS-MARESME	30
BON PASTOR	109
CIUTAT MERIDIANA	157
GÒTIC SUD	43
LA TEIXONERA	69
MARINA DEL PORT	86
RAVAL SUD	102
ROQUETES	53
TRINITAT NOVA	52
TRINITAT VELLA	71
VERNEDA-LA PAU	540
Total general	1.457

⁷ Font: (Pla de Barris, 2023)

⁸ Font: Ibíd.

⁹ Font: Ibíd.

¹⁰ Font: Arxiu "Dades FAC", 05/10/2023

En la primera edició del pla (2017-2020) s'han signat 116 convenis de *col·laboració i d'assessorament tècnic, social i jurídic* i 86 convenis d'obres (1.456 habitatges)¹¹

Taula 2. Balanç Programa Finques d'Alta Complexitat. 2017-2020

Barris	Convenis d'obres en comunitats	Finques vulnerables
El Raval sud	10	31
La Verneda i la Pau	3	23
Ciutat Meridiana	6	17
Baró de Viver	12	16
El Bon Pastor	8	15
La Trinitat Vella	6	14
El Gòtic sud	8	14
La Teixonera	5	14
La Trinitat Nova	7	13
Les Roquetes	9	13
La Marina de Port	9	12
Sant Genís dels Agudells	0	10
El Besòs i el Maresme	3	6
La Marina del Prat Vermell	0	1
Total PdB (2017-2020)	86	199

Així mateix, s'han comptabilitzat 450 subvencions de Cohesió Social (és a dir, pel 100% de l'import de les obres) i 154 per a llogaters (100% als propietaris que acorden unes condicions de lloguer: prorroga de 7 anys, ajustament a l'Índex de Preu de Referència de Catalunya i família llogatera amb ingressos inferiors a 3 vegades l'Indicador de Renda de Suficiència de Catalunya (IRSC).

En la segona edició del pla (2021-2024) s'han signat fins l'any 2022, 42 convenis de *col·laboració i d'assessorament tècnic, social i jurídic*¹².

Altres programes vinculats específicament a la millora de la qualitat de vida dins els habitatges i de les seves comunitats.

Taula 3. Balanç d'altres programes vinculats específicament a la millora de la qualitat de vida dins de les habitatges i de les seves comunitats. 2017-2024

Projecte "teixim barri" al Raval (executat)	3 habitatges ¹³
Projecte "Habita Carmel" (en execució)	-
Projectes de rehabilitació i formació involucrant residents a les comunitats	

¹¹ Font: (Ajuntament de Barcelona, 2023)

¹² (Ajuntament de Barcelona, 2023)

¹³ Font: (Pla de Barris, 2020)

- Trinitat Vella (executat)	4 comunitats
- Carrer Om (previst)	10 habitatges
- Can 60 (previst)	-

Programes d'acompanyament social o emocional en l'àmbit de l'habitatge, sense rehabilitació associada.

Taula 4. Balanç dels programes d'acompanyament social o emocional en l'àmbit de l'habitatge, sense rehabilitació associada. 2017-2024

Acompanyament de reallojaments: Cases barates Bon Pastor i Trinitat Nova	
<u>Bon Pastor</u> ¹⁴	Fase III: 209 demandes ateses (176 ateses a l'oficina i 33 ateses al punt d'atenció a la plaça)
	784 demandes ateses: 69% dones, 59% veïnat afectat IV fase
	Seguiment de casos sobre economia domèstica, salut, connexió social, reparacions (fase III: 29; fase IV: 25)
	Col·laboració en el procés d'adjudicació de pisos sobrants
Acompanyament en desnonaments ¹⁵	
Atenció i suport psicològic integral a més de 250 famílies de la Zona Nord en situació d'emergència residencial.	
Protocol per acompanyar els infants i els adolescents que són desnonats	

3. Pressupost total i pressupost per subàmbits

Taula 5. Pressupost àmbit d'habitatge al Pla de Barris. 2017-2024

	Subtotal 2017-2020	Subtotal 2021-2024	Total 2017-2024
Programa de rehabilitació per a finques d'alta complexitat (FAC)			
	17,5 M € ¹⁶	20 M € ¹⁷	37,5 M €
Altres programes vinculats específicament a la millora de la qualitat de vida dins els habitatges i de les seves comunitats			
- Projecte "teixim barri" al Raval (executat)	-	-	-

¹⁴ Font: Fase III (Pla de Barris, 2021a); Fase IV (Pla de Barris, 2023)

¹⁵ Font: (Pla de Barris, 2023)

¹⁶ Font: (Ajuntament de Barcelona, 2023)

¹⁷ Font: Ibíd.

- Projecte "Habita Carmel" (en execució)	-	- 2 M € (inversió) ¹⁸ - 50.000 € (despesa) ¹⁹ - Total 2,5 M €	- 2 M € (inversió) ²⁰ - 50.000 € (despesa) ²¹ - Total 2,5 M €
- Projectes de rehabilitació i formació involucrant residents a les comunitats			
- Trinitat Vella (executat)	-	-	- 780.000 € (inversió) - 25.000 € (despesa) - Total 805.000 € ²²
- Carrer Om (previst)	-	-	- 1,1 M € (inversió) - 50.000 € (despesa) - Total 1,15M € ²³
- Can 60 (previst)	-	-	-
Programes d'acompanyament social o emocional en l'àmbit de l'habitatge, sense rehabilitació associada			
- Acompanyament de reallojaments: Bon Pastor, Trinitat Nova	-	-	-
- Acompanyament en desnonaments	-	- 0 € (inversió) - 200.000 € (despesa) - Total 200.000 € ²⁴	- 0 € (inversió) - 200.000 € (despesa) - Total 200.000 €
- Protocol per acompanyar els infants i els adolescents que són desnonats	-	-	-
Total			
	-	-16,5 M € (inversió) -2,5 M € (despesa) ²⁵ - Total 19 M €	43 M € ²⁶

4. Ens gestors: qui intervé en l'actuació

5. Taula 5. Ens gestors de les actuacions en l'àmbit d'habitatge al Pla de Barris. 2017-2024

Programa de rehabilitació per a finques d'alta complexitat (FAC)	
	Pla de Barris, IMHAB, Oficina de Rehabilitació, comunitats de propietaris
Altres programes vinculats específicament a la millora de la qualitat de vida dins els habitatges i de les seves comunitats	

¹⁸ Font: (Pla de Barris, 2021e, p. 33-34)

¹⁹ Font: (Pla de Barris, 2021e, p. 33-34)

²⁰ Font: (Pla de Barris, 2021e, p. 33-34)

²¹ Font: (Pla de Barris, 2021e, p. 33-34)

²² Font: (Pla de Barris, 2021b, p. 127)

²³ Font: (Pla de Barris, 2021d, p. 147)

²⁴ Font: (Pla de Barris, 2021c, p. 135)

²⁵ Font: (Pla de Barris, 2022)

²⁶ Font: (Pla de Barris, 2023)

- Projecte "teixim barri" al Raval (executat)	Treball en xarxa interdisciplinària entre entitats socials i del tercer sector (Habitat3, FIBS Família i Benestar Social, Impulsem SCCL i La Boqueria Arquitectes), l'administració pública (Districte de Ciutat Vella i Pla de Barris) i un propietari privat de tres pisos que ha cedit durant deu anys per a ús social
- Projecte "Habita Carmel" (en execució)	Pla de Barris, Oficina de rehabilitació, propietaris
- Projectes de rehabilitació i formació involucrant residents a les comunitats	
- Trinitat Vella (executat)	Pla de Barris i Barcelona Activa
- Carrer Om (previst)	Pla de Barris i Barcelona Activa
- Can 60 (previst)	-
Programes d'acompanyament social o emocional en l'àmbit de l'habitatge, sense rehabilitació associada	
- Acompanyament de reallotjaments: Bon Pastor, Trinitat Nova	Pla de Barris, en coordinació amb Districte, IMHAB i Serveis socials ²⁷
- Acompanyament en desnonaments	Pla de Barris, Oficina d'habitatge i Serveis Socials
- Protocol per acompanyar els infants i els adolescents que són desnonats	Pla de Barris, Serveis Socials, entitats (com Col·lectiu Sisifo i l'Associació Ubuntu), famílies que han patit desnonaments i associacions veïnals de Ciutat Meridiana i del Raval

6. Co-producció amb el veïnat

Programa de rehabilitació per a finques d'alta complexitat (FAC)

Un dels elements més innovadors del programa FAC és la proactivitat de l'administració. Tanmateix, aquesta proactivitat va acompanyada d'un procés de mediació amb els propietaris i residents en l'edifici. Així, s'estableix un procés deliberatiu que finalitza en l'aprovació del conveni d'assessorament. En la següent fase, el procés de decisió de les obres a executar està molt mediat pel personal tècnic en edificació, que dona suport a la presa de decisions a la comunitat de propietaris.

Altres programes vinculats específicament a la millora de la qualitat de vida dins els habitatges i de les seves comunitats:

- Projectes de rehabilitació i formació involucrant residents a les comunitats:
 - o Trinitat Vella (executat): 4 comunitats

Els participants en el procés de rehabilitació són residents a les comunitats que coneixen la proposta de millora de les condicions dels habitatges. Cal recordar que

²⁷ Font: (Pla de Barris, 2023)

es tracta d'habitatges fora d'ordenació, degut a la Modificació del Pla General Metropolità, que es preveu enderrocar.

- Can 60 (previst)²⁸.

Des del Pla de Barris s'ha conduït el procés de disseny del futur equipament de Can Seixanta fent d'interlocutors entre les parts i els redactors del projecte, per tal de tenir un objectiu comú i consensuat. S'ha impulsat el projecte "KN60lab", que fomenta la participació juvenil no vinculada a entitats des d'un equipament efímer situat al centre de la rambla del Raval. Aquest procés de participació juvenil està aconseguint treballar amb joves del barri perquè treballin en clau d'autogestió i apoderament per ser la llavor del futur equipament juvenil i, alhora, adaptar el seu disseny del futur a les seves necessitats i voluntats reals.

Programes d'acompanyament social o emocional en l'àmbit de l'habitatge, sense rehabilitació associada.

- Acompanyament de reallotjaments: Bon Pastor, Trinitat Nova

- Bon Pastor

S'han realitzat 17 entrevistes amb veïns/es i coneixement de necessitats (Diagnosi de la IV Fase).²⁹

- Acompanyament en desnonaments

El projecte pretén sempre crear una vinculació de la família al barri de la mà de l'AAVV de Ciutat Meridiana, teixint una xarxa d'ajuda mútua entre recursos existents.

- Protocol per acompanyar els infants i els adolescents que són desnonats.

La iniciativa va néixer a finals del 2018 en el marc de la Taula de Salut Mental Zona Nord, quan un grup de veïnes i veïns van mostrar preocupació pel malestar que els processos de desnonament generaven a famílies d'aquells barris. Una situació que també es va detectar al Raval Sud, dues de les zones amb més desnonaments de Barcelona. El protocol ha estat elaborat conjuntament entre els Serveis Socials, entitats (com Col·lectiu Sisifo i l'Associació Ubuntu), famílies que han patit desnonaments i associacions veïnals de Ciutat Meridiana i del Raval.

"Stop desnonaments", la cançó que dona veu als infants. Fruit d'aquesta feina en xarxa i comunitària, el grup musical Xiula ha compost una cançó que reflecteix com els nens i nenes viuen un desnonament. A més, han gravat un videoclip amb alumnat de Ciutat Meridiana i del Raval.

²⁸ Font: (Pla de Barris, 2020, p. 32)

²⁹ Font: (Pla de Barris, 2021a)

7. Connexió amb altres camps d'actuació (transversalitat)

Programa de rehabilitació per a finques d'alta complexitat (FAC).

Rehabilitació + habitatge de lloguer social + acció social

A més del programa específic de rehabilitació, el programa FAC promou l'augment del parc de lloguer social mitjançant la signatura de convenis amb els propietaris que lloguen els seus habitatges sota uns determinats paràmetres d'accessibilitat econòmica. Aquests paràmetres, que ja s'han vist més amunt, són: Prorroga del contracte durant 7 anys, lloguer màxim referit a l'índex de referència de preus de lloguer de l'Agència de l'Habitatge de Catalunya i, finalment, que la llar llogatera no superi 3 vegades l'Indicador de renda de suficiència de Catalunya (IRSC).

De manera complementària als objectius més directament vinculats a l'habitatge, el programa té per objectiu la millora de la cohesió social, d'una banda, amb la mediació per a la constitució de comunitats de propietaris, que ja s'ha comentat més amunt, i, de l'altra, amb l'enfortiment del sentiment comunitari i la participació en altres actuacions del Pla de Barris. Per exemple, amb el procés de mediació i acompanyament del programa de finques d'alta complexitat s'ha donat a conèixer altres programes en els quals han participat algunes dones d'aquestes finques.

Altres programes vinculats específicament a la millora de la qualitat de vida dins els habitatges i de les seves comunitats

Habitatge + ocupació

- Projecte "teixim barri" al Raval (executat): 3 habitatges

Com s'ha avançat, la rehabilitació interior dels pisos s'ha fet amb un procés formatiu i d'ocupació amb setze persones del món de l'obra en situació d'atur de llarga durada i ha permès que sis persones grans del barri puguin continuar vivint al barri. Aquest innovador projecte és una cruïlla de noves experiències al voltant de l'acompanyament social, l'ocupabilitat de col·lectius desfavorits i el reforç d'habitatges socials.

- Projectes de rehabilitació i formació involucrant residents a les comunitats:

- Trinitat Vella (executat): 4 comunitats

Com s'ha vist més amunt, aquestes obres de rehabilitació són portades a terme en el marc d'un projecte d'ocupació per persones sense feina, que dona formació bàsica en la professió de "paleta" als mateixos residents dels blocs d'habitatges.

- Can 60 (previst).

La rehabilitació dels pisos es realitza mitjançant projectes d'inserció laboral de persones d'atur de llarga durada i/o joves.

Programes d'acompanyament social o emocional en l'àmbit de l'habitatge, sense rehabilitació associada.

- Acompanyament de reallojaments: Bon Pastor, Trinitat Nova

Rehabilitació + acció social

- Bon Pastor

Suport en l'àmbit de la salut i cures.

Suport i promoció de la participació de les dones, recull memòria històrica per part de dones de la IV i III Fases.

Suport a l'organització de la Taula Interculturalitat i Habitatge³⁰.

- Acompanyament en desnonaments

Habitatge + salut mental

- Protocol per acompanyar els infants i els adolescents que són desnonats.

L'objectiu és ajudar als infants a reduir l'impacte emocional que suposa aquesta situació des del treball en xarxa i l'acció comunitària.

C. Valoració/recomanacions

8. Actuacions més rellevants a criteri del GT.

L'actuació més coneguda i també la que més impacte quantitatiu té pel nombre de famílies i habitatges és el programa de **Finques d'Alta Complexitat**. Es constata el caràcter innovador, on destaca la pro activitat de l'administració amb la identificació prèvia de les finques i la introducció de la mediació com a factor clau, que permet acabar executant aquestes actuacions.

³⁰ Font: (Pla de Barris, 2021a)

Tot i que es tracta de metodologies que s'han assajat prèviament en altres contextos, les particularitats del Pla de Barris amb la intervenció proactiva de l'administració permet la detecció prèvia de vulnerabilitats a escala d'edifici des d'una dimensió no només física, si no també social. Pel que fa a la mediació, cal fer esment de l'acompanyament permanent als veïns i comunitats, així com a la transversalitat, introduint i integrant a alguns participants del programa de Finques d'Alta Complexitat en altres programes del Pla de barris.

Juntament amb el programa FAC també són especialment rellevants i suposen un pas endavant respecte a les polítiques prèvies els altres dos subàmbits d'actuació: d'una banda, els programes vinculats específicament a la millora de la qualitat de vida dins els habitatges i de les seves comunitats i, de l'altra, els programes d'acompanyament social o emocional en l'àmbit de l'habitatge, sense rehabilitació associada. En tots dos subàmbits cal destacar que es posa el focus en les persones que viuen en els habitatges, element que ja existeix en algunes polítiques convencionals, però sobre el qual es posa èmfasi en les actuacions del Pla de barris, tot buscant enfocaments transversals.

Pel que fa, específicament, als programes vinculats a la millora de la qualitat de vida dins els habitatges i de les seves comunitats, el Grup de Treball fa especial menció a dos programes.

En primer lloc, **Teixim barri**, precisament per la seva transversalitat en relacionar habitabilitat amb ocupació i formació, tot plegat amb el treball conjunt entre administració, teixit social i entitats del tercer sector.

En segon lloc, malgrat que no es disposa d'informació sobre el balanç, el grup de treball destaca el programa "**Habita Carmel**", que es podria definir com un *programa d'habitatges d'alta complexitat*. El grup de treball destaca que és una actuació molt interessant intervenir en habitatges i no només en finques.

Pel que fa als programes d'acompanyament social o emocional en l'àmbit de l'habitatge, sense rehabilitació associada, es destaca el **Protocol per acompanyar els infants i els adolescents que són desnonats**. En aquest sentit es posa èmfasi en com la proximitat del pla de barris permet la connexió entre els serveis d'habitatge, socials, salut i ensenyament.

Així mateix, el grup de treball també fa notar que aquesta connexió, tan necessària, s'hauria de fer extensiva a la política convencional. En aquest sentit el Pla de barris pot detectar, per la proximitat que implica la seva execució, àmbits d'actuació on caldria una major integració i transversalitat dels diferents departaments de l'Ajuntament i també d'altres administracions. I han de ser les administracions les que traslladin a les seves estructures de manera decidida aquestes formes de treballar.

9. Identificació de bones pràctiques i aspectes positius

En primer lloc, cal destacar que el grup de treball considera totes les actuacions incloses en l'àmbit d'habitatge com a bones pràctiques amb aspectes positius.

Entre aquestes se n'han destacat algunes, com la possibilitat que dona el pla de barris de desenvolupar programes i actuacions que, malgrat que quantitativament són poc rellevants, es poden desenvolupar degut a la **proximitat i seguiment** dels equips. En serien exemples, el programa Teixim barri, Habita Carmel, els projectes de rehabilitació i formació involucrant residents a les comunitats de Trinitat Vella, l'acompanyament de reallojaments a Bon Pastor o el protocol per acompanyar els infants i els adolescents que són desnonats.

Pel volum de l'actuació, el programa de finques d'alta complexitat mereix una consideració especial. En aquest cas s'ha de destacar com a bona pràctica la **combinació de diagnosi prèvia, proactivitat de l'administració i la mediació i acompanyament amb els residents**. Es pot afirmar que sense aquests elements, malgrat que s'hagués disposat dels recursos econòmics, aquestes finques no haurien estat rehabilitades.

Així mateix, s'ha destacat la **transversalitat de moltes actuacions**, com per exemple els programes que combinen la rehabilitació amb la formació i la inclusió laboral. En aquest sentit es destaca el programa Teixim barri, per la importància de treballar amb cooperatives i empreses especialitzades en la inserció laboral que puguin fer el seguiment de les persones que participen del programa. Encara en el camp de la transversalitat, es destaca la coordinació de diferents serveis (habitatge, serveis socials, salut, educació) en el protocol per acompanyar els infants i els adolescents que són desnonats.

Finalment, es destaca el reforçament mitjançant l'acció combinada d'inversió pública en rehabilitació i actuacions més socials, que reforcen la **identitat i l'orgull de barri**.

10. Identificació d'aspectes problemàtics i qüestions a millorar

En termes generals no s'identifiquen aspectes problemàtics de les actuacions desenvolupades en el pla de barris. S'apunten algunes qüestions puntuals.

- En primer lloc, al grup de treball es fa notar que el fenomen del sensellarisme no es tracta de manera integral en el pla de barris. I es fa notar que actualment hi ha una proposició de llei contra el sensellarisme que es troba en tramitació al Parlament de Catalunya.

- En segon lloc, s'apunta que en els programes en què es combina rehabilitació amb formació i integració laboral, es pot donar la situació que hi hagi dificultats per trobar a persones de la mateixa comunitat o bé d'un entorn proper que puguin formar part del programa. En aquest sentit, es destaca la importància de recolzar-se en empreses sense ànim de lucre i/o cooperatives especialitzades en inserció laboral que puguin agilitzar l'execució dels programes i es posa èmfasi en la idoneïtat del seguiment de les persones que participin en el programa.
- Al costat de la inversió econòmica i el treball sobre els elements físics, la tendència a treballar sobre conductes dels residents és un aspecte a destacar del Pla de Barris. En aquest sentit, el Grup de treball vol remarcar que cal informar el residents també sobre els seus drets en cas de desallotjament, especialment si existeixen menors, de conformitat amb reiterada jurisprudència del Tribunal Europeu de Drets Humans relativa a la proporcionalitat del desallotjament i les alternatives habitacionals que cal oferir, així com diverses sentències en el cas de menors implicats i protegits per convenis internacionals signats per Espanya.

11. Recomanacions respecte la continuïtat i el futur de les actuacions en aquest àmbit.

Les recomanacions del Grup de treball es poden agrupar en tres blocs. El primer, sobre aspectes i actuacions que es podrien introduir en una dinàmica de Pla de Barris. El segon, sobre els efectes de la inversió pública en la composició social dels barris. Finalment, el tercer bloc d'aportacions del grup de treball es focalitza en l'encaix del pla de barris amb les polítiques que es desenvolupen o es podrien desenvolupar des de les diferents àrees de l'Ajuntament pel conjunt de la ciutat.

El primer bloc recull algunes **recomanacions d'ampliació de les actuacions** del pla de barris en l'àmbit de l'habitatge.

- Una primera recomanació gira al voltant de l'actualització del treball de diagnosi de les finques d'alta complexitat, en primer lloc per conèixer l'estat d'execució de les 444 finques que es van detectar l'any 2017 i, en segon lloc, per detectar les potencialitats i dificultats amb les que s'ha trobat el programa.
- D'altra banda, es recomana actualitzar aquest treball per tal d'incorporar també aspectes d'eficiència energètica i eixamplar els tipus de finques que podrien ser incloses en aquest programa o en d'altres semblants i/o evolucionats.
- En aquest sentit, donades les dificultats d'execució dels fons Next Generation en matèria de rehabilitació d'edificis i habitatges, el grup de treball proposa que s'estudi la possibilitat de traslladar aquests fons cap a programes de finques d'alta complexitat o habitatges d'alta complexitat en el marc del Pla de Barris.

- Així mateix, s'apunta la possibilitat de buscar escales intermèdies d'intervenció en la rehabilitació que vagin més enllà de l'edifici i que abracin diferents blocs d'edificis. En aquest sentit, per tal de promoure la inversió dels propietaris es suggereix la possibilitat d'introduir programes d'ajuts especials amb data de caducitat (6/12 mesos) per tal de reforçar la rehabilitació en àrees concretes.
- L'aprovació de la recent llei estatal 12/2023, pel dret a l'habitatge i la seva entrada en vigor permet a l'Ajuntament de Barcelona incrementar l'IBI en el cas d'habitatges buits que es puguin trobar a la ciutat en general i a l'àmbit del Pla de Barris en particular.
- Seria convenient enllaçar les qüestions urbanístiques i d'habitatge amb temes de convivència i seguretat. Es cita l'Associació Catalana per a la Prevenció de la Inseguretat a través del Disseny Ambiental, que podria ajudar amb aquest enfocament.
- Es fa notar la importància de passar de la mera rehabilitació d'habitatges i del treball en espais comuns (places, etc) a fomentar el dret a la ciutat en aquestes àrees, treballant amb equipaments públics i privats que són de gran importància i es vinculen amb l'habitatge. És el cas, per exemple dels llocs de culte, l'actuació sobre els quals no consta. En aquest àmbit, la Direcció General d'Afers Religiosos de la Generalitat té en les seves mans un informe sobre la tendència general a Catalunya a procedir a la segregació dels llocs de culte i a la possibilitat jurídica de treballar per la seva dignificació i situació espacial.
- Es podria també considerar desenvolupar actuacions urbanístiques i d'habitatge basades en les aportacions conductuals i els esperons o *nudges*, com administracions del nostre entorn, com ara la francesa o l'anglesa, estan desenvolupant.

El **segon bloc** de recomanacions estan relacionades amb **l'efecte de la inversió pública en la composició social dels barris**.

Al voltant de les intervencions en rehabilitació dels edificis, en general, i dels habitatges, en particular, hi ha el debat sobre si la inversió pública pot ser desencadenant de processos de substitució de població. En aquest sentit, en el marc del pla de barris, els membres del grup de treball consideren convenient, justament, assenyalar un altre aspecte: que la millora de l'habitatge fa que la població no marxi del barri quan té possibilitats econòmiques per fer-ho, tot contribuint al que es podria anomenar "ascensor social del barri". És a dir, que amb la millora de les condicions materials també es pugui produir una millora o equiparació entre els nivells de renda dels barris més vulnerables, com els del Pla de Barris, amb els de la resta de la ciutat.

Així mateix, l'arribada de població d'altres barris no es pot veure com un factor negatiu, sinó que pot incidir en una major mixtura social. En aquest sentit, el Pla de Barris actua com un "equiparador" dels barris inclosos al programa respecte als de la resta de la

ciutat. O dit en altres paraules, la inversió pública en rehabilitació d'habitatges i edificis pot ajudar a la mixtura social dels barris i, per tant, a revertir les desigualtats territorials.

Dit això, els membres del Grup de Treball assenyalen que les intervencions del barri del Pla de Barris s'han de coordinar també amb les polítiques públiques d'habitatge que es fan en el conjunt de la ciutat (tempteig i retracte, reserves per HPO en sòl urbà consolidat...), per tal de fer front als eventuais efectes perversos de les polítiques de rehabilitació i promoure que l'equitat social es faci extensiva al conjunt de la ciutat.

El **tercer bloc** de recomanacions gira al voltant del debat sobre si les actuacions del pla de barris han de continuar dins d'aquest instrument transversal i focalitzat territorialment o, si pel contrari, s'haurien d'inserir en les polítiques que desenvolupen les diferents àrees de l'Ajuntament.

En aquest sentit, el Grup de Treball considera que no es tracta d'enfocaments excloents, sinó que són perfectament complementaris.

El punt de partida és situar-se en el context del Pla de Barris, i per tant pensar quines matèries d'habitatge s'han de fer específicament en el marc del Pla de Barris, i no en el Pla d'Habitatge. Aquest ha de ser el punt de partida a l'hora de plantejar la continuïtat de les actuacions existents, així com d'altres que es proposin en el futur. En aquest sentit, l'acció del Pla de barris ha de ser específica dels barris vulnerables que, en el camp de l'habitatge, presenten, com és ben sabut, necessitats d'atenció especials.

Ara bé, hi ha actuacions, segurament nascudes, desenvolupades, millorades en el marc del Pla de Barris que poden ser extrapolables al conjunt de la ciutat. Per exemple, el programa de Finques d'alta complexitat, també es podria aplicar a altres finques d'aquestes característiques que estiguessin fora dels barris del Pla. Un altre exemple és el protocol per acompanyar els infants i els adolescents que són desnonats que, segons consta al grup de treball, efectivament ja forma part de les polítiques pel conjunt de la ciutat.

D. Bibliografia

Ajuntament de Barcelona. (2023). *Pla de Barris. Pel dret de tothom a la ciutat. Barcelona. 2015-2023.*

Esteve, M. (2022). *El repte de l'equitat en la rehabilitació d'edificis. L'experiència del programa de Finques d'Alta Complexitat de Barcelona.* Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona.

Pla de Barris. (2020). *El Pla de Barris del Raval sud i Gòtic sud Recull d'accions 2017-2020.*
https://www.pladebarris.barcelona/sites/default/files/pdb_ravalsudgoticsud_recull_daccions_2017-2020.pdf

Pla de Barris. (2021a). *Pla de Barris de Bon Pastor i Baró de Viver 2016-2020. Informe de tancament i balanç.*

- https://www.pladebarris.barcelona/sites/default/files/20210531_tancament_pdb_bpbv_vrev.pdf
- Pla de Barris. (2021b). *Pla de Barris de la Trinitat Vella. 2021-2024.*
https://www.pladebarris.barcelona/sites/default/files/pla_de_barris_de_la_trinitat_vella_2021-2024.pdf
- Pla de Barris. (2021c). *Pla de Barris de Zona Nord. 2021-2024.*
https://www.pladebarris.barcelona/sites/default/files/pla_de_barris_de_la_zona_nord_2021-2024.pdf
- Pla de Barris. (2021d). *Pla de Barris del Raval. 2021-2024.*
https://www.pladebarris.barcelona/sites/default/files/pbraval_web21_af.pdf
- Pla de Barris. (2021e). *Procés participatiu i presentació proposta Pla de Barris 2021-2024. Carmel i Can Baró.*
https://www.pladebarris.barcelona/sites/default/files/pdb_2024_documentbase_devolutives_carmel.pdf
- Pla de Barris. (2022). *Resum de dades i informació del PdB 21-24 per la preparació dels grups de treball. Grups de treball Consell Assessor.*
- Pla de Barris. (2023). *Pla de Barris. Consell Assessor del Pla de Barris. Grup de Treball d'Habitatge.*
- Pla de Barris. (2024). *Acompanyament al veïnat reallotjat de les Cases Barates.*
<https://www.pladebarris.barcelona/plans-de-barri/el-bon-pastor-i-baro-de-viver/concrecio-del-pla/accompanyament-al-veinat-reallotjat-de-les-cases-barates>
- Pla de Barris. El Carmel i Can Baró. (2024). *Habita Carmel: millora de l'estat dels habitatges del barri.* Pla de Barris. El Carmel i Can Baró.
<https://www.pladebarris.barcelona/plans-de-barri/el-carmel-i-can-baro/concrecio-del-pla/habita-carmel-millora-de-lestat-dels-habitatges-del-barri>

Ajuntament
de Barcelona

FOMENT
DE CIUTAT

PLA DE BARRIS PLA DE BARRIS PLA DE BARRIS

Informe del Grup de Treball Ocupació, Impuls Econòmic i Economia Social

Consell Assessor del Pla de Barris

Coordinador del grup de treball

Carlos Delclós

Membres del grup de treball

Ricard Espelt, Oriol Estela, Tamyko Ysa

Amb el suport de:

Índex de continguts

A. Introducció	4
B. Anàlisi factual (estil BARRIS Títol 1)	5
1. Àmbit temàtic d'actuació i subàmbits que en componen	5
2. Nombre d'actuacions per subàmbits temàtic i àmbits territorials del Pla	6
3. Pressupost total i pressupost per subàmbits (per actuacions i amb distinció entre inversió i despesa corrent)	8
4. Ens gestors: qui intervé en l'actuació	9
5. Co-producció amb el veïnat	10
6. Connexió amb altres camps d'actuació (transversalitat)	10
C. Valoració/recomanacions	11
7. Actuacions clau	15
CONCILIA: Servei de "canguratge" municipal.	15
Projecte XARSE: XArxa de Resposta SocioEconòmica	15
Tastet d'oficis per a joves.....	16
Programa integral de suport i enfortiment del comerç i l'economia de proximitat	16
Formació i regularització	17
8. Identificació de bones pràctiques i aspectes positius	18
9. Identificació d'aspectes problemàtics i qüestions a millorar	18
10.... Recomanacions respecte la continuïtat i el futur de les actuacions en aquest àmbit	19
D. Bibliografia	19

ÍNDEX TAULES I GRÀFIQUES

Gràfic 1. Distribució d'accions per àmbit.....	6
Taula 1. Distribució territorial d'accions.....	7
Gràfic 2. Distribució d'accions per subàmbit	7
Gràfic 3. Distribució d'accions per territori i subàmbit	8
Taula 2. Dotació pressupostària per àmbits territorials	9
Gràfic 4. Franges poblacionals destinatàries	14
Gràfic 5. Col·lectius destinataris	14

A. Introducció

L'actual edició del Pla de Barris s'ha desenvolupat en el període 2021-2024. És fonamental entendre el marc temporal del seu disseny i implementació a la llum dels grans reptes socials que es plantegen durant aquest període tant a escala global com local. Aquests reptes, com la recuperació dels impactes socials, econòmics i de salut de la pandèmia de COVID-19, s'entrellacen amb les perturbacions contínues i accelerades provocades pel canvi tecnològic, demogràfic i climàtic.

La importància d'aquesta comprensió temporal comporta la necessitat d'adaptar les polítiques i estratègies del Pla de Barris a les dinàmiques canviants i als desafiaments emergents que caracteritzen aquest període. En el context de la recuperació post-COVID-19, el Pla de Barris ha hagut de tenir en compte els impactes a llarg termini de la pandèmia sobre la societat, l'economia i la salut pública. Això inclou l'abordatge de les desigualtats exacerbades per la crisi, la promoció de la inclusió social i la revitalització econòmica dels barris més afectats.

Al mateix temps, les transformacions demogràfiques, els canvis tecnològics i els desafiaments relacionats amb el canvi climàtic requereixen que el Pla de Barris adopti enfocaments innovadors i sostenibles. A escala del barri, cal adaptar les estructures i oportunitats laborals als criteris de sostenibilitat i resiliència per fer front als desafiaments climàtics. Es preveu que el canvi climàtic tingui un impacte important en els llocs de treball dels països i ciutats del sud d'Europa, amb una especial vulnerabilitat en àmbits com l'agricultura, els sistemes costaners i la salut pública. Les estratègies d'adaptació, com ara la planificació urbana sostenible, el transport ecològic i les novetats en l'agricultura, entre d'altres, obren la porta a canvis en les estructures ocupacionals per afavorir la resiliència davant dels fenòmens climàtics.

L'envelliment demogràfic, evident a tot Espanya, també influirà significativament en els mercats laborals locals de Barcelona. Amb una població envellida, és probable que hi hagi un declivi gradual en certs conjunts de competències, especialment aquells associats amb el treball físic o l'ús de la tecnologia. Aquest canvi podria conduir a una disminució de la productivitat i l'ocupabilitat entre els treballadors de més edat, particularment en sectors amb una concentració més alta de treballadors grans i nivells d'educació més baixos, com ara el petit comerç minorista petit, l'hostaleria i els serveis domèstics. Per això, les polítiques hauran de fomentar el desenvolupament de competències i la formació contínua, especialment per als treballadors més grans, per mitigar la disminució de la productivitat i els problemes d'ocupabilitat (Anghel & Lacuesta, 2020).

Al mateix temps, el canvi tecnològic, incloent-hi la intel·ligència artificial i la robòtica, està redefinint el mercat laboral. Aquest avanç tecnològic està creant una bretxa digital en el mercat laboral, estratificant els treballadors segons les seves capacitats digitals i la seva situació econòmica. L'estudi de Lladós-Masllorens (2019) identifica un canvi tecnològic

amb biaix de competències, amb noves ocupacions que requereixen un conjunt concret de competències complexes, a causa de l'estructura econòmica d'Espanya, especialment intensiva en tasques rutinàries. Això pot conduir a una polarització en les oportunitats d'ocupació i la distribució d'ingressos, de la que es derivi la necessitat d'adaptar les polítiques d'educació i formació professional. La pandèmia de la COVID-19 ha accentuat aquestes disparitats, revelant desigualtats estructurals i la correlació entre els recursos digitals, la infraestructura tecnològica i la viabilitat del teletreball. En aquest context, els barris de Barcelona poden experimentar canvis en els patrons d'ocupació, les demandes de competències i les oportunitats professionals, exigint respostes adaptatives per mitigar les desigualtats i fomentar un creixement inclusiu.

En aquest informe, analitzem fins a quin punt el Pla de Barris 2021-2024 ha sigut una eina dinàmica i proactiva, capaç de respondre eficientment els reptes multifacètics que afronta Barcelona i, en particular, la població dels seus barris més vulnerables. Com es posicionaran els agents socials, econòmics i polítics per abordar aquestes àrees? Com pot passar de l'objectiu genètic de la UE de "no deixar ningú enrere" a realment elevar els més desfavorits cap a una economia transformadora i democràtica de solidaritat? Com veurem, és imperatiu que el Pla sigui revisat i ajustat contínuament per assegurar que romangui rellevant i efectiu davant l'evolució del context social i global.

L'informe es divideix en dues seccions principals. La primera part descriu les accions realitzades a l'àrea d'Ocupació, Impuls Econòmic i Economia Social en el marc del Pla de Barris 2021-2024. Es proporciona informació detallada sobre l'enfocament temàtic, la distribució geogràfica, les poblacions objectiu, la inversió econòmica i l'organització de la seva implementació. La segona part destaca una selecció d'accions clau, identificant bones pràctiques, punts forts i limitacions, així com proporcionant recomanacions sobre la continuïtat i el futur de les accions en aquest àmbit.

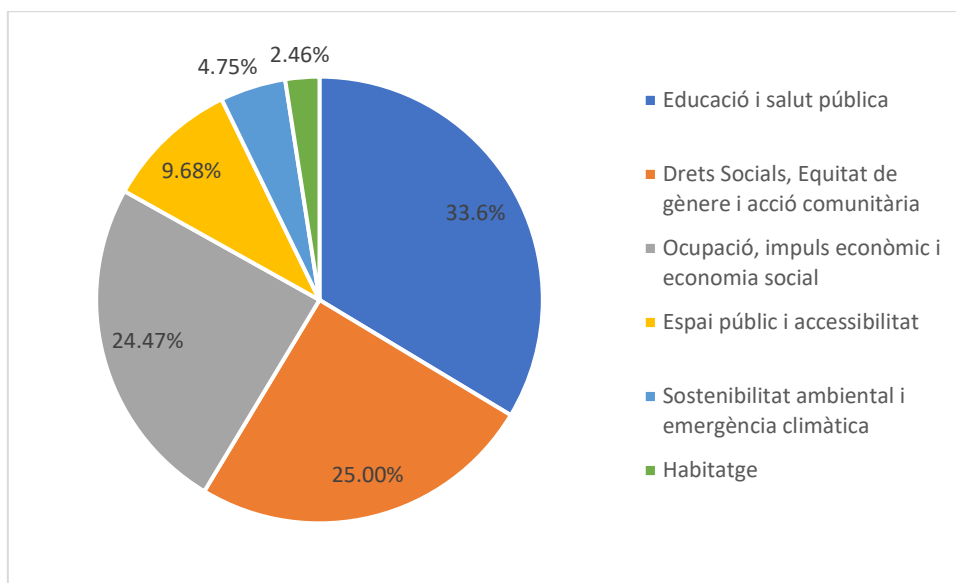
B. Anàlisi factual

1. Àmbit temàtic d'actuació i subàmbits que en componen

El Gràfic 1 mostra la distribució d'accions per àmbit del Pla de Barris. De les 568 accions previstes al període 2021-2024, unes 139 (24,5%) corresponen a l'àmbit d'Ocupació, Impuls Econòmic i Economia Social. En aquest sentit, és el tercer àmbit d'actuació més gran del Pla de Barris, darrere d'Educació i Salut Pública (33,6%) i Drets Socials, Equitat de Gènere i Acció Comunitària (25%).

D'aquestes accions corresponents a l'àmbit d'Ocupació, Impuls Econòmic i Economia Social, 32 (23%) eren noves i 11 (7,9%) requereixen continuïtat més enllà del Pla de Barris, bé perquè han estat així dissenyades, bé perquè aquesta necessitat s'ha fet evident durant el desplegament de l'acció.

Gràfic 1. Distribució d'accions per àmbit

Font: Elaboració pròpia.

2. Nombre d'actuacions per subàmbits temàtic i àmbits territorials del Pla

La Taula 1 proporciona una visió de com es distribueixen les accions de l'àmbit d'Ocupació, Impuls Econòmic i Economia Social entre els diferents territoris del Pla de Barris. Indica quines zones reben més atenció en termes d'accions i iniciatives específiques. De les 139 accions analitzades, Raval i Poble Sec tenen la proporció més gran d'accions, amb 19 (un 13,7%) cadascun. Trinitat Nova se situa en tercera posició amb 15 (10,8%) accions, seguida de Roquetes i Verdum i la Zona Nord, ambdues amb 14 (10,1%) accions. D'altra banda, tant al Besòs i Maresme com a Carmel i Can Baró es van realitzar 13 (9,4%) accions, en Turó de la Peira i Can Peguera 12 (8,6%), i finalment Prosperitat i Trinitat Vella tenen la menor proporció d'accions, amb 10 (7,2%) cadascun.

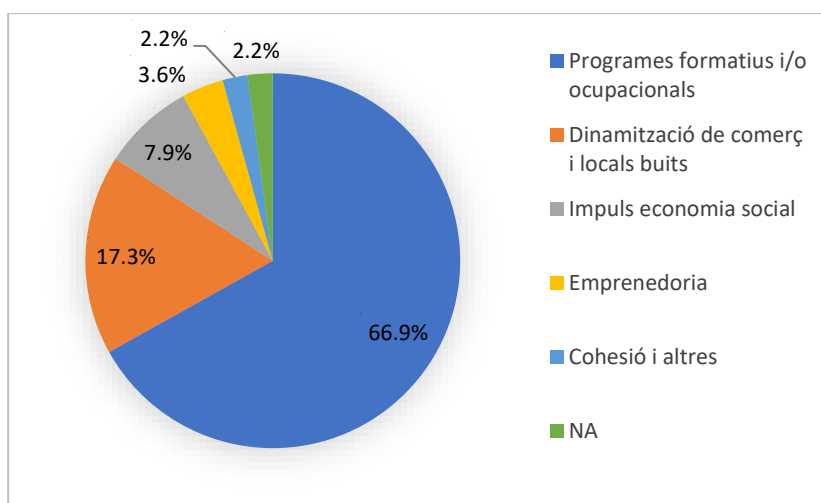
Taula 1. Distribució territorial d'accions de l'àmbit

Projecte vinculat	n	%
Raval	19	13,7%
Poble Sec	19	13,7%
Trinitat Nova	15	10,8%
Roquetes i Verdum	14	10,1%
Zona Nord	14	10,1%
Besos i Maresme	13	9,4%
Carmel i Can Baró	13	9,4%
Turó de la Peira i Can Peguera	12	8,6%
Prosperitat	10	7,2%
Trinitat Vella	10	7,2%
Total	139	100%

Font: Elaboració pròpia.

El Gràfic 2 mostra la distribució d'accions en diferents subàmbits d'Ocupació, Impuls Econòmic i Economia Social. Es destaca que els programes formatius i/o ocupacionals representen la major part de les accions, amb un total de 93 iniciatives. Això indica un a forta concentració en la formació i l'ocupació, com a eines clau que són per al desenvolupament econòmic i social. A continuació, es troben les accions relacionades amb la dinamització de comerç i locals buits, amb 24 iniciatives, seguides per l'impuls de l'economia social amb 11 accions. L'emprenedoria i la cohesió social també hi estan representades, tot i que en grau més baix, amb 5 i 3 accions respectivament. Aquesta distribució reflecteix les prioritats de la política local en l'àmbit de l'ocupació i l'economia social.

Gràfic 2. Distribució d'accions per subàmbit

Font: Elaboració pròpia.

El Gràfic 3 presenta una visió més detallada de la distribució d'accions per territori i subàmbit dins l'àmbit de l'Ocupació Impuls Econòmic i l'Economia Social. Permet veure

no només quins són els sectors d'actuació prioritaris, sinó també com aquests es distribueixen geogràficament en els territoris del Pla de Barris.

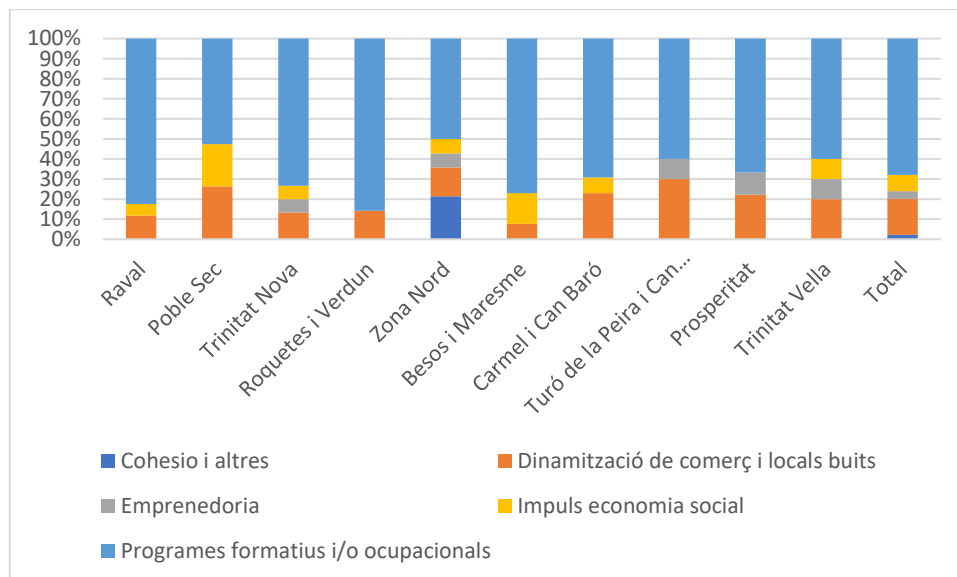
Es pot observar la prioritització de *programes ocupacionals i de formació* en tots els territoris. No obstant això, l'èmfasi en aquesta àrea és especialment fort a Roquetes i Verdun, Raval, Besòs i Maresme i Trinitat Nova. En contrast, aquestes accions són menys dominants a Poble Sec i Zona Nord.

La següent àrea prioritària d'inversió és la *dinamització del comerç i locals buits*, encara que en un grau molt menor que els programes ocupacionals i de formació. Observem un major èmfasi en aquest subàmbit a Poble Sec així com a Turó de la Peira i Can Baró, i un més feble a Besòs i Maresme i Raval.

L'*enfortiment de l'economia social* és la tercera àrea prioritària, amb quatre de les 11 accions relacionades que es duen a terme a Poble Sec i dues a Besòs i Maresme. Cal mencionar que no hi ha accions en aquest subàmbit a Prosperitat, Roquetes i Verdun i Turó de la Peira i Can Peguera.

Finalment, només cinc accions se centren en *emprenedoria* en cinc de les àrees objectiu del Pla de Barris. D'altra banda, les tres accions que es focalitzen en la cohesió i altres temes estan a la Zona Nord.

Gràfic 3. Distribució d'accions per territori i subàmbit d'Ocupació, Impuls Econòmic i Economia Social

Font: Elaboració pròpia.

3. Pressupost total i pressupost per subàmbits (per actuacions i amb distinció entre inversió i despesa corrent)

La Taula 2 ofereix una panoràmica detallada de la dotació pressupostària destinada a l'àmbit d'Ocupació, Impuls econòmic i Economia Social en diferents barris de Barcelona.

Destaca la variació en la inversió per habitant entre els diversos barris. Per exemple, Trinitat Vella despunta amb una inversió per habitant de 90,36€, la més alta entre tots els barris analitzats. En contrast, Carmel i Can Baró reben la inversió més baixa per habitant, amb només 26,16€. Aquestes diferències indiquen un enfocament diferencial en l'assignació de recursos, on alguns barris reben més suport econòmic per càpita que altres, en aquest camp. Aquest fet reflecteix diferències en les prioritats cada àrea. Raval i Poble Sec també reben inversions significatives per habitant, amb 67,78€ i 62,18€ respectivament, mentre que zones com Roquetes i Verdum i Prosperitat reben menys, amb 33,98€ i 37,22€ per habitant. Cal tenir en compte que la informació a la Taula 2 no reflecteix el pressupost total del Pla de Barris, ja que només fa referència als barris "amb desplegament integral i intensiu" i no als que tenen "desplegament de polítiques estructurals i de manteniment". Aquests últims barris inclouen el Bon Pastor i el Baró de Viver, el Gòtic Sud, Sant Genís dels Agudells i la Teixonera, la Marina i la Verneda i la Pau.

Taula 2. Dotació pressupostària en l'àmbit d'ocupació, impuls econòmic i economia social per àmbits territorials

Projecte vinculat	Despesa corrent (€)	Inversió (€)	Total (€)	Població	Inversió / habitant (€)
Raval	1,300,000	2,000,000	3,300,000	48,688	67.78
Poble Sec	1,000,000	1,500,000	2,500,000	40,204	62.18
Trinitat Nova	400,000	0	400,000	7,628	52.44
Roquetes i Verdun	1,000,000	0	1,000,000	29,428	33.98
Zona Nord	1,000,000	0	1,000,000	15,476	64.62
Besos i Maresme	900,000	350,000	1,250,000	26,116	47.86
Carmel i Can Baró	1,100,000	0	1,100,000	42,044	26.16
Turó de la Peira i Can Peguera	850,000	0	850,000	18,401	46.19
Prosperitat	1,000,000	0	1,000,000	26,868	37.22
Trinitat Vella	950,000	0	950,000	10,513	90.36
Total	9,500,000	3,850,000	13,350,000	265,366	50.31

4. Ens gestors: qui intervé en l'actuació

El Pla de Barris implica una àmplia gamma d'actors que treballen col·laborativament. A l'escala de barri es troben les taules sociolaborals, formades per diverses entitats, on les idees es conceptualitzen i es configuren mitjançant un treball intensiu en grup. Aquestes taules són el motor de les iniciatives mes locals, amb les entitats que hi contribueixen amb la seva experiència i recursos.

En els barris sense aquestes taules, es formen grups de treball especialitzats per garantir la inclusió i la representació. A més, els districtes municipals i les àrees juguen un paper crucial, participant en reunions de seguiment i proporcionant suport durant tot el procés d'implementació. En aquest sentit, la interacció amb el Pla de Desenvolupament Econòmic (PDE) de cada districte és fonamental per a la

implementació de les accions d'aquest àmbit. Des de l'inici, aquestes accions estan estretament vinculades al PDE, per assegurar l'alineació amb les estratègies més àmplies del districte. Els caps de projecte participen activament en les sessions de seguiment del PDE (aproximadament dues vegades al mes), facilitant així una coordinació estreta i una col·laboració entre barris. Aquestes sessions serveixen com a plataformes crucials per debatre i sincronitzar accions, fomentant un enfocament cohesionat en les iniciatives de desenvolupament econòmic. Aquesta coordinació amb el PDE demostra un esforç concertat per garantir que els esforços de desenvolupament econòmic a nivell de barri estiguin harmonitzats amb les estratègies més àmplies del districte.

Finalment, Barcelona Activa actua com a entitat coordinadora central, facilitant l'execució d'accions des de la seva concepció fins al seu seguiment. A més, s'assegura la implicació amb sectors rellevants com el comerç i l'economia social mitjançant la col·laboració amb les àrees municipals corresponents. Aquest enfocament col·laboratiu garanteix que el pla de desenvolupament econòmic sigui complet, inclou i s'implementi de manera efectiva arreu del barri.

5. Co-producció amb el veïnat

Des dels seus inicis, el Pla de Barris ha identificat l'apoderament veïnal i l'enfortiment de la xarxa associativa dels barris com a objectius principals. En el seu disseny, s'intenta que la participació dels residents es porti a terme no només en les fases de diagnosi i definició, sinó també en el seguiment i la gestió de la seva implementació.

L'anàlisi dels plans individuals de cada barri ens dóna una idea de la importància i transversalitat de la coproducció dins de l'estratègia global del Pla de Barris. Cada un dels Plans de barri inclou una secció sobre Gestió i Governança amb gairebé un text molt similar que indica la voluntat del Pla de garantir actuacions transversals, que impliquin tots els àmbits de l'administració municipal i es basin en participació i coproducció amb els residents.

Pel que fa a la co-producció les actuacions en l'àmbit d'Ocupació i Impuls Econòmic, les dades proporcionades per Foment de Ciutat mostren que un total de 13 de les 139 accions en l'àmbit d'Ocupació, Impuls Econòmic tenen almenys una dimensió (i fins a tres) de coproducció amb el veïnat, el que representa un 9,4% del total. En 6 casos la *definició de l'acció* i de *com es desplegarà* s'ha fet de forma conjunta amb un altre actor. En 9 casos, el *desplegament de l'acció* es va fer de forma conjunta amb l'Ajuntament i un altre actor, de manera que les 2 parts co-gestionen, col·laboren i es complementen en el desplegament. Per últim, en 7 accions existeix una governança compartida entre l'ajuntament i un altre actor en la *definició del desplegament* (independentment de qui executa finalment aquest desplegament). Desafortunadament, manca una informació més detallada sobre la naturalesa de la co-producció i la participació en cadascuna de les àrees temàtiques.

6. Connexió amb altres camps d'actuació (transversalitat)

Els informes recents del Consell Assessor han destacat la necessitat de transversalitat en les accions portades a terme pel Pla de Barris. En aquest sentit, les dades del període 2021-2024 mostren que un nombre substancial de l'acció en l'àrea d'Ocupació, Impuls

Econòmic i Economia Social eren transversals. De fet, de les 139 accions realitzades en aquesta àrea, 98 (70,1%) estaven relacionades amb més d'una subàrea temàtica.

No obstant això, la distribució d'aquestes accions transversals variava tant per àrea temàtica com per territori. De les 93 accions a l'àrea de formació ocupacional, 74 (79,6%) eren transversals, principalment amb l'àrea d'educació obligatòria i post obligatòria, però també notablement amb els temes de salut i equitat de gènere. D'altra banda, les cinc accions a l'àrea d'Emprenedoria i les tres a l'àrea de Cohesió i altres eren totes transversals. De les 11 accions al subtema d'Impuls a l'Economia Social, 7 (63,6%) eren accions transversals, vinculades amb les subàrees de salut, la bretxa digital i el reforçament del capital social al barri. Finalment, només 8 (33,3%) de les 24 accions a la subàrea de Dinamització de comerç i locals buits eren de naturalesa transversal.

Pel que fa a la distribució territorial de les accions transversals, també hi va haver un grau notable de variació. El percentatge d'accions transversals va ser particularment alt a la Zona Nord (92,9%), Besòs i Maresme (84,6%), Carmel i Can Baró (84,6%) i Trinitat Nova (80,0%), i va superar el 70% a La Prosperitat, Les Roquetes i Verdún, El Raval i Turó de la Peira i Can Peguera. No obstant això, només 8 (42,1%) de les 19 accions realitzades a Poble Sec i 3 (30%) de les 10 a Trinitat Vella estaven relacionades amb accions en altres àrees temàtiques.

C. Valoració/recomanacions

Les premisses i les dades necessàries per a la valoració

El plantejament de l'anàlisi d'un programa de gran abast i complexitat com és el Pla de Barris de Barcelona requereix fixar unes bases clares per realitzar aquest exercici i disposar de tota la informació necessària per fer-ho.

Pel que fa a les bases per a l'anàlisi, els criteris i processos establerts tenen a veure amb la capacitat de despesa, el volum d'actuacions o la població objectiu. **Potser l'expertesa de les persones membres del consell assessor hauria pogut contribuir a identificar des de l'inici del Pla algunes bases d'anàlisi addicional.** Aquestes probablement haurien facilitat tant l'avaluació com la formulació de recomanacions de cara al futur.

Així doncs, l'anàlisi ha de realitzar-se tenint en compte els resultats esperats en termes de:

1. **Els efectes sobre l'activitat econòmica en els barris on s'ha actuat.** Si parlem de recuperació, caldria conèixer respecte a quin moment i sobre quins paràmetres (valor del multiplicador, nivells de renda generals i per càpita, nombre i característiques dels llocs de treball, nombre i característiques de les empreses, facturació d'aquestes empreses, etc.). En termes d'impuls, caldria també una definició més acurada del que això significa i quins resultats s'esperaven tant a escala global com en cada barri en particular. El mateix és aplicable al cas del petit comerç o l'emprenedoria.
2. **Contrarestar costos de la «no acció».** A l'hora d'avaluar l'impacte de les diferents actuacions del pla de barris (tant pel que fa al nombre de beneficiaris com als costos) seria interessant contrastar la potencial crítica amb el cost que

genera el fet de no fer-les (cost que genera una persona sense ocupació, per exemple). En aquest aspecte, l'expertesa del Consell Assessor pot ajudar a identificar indicadors i variables d'anàlisi a considerar.

3. **Creixement i dinamisme de l'economia social i cooperativa.** Entenem que el Pla de Barris pren com a referència la definició que utilitza Barcelona Activa (conjunt d'iniciatives socioeconòmiques, formals o informals, individuals o col·lectives, que prioritzen la satisfacció de les necessitats de les persones per sobre del lucre) i quan adquireixen la forma jurídica de cooperativa. També en aquest cas caldria conèixer si existeixen uns objectius prefixats sobre l'abast del foment a realitzar (modalitats i resultats).
4. **Identificació dels col·lectius més afectats per la crisi econòmica en cada barri,** l'abast del suport i acompanyament previst, així com la valoració per part d'aquests col·lectius dels canvis experimentats i la seva direcció.
5. **Internalització dels aprenentatges dels projectes** per decidir la capacitat i pertinència de replicar-los, escalar-los o tancar-los. Especialment, a l'hora de definir processos per detectar quins projectes d'èxit caldria internalitzar dins l'Ajuntament pel seu impacte en serveis públics (per exemple, el projecte per ajudar a tramitar processos administratius per persones que no saben com fer-ho; aquelles que en tenen dret, però no hi poden accedir; etc).
6. **Anàlisi de quants projectes s'han fet en col·laboració publico-privada** (cooperatives, associacions, fundacions, ONGs, a més d'empreses). I determinar quin volum s'ha vehiculat via públic-públic, o públic-comunitari. Un cop obtingudes les dades, avaluar per quins tipus de projectes és millor quin tipus d'articulació sobre la base de l'evidència.

Cal tenir en compte, doncs, que **la manca de dades i referències en aquest sentit fa que l'anàlisi s'hagi de construir sobre unes bases més limitades del que resultaria convenient.**

Les possibilitats de valoració a partir de la informació disponible

Pel que fa a la informació disponible, el fet de tractar-se d'una **anàlisi fonamentalment ex-post** (tot i que també hi ha una part d'actuacions encara en procés, donat que el període d'execució a avaluar encara no ha finalitzat) obliga a adaptar-la a la informació que s'hagi generat de manera **"espontània", sense la possibilitat d'haver definit prèviament quina informació era necessària i, per tant, dotar-se de les eines per aconseguir-la.** Especialment per aquest motiu, utilitzar un ampli ventall de metodologies d'anàlisi qualitativa és rellevant, per a evitar avaluar només per volum d'inversió i percepcions.

Així mateix, tenint en compte la permanència d'algunes de les actuacions i el curt període de temps transcorregut des de la finalització d'algunes altres, **la nostra valoració es focalitza més en les propostes que en els resultats detallats,** tot i que per la naturalesa d'una política pública com el Pla de Barris, possiblement el més rellevant siguin els efectes transformadors a mitjà i llarg termini que hagin pogut tenir les actuacions, tant de manera individualitzada com en el seu conjunt, així com l'impacte positiu que generen les actuacions vers la no acció. En mires a una extensió del Pla de Barris al futur, fora important establir les bases per les avaluacions d'impacte, partint de la definició dels problemes a abordar.

D'aquesta manera, en l'anàlisi predominarà la dimensió quantitativa sobre la qualitativa, així com la comparativa dels resultats de les actuacions respecte actuacions similars portades a terme fora del Pla de Barris s'imposarà al calibratge del potencial de les possibles innovacions introduïdes que s'hagi pogut assolir. Catalogar aquestes innovacions, modelitzar-les i extreure'n aprenentatges és un tema rellevant especialment en processos de transformació.

Segons la informació disponible, en el seu moment es va determinar en el Pla uns **objectius generals** per a la línia d'actuació vinculada a Ocupació, Activitat Econòmica i Economia Social i Solidària. Aquests objectius són:

- *Recuperar i impulsar l'activitat econòmica als barris, el foment de l'economia social i cooperativa i la reactivació i l'impuls del petit comerç i l'emprenedoria.*

En aquest sentit, tal com s'explica als textos dels diferents plans, les **iniciatives d'emprenedoria**, així com el **suport al comerç de proximitat**, seran objecte d'actuacions per a la recuperació del paper del petit comerç al barri i el desenvolupament de l'esperit cooperatiu i empenedor *"amb una especial atenció al suport i acompanyament dels col·lectius més afectats per la crisi econòmica i al comerç de proximitat"*.

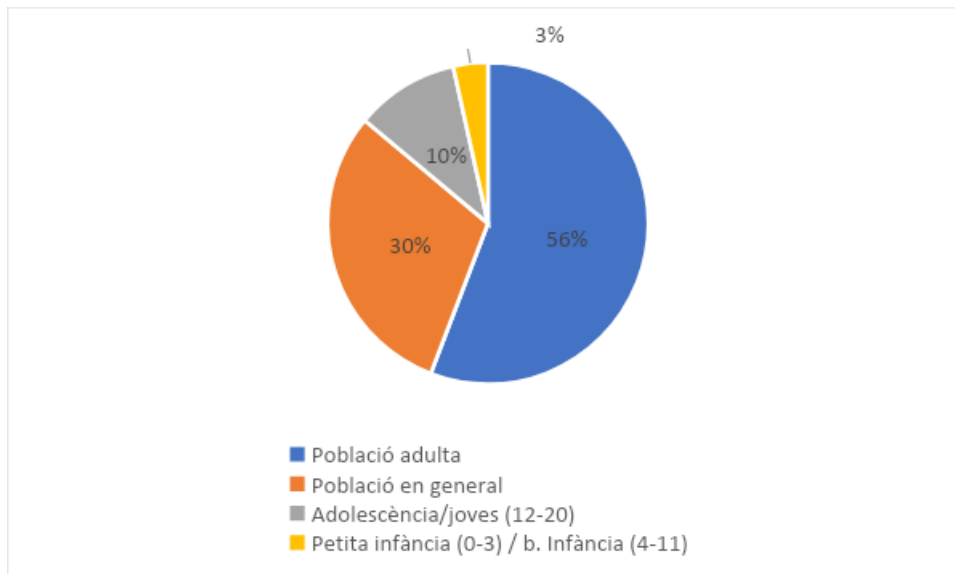
Pel que fa als **col·lectius més afectats** per la crisi econòmica, es proposa promoure la formació professional, l'ocupació i l'autoocupació de les persones en situació d'atur i precarietat laboral, millorant i ampliant les competències professionals i les oportunitats d'inserció que s'adaptin a la realitat del barri, amb especial incidència en l'atur de llarga durada en homes i dones, l'atur juvenil i les persones en situació administrativa irregular.

L'examen dels resultats

Amb les dades proporcionades per Foment de Ciutat, examinarem ara com les accions en aquesta àrea temàtica s'han dirigit als grups específics esmentats. Els gràfics 4 i 5 mostren la distribució percentual de les accions per grups d'edat i col·lectius vulnerables, respectivament. Però, és crucial assenyalar, en primer lloc, que **les dades presentades en aquests gràfics exclouen aquelles accions per a les quals aquesta informació no està disponible, les quals resulten bastant substancials**. De les 139 accions en el conjunt de dades, **51 (37,2%) no inclouen informació sobre la població objectiu**. Això sembla ser degut al fet que un gran nombre d'accions realitzades a Trinitat Nova, Roquetes i Verdum i Carmel i Can Baró no van recopilar aquesta informació, fet que té implicacions importants pel que fa a la representativitat de la informació presentada i la seva posterior anàlisi i avaluació.

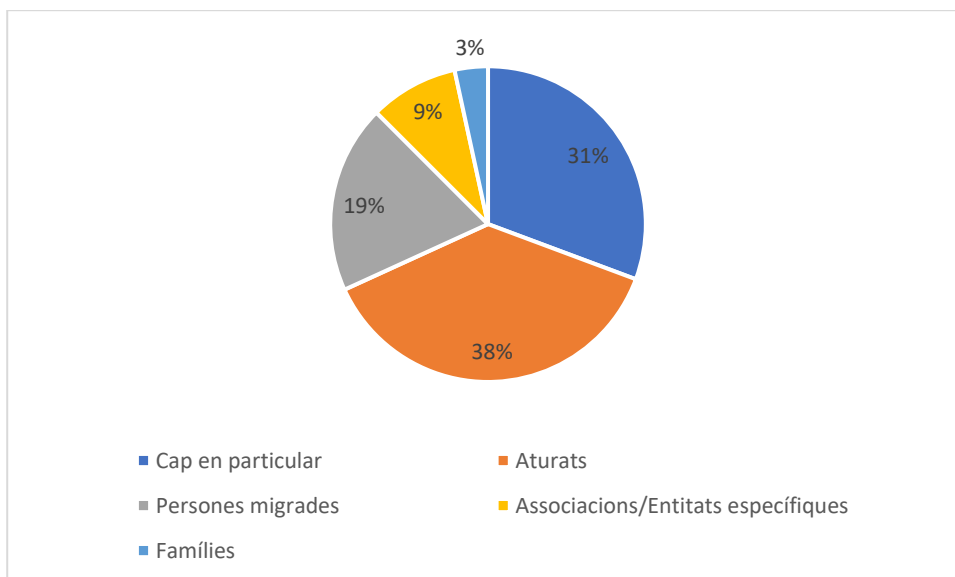
Tenint això en compte, el Gràfic 4 mostra que, entre les accions per a les quals tenim aquesta informació, **la majoria (56%) es van dirigir a persones en edat laboral**. A més, el 30% eren efectivament d'àmbit universal, dirigint-se a la població en general. Un 10% addicional es va dirigir a adolescents i joves adults, mentre que un 4% es va dirigir a nens menors de 12 anys. Malauradament, **les dades disponibles no inclouen informació sociodemogràfica detallada per a tots els usuaris o totes les accions**. Aquesta informació és especialment important en l'anàlisi dels impactes de les accions i en l'optimització del seu disseny i implementació.

Gràfic 4. Franges poblacionals destinatàries d'accions d'Ocupació, Impuls Econòmic i Economia Solidària

D'altra banda, el Gràfic 5 mostra que **el 38% de les accions a l'àrea temàtica d'Ocupació, Impuls Econòmic i Economia Social es van dirigir a residents sense ocupació, mentre que el 31% eren essencialment d'àmbit universal.** Mentrestant, el 19% de les accions en aquesta àrea estaven dissenyades per abordar problemes específics que enfronten les persones immigrades. Finalment, el 9% de les accions per a les quals es disposava de dades es van dirigir a associacions i entitats específiques, i el 3% es va dirigir a famílies.

Gràfic 5. Col·lectius destinataris d'accions d'Ocupació, Impuls Econòmic i Economia Solidària

7. Actuacions clau

CONCILIA: Servei de “canguratge” municipal.

En el marc del Pla de Barris, L'Ajuntament de Barcelona ofereix un servei públic de canguratge, anomenat Concilia, dissenyat per acollir infants d'1 a 12 anys fora de l'horari escolar. Aquesta iniciativa té com a objectiu donar suport a l'equilibri entre la feina, la família i la vida personal, proporcionant una solució a les necessitats existents de conciliació de la cura dels infants, principalment per a les dones. El servei és una resposta estratègica als reptes que les famílies, especialment aquelles en barris desfavorits, han de gestionar en relació amb la cura dels infants juntament amb l'ocupació i altres responsabilitats.

El servei disposa de 12 centres d'atenció repartits per tota la ciutat, on s'atenen aproximadament 1.450 infants cada curs escolar. Els usuaris d'aquest servei són principalment famílies de contextos migratoris, que representen un 90% del total de beneficiaris, i més de la meitat són famílies monoparentals. Aquest enfocament demostra un compromís fort per part de l'administració municipal a l'hora d'oferir suport a les comunitats més necessitades, facilitant l'accés a una cura infantil de qualitat que permet als pares, i en particular a les mares solteres i a les famílies migrants, explorar oportunitats laborals amb més llibertat. També els habilita a participar en activitats formatives o educatives que podrien millorar les seves perspectives professionals. En aquest sentit, Concilia no només contribueix a la estabilitat familiar a curt termini mitjançant la provisió d'un espai segur i accessible per als infants, sinó que també fomenta l'empoderament econòmic a llarg termini i la integració social per a algunes de les poblacions més vulnerables de la ciutat.

Projecte XARSE: Xarxa de Resposta SocioEconòmica

El programa XARSE dona resposta a les necessitats de les persones que han vist empitjorades les seves condicions bàsiques de vida a conseqüència de la crisi sanitària de la Covid-19. Aquesta iniciativa s'adreça especialment a aquells que, per motius diversos com la falta d'informació, manca d'habilitats digitals, dificultats en la comprensió del llenguatge burocràtic o falta d'accés a internet, requereixen assessorament i suport per accedir als ajuts econòmics i recursos disponibles per estabilitzar i millorar la seva situació econòmica.

El programa està dissenyat per millorar les perspectives laborals de les persones en els barris més desfavorits, implementant estratègies específiques per a aquest fi. En primer lloc, ofereix assistència en la tramitació d'ajuts econòmics i en les gestions administratives associades, ajudant així les persones a superar les barreres que els impedeixen accedir als recursos financers necessaris per estabilitzar la seva situació econòmica. Això els permet centrar-se en la cerca d'oportunitats laborals, en l'educació o en la formació professional que podria millorar les seves possibilitats d'ocupació.

A més, facilita l'accés als recursos i serveis disponibles en cada territori, connectant els residents amb les oportunitats de formació, educació i suport laboral existents dins de les seves comunitats. Aquesta aproximació no només informa els ciutadans sobre els recursos a la seva disposició sinó que també potencia la seva capacitat per aprofitar-los.

Amb 13 punts d'atenció presencial distribuïts pels barris, el programa garanteix que el suport sigui accessible i personalitzat, tenint en compte les preferències individuals per la interacció directa o les limitacions en l'accés digital. Fins al setembre de 2023, XARSE ha atès 17.000 persones, mostrant així el seu compromís i capacitat per impactar positivament en la vida de molts residents, especialment aquells més afectats per les conseqüències econòmiques de la pandèmia.

Tastet d'oficis per a joves

El tastet d'oficis és un servei públic destinat a millorar les perspectives laborals dels joves a través de la formació pràctica i l'exposició a l'entorn productiu. Aquest servei, dissenyat per a individus d'entre 16 i 25 anys que estan desvinculats dels recursos ja existents, se centra en establir un pont amb el mercat laboral, oferint formació pràctica en 15 especialitats formatives diferents. A més, inclou visites a empreses i pràctiques becades, proporcionant una comprensió completa de diverses indústries i experiència directa en el mercat laboral.

El programa també compta amb suport personalitzat per a la formació i/o inserció laboral, assegurant que els participants rebin l'orientació i els recursos necessaris per navegar amb èxit la seva entrada o reentrada en la força laboral. Aquest enfocament individualitzat s'adapta a les necessitats i circumstàncies específiques de cada participant, augmentant l'eficàcia del suport proporcionat.

Amb 200 joves participants, aquesta iniciativa demostra un compromís important per millorar la integració en el mercat laboral dels joves de zones desfavorides. Equipant-los amb habilitats pràctiques i experiència laboral, el programa no només millora la seva ocupabilitat sinó que també pot obrir noves vies professionals prèviament inaccessibles. Aquest suport dirigit ajuda a igualar condicions, oferint una millor oportunitat de garantir un treball estable i gratificant.

L'impacte potencial d'un servei com aquest en les perspectives de mercat laboral dels participants és substancial. Aborda directament les barreres que impedeixen als joves accedir a oportunitats d'educació i treball, com la falta d'experiència, habilitats o coneixement de la indústria, el programa augmenta efectivament les seves possibilitats de trobar treball significatiu. Això no només beneficia els individus i les seves famílies millorant la seva estabilitat econòmica i perspectives de progrés, sinó que també contribueix a l'economia més àmplia, preparant una força laboral més qualificada.

Programa integral de suport i enfortiment del comerç i l'economia de proximitat

Aquest programa té com a finalitat principal el suport i enfortiment del comerç i de l'economia de proximitat, amb l'objectiu d'optimitzar les seves condicions actuals i potenciar la seva sostenibilitat tant des de la perspectiva econòmica com en la generació d'ocupació. Aquest suport busca, a més, contribuir al desenvolupament social dels barris, reforçant així el teixit comunitari i econòmic de la zona.

Una de les primeres accions específiques d'aquesta iniciativa ha estat el diagnòstic de l'estat actual dels comerços en els barris, identificant les seves necessitats de millora. Aquesta anàlisi detallada va permetre ajustar les accions de suport a les demandes específiques dels comerciants. A partir d'aquí, el programa es centra en la promoció de la digitalització del comerç. Mitjançant l'assessorament personalitzat i la formació adaptada, així com facilitant l'accés a subvencions i recursos per l'adquisició de

programari i dispositius adequats, es pretén que els comerços puguin inserir-se i competir en l'espai digital, aprofitant les múltiples oportunitats que ofereix.

L'accessibilitat als locals comercials és un altre pilar d'aquesta iniciativa, on s'ofereix assessorament i acompanyament per garantir que els establiments siguin accessibles a tota la població, incrementant així la base de clients potencials. Paral·lelament, es dona suport en la millora de la imatge exterior i interior dels comerços, amb l'objectiu de fer-los més atractius per als consumidors i millorar així l'experiència de compra.

Finalment, el programa incideix en l'eficiència energètica dels establiments comercials, aconsellant sobre la renovació d'equips i/o elements elèctrics, el reforç de l'aïllament o l'adequació climàtica de l'establiment. Aquest enfocament no només permet als comerciants reduir els costos operatius sinó que també promou un model de comerç més sostenible i respectuós amb el medi ambient.

Aquest conjunt d'accions té el potencial de contribuir a adaptar l'economia dels barris menys afavorits a les transformacions econòmiques en marxa, millorant les perspectives laborals de la població local mitjançant el foment del comerç de proximitat. En aquest sentit, a més de crear noves oportunitats de treball, la transformació i adaptació dels comerços a les noves tecnologies i l'adopció de pràctiques més sostenibles poden contribuir al benestar de la comunitat.

Formació i regularització

A través d'un enfocament integral, aquesta iniciativa ofereix un programa de formació ocupacional que busca no només impartir una formació professionalitzadora de qualitat, sinó també facilitar la contractació laboral dels participants, amb l'objectiu d'assolir els permisos de residència i treball necessaris per a la plena participació en la societat i el mercat laboral.

El programa es caracteritza per la seva oferta de formació becada, que permet als participants dedicar-se plenament al seu aprenentatge sense preocupar-se per les despeses associades. A més, inclou la promesa d'una contractació d'un any a jornada completa, proporcionant no sols una font d'ingressos estable sinó també una experiència laboral valuosa que pot obrir portes a futures oportunitats d'ocupació. Per facilitar aquest camí cap a la regularització, el programa també s'encarrega de la gestió de tots els tràmits necessaris, alleujant així la càrrega burocràtica que els participants haurien de manejar per si mateixos.

La iniciativa va començar amb un programa pilot en la seva primera edició, que va comptar amb la participació de 10 persones. El seu èxit va motivar l'organització d'una segona edició, que va veure augmentar el nombre de participants fins a 41. Aquest increment reflecteix no només la necessitat d'aquest tipus de programes, sinó també la seva eficàcia en proporcionar camins cap a la integració laboral.

Aquesta iniciativa no només ofereix un suport crucial per a les persones en situació administrativa irregular, sinó que també enforteix el teixit econòmic i social local. Proporcionant accés a formació professional i oportunitats laborals, a més de millorar la qualitat de vida dels seus participants, el programa contribueix a la creació d'una societat més inclusiva, diversa i equitativa.

8. Identificació de bones pràctiques i aspectes positius

El Pla de Barris de Barcelona es pot considerar en sí mateix una bona pràctica que posa de manifest el compromís de l'Ajuntament amb la millora dels barris més vulnerables de la ciutat. És des d'aquesta perspectiva que identifiquem els principals aspectes positius en l'àmbit de la dinamització econòmica i l'ocupació:

- La incorporació d'inversions no només vinculades a la rehabilitació física d'edificis i espais públics, sinó també en **programes de caràcter social**, com són totes les emmarcades dins de l'àmbit "Ocupació, impuls econòmic i economia social".
- Una àmplia diversitat de programes que permet **l'experimentació i l'ajustament a les necessitats de col·lectius (i barris) diversos**. Cal destacar, en aquest sentit, una dotzena de projectes molt específics que s'han desenvolupat de manera única en algun dels barris: enfortiment del comerç en un carrer en particular del Turó de la Peira, el banc de recursos mancomunats de Ciutat Vella i la formació en economia bàsica al Raval o la promoció del comerç de proximitat amb consideració de la diversitat d'origen al Besòs i el Maresme.
- **Un volum d'inversió molt superior al que es derivaria de les polítiques habituals** de l'Ajuntament en cada un dels barris participants, que amplia l'abast dels programes i reforça les possibilitats d'experimentació i ajustament. Aquest desplegament de recursos s'ha fet palès principalment en els programes formatius i/o ocupacionals.
- La incorporació en aquest àmbit (o almenys en el procés d'avaluació) d'actuacions que, sense tenir necessàriament un impacte directe en l'ocupació, sí que en són **actuacions facilitadores per al públic objectiu**, com ara el servei de canguratge o el d'acompanyament a les tramitacions digitals.

9. Identificació d'aspectes problemàtics i qüestions a millorar

Més enllà de la ja mencionada necessitat de **major claredat en els objectius generals i específics** (tant des del punt de vista territorial com de les actuacions en si) en aquest àmbit, hi ha algunes qüestions en les quals l'avaluació realitzada mostra clares opcions de millora. Els principals serien:

- **L'excessiu pes de les actuacions relacionades amb programes formatius i/o ocupacionals**, així com programes que tenen una incidència indirecta sobre les possibilitats d'ocupació de les persones usuàries, que contrasta clarament amb les limitades (i genèriques) actuacions d'impuls econòmic i les pràcticament inexistentes en matèria d'economia social. Molts d'aquests programes, a més, ja existeixen en el catàleg de Barcelona Activa, de manera que l'interrogant és si la seva inclusió en els plans de barris ha aportat algun element diferencial més enllà d'un volum més gran de recursos que s'hi han dedicat.
- De la informació disponible sobre les accions se'n desprèn una **escassa implicació del teixit empresarial**. Si aquest és el cas, es tracta clarament d'un aspecte substancial de millora.
- Tampoc **s'informa sobre els motius que han portat a** descartar determinats programes en alguns barris.

10. Recomanacions respecte la continuïtat i el futur de les actuacions en aquest àmbit.

Els dos aspectes principals a tenir en compte a l'hora de plantejar la continuïtat d'aquest àmbit d'activitat, "Ocupació, impuls econòmic i economia social" en el Pla de Barris de Barcelona són:

- **Enfortir la base argumental i justificativa de les actuacions** a realitzar: objectius més clars i concrets i millor vincle entre les mateixes accions que s'impulsen.
- Resoldre l'escassetat de dades (almenys les que es posen a disposició de l'equip avaluador) i **promoure uns mecanismes d'avaluació més sòlids, oberts i participatius**.

Altres qüestions que podrien millorar els resultats en aquest àmbit serien:

- Plantejar, d'acord amb els objectius que fixin, **una visió de conjunt de les cadenes de valor que es generen a escala de barri** així com dels col·lectius/persones a les que s'adreça un nombre tan divers i ric d'actuacions. L'adopció d'aquests objectius facilitarà abordar la transversalitat de manera més informada i robusta.
- Fer una anàlisi de l'**efecte multiplicador del Pla de Barris**, en el sentit de l'efecte inductor que pugui provocar la inversió pública municipal sobre la inversió d'altres administracions i la resta d'actors del barri i la ciutat.
- **Sistematitzar la identificació, recollida i traspàs d'aprenentatges** en l'aplicació dels programes en cada barri i entre barris, per tal d'identificar els factors clau general i específics de l'èxit de cadascun d'ells.
- Valorar els possibles **efectes diferencials del fet de comptar amb determinats equipaments** per a l'impuls d'aquests programes i actuacions o no en els barris en qüestió, de cara a orientar futures inversions en aquest sentit.
- **Preparar un sistema d'avaluació multidimensional** (evolució any a any i període de programació a període de programació, evolució de cada barri i comparativa entre ells - i amb relació amb el conjunt de la ciutat-, etc.). En aquest sentit, seria especialment valuós facilitar i promoure l'accés a les dades de seguiment i de l'impacte del Pla de Barris per facilitar la recerca en obert.

D. Bibliografia

Anghel, B., & Lacuesta, A. (2020). Envejecimiento, productividad y situación laboral. Boletín Económico - Banco de España, 1/2020. Disponible en: <https://repositorio.bde.es/handle/123456789/10529>

Lladós-Masllorens, Josep. «Ens robaran els robots els llocs de treball? Un cop d'ull al mercat laboral a Espanya». Oikonomics. Revista d'economia, empresa i societat, 2019, Núm. 12, <https://raco.cat/index.php/oikonomics/article/view/400440>

Ajuntament
de Barcelona

FOMENT
DE CIUTAT

PLA DE BARRIS PLA DE BARRIS PLA DE BARRIS

Informe del Grup de Treball de Salut Pública

Consell Assessor del Pla de Barris

Coordinador del grup de treball

Ferran Muntané Isart

Amb la col·laboració de:
Joan Benach i Pablo Ruisoto

Amb el suport de:

IGOP
Institut de
Govern i
Polítiques
Públiques

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

Índex de continguts

1. Introducció	3
2. Anàlisi factual	4
A. Àmbit temàtic d'actuació i subàmbits que en componen	4
B. Nombre d'actuacions per subàmbits temàtic i àmbits territorials del Pla	5
Observacions sobre la classificació de les accions de l'àmbit de la salut	6
C. Pressupost total i pressupost per subàmbits (per actuacions i amb distinció entre inversió i despesa corrent)	7
D. Ens gestors: qui intervé en l'actuació	9
E. Co-producció amb el veïnat	9
F. Connexió amb altres camps d'actuació (transversalitat)	10
3. Valoració/recomanacions	10
Valoració general del PdB en matèria de salut: objectius i orientació	11
Avaluació dels efectes en salut del Pla de Barris 2016-2020	13
A. Actuacions més rellevants a criteri del Grup de Treball	14
Pla d'acció en Salut Comunitària Raval	15
Nous perfils professionals a les escoles (psicosocials)	18
Bricolatge domèstic	19
Projecte Pilot per combatre la Obesitat Infantil (Prosperitat i Carmel).....	21
Campanya sensibilització alcohol (Barra lliure de teatre)	23
B. Identificació de bones pràctiques i aspectes positius	24
C. Identificació d'aspectes problemàtics i qüestions a millorar	25
D. Recomanacions respecte la continuïtat i el futur de les actuacions en aquest àmbit	26
4. Bibliografia	28
5. Annex. Intervencions directament relacionades amb la salut	31

1. Introducció

L'actual crisi ecosocial, exacerbada per la pandèmia, posa de manifest la necessitat d'abastir les necessitats bàsiques de totes les persones de les generacions presents i futures, és a dir, de forma sostenible, sense excedir els límits planetaris (Rockström et al., 2009; Steffen et al., 2015; Raworth, 2017; Gough, 2017; Hickel, 2018; Benach, 2020; Fanning et al., 2021; Romanello, 2022; Benach et al., 2022). Els efectes del canvi climàtic i altres dimensions d'una crisi ecològica més àmplia derivades del que es coneix com *overshoot* ecològic, es manifesten en termes de salut pública, i requereixen estratègies adaptatives en pràcticament tots els àmbits (planificació urbana, transport, el mercat de treball, educació, salut, etc.). En aquest context, les ciutats tenen un paper clau per prevenir l'agudització i revertir aquestes crisis (Hoorweg et al., 2016), generant transformacions que facin compatible la sostenibilitat i la salut de les persones (Crane et al., 2020). I dins d'aquestes, els barris, els espais de convivència extrafamiliar més immediats, cobren especial rellevància pel benestar, la convivència i la resiliència davant els desafiaments contemporanis. Atès que aquests reptes són complexos, la construcció d'entorns urbans més sostenibles, inclusivament, saludables i equitatius requereix una comprensió sistèmica i transdisciplinària dels processos de formulació de polítiques públiques a nivell local (Cash-Gibson et al., 2023).

En aquest context sorgeix el Pla de Barris (PdB), una iniciativa ambiciosa de l'Ajuntament de Barcelona que inicia el seu recorregut amb la primera edició l'any 2016, inspirada per l'anterior Llei de Barris de la Generalitat de Catalunya (Mehdipanah et al. 2014; Nel-lo, 2022). Partint d'una selecció de barris basada en indicadors multidimensionals de vulnerabilitat (renda, salut, habitatge, educació, etc.), el Pla de Barris aspira a 1) reduir les desigualtats territorials de la ciutat de Barcelona davant l'augment dels factors de vulnerabilitat als barris amb rendes més baixes durant les darreres dècades; i 2) superar les inèrcies administratives i les lògiques departamentals tradicionals, promovent la innovació per aconseguir resultats allà on les polítiques tradicionals han fracassat en el passat.

La segona i actual edició del Pla de Barris (PdB) abasta el període 2021-2024, una etapa marcada per l'impacte de la pandèmia de COVID-19 en pràcticament totes les dimensions de la vida quotidiana i, per descomptat, la seva repercussió en la salut de la població. La necessitat d'ajustar l'estratègia i les intervencions del PdB a aquest context de crisi sanitària, econòmica, social i ecològica, en el que les desigualtats s'han aguditzat, esdevé fonamental. El resultat són més de 500 accions específiques per donar una resposta àmplia a alguns desafiaments identificats.

L'objectiu d'aquest informe és analitzar críticament la capacitat del PdB per abordar, mitjançant accions de salut comunitària, els principals reptes de salut pública a la ciutat de Barcelona. La primera part del document ofereix una visió descriptiva del conjunt d'accions en matèria de salut per subàmbits, territoris i dotació pressupostària. La segona part ofereix un breu anàlisi del plantejament i objectius del conjunt del PdB des de la perspectiva de la salut pública, i ofereix una anàlisi crítica d'una selecció

d'intervencions de l'àmbit de la salut especialment rellevants. Finalment s'inclou un seguit de bones pràctiques, limitacions i recomanacions generals per la millora de futures edicions del PdB i per una eventual integració d'accions concretes al corrent principal de les polítiques públiques municipals en l'àmbit de la salut.

2. Anàlisi factual

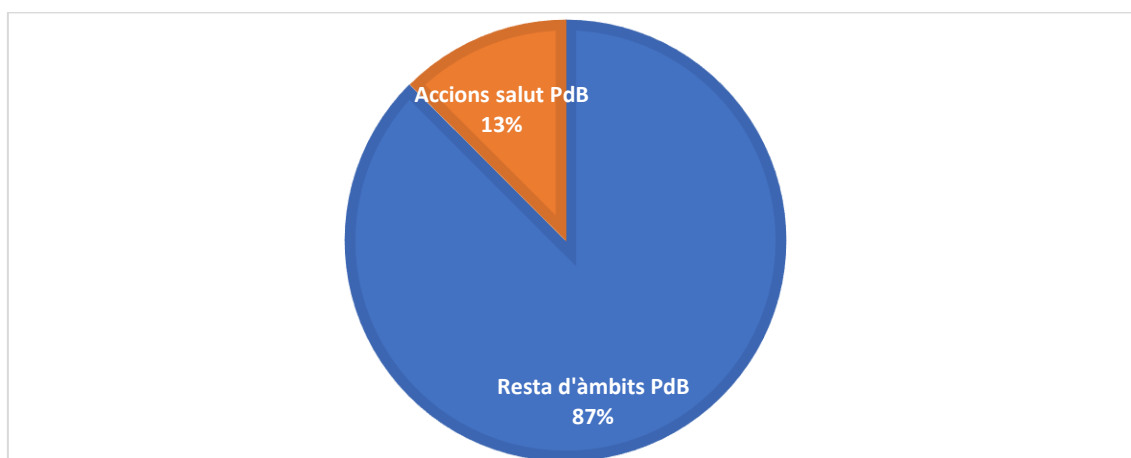
A. Àmbit temàtic d'actuació i subàmbits que en componen

Des d'una perspectiva de salut pública, tots els àmbits del Pla de Barris són rellevants per la salut de la població dels barris intervinguts en tant que incideixen en el que coneixem com a determinants socials de la salut, és a dir, tots aquells factors no-mèdics (ocupació, habitatge, educació, espai públic, sostenibilitat, igualtat de gènere, etc.) que influeixen en l'estat de salut de la població (CSDH, 2008). No obstant, aquest informe es centrarà en les accions específiques de salut de l'àmbit de l'**Educació i Salut Pública**, i, més concretament, en aquelles accions classificades dins dels quatre subàmbits següents:

- **Hàbits saludables**
- **Salut emocional**
- **Envel·liment saludable**
- **Salut sexual-reproductiva**

El Gràfic 1 representa el pes de les accions en matèria de salut en el conjunt de les 568 accions del PdB pel període 2021-2024.

Gràfic 1. Pes de les accions del PdB en matèria de salut (2021-2024)

Font: elaboració pròpia.

Com s'observa al gràfic anterior, les actuacions de l'àmbit de la Salut Pública representen el 12,7% de les 568 accions del PdB (n=72). Cal tenir en compte que, d'aquestes 72 accions, 20 estan classificades també dins d'algun subàmbit educatiu (27,8%). Per aquesta raó, la suma de les accions classificades en els subàmbits educatius i de salut és superior al nombre d'accions classificades dins el conjunt de l'àmbit Educació i Salut Pública.

B. Nombre d'actuacions per subàmbits temàtic i àmbits territorials del Pla

La Taula 1 proporciona un resum de la distribució per barris de les diferents accions en matèria de salut, així com la freqüència en la que estan classificades en cadascun dels quatre subàmbits. Cal tenir en compte que, degut a que cada acció pot estar classificada en més d'un subàmbit, el sumatori de subàmbits és superior al nombre d'accions.

Taula 1. Distribució territorial de les accions del PdB en matèria de salut i desglossament per subàmbits (2021-2024)

Barri	Total accions i %	Subàmbits			
		Salut emocional	Hàbits saludables	Envel·liment saludable	Salut sexual-reproductiva
Zona Nord	9 (12,50%)	4	5	3	0
Trinitat Nova	6 (8,33%)	3	4	2	1
Roquetes i Verdum	13 (18,06%)	9	5	1	1
Prosperitat	11 (15,28%)	3	9	3	0
Turó de la Peira i Can Peguera	3 (4,17%)	2	1	0	0
Carmel i Can Baró	7 (9,72%)	1	6	0	0
Poble Sec	6 (8,33%)	2	2	2	1
Trinitat Vella	9 (12,50%)	2	8	2	0
Raval ¹	2 (2,78%)	1	1	1	0
Besós i Maresme	6 (8,33%)	3	3	0	0
TOTAL	72 (100%)	30 (33%)	44 (48,4%)	14 (15,4%)	3 (3,3%)

Font: elaboració pròpia.

Pel que fa a la distribució territorial, de les 72 accions classificades en algun dels quatre subàmbits de salut, els barris de Roquetes i Verdum són els que concentren un major nombre, amb un total de 13 (18,06% del total).² En segon lloc trobem el barri de la Prosperitat amb 11 (15,28%); seguit de Zona Nord i Trinitat Vella, amb 9 accions

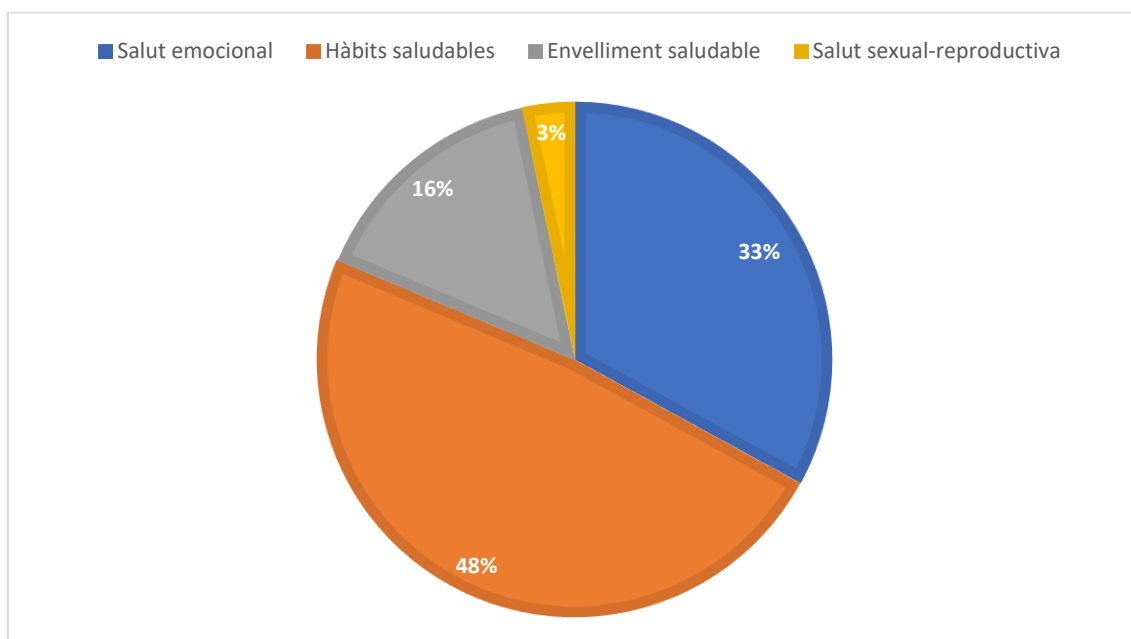
¹ Una de les dues accions que consten al barri del Raval és, en realitat, el Pla d'acció en Salut Comunitària Raval, que inclou una dotzena d'accions que podrien ser classificades en diversos subàmbits de salut.

² Per evitar errors, les accions dels barris de Roquetes i Verdum s'han comptabilitzat conjuntament atès que en diverses ocasions es presenten registrades com a conjuntes.

cadascuna (12,50%); el Carmel i Can Peguera, amb 7 accions (9,72%); Trinitat Nova, Poble Sec i Besós i Maresme, amb 6 accions cadascun (8,33%); el Turó de la Peira i Can Peguera amb 3 accions (4,17%); i, en darrera posició, el Raval, amb 2 accions (2,78%). No obstant, en aquest darrer cas, una de les dues accions és el pla de Salut Comunitària del Raval, que inclou una dotzena d'accions (veure apartat 3.A. per més informació).

Pel que fa als subàmbits, el Gràfic 2 representa del pes relatiu de cadascun dels quatre compresos dins l'àmbit de la salut. Per ordre, els subàmbits amb major pes relatiu són: 1) Hàbits saludables (48,4%); 2) Salut emocional (33%); 3) Envel·liment saludable (15,4%); i 4) Salut sexual-reproductiva (3,3%). No obstant, una revisió acurada de les 72 accions per àmbits i subàmbits ha posat de manifest nombroses inconsistències que limiten la capacitat informativa de les dades anteriorment assenyalades (veure epígraf següent).

Gràfic 2. Pes relatiu dels diversos subàmbits en matèria de salut sobre el conjunt d'accions (2021-2024)

Font: elaboració pròpia.

Observacions sobre la classificació de les accions de l'àmbit de la salut

De la revisió de la documentació relativa a les accions de l'àmbit de la salut s'han detectat problemes de consistència a l'hora de classificar les accions del PdB. Per exemple, nombroses accions directament relacionades amb la salut no han sigut classificades en cap dels subàmbits de salut (per exemple, nombroses intervencions de salut sexual-reproductiva, classificades en subàmbits d'educació o drets socials); o diverses intervencions que consisteixen en la millora d'infraestructures amb escassa relació amb la salut han estat comptabilitzades com a intervencions de salut.

Alhora, es considera convenient una reflexió crítica sobre la inclusió de nous subàmbits que permetin una millor classificació de les intervencions en matèria de salut comunitària. Per apuntar alguns exemples, es recomana reflexionar sobre la incorporació de les següents:

- a) Prevenció de malalties (campanyes de vacunació, programes de detecció precoç de malalties, etc.)
- b) Accés als serveis de salut (millora d'infraestructures de salut, serveis de transport orientats a l'accés als serveis de salut, campanyes per promoure la participació a programes de salut, etc.)
- c) Educació en salut (formacions i capacitacions, creació de materials informatius, etc.)
- d) Seguretat alimentària (programes de distribució d'aliments, horts comunitaris i programes d'horticultura sostenible, tallers sobre la preparació d'aliments, etc.)
- e) Prevenció d'addiccions (programes de conscienciació sobre l'abús de substàncies, sessions i grups de suport, accés a serveis de tractament i rehabilitació, etc.)
- f) Adaptació al canvi climàtic (educació i sensibilització, gestió de l'aigua i seguretat alimentària, infraestructures per fer front a situacions d'emergència, atenció mèdica en situacions d'emergència, etc.).

L'Annex 1 ofereix una proposta no exhaustiva amb una seixantena d'intervencions no classificades en cap subàmbit de salut i que hi estan directament relacionades.

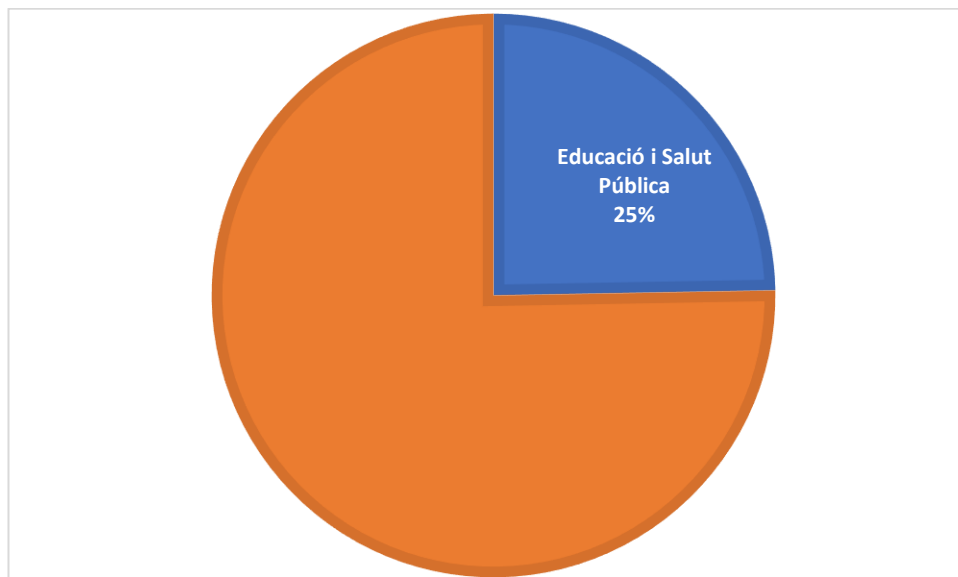
C. Pressupost total i pressupost per subàmbits (per actuacions i amb distinció entre inversió i despesa corrent)

En termes pressupostaris, dels 150,39 milions d'euros de la segona edició del Pla de Barris, l'àmbit Educació i Salut compta amb una dotació de 37,17 milions d'euros, és a dir, un 24,72% del total (Gràfic 3). D'aquests, 17,35 milions d'euros corresponen a despesa corrent (47%) i 19,82 milions d'euros a inversió (53%) (Gràfic 4).³

Malauradament, no es disposa d'informació desglossada per accions i, per aquesta raó, no es pot determinar el pes de les accions en matèria de salut dins l'àmbit d'Educació i Salut Pública, ni la seva distribució territorial. Tot i que no s'ha pogut corroborar amb dades, de les reunions amb els responsables de Foment de Ciutat s'extreu la impressió que el pes d'Educació constitueix el gruix del pressupost de l'àmbit.

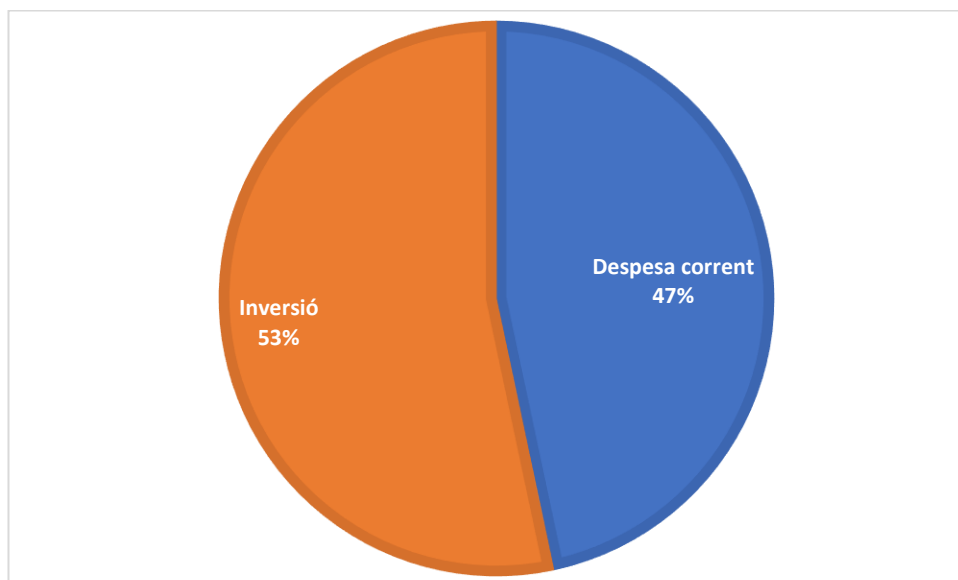
³ Dades provinents del Resum de dades PdB 21-24 (10 d'octubre de 2022).

Gràfic 3. Percentatge del pressupost de l'àmbit Educació i Salut Pública sobre el pressupost total del PdB (2021-2024)

Font: elaboració pròpia.

Gràfic 4. Distribució pressupostària de l'àmbit Educació i Salut: despesa corrent i inversió (2021-2024)

Font: elaboració pròpia.

D. Ens gestors: qui intervé en l'actuació

Si bé no es compta amb tota la informació sobre els actors que intervenen en totes les accions del Pla de Barris, la informació disponible reflecteix la participació d'una àmplia xarxa d'actors a tres nivells: 1) administració; 2) tercer sector; 3) entitats i veïnat. Pel que fa a l'administració, en l'àmbit de la salut destaquen Foment de Ciutat, societat municipal encarregada de la gestió i coordinació del PdB, i l'Agència de Salut Pública de Barcelona, encarregada de dirigir i gestionar els centres i serveis de salut pública de la ciutat de Barcelona per encàrrec de l'Ajuntament i la Generalitat de Catalunya. Ambdós actors treballen colze a colze amb altres actors municipals i supramunicipals, com els tècnics dels diferents departaments de l'Ajuntament de Barcelona, els CAP, les escoles i instituts, el Col·legi Oficial de Psicòlegs de Catalunya i molts altres actors implicats en les nombroses accions del Pla de Barris.

Pel que fa al tercer sector, trobem una gran varietat d'actors, encarregats de la gestió i/o execució de nombroses accions, així com de la participació en diversos espais de coproducció. Són el cas de la Fundació Tot Raval, que gestiona el Pla de Salut Comunitària del Raval; la Fundació Tres Turons, que gestiona l'acció Bricolatge Domèstic a les Roquetes; el Col·lectiu Sisifo, que participa en l'itinerari formatiu de prelaborals RODES; el Centre d'Estudis Africans i Interculturals (CEAI), que desenvolupa l'acció Compartim salut entre les dones del món. Cartografies del coneixement CEAI a Poble Sec; entre d'altres.

Pel que fa a les entitats i veïnat, la seva participació és clau en totes les fases del disseny, implementació i seguiment de les accions del Pla de Barris en matèria de salut. La seva presència és especialment rellevant als grups impulsors, on participen en les diagnosis, la definició de les prioritats i la preselecció d'accions. Aquesta participació es duu a terme a nivell individual o a través d'entitats com les associacions de veïns, les associacions de joves i altres.

E. Co-producció amb el veïnat

Si bé la gestió i coordinació del PdB recau en Foment de Ciutat i cada Pla de Barri és liderat per un cap de projecte (amb dedicació exclusiva) en connexió amb els tècnics municipals, tot el procés es duu a terme amb la participació constant del teixit social i veïnal fomentant la coproducció. En aquest sentit, cal destacar el paper de tres òrgans especialment rellevants des del punt de vista de la coproducció dels Plans de Barri: 1) la Comissió de Seguiment de Pla de Barris, encarregada de la planificació general del programa, el seguiment del desplegament del Pla de Barris, la recollida i accés a informació i el control i rendició de comptes; 2) les taules temàtiques o sectorials; 3) els grups impulsors, els processos participatius i els grups de treball. Aquests garanteixen el paper actiu de la ciutadania en la coproducció del PdB, en totes les seves fases.

És rellevant esmentar que, més enllà de la comunitat entesa com espai geogràfic d'intervenció, el plantejament del PdB combina tres models d'intervenció comunitària amb un gran potencial per generar sinergies. Així, es veu a la *comunitat com a objectiu*, de manera que es persegueix millorar els resultats en salut (i en els altres àmbits) a nivell comunitari. Al mateix temps, prima la consideració de la *comunitat com a recurs*, és a dir, que es promou la participació de la comunitat; i la *comunitat com a agent*, atès que nombroses actuacions tenen una vocació empoderadora a nivell comunitari, centrant-se en el suport al desenvolupament de les pròpies capacitats de comunitat on s'intervé (McLeroy et al., 2003). Aquesta combinació està alineada amb dos objectius generals de la salut pública: 1) el reforç de la salut de les comunitats i 2) l'enfortiment de la capacitat de les comunitats per abordar problemes relacionats amb la salut.

F. Connexió amb altres camps d'actuació (transversalitat)

Si bé la metodologia del Pla de Barris i tots i els seus àmbits tenen components de transversalitat, la salut pública és, per la seva naturalesa, transversal. Per aquesta raó, és esperable que les accions de tots els àmbits tinguin efectes sobre la salut de la població. No obstant, com ja s'ha indicat, el sistema de classificació per subàmbits no reflecteix prou acuradament aquest fet.

Limitant-nos a l'anàlisi de les dades dels informes del PdB, els àmbits que comprenen més accions amb una classificació transversal per subàmbits són *Educació* (separant Educació de Salut Pública a efectes analítics) i *Drets socials, equitat de gènere i acció comunitària*. Concretament, 19 accions classificades en algun dels subàmbits de la salut també incorporen subàmbits d'educació, les quals representen el 26,4% de totes les accions de salut. Alhora, s'ha trobat una acció de l'àmbit dels Drets socials, equitat de gènere i acció comunitària que incorpora un subàmbit de salut (salut sexual-reproductiva). A l'Annex 1 es pot trobar un llistat amb una seixantena d'accions no classificades en cap subàmbit de salut però que hi estan directament relacionades i que incrementarien el pes de les accions transversals en l'àmbit de la salut.

3. Valoració/recomanacions

Per tal d'abordar l'objecte d'aquesta anàlisi s'ha plantejat una metodologia de caràcter qualitatiu focalitzada en la revisió de documentació científica i tècnica del PdB i de l'Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB), complementant-se amb entrevistes semiestructurades al personal de l'ASPB més directament involucrat en les intervencions del PdB (Carme Borrell, gerent de l'ASPB i membre del Consell Assessor del Pla de Barris; i Josep Maria Jansà, Director de Vigilància i Promoció de la salut de l'ASPB).

Valoració general del PdB en matèria de salut: objectius i orientació

Segons la documentació disponible (Pla de Barris, s.d.), l'**objectiu general** de l'àmbit de l'Educació i la Salut Pública és:

Enfortir la xarxa educativa als barris a través de projectes educatius integrals i transformadors (dins i fora de l'escola) i donar suport als centres en les tasques socioeducatives complementàries. En aquesta edició, amb una mirada especial als efectes que ha tingut i pot tenir la crisi sanitària en el desenvolupament de la tasca educativa dels centres i amb una mirada més intensa en el lleure educatiu i la formació fora de l'escola.

Més concretament, els **objectius específics** manifestos són:

1. Promoure la igualtat d'oportunitats en l'àmbit educació, potenciant els centres escolars.
2. Reforçar l'oferta del lleure educatiu i d'educació no reglada fora de l'horari escolar.
3. Fomentar els hàbits saludables i la prevenció del consum de tòxics des d'una perspectiva comunitària.

D'aquests objectius en podem extreure tres conclusions principals. La primera, la preeminència de l'educació dins l'àmbit Educació i Salut, amb una menció explícita la salut només en el tercer objectiu específic. La segona, que els objectius principals vers la salut al PdB són el foment dels hàbits saludables i la prevenció del consum de tòxics. I la tercera, que el PdB aborda la salut des d'una perspectiva comunitària, és a dir, centrada en la promoció, la prevenció i el tractament de la salut en el context de comunitats específiques; en aquest cas, els barris seleccionats.

A banda del pes específic que té l'àmbit de la salut en el PdB, podem assenyalar que és un pla ambiciós i integral que aborda diverses dimensions rellevants, més enllà de les intervencions específiques classificades dins l'àmbit de la salut. En aquest sentit, encara que li manqui capacitat per abordar els determinants més estructurals, el conjunt de les intervencions del PdB influeixen en nombrosos determinants socials mitjançant un abordatge holístic amb potencials impactes significatius en termes de benestar i salut de la població. Per apuntar només alguns elements, el PdB contribueix a la millora de la salut dels barris mitjançant:

1. Millora de les condicions d'habitabilitat: les intervencions del Pla de Barris inclouen millores en l'habitatge, la planificació urbana i l'espai públic, contribuint a crear entorns més segurs, agradables i saludables. Aquests poden reduir els factors de risc relacionats amb malalties respiratòries, al·lèrgies i altres problemes de salut ambiental.

2. **Accés a serveis educatius, socials i de salut:** el Pla de Barris contribueix a la millora en l'accés a serveis de salut, educació i altres serveis socials essencials, contribuint a augmentar la prevenció, el diagnòstic precoç i el tractament oportú, millorant així els resultats de salut de la població.
3. **Estímuls a l'ocupació i estabilitat econòmica:** les accions del Pla de Barris inclouen accions de foment de l'ocupació i l'estabilitat econòmica local. L'ocupació estable i la reducció de les desigualtats socioeconòmiques tenen una connexió directa amb la salut mental i física, així com amb l'adopció de comportaments saludables.
4. **Educació i desenvolupament infantil:** les iniciatives educatives i de desenvolupament poden tenir repercussions positives a llarg termini en la salut general de la població, ja que contribueix a la formació d'hàbits saludables.
5. **Promoció de la cohesió social:** les activitats culturals i socials del Pla de Barris poden promoure la cohesió social, la qual està associada amb un impacte positiu en la salut mental i emocional
6. **Foment de l'activitat física i dietes saludables:** el Pla de Barris inclou intervencions que promouen l'activitat física i dietes saludable, ambdues associades amb la prevenció de malalties cròniques com la diabetis, les malalties cardiovasculars i altres.

En conclusió, es destaca la importància del PdB com un intent sistemàtic per transcendir les fronteres tradicionals dels àmbits sectorials. L'èxit d'aquesta metodologia de treball en termes de salut està avalada per estudis, per exemple, sobre la primera edició del PdB, on la salut no era explícita en cap dels àmbits en els que s'estructurava el Pla (si bé s'incorporava en nombrosos objectius i accions). A l'epígraf següent es resumeixen els resultats de l'estudi sobre els efectes en salut del PdB 2016-2020 de l'ASPB (Bartoll-Roca et al., 2023).

Abans, no obstant, és important destacar la importància incorporar una perspectiva de salut a totes les polítiques (HiAP) per aconseguir una major efectivitat en la millora de la salut de la població. Aquesta perspectiva té en compte de manera sistemàtica les implicacions per a la salut de les polítiques públiques de diversos sectors, cercant sinergies positives i evitant els impactes negatius amb l'objectiu de millorar la salut de la població i l'equitat en salut (OMS, 2014). L'adopció d'aquest enfocament seria fonamental per assegurar una coordinació efectiva i sinèrgica entre els diferents àmbits d'actuació, contribuint a generar una estructura que permeti una major i més efectiva integració dels objectius de salut en tots els àmbits d'intervenció del PdB.⁴

⁴ Podria afegir-se la perspectiva de salut *per* totes les polítiques (Health for All Policies), emfatitzant la bidireccionalitat dels beneficis dels bons resultats en salut i de les intervencions en polítiques de salut per tots els sectors d'intervenció, més enllà del de la salut (Greer et al., 2022).

Avaluació dels efectes en salut del Pla de Barris 2016-2020

L'any 2023, l'Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB) va publicar una avaluació quasi-experimental dels efectes del PdB 2016-2020 en diversos indicadors de salut i alguns dels seus determinants. Per fer-ho, es van analitzar un seguit d'indicadors abans i després de la implementació del PdB als 16 barris intervinguts, comparant-los amb un grup control.

Els barris intervinguts es van dividir en dos grups en funció de la intensitat d'intervenció: 1) grup d'intervenció d'alta intensitat (7 barris) i 2) grup d'intensitat mitjana (9 barris). El grup de comparació van ser 17 barris amb característiques socioeconòmiques similars als barris intervinguts.

La recollida de dades es va fer mitjançant les Enquestes de Salut de Barcelona (2016 i 2021), els registres de naixements (2010 i 2021), de col·lisions i lesions de trànsit (2010-2022) i dels casos de COVID-19 en la primera onada (2020).

Els principals resultats de l'avaluació són els següents:

- En els barris amb intensitat alta d'intervenció hi ha una disminució del percentatge de dones amb mala salut mental respecte dels de comparació.
- El percentatge de dones amb mala salut percebuda disminueix en els barris del Pla de Barris amb alta intensitat respecte dels de comparació.
- El percentatge de dones que fa activitat física moderada o intensa augmenta en els barris del Pla de Barris amb alta intensitat respecte dels de comparació.
- El percentatge de dones amb obesitat es redueix en els barris del Pla de Barris d'intensitat mitjana respecte dels de comparació.
- La fecunditat en dones de 15 a 19 anys disminueix en major mesura en el grup d'alta intervenció que en el grup de comparació a l'inici de la intervenció.
- S'observa una menor probabilitat de contraure la COVID19 durant la primera onada (de febrer a juliol de 2020) als barris intervinguts respecte dels de comparació.
- Pel que fa a la salut mental, la salut percebuda i l'activitat física en homes, no s'observen diferències entre els barris del Pla de Barris i els barris de comparació.
- Tampoc s'observen efectes favorables en indicadors d'entorn de barri com el trànsit i el soroll com a problema al barri.
- Pel que fa al nombre de lesions per trànsit no s'observa una reducció significativa, tot i la disminució al voltant de l'inici de la intervenció.

A. Actuacions més rellevants a criteri del Grup de Treball

A l'hora de seleccionar les actuacions més rellevants s'ha optat per escollir aquelles que no figuren entre les polítiques habituals, les derivades específicament del Pla de Barri, les que tenen un impacte notable i les que revesteixen un caràcter innovador.

Responent a l'encàrrec de rebut, s'ha fet una selecció de cinc intervencions que s'han considerat rellevants d'analitzar i de les que s'ha considerat que se'n poden extreure aprenentatges que poden contribuir a la millora de futures edicions del PdB.

Sense pretendre dur a terme una avaluació completa, i basant-se en una adaptació de Chinman et al. (2004) i d'Ariza i López (2017), les intervencions s'han analitzat en relació a quatre elements:

1. En relació a la **definició del problema (rellevància)**, és a dir, si la definició del problema i la situació o conducta a canviar són clares i es basen en un diagnòstic de salut que justifica la seva prioritització.
2. En relació al seu **disseny (rigor)**, és a dir, si es basa en evidència i/o és consistent amb un model teòric contrastat. Si no hi ha evidència, si s'ha dissenyat acompanyada d'una avaluació.
3. En relació a la seva **implementació (reproductibilitat)**, és a dir, si s'ha complert amb allò planificat i/o quines dificultats s'han detectat.
4. En relació amb la seva **avaluació (impacte)**, és a dir, quines evidències s'aporten sobre la seva **efectivitat** (en relació als objectius marcats) i **eficiència**.

La Taula 2 resumeix els resultats obtinguts en aquestes quatre dimensions per cadascuna de les cinc intervencions analitzades.

Taula 2. Resum dels resultats de l'anàlisi d'intervencions en matèria de salut del PdB (2021-2024)

Acció	Dimensions analitzades			
	Rellevància	Rigor	Reproductibilitat	Efectivitat/eficiència
Pla d'acció en Salut Comunitària Raval	Alta	Alta	Alta	Desconeguda
Nous perfils professionals a les escoles	Alta	Alta	Mitjana	Desconeguda
Projecte Pilot per combatre la Obesitat Infantil	Mitjana	Alta	Alta	Desconeguda
Salut mental bricolatge	Mitjana	Mitjana	Alta	Desconeguda

Campanya sensibilització alcohol	Mitjana	Baixa	Baixa	Desconeguda
----------------------------------	---------	-------	-------	-------------

Font: elaboració pròpia.

Pla d'acció en Salut Comunitària Raval

Descripció

Aquesta acció consisteix en un nou impuls del PdB al Pla de Salut Comunitària del Raval (licitat fins l'any 2026), amb una dècada de trajectòria a mans de la Fundació Tot Raval i una cinquantena d'entitats, i que havia finalitzat l'any 2020.⁵ El Pla consisteix en un marc de coordinació de les xarxes i intervencions de salut comunitària al barri del Raval, abordant la salut des d'una mirada preventiva i integral amb perspectiva intercultural i interseccional, prestant especial atenció als col·lectius que presenten més vulnerabilitat, aguditzada durant la pandèmia, com són la gent gran, les persones amb aïllament social, diversitat funcional, infància i adolescència. S'estructura en quatre eixos:

Eix 1: Xarxa i comunitat

Eix 2: Estils de vida saludables

Eix 3: Benestar emocional

Eix 4: Accessibilitat als recursos

D'aquests eixos se'n deriven 11 accions, descrites breument a continuació:

- **Escola de salut de la gent gran:** espai de relació, participació i promoció de la salut per a persones grans de 60 anys que han perdut les seves xarxes socials i que no es vinculen a recursos del barri. L'escola afavoreix les xarxes socials i comunitàries, i facilita el desenvolupament de les capacitats de la gent gran aïllada per a la promoció de la seva salut, autonomia i l'autocura. L'escola de salut consisteix en una sessió setmanal de dues hores, dinamitzades per professionals del barri, ja sigui que participen en la Comissió de Salut Comunitària, o que pertanyen a algun recurs del barri.
- **Sortides contra l'aïllament:** sortides col·lectives de persones aïllades o que han perdut la seva xarxa social, a esdeveniments de barri, equipaments culturals o altres recursos del barri que posen les seves instal·lacions a l'abast de la gent com hotels, etc.

⁵ Sota la denominació de "Projecte d'Intervenció Comunitària Intercultural (ICI), impulsat per l'Obra Social "la Caixa" i coordinat des de la Fundació Tot Raval.

- **Iniciatives intergeneracionals:** espais de relació i intercanvi intergeneracional i coneixement mutu. Potencien accions amb diversos col·lectius fora de l'escola de salut o amb persones de l'escola de salut i altres col·lectius.
- **Caminades:** realització de caminades setmanals que tenen com a objectiu fomentar la millora de la salut de la població del barri des d'un abordatge comunitari. Actualment aquesta iniciativa està consolidada amb un grup de 20 persones, i es buscarà ampliar a altres col·lectius o poblacions diana (persones amb diversitat funcional, amb malalties cròniques, mobilitat reduïda, etc.)
- **Hort comunitari:** iniciativa d'oci inclusiu que es duu a terme en un Casal de Gent Gran del Barri Josep Trueta, per a promoure la salut de persones diverses del barri del Raval, fomentant els hàbits i l'alimentació saludable, les relacions intergeneracionals i interculturals, i l'enfortiment de les xarxes socials.
- **Joves i salut:** donades les accions que han sorgit del procés participatiu on el treball amb els joves es fa de forma molt transversal i no han aflorat les problemàtiques que actualment hi ha al barri en relació a aquest col·lectiu, amb l'objectiu d'estar especialment atents i atentes als reptes de salut que es recullen des de les entitats, com també, de les pròpies joves, es treballarà en els diferents espais i en el marc de la Plenària per tal de valorar, difondre o articular possibles accions.
- **Espais de relació i benestar per homes:** proposta que sorgeix en el marc dels grups de disseny. Actualment pendent de definir.
- **Parlem de salut:** espais de diàleg entre professionals sanitaris i persones de comunitats culturalment diverses per promoure la salut a partir d'unes sessions basades en el diàleg i l'escolta activa, generant un espai d'intercanvi de coneixements i pràctiques per mantenir la salut, per promoure aquelles conductes que la beneficien i identificar aquelles que poden suposar un risc. El projecte s'estructura entorn a diferents grups de dones que es reuneixen diverses vegades (6-10 vegades, segons el grup) amb un mateix equip de professionals sanitaris (3-4 professionals dels Centres d'Atenció Primària del barri) en sessions d'entre 60 i 120 minuts.
- **Referents Comunitàries de Salut:** prova pilot per potenciar els vincles amb la ciutadania culturalment diversa a partir de diverses iniciatives (individual o grupals) que promoguin la salut i l'accés als actius de salut del barri. Les referents seran persones voluntàries (inicialment dones), que faran de pont entre les necessitats i/o oportunitats identificades en el seu entorn i els recursos del barri, de forma que es pugui establir una comunicació bidireccional.
- **Alimentació saludable i sostenible:** sorgeix, per una banda, dels grups de disseny que han detectat la necessitat de promoure l'alimentació saludable i, per altra banda, de la col·laboració en un projecte educatiu amb alumnes d'instituts

del barri per donar suport al seu treball de fi de curs relacionat amb la alimentació sostenible.

- **Millora de l'accessibilitat del c/ St. Antoni Abad:** sorgeix d'una proposta feta en el marc de la Comissió de Salut pels pressupostos participatius de l'Ajuntament de Barcelona, i va ser seleccionat i votat pels veïns i veïnes del barri. La proposta es va fer davant les barreres arquitectòniques al carrer de Sant Antoni Abat que dificulten la mobilitat de la població i que és molt utilitzada pels veïns/es per fer la compra, anar a la escola, accedir als equipaments públics, sanitaris i socials, etc.

Anàlisi

Aquest pla compta amb un diagnòstic consistent, derivat de l'informe *Salut als barris: Diagnòstic de salut al Raval*, de l'ASPB (Novoa i Pasarín, 2011), de l'informe *La Salut al Raval: una mirada des del propi barri*, de la Fundació Tot Raval (Covelo et al., 2013), i del *Pla de Barris del Raval* (Foment de Ciutat, 2021a). Aquest diagnòstic s'ha complementat amb el procés d'avaluació comunitària desenvolupat en els darrers mesos del projecte, l'any 2020, coincidint temporalment amb la situació de pandèmia per la COVID-19, la qual cosa ve permetre l'actualització de les necessitats per tal de detectar-ne de noves. En tots aquests documents queda justificada la necessitat de promoure la salut comunitària al barri del Raval des d'una perspectiva preventiva i integral.

Aquesta edició del Pla de Salut Comunitària del Raval parteix dels aprenentatges de deu anys d'implementació, així com de la necessitat d'actualitzar els seus objectius en un context de pandèmia. Les accions proposades aborden àmpliament diversos aspectes de la salut comunitària, des de l'envelliment actiu fins a l'alimentació saludable i la promoció de la cohesió social. Aquestes són consistents amb la literatura existent. Per exemple, les intervencions que promouen les relacions interpersonals i el capital social en persones grans poden millorar la seva qualitat de vida i el seu benestar emocional (Forsman et al., 2013). Hi ha evidència que també suggereix que les activitats intergeneracionals poden millorar la cohesió social, així com la salut física i mental tant de joves com de persones grans (Canedo-García, 2021). A més, les interaccions entre diferents grups d'edat poden fomentar la comprensió, el suport mutu i l'aprenentatge compartit. Pel que fa a les caminades, l'evidència relativa als beneficis de l'exercici físic regular en la millora de la salut física i emocional és rotunda. Les caminades en grup també poden tenir beneficis addicionals, com la creació de vincles socials i la motivació per mantenir un estil de vida saludable. També hi ha molta evidència sobre la participació en horts comunitaris com una activitat que pot tenir efectes positius en la salut mental, la nutrició i la relació amb la natura (Soga et al., 2017). Les intervencions centrades en el diàleg i l'escolta activa entre professionals de la salut i membres de comunitats diverses poden millorar la comprensió mútua i la col·laboració en la promoció de la salut. Aquest enfocament pot ajudar a identificar les necessitats de salut específiques de cada comunitat i dissenyar intervencions més efectives. Les iniciatives

que promouen la participació de membres de la comunitat com a referents de salut poden millorar l'accessibilitat als serveis de salut i promoure la confiança i la comunicació entre els proveïdors de salut i la comunitat.

En resum, la llarga trajectòria, la xarxa d'actors i la robustesa del disseny del Pla de Salut Comunitària del Raval, en fan una intervenció de salut comunitària exemplar per la seva rellevància, parsimònia i coherència. No obstant, no comptem amb informació sobre el seu procés d'avaluació i, per aquesta raó no se'n pot determinar la seva adequació. Seria convenient, si no és el cas, la implementació sistemàtica de mecanismes d'avaluació que permetin mesurar l'efectivitat de les intervencions específiques que inclou el Pla de Salut Comunitària.

Nous perfils professionals a les escoles (psicosocials)

Descripció

Aquesta acció consisteix en la consolidació i reforç dels equips de professionals de l'àmbit psicosocial que treballen als centres educatius des de la primera edició de Pla de Barris, i la incorporació d'aquesta figura a altres centres que s'incorporen en aquesta edició. Aquestes figures amb perfils psicosocials ajuden en la detecció de risc en els infants, apropen el centre de serveis socials a l'escola i a les famílies, promouen accions encaminades a la convivència, al respecte dins les aules, així com altres reflexions al voltant dels valors i de la justícia social, fan de pont entre família i escola i són connexió amb les iniciatives sorgides del propi barri. El programa ha permès també incorporar equips de professionals de l'àmbit dels serveis socials i de la salut (emocional i psicològica) dins l'estructura dels centres educatius, per tal d'apropar el centre de serveis socials a l'escola, l'atenció i prevenció de conflictes, promoure l'educació en valors, la relació amb famílies, el lligam entre el dins i fora escola i la connexió amb les iniciatives sorgides del propi barri.

Anàlisi

Si bé aquesta acció és classificada com una intervenció de l'àmbit de la salut, està alineada amb els principis de les polítiques de salut comunitària, ja que es centra en la consolidació i reforç dels equips de professionals de l'àmbit psicosocial que treballen als centres educatius. La referència a l'atenció i prevenció de conflictes, promoció de l'educació en valors i la relació amb les famílies reflecteix un enfocament holístic envers la salut, i és coherent amb les polítiques de salut comunitària que consideren múltiples factors que influeixen en el benestar.

Aquesta intervenció és especialment rellevant als barris intervinguts donades les altes taxes d'abandonament escolar i els pitjors resultats en salut que reflecteixen totes les diagnosi dels diferents Plans de Barris. Aquest tipus d'intervencions contribueix a l'àmbit educatiu mitjançant el suport a l'aprenentatge dels estudiants i la coordinació de

serveis, facilitant l'accés als serveis socials i de salut emocional i psicològica, tot creant un vincle més fort entre l'escola, les famílies i la comunitat. També ofereix un enfocament integral per donar suport a les necessitats psicosocials i de salut mental de les escoles, els estudiants i les famílies (Huffman, 2012). L'accent en la detecció de riscos en infants i la promoció d'accions encaminades a la convivència i als valors és especialment rellevant.

La connexió amb les iniciatives sorgides del propi barri indica una col·laboració intersectorial, que és una característica clau de les polítiques de salut comunitària. La coordinació amb altres àrees, com ara serveis socials i comunitaris, pot millorar l'eficàcia de les intervencions. La inclusió d'equips professionals en centres educatius també pot fomentar la participació comunitària, ja que implica una connexió més estreta entre els serveis i la comunitat local. Aquesta participació pot contribuir a identificar necessitats específiques i dissenyar intervencions adaptades.

No obstant, no comptem amb informació sobre el seu procés d'avaluació i, per aquesta raó no se'n pot determinar la seva adequació. Seria convenient, si no és el cas, la implementació sistemàtica de mecanismes d'avaluació que permetin mesurar l'efectivitat d'aquesta acció en matèria de salut. A mig i llarg termini, seria rellevant avaluar l'efectivitat en termes de millora de la salut emocional, la prevenció de conflictes i el desenvolupament integral dels alumnes.

Bricolatge domèstic

Descripció

Aquesta acció consisteix en la creació d'un espai de relació, aprenentatge i suport a través del bricolatge i de petites reparacions domèstiques adreçada a la població masculina del barri de les Roquetes que afronta dificultats emocionals (grups de 15 persones per edició). Tot i que hi ha diverses activitats al barri adreçades a prevenir aquest malestar, fins ara no s'havia aconseguit treballar amb la població masculina. Els objectius principals d'aquesta acció són:

- 1) Generar un grup de suport mutu i autoajuda per poder reduir el malestar emocional, vinculant als usuaris amb la xarxa comunitària del barri.
- 2) Oferir eines específiques relatives al bricolatge de caire domèstic.
- 3) Donar resposta als encàrrecs que puguin sorgir de les entitats del territori

Els usuaris són persones derivades de serveis socials, els CAP i altres equipaments que treballen amb la població del barri.

La producció del taller està vinculada a les necessitats dels col·lectius del territori, contribuint a objectius pràctics, finalistes i a la cohesió comunitària.

Aquesta acció es defineix a la Taula de suport Mutu “més amb menys”, està liderada per la Fundació Tres Turons, compta amb el suport i finançament parcial (30%) de Pla de Barris i amb el seguiment actiu del grup motor del Pla Comunitari.

Anàlisi

L'acció parteix del diagnòstic del Pla de Barris de les Roquetes (Foment de Ciutat, 2017), on es destaca la preocupació pels problemes de salut mental, el consum de tòxics i els hàbits sedentaris. No obstant, no consta una problemàtica específica relacionada amb la necessitat d'abordar la vulnerabilitat emocional en la població masculina del barri, especialment aquella en situació d'atur de llarga durada i aïllament (si bé Nou Barris és un districte especialment afectat per l'atur de llarga durada). De fet, les enquestes de salut mental són consistents en assenyalar que la prevalença de mala salut mental és significativament menor entre els homes que entre les dones en edat laboral, i que els homes es troben en menor freqüència en situació de soledat no volguda (ASPB, 2023). No obstant, l'evidència també assenyala una major incidència dels problemes de salut mental entre els aturats de llarga durada (Herbig et al., 2013), així com un major estigma relacionat amb els problemes de salut mental entre els homes, una menor tendència a buscar suport en situacions de mala salut mental, un major consum de drogues i majors taxes de suïcidi (Chatmon, 2020). En resum, si bé el diagnòstic del PdB no posa de manifest una necessitat específica per posar en marxa aquesta intervenció al barri de Les Roquetes, l'anàlisi realitzat per l'elaboració d'aquest informe considera justificada la intervenció.

Pel que fa al disseny, la vinculació de l'activitat manual de bricolatge amb la creació d'un espai de confiança per abordar problemàtiques de salut mental està alineada amb l'evidència disponible relacionada amb els avantatges de la teràpia ocupacional. Des d'aquesta perspectiva, les activitats significatives com el bricolatge poden esdevenir una activitat terapèutica que afavoreixi la concentració, la distracció positiva, l'autoestima, la confiança i el sentiment d'èxit, amb efectes positius per la salut mental, com per exemple la depressió (Christie et al., 2021). No obstant, l'evidència científica no és conclouent o directament no ha trobat una associació clara entre la teràpia ocupacional i la participació al mercat de treball (Christie et al., 2021), que és un dels principals determinants de la mala salut mental entre els aturats de llarga durada.

Ahora, la promoció de la vinculació dels participants amb la xarxa comunitària del barri contribueix a fomentar la interacció social i els grups de suport, contribuint a la cohesió social. Alhora, l'activitat desenvolupada ofereix eines específiques i respon a encàrrecs de les entitats del barri, tot donant sentit i propòsit a les activitats, un element relacionat amb la millora de la salut mental dels individus. També es valora com un element positiu la col·laboració amb altres professionals de la salut i dels serveis socials per

proporcionar una atenció holística als individus, així com el seguiment conjunt i individual dels participants.

Finalment, és encoratjadora l'alta participació a totes edicions de l'acció (2018-2023) i la valoració molt positiva per part del grup, així com l'esforç de la Fundació Tres Turons treballi per garantir la viabilitat del projecte més enllà del finançament del PdB.

Quant a possibles millores, seria beneficiós 1) ampliar el diagnòstic per abordar les causes estructurals de la vulnerabilitat emocional i identificar altres grups demogràfics que podrien beneficiar-se d'aquesta intervenció; 2) assegurar una participació diversificada i inclusiva; 3) estudiar la coordinació del projecte amb els serveis d'ocupació per facilitar la reincorporació dels participants al mercat de treball; 4) incorporar l'avaluació sistemàtica que serveixi per mesurar els impactes de l'acció en la salut mental de les persones participants, així com la recopilació d'informació qualitativa (per exemple, històries narratives) que puguin contribuir a la millora constant i significativa del projecte; 5) explorar formes de sostenibilitat econòmica que puguin implicar la participació activa de la comunitat o altres recursos locals.

En resum, l'acció de "Bricolatge domèstic" presenta molts elements que s'alineen amb els principis i avantatges de la teràpia ocupacional, destacant la importància de les activitats significatives, la interacció social, la millora de l'autoestima i la inclusió comunitària per a la salut mental i el benestar general dels participants. És una intervenció amb un potencial d'efectivitat rellevant en termes de salut comunitària, especialment per un segment de la població poc avesada a rebre suport psicològic i emocional.

Projecte Pilot per combatre la Obesitat Infantil (Prosperitat i Carmel)

Descripció

Aquest projecte, en forma de prova pilot, vol fomentar el dret a l'alimentació saludable a partir de treballar els hàbits d'alimentació, la salut física i la emocional, així com la vinculació comunitària. Es porta a terme a través de la participació de les famílies en tallers de cuina, l'assistència dels infants a activitats físiques i de lleure i la realització d'activitats en família.

Els seus objectius són:

- 1) La millora dels hàbits d'alimentació dels infants i les famílies.
- 2) L'acompanyament emocional a les famílies.
- 3) La facilitació de la connexió comunitària
- 4) La millora de la condició física dels infants.

Per l'assoliment d'aquests objectius s'ha treballat a diferents nivells. Per una banda, l'orientació en nutrició bàsica, pautes alimentàries i materials pràctics com carmanyoles, davantals i bosses de roba per portar a casa les receptes cuinades. També es va començar a treballar l'acompanyament emocional a causa de les angoixes que es van detectar en les mares en un context de pandèmia, en el que es van aguditzar els problemes econòmics relacionats amb l'habitatge, l'adquisició d'aliments o l'accés a activitats extraescolars i beques menjador. Addicionalment, es va treballar per fomentar la coneixença dels diferents espais de participació propers així com la coneixença dels agents el territori on poder accedir per necessitats o informacions.

Segons la memòria del projecte, tot i que és molt difícil percebre millores significatives en l'IMC dels infants durant els tres mesos d'execució del projecte, es considera que els i les participants han vist la necessitat del fer canvis en el seu menú diari sense deixar de banda la seva cultura culinària. Per exemple, s'apunta que han vist que han de baixar els hidrats de carboni i sucres, i que han d'interpretar els menús del menjador escolar i complementar-los amb el sopar a casa. També es destaca el valor de la pròpia activitat com un espai fora del àmbit escolar per relacionar-se amb altres infants en diferents contextos. Aquesta acció sorgeix d'una demanda del CAP, executada per la Perifèrica.

Anàlisi

El treball de recerca ha permès evidenciar que hi ha una situació d'infradiagnòstic d'obesitat derivat d'una manca d'exploració o una codificació incorrecta, i que en les zones amb situació de vulnerabilitat l'obesitat infantil augmenta. Al propi CAP es constata que les dades de que disposen infravaloren els valors reals: es detecten 700 infants amb obesitat i 290 infants amb sobrepès.

Es valora positivament el plantejament integral de l'acció, combinant salut, alimentació saludable, promoció de l'activitat esportiva i acompanyament a les famílies al llarg del procés. També es valora positivament la implicació de les famílies a través de tallers de cuina, activitats físiques i lleure, i activitats en família; la participació activa de les famílies pot tenir un impacte durador en els hàbits d'alimentació i salut en general. L'atenció als aspectes emocionals de les famílies és rellevant, especialment considerant l'impacte de la pandèmia en l'angoixa i les dificultats econòmiques. L'orientació en nutrició bàsica i les pautes alimentàries, juntament amb l'ús de materials pràctics com carmanyoles i davantals, reflecteix un enfocament educatiu i pràctic que pot facilitar el procés d'aprenentatge i canvi d'hàbits.

Per altra banda, si bé la dificultat per percebre millores significatives en l'IMC dels infants durant els tres mesos d'execució del projecte és comprensible, suggereix la necessitat d'un seguiment a més llarg termini per avaluar l'impacte a llarg termini del projecte. Cal considerar els elements estructurals que escapen la capacitat de les intervencions comunitàries, com les angoixes relacionades amb problemes econòmics i l'accés a recursos, que poden ser factors clau que afectin els hàbits d'alimentació i la salut en general. Cal considerar també la durabilitat dels efectes a llarg termini; és vital trobar mecanismes de seguiment que puguin contribuir al manteniment dels canvis de

comportament una vegada finalitzada la intervenció. Finalment, cal assenyalar la necessitat de definir els indicadors i els mètodes per la mesura dels resultats en salut de la intervenció per poder-ne avaluar l'efectivitat i l'acompliment dels objectius marcats.

En general, la intervenció presenta un abordatge prometedori en la promoció de la salut comunitària, amb clares limitacions pel que fa als determinants estructurals dels comportaments que vol adreçar. També destaca la necessitat de millorar els mecanismes d'avaluació per mesurar l'efectivitat de la intervenció i per poder ajustar el seu disseny en futures edicions.

Campanya sensibilització alcohol (Barra lliure de teatre)

Descripció

Campanya de sensibilització sobre el consum excessiu de l'alcohol al barri de la Trinitat Nova, a través de teatre fòrum al carrer. Pretén ser una campanya de sensibilització respectuosa amb l'objectiu de conscienciar a les persones adultes del barri de la Trinitat Nova sobre el consum responsable de l'alcohol, mitjançant accions teatrals al carrer en les que es representa un conflicte relacionat amb el consum d'alcohol. Es duu a terme amb la presència d'un tècnic de salut i dona pas a la participació i a la facilitació posterior d'informació sobre els serveis de suport vers aquesta problemàtica existent al barri. Concretament, s'ofereixen els contactes de la referent de Benestar Emocional Comunitari, Amanda Juan, del CAP (Centre d'Atenció Primària); del CAS (Centre d'Atenció i Seguiment) de Nou Barris; i, en el cas d'adolescents i joves fins als 21 anys i les seves famílies, del SOD (Servei d'Orientació Sobre Drogues).

Anàlisi

Segons la diagnosi realitzada, l'índex de consum de drogues a la Trinitat Nova està qualificat com a "molt problemàtic" segons dades de l'Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB). L'alcohol és la substància més consumida, tant entre els joves com en la població adulta. A més, és la primera causa d'inicis de tractament per consum de substàncies psicoactives. S'ha constatat un increment notable del consum d'alcohol de risc al conjunt de la ciutat. Segons l'Enquesta de Salut de Barcelona 2021, el consum d'alcohol de risc és del 7,9% en les dones i del 14,1% en els homes, mentre que el 2016 els percentatges eren del 4,2% i el 9%, respectivament. Pel que fa al consum compulsiu, l'any 2021 és del 6,9% de les dones i del 13,2% dels homes, mentre que el 2016 els percentatges eren del 3,3% i del 8,3% respectivament. Pel que fa al barri de la Trinitat Nova, tots els consums analitzats (alcohol, cocaïna i opiàcids) tenen una taxa de tractament superior respecte de la resta del districte o la ciutat: el consum d'alcohol té una taxa de tractament per cada 1.000 habitants de 2,3. Podem considerar, doncs, que l'acció és rellevant i està justificada.

Pel que fa al seu disseny, no obstant, no s'ha pogut accedir a informació rellevant que permeti descriure la teoria del canvi que guia la intervenció i no s'ha pogut trobar literatura científica que permeti concloure que és una acció rigorosament dissenyada. A més, parlar de “consum responsable d'alcohol” és sempre problemàtic, atès que segons l'evidència, el nivell de consum d'alcohol que minimitza l'impacte en salut és zero (GBD 2016 Alcohol Collaborators, 2018). Finalment, cal apuntar que és especialment necessari el disseny d'una bona avaluació per intervencions que, pel seu caràcter experimental i innovador, la seva efectivitat no ha estat demostrada.

Es recomana enfortir l'alineament de totes les accions relacionades amb el consum de drogues (incloent l'alcohol) amb el Pla d'Acció sobre Drogues i Addiccions de Barcelona, de l'ASPB.

B. Identificació de bones pràctiques i aspectes positius

- 1) L'aposta del PdB per impulsar un projecte ambiciós de redistribució a nivell de ciutat, és sens dubte un element valuós en termes de potencial per la reducció de les desigualtats en tots els àmbits d'intervenció i, molt especialment, de les desigualtats en salut.
- 2) L'explicitació de l'àmbit de la salut pública entre els àmbits del PdB és un altre element a valorar en positiu, a diferència de l'edició anterior del Pla.
- 3) L'abordatge transversal de les desigualtats que ofereix el PdB, permet un abordatge més holístic de la salut, incidint en nombrosos determinants socials de la salut. Aquesta estratègia, que inclou intervencions en àmbits com l'educació, l'ocupació, l'habitatge, la sostenibilitat i la salut comunitària és adequada per aconseguir millors resultats de salut i reduir-ne les desigualtats.
- 4) El PdB, com a laboratori de polítiques, constitueix un instrument amb un gran potencial per la generació de coneixement científic que contribueixi a millorar els processos de disseny de polítiques públiques. Així, l'experimentació i innovació derivades del PdB han de permetre el testeig d'intervencions orientat a la generació d'evidència per la millora constant del ventall de polítiques públiques de la ciutat.
- 5) El PdB destaca pel pes que atorga a la participació ciutadana en el disseny, implementació i avaluació de les intervencions. A través de mecanismes inclusius i consultes freqüents, assegura que les veus diverses i les necessitats de la població local siguin tingudes en compte, tot fomentant una autèntica col·laboració entre l'ajuntament i la comunitat. Aquesta aproximació reforça la corresponsabilitat i la creació d'un Pla de Barris que reflecteixi les prioritats i les aspiracions reals de la ciutadania.

- 6) L'abordatge de la salut mental del PdB incorpora perspectives despatologitzadores. En lloc de centrar-se exclusivament en una perspectiva clínica i mèdica, el PdB adopta una aproximació integral que reconeix les dimensions polítiques i socials del patiment. Aquesta orientació contribueix a la desmedicalització dels problemes de salut mental, prioritant la comprensió de les causes estructurals i la creació d'entorns socials més saludables. A més, el pla fomenta una visió més àmplia de la salut mental, incorporant estratègies que aborden les qüestions socials, econòmiques i culturals que poden contribuir al benestar psicològic. Aquest enfocament polític i social no només redueix l'estigma, sinó que també promou la inclusió i la solidaritat com a fonaments per a una salut mental comunitària.

C. Identificació d'aspectes problemàtics i qüestions a millorar

- 1) S'han detectat limitacions en la coordinació estratègica del PdB en matèria de salut que generen problemes de coherència, rigor i aprofitament dels recursos existents en el disseny i implementació de les intervencions. En particular, s'estima necessari:
 - a) Reforçar les diagnosis per establir les prioritats de salut (incidència, prevalença, gravetat, etc.)
 - b) Millorar la vinculació de les accions amb els plans o projectes més amplis impulsats per altres departaments i institucions (per exemple, Barcelona Salut als Barris o el Pla d'Acció sobre Drogues i Addiccions de Barcelona)
 - c) Millorar la claredat en la definició dels objectius de les accions i el disseny de teories del canvi rigoroses.
- 2) La integració de l'àmbit de la salut pública dins de l'àmbit d'"Educació i Salut Pública" és poc intuïtiva i dificulta l'anàlisi factual de les intervencions específicament en matèria de salut.
- 3) La consideració de la innovació com un dels trets distintius i positius del PdB pot generar problemes d'eficiència si no parteix d'una fonamentació teòrica o empírica prou sòlida. Alhora, si no serveix per generar evidència que permeti una millora significativa i constant de les polítiques públiques, l'experimentació del PdB pot resultar en una oportunitat perduda.
- 4) S'han detectat limitacions en els processos d'avaluació de les intervencions del PdB, minvant directament la capacitat de mesurar l'efectivitat de les intervencions específiques. Aquesta manca d'evidència sistemàtica compromet la natura del PdB com a laboratori de polítiques, ja que la falta de dades efectives dificulta la identificació de quines estratègies són exitoses i quines necessiten ajustos.
- 5) Els processos participatius del PdB poden beneficiar-se en major mesura de la coordinació amb actors que tenen una visió àmplia i precisa de la realitat al territori, com ara experts locals, institucions acadèmiques i altres organitzacions, assegurant que la participació ciutadana estigui contextualitzada. Convé equilibrar les

observacions individuals amb una perspectiva més global i basada en evidència, assegurant que les decisions preses reflecteixin tant les necessitats específiques com les tendències més amplis del context comunitari. Això permetria generar una sinergia entre l'experiència ciutadana i l'expertesa tècnica, fent que els processos participatius siguin més robustos, inclusius i capaços de generar resultats significatius i sostenibles.

D. Recomanacions respecte la continuïtat i el futur de les actuacions en aquest àmbit

1. És important seguir millorant la coordinació estratègica del PdB en matèria de salut, especialment en relació amb el programa Barcelona Salut als Barris (ASPB), aprofitant els recursos existents per maximitzar l'eficiència i eficàcia de les intervencions. Aquest programa compta amb una llarga trajectòria i ofereix una oportunitat per entomar la integració de les intervencions de salut comunitària del PdB al *mainstream* de polítiques municipals.
2. Es considera que la salut pública hauria de tenir suficient entitat com per ser un àmbit específic del PdB, podent-se ampliar molt significativament els subàmbits en els que s'articula. Això no només donaria importància a la salut en el conjunt del PdB, sinó que facilitaria el desglossament de les dades de l'àmbit.
3. A banda, és important destacar la importància incorporar una perspectiva de salut a totes les polítiques (HiAP) per aconseguir una major efectivitat en la millora de la salut de la població. Aquesta perspectiva té en compte de manera sistemàtica les implicacions per a la salut de les polítiques públiques de diversos sectors, cercant sinergies positives i evitant els impactes negatius amb l'objectiu de millorar la salut de la població i l'equitat en salut (OMS, 2014). L'adopció d'aquest enfocament seria fonamental per assegurar una coordinació efectiva i sinèrgica entre els diferents àmbits d'actuació, contribuint a generar una estructura que permeti una major i més efectiva integració dels objectius de salut en tots els àmbits d'intervenció del PdB.
4. Es considera convenient una reflexió crítica sobre la inclusió de nous subàmbits que permetin una millor classificació de les intervencions en matèria de salut comunitària. Per exemple: 1) Prevenció de malalties (campanyes de vacunació, programes de detecció precoç de malalties, etc.); 2) Accés als serveis de salut (millora d'infraestructures de salut, serveis de transport orientats a l'accés als serveis de salut, campanyes per promoure la participació a programes de salut, etc.); 3) Educació en salut (formacions i capacitacions, creació de materials informatius, etc.); 4) Seguretat alimentària (programes de distribució d'aliments, horts comunitaris i programes d'horticultura sostenible, tallers sobre la preparació d'aliments, etc.); 5) Prevenció d'addiccions (programes de

conscienciació sobre l'abús de substàncies, sessions i grups de suport, accés a serveis de tractament i rehabilitació, etc.).

5. Es recomana la millora dels processos d'avaluació d'impacte de les accions del PdB, especialment quan es tracta d'intervencions experimentals i/o innovadores en les quals l'efectivitat no ha estat demostrada. De tota manera, quan la intervenció ha demostrat la seva efectivitat, cal realitzar l'avaluació de procés, per conèixer la cobertura i la qualitat amb que s'ha impartit, així com la satisfacció dels destinataris i professionals implicats. No obstant, seria molt desitjable la implementació sistemàtica de mecanismes d'avaluació que permetin mesurar l'efectivitat de les intervencions específiques.
6. Es recomana sistematitzar avaluació d'impacte en salut del conjunt del PdB, prenent com a referència l'avaluació de la primera edició del PdB, realitzada per l'ASPB.

4. Bibliografia

- ASPB (2023). *La Salut mental a Barcelona 2021-2022*. Agència de Salut Pública de Barcelona. <https://www.aspb.cat/documents/salut-mental-barcelona/>
- Ariza, C. i López, M.J. (2017). *Recomanacions per a l'avaluació d'intervencions comunitàries*. Agència de Salut Pública de Barcelona. https://www.aspb.cat/wp-content/uploads/2017/07/ASPB_Recomanacions-Avaluacio-Intervencions-comunitaries.pdf
- Bartoll-Roca X., Artazcoz, L., Fernández, S., José López, M., Novoa, A., Pérez, G., Pérez, K., Piñero, M., Reyes, A. i Borrell, C. (2023). *Avaluació dels efectes en la salut del Pla de Barris 2016-2020*. Agència de Salut Pública de Barcelona. https://www.aspb.cat/wp-content/uploads/2023/02/ASPB-Avaluacio-salut-Pla-Barris-2016-20_24022023.pdf
- Benach, J. (2020). We must take advantage of this pandemic to make a radical social change: The coronavirus as a global health, inequality, and eco-social problem. *International Journal of Health Services*; 51 (1): 50-54.
- Benach, J., Zografos, C., Cash-Gibson, L., Martínez-Herrera, E. i Pericàs, J. M. (2022). The case for planetary health prevention. *Journal of Epidemiology and Community Health*; 76 (2): 105-106.
- Canedo-García, A., García-Sánchez, J. N., Díaz-Prieto, C. i Pacheco-Sanz, D. I. (2021). Evaluation of the Benefits, Satisfaction, and Limitations of Intergenerational Face-to-Face Activities: A General Population Survey in Spain. *International Journal of Environmental Research and Public Health*; 18(18): 9683.
- Cash-Gibson, L., Muntané, F., Martínez-Herrera, E., Martínez-Herrera, J. & Benach, J. (2023). Towards a systemic understanding of sustainable wellbeing for all in cities: A conceptual framework. *Cities*; 133: 104143.
- Chatmon, B. N. (2020). Males and Mental Health Stigma. *Am J Mens Health*; 14(4): 1557988320949322. doi: 10.1177/1557988320949322
- Chinman, M., Imm, P., Wandersman, A. i De La Torre, A. *Getting To Outcomes 2004: Promoting Accountability Through Methods and Tools for Planning, Implementation, and Evaluation. Technical Report*. (Spanish). Rand Corporation. <http://www.rand.org/publications/TR/TR101/>
- Christie, L., Inman, J., Davys, D. i Cook, P. A. (2021). A systematic review into the effectiveness of occupational therapy for improving function and participation in activities of everyday life in adults with a diagnosis of depression. *J Affect Disord*; 282: 962-973. doi: 10.1016/j.jad.2020.12.080

- Covelo, E., Fuertes, C., Redón, M., Rius, M i Sarkis, V. (2013). *La Salut al Raval: una mirada des del propi barri*. Fundació Tot Raval. https://totraval.org/sites/default/files/la_salut_al_raval_una_mirada_des_del_propi_barri.pdf
- Crane, M., Lloyd, S., Haines, A., Ding, D., Hutchinson, E., Belesova, K., Davies, M., Osrin, D., Zimmermann, N., Capon, A., Wilkinson, P. i Turcu, C. (2020). Transforming cities for sustainability: A health perspective. *Environment International*; 147: 106366.
- CSDH (2008). *Closing the gap in a generation: health equity through action on the social determinants of health. Final Report of the Commission on Social Determinants of Health*. World Health Organization. https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/43943/9789241563703_eng.pdf?sequence=1
- Foment de Ciutat (2021a). *Pla de Barris del Raval*. Ajuntament de Barcelona. https://www.pladebarris.barcelona/sites/default/files/pbraval_web21_af.pdf
- Foment de Ciutat (2022). *Pla de Barris. Barcelona 2015-2023*. Ajuntament de Barcelona. <http://hdl.handle.net/11703/128361>
- Forsman, A. K., Herberts, C., Nyqvist, F., Wahlbeck, K., i Schierenbeck, I. (2013). Understanding the role of social capital for mental wellbeing among older adults. *Ageing and Society*; 33(5): 804–825.
- GBD 2016 Alcohol Collaborators (2018). Alcohol use and burden for 195 countries and territories, 1990-2016: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2016. *Lancet (London, England)*; 392(10152): 1015–1035.
- Gough, I. (2017). *Heat, greed and human need: Climate change, capitalism and sustainable wellbeing*. Cheltenham: Edward Elgar Pub.
- Greer, L. S., Falkenbach, M., Siciliani, L., McKee, M., Wismar, M. i Figueras, J. (2022). From Health in All Policies to Health for All Policies. *Lancet Public Health*; 7: e718-720.
- Herbig, B., Dragano, N. i Angerer, P. (2013). Health in the long-term unemployed. *Dtsch Arztebl Int*; 110(23-24): 413-9.
- Hickel, J. (2018). Is it possible to achieve a good life for all within planetary boundaries? *Third World Quarterly*, 2018: 1-17.
- Hoornweg, D., Hosseini, M., Kennedy, C. i Behdadi, A. (2016). An urban approach to planetary boundaries. *Ambio*; 45 (5): 567-580.

- Huffman, A. M. (2012). Students at Risk Due to a Lack of Family Cohesiveness: A Rising Need for Social Workers in Schools. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies*; 86(1): 37-42.
- Soga, M. Gaston, K. J., Yamaura, Y. (2017). Gardening is beneficial for health: A meta-analysis, *Preventive Medicine Reports*, Volume 5, 2017, Pages 92-99,
- McLeroy, K.L., Norton, B.L., Kegler, M.C., Burdine, J.N. i Sumaya, C.V. (2003). Community-Based Interventions. *American Journal of Public Health*; 93: 529-533.
- Mehdipanah, R. et al. (2014); The effects of an urban renewal project on health and health inequalities: a quasi-experimental study in Barcelona. *J Epidemiol Community Health*; 68: 811-817.
- Nel·lo, O. (2022). Rehabilitació de barris i salut comunitària. L'experiència de barcelona i Catalunya, a C. Chamorro et al., *Ciutat i salut*. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- Novoa, A. M. i Pasarín, I. (2011). *Salut als Barris. Diagnòstic: El Raval*. Agència de Salut Pública de Barcelona.
https://totraval.org/sites/default/files/diagnostic_salut_raval.pdf
- OMS (2014). Health in all policies: Helsinki statement. Framework for country action. Organització Mundial de la Salut.
<https://www.who.int/publications/i/item/9789241506908>
- Pla de Barris (s.d.). Objectius del Pla de Barris. Ajuntament de Barcelona.
<https://www.pladebarris.barcelona/ca/objectius-del-pla-de-barris>
- Raworth, K. (2017). A Doughnut for the Anthropocene: Humanity's compass in the 21st century. *Lancet Planet Health*; 1 (2): e48-e49.
- Rockström, J., Steffen, W., Noone, K., et al. (2009). Planetary boundaries: Exploring the safe operating space for humanity. *Nature*; 461: 472-475
- Romanello, M. et al. (2022). The 2022 report of the Lancet Countdown on health and climate change: health at the mercy of fossil fuels. *Lancet*; 400 (10363): 1557-1654.
- Steffen, W., Broadgate, W., Deutsch, L., Gaffney, O. i Ludwig, C. (2015). The trajectory of the anthropocene: The great acceleration. *The Anthropocene Review*; 2 (1): 81-98.

5. Annex. Intervencions directament relacionades amb la salut

Districte	Barri	Àmbit	Subàmbits	Acció	Descripció
Nou Barris	Zona Nord	Drets Socials, Equitat de gènere i acció comunitària	Foment de l'equitat de gènere	Projecte Colibrís Lliures (ZN 09.03)	Projecte d'educació sexual i coeducatiu als Centres Oberts de la Zona Nord amb formació per les educadores i tallers grupals pels infants i adolescents.
Nou Barris	Zona Nord	Drets Socials, Equitat de gènere i acció comunitària	Cohesió, reconeixement diversitat cultural, convivència; Foment de l'equitat de gènere	Formació Professionalitzadora en atenció sociosanitària (ZN 10.02)	Consisteix en una formació amb Certificat professionalitzador en l'àmbit de l'atenció sociosanitària. Aquesta formació està becada i amb pràctiques. Està dirigida a dones que ja estiguin treballant en aquest sector en situacions precàries, dels diferents barris que tinguin Pla de Barris. 15 places durant un any. L'objectiu consisteix en oferir-lis formació amb certificat professionalitzador i acompanyament per a que aconseguixin una feina amb condicions dignes.
Nou Barris	Zona Nord	Drets Socials, Equitat de gènere i acció comunitària	Cohesió, reconeixement diversitat cultural, convivència	Formació professionalitzadora en atenció sociosanitària per a dones en situació administrativa irregular (ZN 10.03)	Acció formativa i professionalitzadora en l'àmbit de l'atenció sociosanitària per a dones en situació administrativa irregular. La formació inclou beca, experiència professionalitzadora i tramitació per regular la situació administrativa. Durada de 2 anys. 15 places per a tots els barris que tenen Pla de Barris. L'objectiu és que 15 dones que treballin ja en aquest sector però en condicions molt precàries i en situació irregular i, per tant, sense contractació, puguin obtenir el CP, regularitzar la seva situació i trobar una feina digna en el sector. Per a això, s'inclou formació becada, accions d'acompanyament, prevenció de les violències, suport emocional, enxarxament amb entitats de dones cuidadores, 1 any de contractació a jornada completa, tots els tràmits necessaris per a la regularització i l'obtenció del permís de residència i treball, l'acompanyament posterior a la inserció laboral i primes a la contractació. Aquets projecte s'ha treballat amb Barcelona cuida, Barcelona Activa, serveis de gènere, Feminismes i Immigració. ?
Nou Barris	Trinitat Nova	Drets socials, Equitat de gènere i acció comunitària	Foment de l'equitat de gènere; Salut sexual-reproductiva	Prevenió violències masclistes ESO (No Solo Duelen Los Golpes) (acció TN 9.3)	Alumnes .3r i 4rt de la ESO dels instituts Turó de Roquetes, Antaviana i ieTN assistiran a la representació de "No Solo Duelen Los Golpes" al Ateneu9barris.L'obra ens va connectant amb la història universal de les violències masclistes i la construcció d'estereotips que generen la desigualtat que permet exercir la violència sobre una altra persona, en tots els seus nivells. Aquesta activitat servirà com a punt de partida per elaborar un pla conjunt de treball amb tots 3 instituts.
Nou Barris	Trinitat Nova	Drets Socials, Equitat de gènere i acció comunitària	Esport com a eina social	Impuls activitat esportiva TN (acció 14.1)	Garantir que l'activitat de Crossfit al barri de Trinitat Nova pugui fer-se efectiva durant el curs 2021-22, contribuint en la difusió de l'activitat per tal d'ampliar el grup de participants.

Nou Barris	Trinitat Nova	Drets Socials, Equitat de gènere i acció comunitària	Esport com a eina social	Jornada Esportiva TRINIBOL 2022 i 2023 (acció 14.2)	Jornada esportiva i festiva del barri. Torneig simultani de bàsquet, volei i futbol amb samarreta i dinar gratuïts adreçat a les joves interessades.
Nou Barris	Trinitat Nova	Ocupació, impuls econòmic i economia social	Programes formatius i/o ocupacionals	CP Cures Dones en situació administrativa regular (TN 22.02)	Certificat de professionalitat en l'àmbit sociosanitari per a dones en situació administrativa regular, amb pràctiques i beca.
Nou Barris	Roquetes i el Verdum	Ocupació, impuls econòmic i economia social	Programes formatius i/o ocupacionals	Tasta La Bici (RV 24.1)	Projecte d'arrelament comunitari i/o d'ocupació al barri al voltant del món de la bicicleta (manteniment, reparació, rutes en bici, foment de l'ús i la cultura de la mobilitat sostenible,...). El projecte està adreçat a persones majors de 25 anys, que pertanyin a col·lectius vulnerables i/o amb risc d'exclusió social, amb dificultats per accedir als recursos públics d'inserció laboral i preferentment residents al barri de Roquetes o Verdum.
Nou Barris	Verdum	Sostenibilitat ambiental i emergència climàtica	Creació/ampliació de zones 30	Millora accessibilitat CAP Rio de Janeiro: L11 i L132 (V36.1)	Estudiar les alternatives de mobilitat en transport públic per millorar l'accessibilitat al CAP Rio de Janeiro així com també als diversos centres sanitaris on es deriva a la ciutadania de Verdum.
Nou Barris	Prosperitat	Educació i Salut Pública	Educació en el lleure i/o extraescolars; Educació obligatòria	Perfils Professionals als centres educatius (acció 1.1)	Incorporar equips de professionals de l'àmbit dels serveis socials i de la salut (emocional i psicològica) dins l'estructura dels centres educatius, per tal d'apropar el centre de serveis socials a l'escola, l'atenció i prevenció de conflictes, promoure l'educació en valors, la relació amb famílies, el lligam entre el dins i fora escola i la connexió amb les iniciatives sorgides del propi barri.
Nou Barris	Prosperitat	Drets Socials, Equitat de gènere i acció comunitària	Reforç capital social del barri	Activitats d'estiu per a adolescents i joves de la Prosperitat (acció 13.1)	Amb especial atenció als caps de setmana i als períodes d'estiu (campaments urbans i casals), es proposa implementar un projecte de lleure educatiu adreçat a infants i adolescents que incideixi en la formació i capacitació d'adolescents i joves (monitoratge) així com també en la millora del seu benestar emocional. A partir de l'anàlisi de l'oferta existent, i d'acord amb els agents comunitaris es promourà el desenvolupament d'activitats culturals, creatives i esportives adreçades a diversos col·lectius, prioritzant els i les joves.
Nou Barris	Prosperitat	Ocupació, impuls econòmic i economia social	Programes formatius i/o ocupacionals	Programa Formació amb Certificat de Professionalitat I Acompanyament a treballadores de la Llar i les Cures (acció 19.1)	Programa Formació amb Certificat de Professionalitat I Acompanyament a treballadores de la Llar y les Cures. El programa té com a objectiu professionalitzar a 15 dones en l'àmbit de l'atenció a persones en situació de dependència, i millorar les seves condicions laborals. El programa consta de dues parts diferenciades; la primera formativa; amb la preparació a la prova d'accés, la impartició del Certificat de Professionalitat d'Atenció Sociosanitària a Persones Dependents en Institucions Socials, i la formació transversal, i la segona part, d'acompanyament cap a la inserció laboral.
Nou Barris	Prosperitat	Sostenibilitat ambiental i emergència climàtica	Millora de la xarxa de refugis climàtics	Xarxa de Refugis Climàtics (acció 28.1)	Promoure una xarxa de proximitat de refugis climàtics a l'espai públic que garanteixin el confort dels veïns i veïnes, durant les èpoques de calor intens: millora del verd, creació d'espais d'ombra i ubicació de punts d'aigua a l'exterior, amb especial incidència als entorns de la Zona Verda, els carrers de Pablo Iglesias, el carrer i entorns de la residència Molí i la plaça d'Àngel Pestaña.

Nou Barris	Turó i Can Peguera	Drets Socials, Equitat de gènere i acció comunitària	Reforç del sistema d'equipaments comunitaris	Acompanyament i enfortiment Espai Familiar Trèvol (TP-CP 11.03)	El projecte consisteix en un espai familiar (obert tres dies per setmana) on es pretén millorar el benestar emocional dels i les infants i dels seus pares i mares (o dels seus principals educadors/es). S'ofereix un acompanyament tècnic i metològic a la figura de coordinació de l'espai familiar Trèvol que funciona amb el recolzament de l'ASPB. Es tracte d'enfortir i millorar el projecte d'acompanyament per afavorir d'una banda un enxarxament més fort del projecte al territori, una vinculació de l'espai a altres entitats i serveis i dotar-lo d'una proposta socioeducativa integral sota una visió d'una criança respectuosa, sense perdre la perspectiva de que sigui un espai lliure i les famílies puguin proposar altres temàtiques que els inquietin i se'n doni resposta.
Nou Barris	Turó i Can Peguera	Drets Socials, Equitat de gènere i acció comunitària	Cohesió, reconeixement diversitat cultural, convivència	"Néixer i créixer a Can Peguera i Turó de la Peira". Guia de recursos per a les famílies (TP-CP 11.04)	Des de la Taula d'Infància s'ha elaborat una guia per acompanyar les famílies dels nostres barris en el procés de criança dels infants, des de l'embaràs fins als 12 anys de vida, en versió en català, castellà o urdú. La idea és poder reeditar-la anualment per poder imprimir-la i assegurar-se que tenen accés fàcil a tota la informació dels recursos existents al barri.
Nou Barris	Turó i Can Peguera	Drets Socials, Equitat de gènere i acció comunitària	Foment de l'equitat de gènere	Projecte "La sexualitat travessa les nostres vides" (TP-CP 12.02)	El projecte consisteix en treballar juntament amb els agents, serveis i professionals que intervenen amb joves per a la construcció conjunta d'un pla d'activitats en matèria de relacions afectivo-sexuals positives. A partir del coneixement dels i les professionals es fa un treball de diàleg, apropament a conceptes com el què entenem per relacions afectivo-sexuals positives, incorporació de les perspectives feministes, un exercici de deconstrucció de paradigmes i rols sexuals i afectius, etc. per tal de donar forma a un pla d'activitats concretes a desenvolupar amb els i les joves durant el 2022. L'objectiu és dissenyar un pla d'activitats d'educació sexual amb perspectiva feminista dirigit a joves als barris de El Turó de la Peira i Can Peguera que doni eines per desenvolupar unes relacions afectives i sexuals lliures de violències masclistes. Resum: · Nom: La sexualitat travessa les nostres vides · Objectiu general: El projecte consisteix en treballar juntament amb els agents, serveis i professionals que intervenen amb joves per a la construcció conjunta d'un pla d'activitats en matèria de relacions afectivo-sexuals positives · Resultat del procés: Pla d'activitats d'educació sexual amb perspectiva feminista dirigit a joves als barris de El Turó de la Peira i Can Peguera que doni eines per desenvolupar unes relacions afectives i sexuals lliures de violències masclistes. Aquest pla es construirà de manera col·lectiva entre professionals, joves i equip de SidaStudi. · Calendari: Octubre-desembre 2021 · Espai de treball: Taula Jove del Turó de la Peira i Can Peguera, formada per professionals d'equipaments, serveis i entitats que treballen amb adolescents i joves. Al document adjunt teniu marc teòric, antecedents i expertesa de SidaStudi, objectius específics, quadre de continguts de la formació, etc.
Nou Barris	Turó i Can Peguera	Drets Socials, Equitat de gènere i acció comunitària	Cohesió, reconeixement diversitat cultural, convivència	Dinamització d'activitats per joves estiu 2021 (TP-CP 12.03)	Es contracta a un equip de monitors/es perquè durant el mes d'agost de 2021 dinamitzin i organitzin activitats de lleure amb els joves, al pati de l'escola El Turó. Aquesta acció pretén oferir un espai d'oci i lleure educatiu a aquells i aquelles joves que estan durant el mes d'agost al barri. L'objectiu general de la proposta a desenvolupar és oferir una proposta de lleure educatiu de qualitat basada en la metodologia activa que generi un entorn d'acompanyament als adolescents participants per tal de contribuir al seu desenvolupament integral.

Nou Barris	Turó i Can Peguera	Drets Socials, Equitat de gènere i acció comunitària	Foment de l'equitat de gènere	Joc educatiu sobre sexualitat per joves (TP-CP 12.05)	L'educació sexual és la base per al ple desenvolupament de la sexualitat de les persones i pot ser també una eina de transformació social per construir una societat equitativa i lliure de violències. El reptes social amb caràcter general d'aquest projecte està vinculat a facilitar l'exercici dels Drets Sexuals, especialment en fomentar el Dret a rebre una educació sexual comprensiva dels i les joves de la ciutat de Barcelona. El projecte consisteix en treballar juntament amb els i les joves en la creació conjunta d'un joc de cartes sobre educació sexual amb perspectiva feminista que ofereix eines per desenvolupar unes relacions afectives i sexuals lliures de violències masculistes.
Nou Barris	Turó i Can Peguera	Ocupació, impuls econòmic i economia social	Programes formatius i/o ocupacionals	Certificat Professionalitzar (CP) en Atenció Sociosanitària per dones en situació irregular (TP-CP 22.02)	L'objectiu és que 15 dones (de barris nous) que treballin ja en aquest sector però en condicions molt precàries puguin obtenir el CP i trobar una feina digna en el sector. Per a això, a banda de la formació becada, hi ha accions d'acompanyament, prevenció de les violències, suport emocional, enxarxament amb entitats de dones cuidadores, inserció laboral i primes a la contractació. Tindran 1 any de contracte a jornada completa i la regularització de la situació administrativa. Aquest projecte s'ha treballat amb Barcelona cuida, Barcelona Activa (formació, els d'orientació i economia social i solidària), Transversalitat de gènere, Feminismes, PIAD.
Nou Barris	Turó i Can Peguera	Espai públic i accessibilitat	Millora o ampliació espais de joc infantil	Construcció d'un Boulder a la zona del Balcó d'equipaments de Can Peguera (TP-CP 28.03)	Arrel de les reunions i del procés de millora de la Fase I del Balcó d'equipaments es decideix incloure la construcció d'un nou boulder que substitueixi l'existent prèviament i donar resposta a les necessitats actuals d'un espai d'escalada tant per joves com per infants usuaris d'aquest espai polivalent. La proposta es desenvolupa en coordinació amb el casal de barri La Cosa Nostra, i s'informa en el marc de la Comissió del Balcó d'equipaments.
Horta Guinardó	Carmel i Can Baró	Educació i Salut Pública	Educació obligatòria	Programa de perfils professionals als centres educatius del barri del Carmel (CRMLiCB 02.01)	Amb aquest programa, iniciat com a pilot a la primera edició del Pla de Barris, que incorpora la figura de l'educador social i els especialistes en atenció emocional dins l'entorn escolar, es pretén oferir una atenció global als nens i nenes de les escoles públiques del Carmel. Aquestes figures amb perfils psicosocials ajuden en la detecció de risc en els infants; apropen el centre de serveis socials a l'escola i a les famílies; promouen accions encaminades a la convivència, al respecte dins les aules, així com altres reflexions al voltant dels valors i de la justícia social; fan de pont entre família i escola, i són connexió amb les iniciatives sorgides del propi barri.
Horta Guinardó	Carmel i Can Baró	Drets Socials, Equitat de gènere i acció comunitària	Cohesió, reconeixement diversitat cultural, convivència	Dinamització del col·lectiu de persones grans (CRMLiCB 14.01)	Per mitjà de la creació d'una figura de dinamitzador del col·lectiu de persones grans, està previst definir i desplegar una estratègia d'acompanyament a aquest col·lectiu que abordi l'envelliment saludable des de diverses perspectives (treball de salut i cognitiu, enxarxament, promoció d'activitats, etc.).
Horta Guinardó	Carmel i Can Baró	Drets Socials, Equitat de gènere i acció comunitària	Cohesió, reconeixement diversitat cultural, convivència	Servei d'acompanyament i desenvolupament emocional al barri del Carmel (CRMLiCB 5.03)	De la mà de la direcció del Casal de Barri la Barraca del Carmel i dels gestors del pla comunitari del Carmel, que coordinaran aquest recurs, s'ha contractat un servei d'acompanyament emocional per tal que doni suport als espais comunitaris del barri.
Horta Guinardó	Carmel i Can Baró	Drets Socials, Equitat de gènere i	Reforç capital social del barri	Arranjament de les Pistes Esportives de Can Baró (CRMLiCB 11.01)	L'acció ha de permetre millorar l'espai de les pistes esportives de Can Baró, repensant els actuals usos i introduint-ne de nous, per promoure l'ús comunitari d'aquest espai.

		acció comunitària			
Horta Guinardó	Carmel i Can Baró	Ocupació, impuls econòmic i economia social	Programes formatius i/o ocupacionals	Certificat de professionalitat (becat i amb pràctiques) en atenció socio sanitària per dones en situació regular (CRMLiCB 22.01)	L'objectiu és que 15 dones que treballin ja en aquest sector però en condicions molt precàries puguin obtenir el CP i trobar una feina digna en el sector. Per a això, a banda de la formació becada, també s'inclouen accions d'acompanyament, prevenció de les violències, suport emocional, enxarxament amb entitats de dones cuidadores, inserció laboral i primes a la contractació.
Horta Guinardó	Carmel i Can Baró	Sostenibilitat ambiental i emergència climàtica	Ampliació/millora del verd existent	Programa de retirada d'amiant al Turó de la Rovira (CRMLiCB 34.01)	Aquesta acció pretén donar suport a la iniciativa de retirada d'amiant ja iniciada per l'Ajuntament de Barcelona en l'àmbit del Turó de la Rovira. Després d'identificar, de la mà dels diversos agents implicats, la metodologia d'intervenció idònia, PdB reforçarà les intervencions (a nivell de projecte o físiques) en aquest àmbit.
Sants	Poble Sec	Educació i Salut Pública	Educació post-obligatòria	AlimentaSOS. Servei d'acompanyament als treballs de recerca de batxillerat sobre alimentació (acció PS 4.2)	AlimentaSOS/Projecte Transversal a tot els PdB. Servei d'acompanyament als treballs de recerca de batxillerat sobre alimentació sostenible i per al foment de l'eficiència social. Conjuntament el CEB. Correspon a un servei d'orientació, suport i facilitació d'eines i recursos a aquells estudiants de batxillerat que triïn la temàtica de l'alimentació i el que l'envolta (sectors productius i consumidors, amb una mirada de salut, ecològica, global i ètica) com a eix central del seu Treball de Recerca. (TDR)Ha guanyant l'empresa DESOS. Cooperació i desenvolupament sostenible. En el Poble- sec hi participa IES Consell de Cent. Fase 1 Suport i elecció (1er Batx). Fase 2 Acompanyament (1er i 2n) i Fase 3. Finalització i entrega (2on Batx).
Sants	Poble Sec	Ocupació, impuls econòmic i economia social	Programes formatius i/o ocupacionals	Formació i regularització (PS 14.1)	Formació becada + contractació per 1 any a jornada completa + la gestió de la tramitació laboral. Especialitat en les Cures. Persones en situació administrativa irregular. Proveïdora: Fundació Formació i Treball https://www.formacioitreball.org/la-fundacio/sobre-nosaltres/ Objectius de formar i inserir laboralment persones en risc d'exclusió social, i gestionar l'entrega de bens materials bàsics a famílies vulnerables derivades de Càritas i dels diferents Serveis Socials de Barcelona. inici: 2on trimestre 2022 per a 2 anys. 40 places 1.250.000 M/€.
Sants	Poble Sec	Ocupació, impuls econòmic i economia social	Programes formatius i/o ocupacionals	Formació en certificat de professionalitat I i acompanyament a treballadores de la llar i les cures (PS 17.1)	Projectes de formació ocupacional. (Transversal PdB). Es concreta en el Programa Formació amb Certificat de Professionalitat I i Acompanyament a treballadores de la Llar i les Cures. Formació en Certificat de Professionalitat de cura a institucions. Adreçat a treballadores de la llar i les cures sense formació. La formació es becada (de maig a desembre 2022) i adaptada a l'horari de les dones participants. 15 dones entre tots els barris de Pla de barris. Inici de la difusió al febrer 2022. Executa Fundació Sant Joan de Déu. 2 persones del barri del Poble-sec.

St. Andreu	T Vella	Educació i Salut Pública	Educació obligatòria; Educació petita infància	Perfils professionals a l'equip educatiu (acció TV 2.1)	<p>Consolidar els equips de professionals de l'àmbit psicosocial que treballen als centres educatius des de la primera edició de Pla de Barris i incorporar aquesta figura a altres centres que s'incorporen en aquesta edició. Aquestes figures amb perfils psicosocials ajuden en la detecció de risc en els infants, apropen el centre de serveis socials a l'escola i a les famílies, promouen accions encaminades a la convivència, al respecte dins les aules, així com altres reflexions al voltant dels valors i de la justícia social, fan de pont entre família i escola i són connexió amb les iniciatives sorgides del propi barri. Incorporar equips de professionals de l'àmbit dels serveis socials i de la salut (emocional i psicològica) dins l'estructura dels centres educatius, per tal d'apropar el centre de serveis socials a l'escola, l'atenció i prevenció de conflictes, promoure l'educació en valors, la relació amb famílies, el lligam entre el dins i fora escola i la connexió amb les iniciatives sorgides del propi barri?</p>
St. Andreu	T Vella	Educació i Salut Pública	Educació en el lleure i/o extraescolars; Educació petita infància	Projecte Juguem Junts (acció TV 3.1)	<p>Destinatari La població diana del projecte són les famílies del barri del Trinitat Vella amb fills que estan escolaritzats a P3 de les dues escoles del barri, l'Institut escola Rec Comtal i l'escola Santíssima Trinitat, famílies ja agrupades a partir de la primera fase del Projecte. Es faran 3 grups famílies-infants per cada escola. Metodologia El present projecte pretén utilitzar metodologies participatives que afavoreixin la comunicació entre les famílies i els serveis. És per això que es valora la intervenció grupal com a una eina facilitadora de la comunicació entre les famílies, els serveis participants i altres recursos del barri. D'altra banda, també es contempla, si s'escau, una intervenció més individual mitjançant l'acompanyament socioeducatiu a les famílies que ho requereixin. El projecte té tres fases. Una primera fase en la qual l'eix central és l'activitat de psicomotricitat a l'aula de P3 de les escoles del barri. Es porten a terme 10 sessions de psicomotricitat entre octubre i desembre (primer trimestre del curs escolar): és important aquest període per ser el període d'adaptació, en el qual cal finançar el vincle de confiança famílies-escola ja des dels primers mesos. La durada de les sessions és d'una hora i mitja setmanal, des de les 9h a les 10h, amb el grup de famílies- infants, i de 10h a 10h30, l'espai de trobada de les famílies. Aquests espais estaran dinamitzats pels professionals del CDIAP i de les Escoles. Aquest format ha estat alterat per la pandèmia de la Covid-19 fent que estiguin separats els espais de les famílies i els dels infants, sense produir-se aquesta cohabitació. Per iniciar la segona fase del projecte i abans d'acabar aquest taller de psicomotricitat, en les últimes sessions s'incorporarà una professional de l'Escola Bressol per tal de donar continuïtat al grup de famílies des d'una vessant grupal i comunitària. Els objectius d'aquesta segona fase serien continuar afavorint un espai de joc famílies-infants, acompanyar a les famílies en temes de criança, propiciar les relacions iniciades entre aquestes, vincular- les als recursos i activitats que es porten a terme al barri i alhora facilitar la seva participació en la comunitat. També es preveu realitzar accions grupals adaptades a les necessitats i demandes del grup de famílies i que aquest sigui obert per altres famílies del barri que no hagin participat al taller de psicomotricitat. Es triarà un espai dins de cada escola on el treball amb les famílies tindrà una doble vessant. D'una banda, realitzar accions grupals adaptades a les demandes i interessos de les famílies participants i, d'altra, vincular a les famílies als recursos i activitats que ja es fan al barri. Aquest format també ha estat alterat per la pandèmia de la Covid-19 fent que estiguin separats els espais de les famílies i els dels infants, sense produir-se aquesta cohabitació. Les sessions amb els infants es duu a terme dins l'horari escolar. Es preveuen coordinacions durant el desenvolupament de les dues fases entre els professionals dels serveis implicats.</p>

St. Andreu	T Vella	Drets Socials, Equitat de gènere i acció comunitària	Drets Socials, Equitat de gènere i acció comunitària	Summer Festival. Programació activitats d'estiu de la Sala Jove de La Trinitat Vella (TV 12.01)	Summer Festival consisteix en un programa d'activitats d'educació i lleure que la Sala Jove desenvolupa durant el mes de Juliol per oferir als joves del barri que no marxen fora. Entre altres activitats, hi ha sortides i visites a equipaments, excursions, activitats esportives o de caire cultural, etc.
St. Andreu	T Vella	Drets Socials, Equitat de gènere i acció comunitària	Drets Socials, Equitat de gènere i acció comunitària	Participació al grup de treball sobre Punts de concentració d'assetjament (TV 13.1)	Des del Centre cívic Trinitat Vella s'ha convocat aquest seguit de reunions per tractar la problemàtica de l'assetjament a dones al barri.

St. Andreu	T Vella	Drets Socials, Equitat de gènere i acció comunitària	Drets Socials, Equitat de gènere i acció comunitària	Projecte de capacitatíó digital a l'Espai de Gent Gran Baró de Viver (16.01)	<p>La idea del projecte de capacitatíó digital per a la Gent Gran de Baró de Viver amb veïns i veïnes es apropar al seu dia a dia la relació de la Gent Gran amb les noves tecnologies, fent-los perdre la por i veient tots els beneficis que poden aportar a la seva vida quotidiana, i així treballar en superar l'esclatxa digital que la pandèmia ha tret a la llum, especialment en barris com Baró de Viver. Per això es planteja que aquesta formació tingui els següents objectius: -Integració de les noves tecnologies als tallers i activitats habituals. -Fer una oferta de tallers tecnològics específics. -Fer camí d'una forma amena, tranquil·la, pacient, motivadora, que premiï els esforços i els encoratgi a voler gaudir aprenent alguna cosa més. -Adequar les necessitats tecnològiques a la diversitat d'usuàries i usuaris. -Reforçar el sentiment d'integració en una societat on la utilització de les noves tecnologies forma part del dia a dia. - Fomentar un treball de retroalimentació. Podem també aprendre molt de la forma com ells i elles s'acosten a les tecnologies. - Fer superar l'ansietat que alguns usuaris i usuàries senten per la falta de coneixements tecnològics. Per tot això, el treball que volem emprendre a través de la integració de les tecnologies en el seu dia a dia és un treball que va més enllà de l'adquisició d'un material informàtic, si no que gràcies a aquest treball volem fer superar pors, barreres, amb la consegüent pujada d'autoestima que això comporta; donant eines per a la lluita de la solitud no volguda, i així sentir-se vius i obertes a tot el que la vida encara els pot aportar de nou, sabent que no naixem ensenyats, que sempre hi ha una primera vegada, i que és meravellós fer alguna cosa per primer cop. Per a encapçalar aquesta missió, hem pensat en una persona que per a ells és referent d'informàtica. En Néstor, d'Hecrau Servicios Informáticos. Durant anys va ser professor d'informàtica del centre cívic i ha sabut deixar petjada entre els seus alumnes, amb els quals continua mantenint el contacte. Dir el seu nom és un reclam que garanteix la participació gràcies al seu coneixement, sentit humà, humor... La seva missió serà fer classes en tallers específics de formació i també assessorar el professorat fent de reforç en les seves classes, quan sigui necessari, per a acostar i adaptar les noves tecnologies a cada taller o activitat. El fet que sigui la tecnologia la que vagi a buscar-los, amplia el camp de persones que podem abastar, facilitant el contacte amb persones que tal vegada no pel seu propi peu s'acostarien a un taller de tauletes. Per a tot això, l'Espai de Gent Gran té una imminent necessitat de recursos, ja que no compta amb dotació informàtica. No hi ha sala d'ordinadors, ni ordinadors, ni tauletes... La gran majoria d'usuaris tampoc té els recursos necessaris, i quan parlem de recursos mínims, parlem d'accés a un telèfon intel·ligent o tauletes. Molts només tenen mòbil "per a rebre trucades". Els que disposen de telèfons intel·ligents a vegades és per cessions de familiars i temen poder-los causar un desperfecte, o despesa innecessària a aquell que li ho ha facilitat. És per això que la necessitat d'una dotació de recursos tecnològics és bàsica. L'Espai de Gent Gran és un equipament que va en creixement obrint les seves portes a nous usuaris que s'incorporen en complir ja l'edat que els permet poder formar part de la meravellosa família d'usuaris, o sota una altra mena de circumstàncies, prejubilacions, persones noves que s'acosten al barri... Aquest creixement ha d'estar secundat per una dotació tecnològica que pugui fer front a les necessitats actuals que necessita la població, per això, el que puguem comptar amb el material el més aviat possible facilitaria molt tota aquesta feina. CONTINGUT FORMATIU</p>
------------	---------	--	--	--	--

St. Andreu	T Vella	Habitatge	Programes de rehabilitació d'habitatges; Programes d'acompanyament social o emocional en l'àmbit de l'habitatge, sense rehabilitació associada	Programa de rehabilitació de finques d'alta complexitat (TV 17.01)	Desplegament d'un programa de rehabilitació per finques d'alta complexitat social i econòmica que presenten un estat de degradació tal que no garanteix unes condicions mínimes d'habitabilitat i/o seguretat. El programa parteix d'un acompanyament particular i continu a la comunitat, per tal de resoldre tots els esculls que normalment impossibiliten tirar endavant un procés de rehabilitació, oferint ajudes de fins al 100% de les quotes a suportar pels propietaris i fent un acompanyament total tant en la tramitació de les ajudes com en el desenvolupament de les pròpies obres. Paral·lelament el programa també vol incidir en la millora de la vida dels veïns i veïnes, treballant la part social de la comunitat i implicant la resta de serveis municipals per garantir l'atenció de possibles casos d'aïllament, assetjament, malaltia mental o convivència que es pogués detectar. El programa preveu clàusules antigentrificació per evitar el possibles efectes perversos que podria tenir contra els llogaters, el fet de millorar les condicions de conservació de les finques. La nova convocatòria de l'any 2017 per a la concessió de subvencions per la ciutat de Barcelona adreçades a comunitats de propietaris d'edificis d'ús residencial que es trobin en situació de vulnerabilitat té per objecte fomentar la rehabilitació del parc existent d'edificis a la ciutat de Barcelona mitjançant la rehabilitació d'elements comuns. Aquestes ajudes es concedeixen per concurrència no competitiva. Els ajuts previstos en aquesta convocatòria s'estructuren en dues fases: (i) Fase d' "assessorament i suport a la junta ": La sol·licitud es formularà mitjançant un conveni signat entre el representant de la junta de propietaris i la gerència del Consorci de l'Habitatge de Barcelona.
St. Andreu	T Vella	Espai públic i accessibilitat	Millora o ampliació espais de joc infantil	Creació d'un espai de refresc a la Trinitat Vella (TV 27.01)	(ii) Fase de "redacció del projecte bàsic i d'execució d'obres": La sol·licitud es formalitzarà mitjançant un segon conveni signat entre el representant de la comunitat de propietaris i la gerència del Consorci de l'Habitatge de Barcelona. Per poder formalitzar aquest conveni és imprescindible que s'hagi desenvolupat la fase d'assessorament i suport a la junta i que les persones que visquin a l'edifici tinguin la consideració de vulnerable d'acord amb els criteris establerts a les bases de la convocatòria.
C. Vella	Raval	Educació i Salut Pública	Educació obligatòria	Perfils professionals psicosocials a les Escoles	Incorporar figures professionals de l'àmbit psicosocial als centres educatius per promoure el treball interdisciplinari amb famílies i serveis socials, així com facilitar el lligam dels centres a la vida del barri. D'acord amb el Consorci d'Educació de Barcelona (CEB) i les direccions dels centres, els perfils proposats s'adaptaran a la realitat i les necessitats dels centres. Des de Pla de barris raval es fomenten unes reunions de treball semestral per apropar i vincular els recursos comunitaris a aquestes professionals, alhora de poder compartir els Plans d'acció per centre.

C.Vella	Raval	Ocupació, impuls econòmic i economia social	Programes formatius i/o ocupacionals	Programa de regularització en CP cures	L'objectiu general d'aquest encàrrec és millorar les condicions de treball i de vida de les dones treballadores de la llar i les cures que es troben en situació administrativa irregular mitjançant un programa de formació ocupacional que permetin l'obtenció del certificat de professionalitat (CP) i la posterior contractació laboral amb l'objectiu d'obtenir els permisos de residència i treball. Els objectius específics són: Obtenir permisos de residència i treball per 15 dones treballadores de la llar i les cures residents als barris de Pla de barris. Millorar l'ocupabilitat de les 15 dones a través de l'obtenció d'un d'aquests CP: o Certificat de professionalitat d'atenció socio sanitària a persones dependents en institucions socials o Certificat de professionalitat d'atenció socio sanitària a persones en el domicili (vàlid a Catalunya). Oferir el suport legal i econòmic necessari per a la tramitació del permís de treball de les 15 dones beneficiàries. Gaudir d'una contractació de 12 mesos en un entorn que permeti la professionalització o la millora professional de les 15 participants. Acompanyar les 15 dones de manera integral durant tot el procés tenint en compte la dimensió ocupacional, personal, social i de salut mental amb una mirada feminista i d'empoderament durant tot el procés. Facilitar la inserció laboral posterior al desenvolupament d'aquest projecte.
C.Vella	Raval	Ocupació, impuls econòmic i economia social	Programes formatius i/o ocupacionals	Programa formatiu CP de cures	Certificat de professionalitat d'aux socio sanitari. Formació becada per a dones. Grup de 15 participants, 1 del Raval
C.Vella	Raval	Drets Socials, Equitat de gènere i acció comunitària	Cohesió, reconeixement diversitat cultural, convivència	Dinamització Dolors Aleu	La dinamització de Dolors Aleu pretén fomentar l'ocupació i ús saludable del espai públic, des del lideratge i acompanyament de l'equip professional del CAS Baluard i les persones usuàries del servei posant especial èmfasi en les dones usuàries, aportant participació, dinamisme, implicació comunitària i dignificació de l'entorn més proper del CAS Baluard des d'una metodologia participativa. Aquesta dinamització persegueix dinamitzar activitat que promoguin usos socioeducatius i comunitaris com una avantsala de l'equipament del CAS i generar vincles amb la xarxa associativa i veïnal del Raval. Objectius: Fomentar la cohesió social promovent la millora de la convivència a l'espai públic entre les persones usuàries del CAS Baluard i la comunitat veïnal del Raval. Promoure un vincle actiu i de col·laboració comunitària entre el CAS Baluard i el teixit associatiu del barri del Raval. Reduir l'estigma social i l'auto estigma cap a les persones que consumeixen drogues al Raval. Incidir en accions per a la prevenció ambiental de drogues entorn del CAS Baluard evitant així que siguin espais proclius al consum de drogues i altres comportaments incívics. Incidir en la dignificació i manteniment de la pacificació de l'entorn del CAS
Sant Martí	Besòs Maresme	Educació i Salut Pública	Educació en el lleure i/o extraescolars	Extra Extra!	Aplicar el model caixa d'eines al reforç de les activitats extraescolars del barri, amb lògica de relat de barri, cercant la coherència entre el que passa a escola i les necessitats de lleure educatiu i cultural fora escola. Programa d'activitats extraescolars que s'ofereix al barri per tal de potenciar activitats a un cost econòmic nul o simbòlics i on es faciliten els tràmits per accedir als mateixos.
Sant Martí	Besòs Maresme	Educació i Salut Pública	Educació en el lleure i/o extraescolars	Casals urbans Baobab	El programa Baobab, impulsat conjuntament amb l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona, és un programa de lleure educatiu de base comunitària que es desenvolupa en alguns barris del Pla de Barris de Barcelona. La finalitat dels casals urbans és fomentar els vincles entre els infants i les seves famílies i els espais i caus del territori durant tot l'any. Els casals urbans Baobab són gratuïts i estan dirigits a infants que hagin cursat des de P4 fins a 6è de primària.

Sant Martí	Besòs Maresme	Educació i Salut Pública	Educació obligatòria	Obres de millora a l'escola Prim	Millora integral de l'escola
Sant Martí	Besòs Maresme	Educació i Salut Pública	Educació obligatòria	Obres de millora al pati de l'escola Eduard Marquina	Adequació del pati de l'escola Eduard Marquina com a espai educatiu. L'objectiu del projecte és crear un pati més inclusiu on tots els infants puguin jugar lliurement en un entorn segur, controlat i equipat. Aquesta escola participa del programa Patis Oberts de l'Ajuntament, amb la qual cosa el pati el podran gaudir tots els infants del barri.
Sant Martí	Besòs Maresme	Educació i Salut Pública	Educació en el lleure i/o extraescolars; Educació obligatòria	Menja Llibres 2.0	Menjallibres és un projecte transversal del Pla de Barris que té els següents objectius: El objectius generals són:- Oferir un espai fora horari escolar que ajudi a reforçar les competències bàsiques (expressió oral, lectura i comprensió) per aquells infants que ho precisin.- Despertar el foment i el gust per l'aprenentatge.- Implicar a les famílies en l'aprenentatge dels seus fills i filles, tot oferint eines i orientació. Es duu a terme a les escoles públiques del Besòs i el Maresme, amb grups constants de nens i nenes de segon i tercer de primària (que la seva tutora valori que necessiten reforç), que participen a l'activitat dos dies a la setmana en horari extraescolar, i on reben també el berenar.
Sant Martí	Besòs i Maresme	Drets Socials, Equitat de gènere i acció comunitària	Esport com a eina social	Dinamització del projecte esportiu Francesc Abad i gestió de les "pistes vermelles"	A partir de 2017 el Pla de Barris va engegar, juntament amb el districte de Sant Martí, un projecte de dinamització esportiva a les pistes Francesc Abad, amb una mirada de gènere i d'interculturalitat, adreçat a nens i nenes, adolescents i joves del barri. El Pla de Barris 2021-2024 ha donat continuïtat a aquest projecte de dinamització, tot considerant els resultats positius del projecte en la millora de la cohesió social i la convivència, a través dels valors positius que acompanyen la pràctica esportiva. Durant tot l'any 2021, degut a les obres en les pistes Francesc Abad, la major part de les activitats esportives es duen a terme a les Pistes de Joan Pujades.
Sant Martí	Besòs i Maresme	Ocupació, impuls econòmic i economia social	Programes formatius i/o ocupacionals	Certificat de professionalitat (becat i amb pràctiques) en atenció socio sanitària per dones en situació regular	L'objectiu d'aquest projecte és que 15 dones que treballin ja en aquest sector però en condicions molt precàries puguin obtenir el CP i trobar una feina digna en el sector. Per a això, a banda de la formació becada, també s'inclouen accions d'acompanyament, prevenció de les violències, suport emocional, enxarxament amb entitats de dones cuidadores, inserció laboral i primes a la contractació. El projecte s'ha treballat amb Barcelona cuida, Barcelona Activa, serveis de gènere, Feminismes.
Sant Martí	Besòs i Maresme	Ocupació, impuls econòmic i economia social	Programes formatius i/o ocupacionals	Certificat de professionalitat i contractació en atenció socio sanitària per dones en situació irregular	Descripció de l'acció: L'objectiu d'aquest projecte és que 15 dones que treballin ja en aquest sector però en condicions molt precàries i en situació irregular i, per tant, sense contractació, puguin obtenir el CP, regularitzar la seva situació i trobar una feina digna en el sector. Per a això, s'inclou formació becada, accions d'acompanyament, prevenció de les violències, suport emocional, enxarxament amb entitats de dones cuidadores, 1 any de contractació a jornada completa, tots els tràmits necessaris per a la regularització i l'obtenció del permís de residència i treball, l'acompanyament posterior a la inserció laboral i primes a la contractació. El projecte s'ha treballat amb Barcelona cuida, Barcelona Activa, serveis de gènere, Feminismes i Immigració.

Sant Martí	Besòs i Maresme	Sostenibilitat ambiental i emergència climàtica	Ampliació/millora del verd existent	Projecte d'educació ambiental sobre residus (BM 24.1)	<p>L'objectiu principal del projecte d'educació ambiental sobre residus és sensibilitzar i formar col·lectius específics del barri del Besòs i el Maresme amb relació a la reducció, reutilització i reciclatge de residus, de manera que contribueixi a millorar la qualitat ambiental i de l'espai públic del barri. Així, els objectius específics són: Desenvolupar accions de sensibilització i coresponsabilitat en relació a la neteja del barri. Treballar amb els centres educatius per tal de sensibilitzar i educar els infants i joves sobre la reducció, reutilització i correcta separació de residus des de l'origen. Treballar amb els/les titulars dels comerços del barri sobre la gestió dels residus Involucrar les entitats del barri en les accions que es duguin a terme, tot aprofitant el seu coneixement i experiència i donant a conèixer la seva feina amb relació als temes ambientals. Generar apoderament social que incideixi positivament en l'autoestima i l'orgull de barri. Com a base per al treball amb centres educatius i comerços, selabora una Guia educativa sobre gestió de residus amb informació específica del barri del Besòs i el Maresme, que serveix per informar i sensibilitzar sobre com reduir, reutilitzar o reciclar tot tipus de residus domèstics i com millorar la gestió dels residus generats pels comerços.</p>
------------	-----------------	---	-------------------------------------	---	--

Ajuntament
de Barcelona

FOMENT
DE CIUTAT

PLA DE BARRIS PLA DE BARRIS PLA DE BARRIS

Informe del Grup de Treball Sostenibilitat ambiental i Emergència climàtica

Consell Assessor del Pla de Barris

Coordinador del grup de treball

Joan Checa Rius

Grup de treball

Isabelle Anguelovski, Joan López, Carles Riba, Ana Romero

Amb el suport de:

IGOP
Institut de
Govern i
Polítiques
Públiques

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

Índex de continguts

A. Introducció.....	3
B. Anàlisi factual	4
1. Àmbit temàtic d'actuació i subàmbits que en componen	4
2. Nombre d'actuacions per subàmbits temàtic i àmbits territorials del Pla	5
3. Pressupost total i pressupost per subàmbits (per actuacions i amb distinció entre inversió i despesa corrent).....	7
4. Ens gestors: qui intervé en l'actuació	8
5. Co-producció amb el veïnat	9
6. Connexió amb altres camps d'actuació (transversalitat).....	10
C. Valoració/recomanacions	12
7. Actuacions més rellevants a criteri del GT.	12
8. Identificació de bones pràctiques i aspectes positius.....	13
9. Identificació d'aspectes problemàtics i qüestions a millorar.....	14
10.Recomanacions respecte la continuïtat i el futur de les actuacions en aquest àmbit. 15	
D. Bibliografia	16
E. Annex: Material complementari	17

ÍNDEX TAULES I GRÀFIQUES

Taula 1. Desglossament en subàmbits de les actuacions de Sostenibilitat Ambiental i Emergència Climàtica en l'actual edició del Pla.....	6
Taula 2. Distribució percentual de les actuacions per àmbits territorials en la segona edició del Pla de Barris, respecte el total d'actuacions de cada àmbit, % horitzontal.	6
Taula 3. Distribució percentual de les actuacions per àmbits territorials en la segona edició del Pla de Barris, respecte el total d'actuacions de cada àmbit, % horitzontal.	7
Taula 4. Dotació pressupostària per àmbits, edició 2021-2024	8
Taula 5. Grau de col·laboració entre instàncies de l'administració municipal en els diferents subàmbits.	9
Taula 6. Accions participades amb el veïnat per subàmbits d'actuació.	9
Taula 7. Accions co-produïdes per subàmbits d'actuació.	9
Taula 8. Nombre d'accions amb les quals es relacionen els àmbits i altres subàmbits.	11
Mapa 1. Barris intervinguts i en manteniment en relació l'Índex de vulnerabilitat climàtica.	18
Mapa 2. Barris intervinguts i en manteniment en relació el factor 1.....	19
Mapa 3. Barris intervinguts i en manteniment en relació el factor 2.....	19
Mapa 4. Barris intervinguts i en manteniment en relació el factor 3.....	20
Mapa 5. Barris intervinguts i en manteniment en relació el factor 4.....	20

A. Introducció

La missió principal del Consell Assessor és acompanyar en l'anàlisi del desenvolupament del Pla de Barris de Barcelona, tot avaluant la seva gestió i impacte en aquests barris on s'intervé, més enllà de les polítiques generals que es duen a terme en el conjunt de la ciutat de Barcelona. En el present quadrienni 2021-2024 d'aplicació del Pla, el Consell ha apostat per l'elaboració d'informes sectorials que enriqueixen la comprensió global obtinguda dels informes anuals. Aquests són elaborats pels Grups de Treball especialitzats, avaluacions detallades en cada àrea d'intervenció. L'**objectiu** d'aquests exercicis és **doblet**: en primer lloc, revisar críticament el treball realitzat pel Pla de Barris durant els últims dos darrers quadriennis, tot ressaltant tant els èxits com les àrees susceptibles de millora; i, en segon lloc, oferir recomanacions estratègiques per a la futura direcció i continuïtat de les polítiques.

El present informe versa sobre el tema Sostenibilitat ambiental i emergència climàtica, Es tracta d'un àmbit integrat de nou en l'actual edició del Pla de Barris 21-24., amb l'objectiu principal de contribuir a pal·liar els efectes que l'emergència climàtica i la transició energètica comporten per als col·lectius més vulnerables i a promoure una ciutat més sostenible i menys contaminada. Concretament, el Pla ha expressat la voluntat de reforçar i promoure nous espais d'agricultura urbana, projectes educatius envers la producció agro-ecològica i la sobirania alimentària, així com ampliar la xarxa de refugis climàtics i implantar l'autogeneració d'electricitat en finques vulnerables. Precisament, tal com els descriu Foment de Ciutat, els dos objectius principals de l'àmbit de Sostenibilitat ambiental i emergència climàtica són els següents:

- Promoure accions encaminades a pal·liar l'impacte que l'emergència climàtica té en els col·lectius en situació de vulnerabilitat.
- Potenciar una xarxa de refugis climàtics.

L'enfocament transversal d'aquest pla presenta el repte de dirigir les accions de manera que beneficiïn específicament els grups més vulnerables a través d'actuacions en els barris on aquests resideixen majoritàriament, tot aportant un valor afegit distintiu a les intervencions ja existents a la ciutat.

L'estructura d'aquest **informe es divideix en dues parts principals, la primera, de caràcter factual**, descriu la feina feta en l'àmbit d'estudi a partir de les dades i materials que ha elaborat Foment de Ciutat durant la implementació del Pla. S'estructura en els següents sis apartats:

1. Àmbit temàtic d'actuació i subàmbits
2. Nombre d'actuacions per subàmbits temàtic i àmbits territorials del Pla
3. Pressupost total i pressupost per subàmbits (per actuacions i amb distinció entre inversió i despesa corrent)

4. Ens gestors: qui intervé en l'actuació
5. Coproducció amb el veïnat
6. Connexió amb altres camps d'actuació (transversalitat)

La **segona part, de caràcter valoratiu**, busca propiciar el debat sobre cada un dels àmbits a partir de les valoracions i recomanacions dels membres del Grup de Treball, amb l'objectiu d'orientar les futures direccions i millores del Pla de Barris. S'estructura en els següents quatre apartats:

7. Actuacions més rellevants a criteri del GT.
8. Identificació de bones pràctiques i aspectes positius
9. Identificació d'aspectes problemàtics i qüestions a millorar
10. Recomanacions respecte a la continuïtat i el futur de les actuacions en aquest àmbit.

B. Anàlisi factual

1. Àmbit i subàmbits temàtics de les actuació

El Pla de Barris té una clara vocació integral i de transversalitat, en la seva primera edició, es varen establir quatre àmbits principals d'intervenció: Educació; Drets Socials; Activitat Econòmica; Ecologia Urbana. Aquesta estructura inicial va proporcionar una sòlida base per a les intervencions en els barris. Tanmateix, detectades algunes mancances, en la segona edició a del Pla es va decidir realitzar una expansió a sis àmbits, per tal d'incrementar encara més la transversalitat de les actuacions.

És en aquest marc que es crea l'àmbit d'actuació de Sostenibilitat ambiental i emergència climàtica. A diferència d'àmbits preexistents com l'Espai Públic i Accessibilitat o Habitatge, que van integrar accions prèviament incloses en l'àmbit d'Ecologia Urbana, l'àmbit de Sostenibilitat es va crear de nou. Això mostra segurament una consciència creixent de la necessitat d'abordar de manera més específica i detallada els desafiaments ambientals, una necessitat que no es va tractar amb la mateixa intensitat en la primera edició.

Durant la segona edició, l'àmbit de Sostenibilitat Ambiental i Emergència Climàtica es detalla en sis subàmbits específics, que són:

- Millora de la xarxa de refugis climàtics
- Creació/ampliació de zones 30
- Ampliació/millora del verd existent

- Ampliació/millora del verd existent, Millora de la xarxa de refugis climàtics
- Ampliació/millora del verd existent, Creació d'horts comunitaris/educatius
- Instal·lació de plaques fotovoltaïques en espai públic i/o espais privats
- Millora de la neteja i recollida de residus

Cal destacar que, tot i que aquestes categories organitzen les actuacions dins d'aquest àmbit, la naturalesa inherentment transversal de la sostenibilitat implica que nombroses altres actuacions, tot i que no hagin estat classificades explícitament dins d'aquest àmbit, estan estretament vinculades a la promoció d'un desenvolupament urbà més resiliència i sostenible.

En el desenvolupament d'aquest informe, s'explorarà no només la implementació directa d'aquestes actuacions, sinó també com aquestes interaccionen i reforcen altres àmbits d'intervenció dins del Pla.

2. Nombre d'actuacions per subàmbits temàtic i àmbits territorials del Pla

Dins de l'àmbit de **Sostenibilitat Ambiental i Emergència Climàtica**, s'han implementat un **total de 27 accions, el que representa el 4,75% del total de 568 accions** empreses en el marc del Pla de Barris. Aquesta xifra situa a l'àmbit de Sostenibilitat com el segon amb menys nombre d'accions, només per darrere de l'àmbit d'Habitatge (14). (inclou les accions descartades). Malgrat aquestes dades, cal reiterar que d'altres àmbits d'actuació del Pla de Barris tenen components ambientals que no estan comptabilitzats de manera directa dins de Sostenibilitat malgrat tenir impactes i beneficis per la sostenibilitat urbana.

Concretament, la Taula 1 permet observar el nombre d'actuacions de l'àmbit de Sostenibilitat classificades per subàmbits temàtics. Del total de 27 accions directes relacionades amb l'àmbit, el 44% s'engloben dins la "Millora de la xarxa de refugis climàtics". Segueixen a continuació les accions d'ampliació i/o millora del verd existent, que de fet, estan desglossades en 3 subàmbits i sumen un total de 9 accions, que responen a objectius específics diferenciats (creació d'horts, millora de la xarxa de refugis climàtics i ampliació de la millora del verd existent de forma genèrica). Com és obvi, el fet de ser un àmbit de nova creació n'impossibilita la comparació respecte al nombre d'actuacions directes d'edicions anteriors.

Taula 1. Desglossament en subàmbits de les actuacions de Sostenibilitat Ambiental i Emergència Climàtica en l'actual edició del Pla.

Subàmbits	Recompte d'actuacions	% respecte el total
Creació/ampliació de zones 30	1	4%
Millora de la neteja i la recollida de residus	2	7%
Ampliació/millora del verd existent, Creació d'horts comunitaris/educatius	2	7%
Instal·lació de plaques fotovoltaïques en espai públic i/o espais privats	3	11%
Ampliació/millora del verd existent, Millora de la xarxa de refugis climàtics	3	11%
Ampliació/millora del verd existent	5	19%
Millora de la xarxa de refugis climàtics	12	44%
Total	27	100%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Foment de Ciutat.

La Taula 2 mostra la distribució dels subàmbits específics de l'àmbit objecte d'aquest informe pels diversos territoris en els que s'ha intervingut.¹ Si bé, tots els àmbits acollits a les actuacions del Pla presenten alguna iniciativa en l'àmbit de Sostenibilitat, destaquen, pel nombre d'actuacions que s'hi ha dut a terme els barris de la Trinitat Vella, Roquetes i Verdum, el Carmel i Can Baró, i el Poble-sec.

Taula 2. Distribució percentual de les actuacions per àmbits territorials en la segona edició del Pla de Barris, respecte el total d'actuacions de cada àmbit, % horitzontal.

	La Prosperitat	Trinitat Nova	Trinitat Vella	Roquetes i Verdum	Zona Nord	El Besòs i el Maresme	El Carmel i Can Baró	El Poble-sec	El Raval	El Turó de la Peira i Can Peguera
Creació/ampliació de zones 30				1						
Ampliació/millora del verd existent, Creació d'horts comunitaris/educatius				1				1		
Millora de la neteja i la recollida de residus						1	1			
Ampliació/millora del verd existent, Millora de la xarxa de refugis climàtics			3							
Instal·lació de plaques fotovoltaïques en espai públic i/o espais privats			1		1			1		
Ampliació/millora del verd existent				1		1	1		1	
Millora de la xarxa de refugis climàtics	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1
Total	1	1	5	4	2	3	4	4	2	1

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Foment de Ciutat.

¹ L'edició 21-24 del Pla, intervé de forma integral i intensiva en 10 plans de Barris, al mateix temps que manté polítiques estructurals i de manteniment en 5 plans de barri que provenen de la primera edició, se'n 23 barris el nombre total d'intervinguts en les dues edicions.

Comparativament, amb la distribució territorial de les actuacions de la resta d'àmbits del Pla (vegeu Taula 3), es pot observar que l'àmbit de Sostenibilitat presenta una concentració més elevada d'accions en certs barris, probablement a causa del nombre reduït d'accions en comparació amb altres àmbits i les característiques particulars de les actuacions de sostenibilitat.

Taula 3. Distribució percentual de les actuacions per àmbits territorials en la segona edició del Pla de Barris, respecte el total d'actuacions de cada àmbit, % horitzontal.

	La Prosperitat	Trinitat Nova	Trinitat Vella	Roquetes i Verdun	Zona Nord	El Besòs i el Maresme	El Carmel i Can Baró	El Poble-sec	El Raval	El Turó de la Peira i Can Peguera	Total àmbit
Drets Socials, Equitat de gènere i acció comunitària	6,3%	9,2%	14,1%	9,2%	8,5%	9,2%	14,1%	13,4%	4,9%	11,3%	100%
Educació i salut pública	11,5%	11,5%	9,4%	18,8%	8,9%	8,9%	9,4%	8,9%	6,3%	6,3%	100%
Espai públic i accessibilitat	7,3%	1,8%	5,5%	16,4%	12,7%	10,9%	9,1%	10,9%	12,7%	12,7%	100%
Habitatge	7,1%	7,1%	7,1%	7,1%	14,3%	7,1%	14,3%	14,3%	14,3%	7,1%	100%
Ocupació, impuls econòmic i economia social	7,2%	10,8%	7,2%	10,1%	10,1%	9,4%	9,4%	13,7%	13,7%	8,6%	100%
Sostenibilitat ambiental i emergència climàtica	3,7%	3,7%	18,5%	14,8%	7,4%	11,1%	14,8%	14,8%	7,4%	3,7%	100%
Total	8,3%	9,3%	10,0%	13,6%	9,5%	9,3%	10,9%	11,8%	8,6%	8,6%	100%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Foment de Ciutat.

3. Pressupost total i pressupost per subàmbits

El Pla de Barris de Barcelona compta amb un pressupost total de 300 milions d'euros, acumulat en dues edicions dures a terme fins ara. Recordem, que l'àmbit de Sostenibilitat s'ha creat en l'actual edició del pla, en aquesta edició un dos per cent s'ha invertit en l'àmbit de sostenibilitat (vegeu Taula 4), el que representa la **menor assignació pressupostària comparada amb els altres àmbits d'actuació**. Com hem mencionat més a dalt, aquesta assignació reflecteix possiblement la recent incorporació d'aquest àmbit al pla i pot ser influenciada per la distribució de recursos cap a àmbits indirectament relacionats amb la sostenibilitat, com ara Espai Públic i Accessibilitat.

El detall de la taula mostra que, malgrat ser l'àmbit amb menor dotació pressupostària, la major part dels fons destinats a Sostenibilitat i Emergència Climàtica s'ha invertit en projectes d'inversió (75,3%). Això podria indicar, en principi, un compromís amb la creació d'infraestructures i serveis de llarga durada que promoguin la sostenibilitat ambiental a la ciutat, al mateix temps que reflecteix el caràcter de les actuacions.

Tanmateix, el reduït pes pressupostari de les actuacions en aquest àmbit obliga a plantejar-se qüestions respecte **la importància que efectivament s’ha conferit als temes ambientals en el desenvolupament del Pla**. D’altra banda, també es la **necessitat de fer un monitoratge del manteniment i la sostenibilitat de les accions al llarg del temps**.

Taula 4. Dotació pressupostaria per àmbits, edició 2021-2024

Àmbits	Despesa corrent (€)	Inversió (€)	Total (€)	% respecte el total general	% Inversió respecte Total
Educació i Salut Pública	17.350.000,00 €	19.820.000,00 €	37.170.000,00 €	24,72%	53,3%
Drets Socials, equitat de gènere i Acció Comunitària	6.700.000,00 €	11.375.000,00 €	18.075.000,00 €	12,02%	62,9%
Habitatge	2.450.000,00 €	16.538.131,61 €	18.988.131,61 €	12,63%	87,1%
Ocupació, impuls econòmic i ECSS	11.250.000,00 €	3.850.000,00 €	15.100.000,00 €	10,04%	25,5%
Espai públic i accessibilitat	250.000,00 €	37.125.000,00 €	37.375.000,00 €	24,85%	99,3%
Sostenibilitat i emergència climàtica	900.000,00 €	2.750.000,00 €	3.650.000,00 €	2,43%	75,3%
Total general	44.900.000,00 €	105.489.265,14 €	150.389.265,14 €	100,00%	70,1%

Font: Foment de Ciutat.

4. Ens gestors: qui intervé en l’actuació

El Pla de Barris posa en relleu la importància de la coordinació i integració de totes les àrees de l’administració municipal implicades en els projectes, essencial per a una gestió eficient i efectiva dels diferents àmbits territorials. Des de l’inici del Pla, s’ha fet un esforç conscient per assegurar que aquesta col·laboració sigui tant àmplia com productiva.

En l’edició anterior, es interessant fer notar que Ecologia Urbana està molt involucrada i ha desenvolupaments casi el 10% de les accions malgrat només tenir un 3% del pressupost. Això demostra la transversalitat de la seva feina i la implementació d’accions ambientals mes enllà de Sostenibilitat i Emergència Climàtica.

En l’actual edició i per a una monitorització i comprensió de la col·laboració entre les diferents instàncies municipals, seguint el que Foment de Ciutat va utilitzar en l’anterior edició s’ha intentar replicar el sistema de categorització basat en tres nivells de col·laboració: -La col·laboració **estàndard-baixa** s’ha produït quan les accions es duen a terme entre Foment de Ciutat i la Gerència del districte on s’implementa l’acció; -La col·laboració **mitjana** es produeix quan, a banda d’aquests, també intervé una àrea o un altre agent de l’Ajuntament de Barcelona; -La col·laboració **alta** es produeix quan, a més de Foment de Ciutat i la Gerència del districte, també hi participen com a mínim dues àrees de l’Ajuntament.

Taula 5. Grau de col·laboració entre instàncies de l'administració municipal en els diferents subàmbits.

	Alt	Mitjà	Baix
Creació/ampliació de zones 30			X
Ampliació/millora del verd existent, Creació d'horts comunitaris/educatius	X		
Millora de la neteja i la recollida de residus			X
Ampliació/millora del verd existent, Millora de la xarxa de refugis climàtics			X
Instal·lació de plaques fotovoltaïques en espai públic i/o espais privats		X	
Ampliació/millora del verd existent		X	
Millora de la xarxa de refugis climàtics			X

Font: Elaboració pròpia.

5. Co-producció amb el veïnat

Analitzem, en primer lloc, les actuacions participades amb el veïnat i seguidament les co-produïdes.

Taula 6. Accions participades amb el veïnat per subàmbits d'actuació.

	Total
Creació/ampliació de zones 30	No sempre
Ampliació/millora del verd existent, Creació d'horts comunitaris/educatius	Sí
Millora de la neteja i la recollida de residus	No sempre
Ampliació/millora del verd existent, Millora de la xarxa de refugis climàtics	No sempre
Instal·lació de plaques fotovoltaïques en espai públic i/o espais privats	Sí
Ampliació/millora del verd existent	Sí
Millora de la xarxa de refugis climàtics	No sempre

Font: Elaboració pròpia.

La taula 7 ens mostra les actuacions coproduïdes en els diferents subàmbits del Pla de Barris. Es pot observar que el nombre total d'actuacions co-produïdes és de només 2.

Taula 7. Accions co-produïdes per subàmbits d'actuació.

	Total
Creació/ampliació de zones 30	
Ampliació/millora del verd existent, Creació d'horts comunitaris/educatius	
Millora de la neteja i la recollida de residus	
Ampliació/millora del verd existent, Millora de la xarxa de refugis climàtics	2
Instal·lació de plaques fotovoltaïques en espai públic i/o espais privats	
Ampliació/millora del verd existent	
Millora de la xarxa de refugis climàtics	
Total general	2

Font: Elaboració pròpia.

6. Connexió amb altres camps d'actuació (transversalitat)

El Pla de Barris incorpora de manera diferencial a les polítiques de la ciutat actuacions de caràcter transversal, acollin actuacions a camps molt diversos i amb interrelació entre actuacions. Per analitzar la transversalitat en el seu conjunt, resulta de molt d'interès observar la distribució del nombre d'actuacions entre els àmbits i subàmbits.

Dins del marc de transversalitat, s'han identificat 33 subàmbits que reflecteixen la interacció entre diferents àmbits d'actuació. Específicament les accions de l'àmbit de Sostenibilitat estan relacionades amb 15 subàmbits. A més, es destaca que 16 accions pertanyents a altres àmbits del Pla de Barris estan interrelacionades de manera indirecta amb els subàmbits de sostenibilitat.

Taula 8. Nombre d'accions amb les quals es relacionen els àmbits i altres subàmbits.

Altres Subàmbits amb els quals es relaciona l'acció	Àmbits els quals pertanyen les accions						Total
	Drets Socials, Equitat de gènere i acció comunitària	Educació i salut pública	Espai públic i accessibilitat	Habitatge	Ocupació, impuls econòmic i economia social	Sostenibilitat ambiental i emergència climàtica	
Altres Programes vinculats específicament a la Millora de la qualitat de vida dins els habitatges i de les seves comunitats				2	5		7
Ampliació/millora del verd existent		1	6				7
Cohesió	5	36	9	2	7	3	62
Convivència	5	36	9	2	7	3	62
Creació d'hortos comunitaris/educatius		4					4
Cultura i acció cultural	4	43	3		2	1	53
Dinamització de comerç			1		1		2
Dinamització de locals buits	1				1		2
Educació	2						2
Educació en el lleure i/o extraescolars	18	2	3			1	24
Educació obligatòria	8	2	1		12	1	24
Educació petita infància	4				2		6
Educació post-obligatòria	6				19		25
Emprenedoria						1	1
Esport com a eina social		10	2		7		19
Foment de l'equitat de gènere	3	13	3		24		43
Impuls economia social	1				2	1	4
Memòria popular		1			1		2
Millora de la xarxa de refugis climàtics	1		3			1	5
Millora integral de places i/o carrers no pacificats	3						3
Millora o ampliació espais de joc infantil	1		1			3	5
Milliores per reduir l'impacte acústic de grans infraestructures						1	1
Pacificació de carrers i/o entorns escolars	2						2
Programes de rehabilitació d'habitatges	1			2	2		5
Programes formatius i/o ocupacionals	12	3			2		17
reconeixement diversitat cultural	5	36	9	2	7	3	62
Reducció de l'esclatxa digital			1		9		10
Reforç capital social del barri	4	29			8	2	43
Reforç del sistema d'equipaments comunitaris	1	28	4		2	1	36
Salut emocional	9	2			40		51
Salut envelliment saludable	3			1		1	5
Salut Hàbits saludables	7	1	2		1	4	15
Salut sexual-reproductiva	3	1					4
Total	109	248	57	11	161	27	613

Font: Elaboració pròpia.

C. Valoració/recomanacions

7. Actuacions més rellevants a criteri del GT.

El Grup de Treball ha identificat una sèrie d'actuacions dins del Pla de Barris que destaquen per la seva rellevància, impacte i caràcter innovador en l'àmbit de la Sostenibilitat. Aquestes iniciatives no només responen als desafiaments actuals de la ciutat en matèria ambiental sinó que també marquen una diferència notable respecte a les polítiques habituals:

- Impuls d'una Comunitat Energètica Local al Poble-sec
- Generació a l'espai públic i autoconsum compartit d'energia municipal a la coberta de Campillo de la Virgen – Zona Nord
- Horts de la Font Trobada + aula ambiental Poble-sec
- Xarxa d'espais de refugi climàtic: Reforç de la comunicació als barris de PdB (diferents barris de la ciutat: Prosperitat; Trinitat Nova; Trinitat Vella; Roquetes i Verdun; Zona Nord; Besòs i el Maresme; El Carmel i Can Baró; Poble Sec; Raval; Turó de la Peira i Can Peguera;)
- Xarxa d'espais de refugi climàtic: Actuacions per a diversos espais del Raval per a dotar-los de qualitat necessària per exercir de refugis climàtics
- AgroVallbona (inicial)

Per altra banda, s'han identificat actuacions vinculades indirectament a la sostenibilitat però classificades en altres àmbits:

Vinculats a l'EMERGÈNCIA CLIMÀTICA:

Espais d'ombra i/o Refresc:

- Plaça Caramelles (en fase de redacció de projecte executiu) – PdB Raval [Espai públic i accessibilitat]
- Espai de jocs infantils Pistes c/Tenerife (possible vinculació pilot BITHabitat) – PdB Can Baró [Espai públic i accessibilitat]
- Reurbanització dels entorn de la Casa de l'Aigua – Trinitat Vella [Espai públic i accessibilitat]
- Millora de la Plaça Maresme – El Besòs i el Maresme [Espai públic i accessibilitat]

Vinculats al FOMENT DE LA MOBILITAT SOSTENIBLE

- Bus a demanda Torre Barró [Espai públic i accessibilitat]

Vinculats a MILLORA DE SERVEIS SOCIOAMBIENTALS DEL VERD:

- Parc del Turó de la Peira [Espai públic i accessibilitat]

- Parc de l'Aqüeducte (Ciutat Meridiana) [Espai públic i accessibilitat] [PdB 16-20]

Vinculats a la TRANSICIÓ ENERGÈTICA:

- Programes de rehabilitació energètica (FAC i Programa barris Next Generation) [Habitatge] diferents barris de la ciutat

8. Identificació de bones pràctiques i aspectes positius

L'equip del pla de Barris assenyalava la següent fortalesa principal:

- Capacitat d'innovar i reforçar estratègies de ciutat, en clau de sostenibilitat i emergència climàtica. (espais de refresc, pla ombra, mans al verd, autogeneració, programa NextGe...).

El Grup de Treball identifica les bones pràctiques i aspectes positius següents:

- La prova pilot de les finques d'alta complexitat pot esdevenir un primer referent, davant les dificultats de gestionar subvencions en matèria de **rehabilitació residencial** per part de comunitats. Els fons Next Generation, com a dotació pressupostària extraordinària, constitueix una oportunitat de millorar justícia ambiental, tanmateix, si no s'aconsegueix mobilitzar prou aquestes comunitats aquestes subvencions poden agreujar les desigualtats a escala de ciutat.
- Tot i les dificultats de portar a terme **projectes d'energia** a causa de la seva complexitat, el Pla sembla ser una bona forma d'acompanyar amb mesures econòmiques, administratives i de gestió dels projectes.
- Destaca la innovació en certes polítiques, que pretenen resoldre problemes de barris concrets, com per exemple el cas de la **mobilitat** als barris del Nord, amb el bus a demanda. La innovació es detecta en la política en si, però també en la seva implementació amb el seguiment i la voluntat d'involucrar la ciutadania.
- En determinats projectes la **participació ciutadana** és una de les claus de l'èxit d'aquesta política. La implicació dels residents en el disseny i implementació de projectes, contribueix a que les intervencions reflecteixin les necessitats i desitjos de la comunitat local i que se'ls sentin propis.
- En determinats projectes es detecta un bon **seguiment i l'avaluació** de les intervencions, que permet ajustaments basats en l'efectivitat dels projectes (Bus a demanda p.ex). Això assegura que les polítiques es puguin adaptar i millorar contínuament.
- El Pla de Barris, ha demostrat que pot generar de forma àgil propostes i projectes per captar recursos Europeus com per exemple els fons Next Generation. La T.E implicarà molta inversió, la qual difícilment serà possible si no hi ha convocatòries similars a les del Next Generation. Quelcom que requereix respostes ràpides i d'equips preparats per fer les sol·licituds..
- La transversalitat de les accions i les **implicacions ambientals que van més enllà de Sostenibilitat i Emergència Climàtica.**

9. Identificació d'aspectes problemàtics i qüestions a millorar

L'equip del Pla de Barris assenyala les següents debilitats:

- Dificultat de vincular-ho al vector "vulnerabilitat".
- Dificultat de trobar projectes singulars de territori.

El Grup de Treball identifica les següents problemàtiques i elements a millorar:

- Les intervencions en **horts urbans i espais de refresc** han sigut molt puntuals. Es troben a faltar projectes més transversals i amplis, que incloguin des del compostatge fins a econòmica local vinculada a la producció agroecològica.
- En els projectes s'haurien de preveure els **mecanismes pel seu manteniment**. Tant inversió com despesa corrent són en el capítol 6, potser es necessitaria que fossin capítol 2 pel seu manteniment.
- Es detecta una **manca de un relat "lligat-fil conductor"** de totes les accions que tenen efectes sobre la Sostenibilitat i l'emergència climàtica. Segurament, es podrien detectar aspectes relacionats amb la sostenibilitat en actuacions que corresponen a d'altres àmbits.
- Es detecta una certa dificultat de considerar **la diversitat dels perfils dels barris**. Es tracta d'un aspecte fonamental a tenir en compte per evitar els riscos de la gentrificació verda o climàtica.
- En les actuacions desenvolupades fins ara no s'ha considerat la producció d'**aigua calenta a partir de termosolar**, molt més eficient en espai que la fotovoltaica. Les ciutats necessiten superfícies dels territoris de l'entorn, degut a la seva incapacitat de ser autosuficients des del punt de vista energètic. La dificultat de dur a terme actuacions específiques en aquest àmbit pot derivar-se del fet de que, a diferència de les actuacions d'autogeneració de l'electricitat (comunitat energètica en edificis propers), aquests projectes requereixen actuacions en l'interior dels habitatges.
- Es detecta **escassa associació Públic-Privada**. La col·laboració sembla que és molt més present amb el tercer sector (organitzacions no governamentals i associacions locals) que no pas amb les empreses. Establir col·laboracions amb el sector privat permetria mobilitzar recursos addicionals, així com fomentar la innovació en els projectes de regeneració urbana.
- Així mateix, les intervencions en **Mobilitat Sostenible** resulten força escasses: més enllà de fomentar l'ús del transport públic, s'haurien d'iniciar campanyes per fer servir la bicicleta i els desplaçaments a peu. Això no només contribueix a reduir la contaminació atmosfèrica i les emissions de gasos d'efecte hivernacle, sinó que també millora la salut pública i la cohesió social.
- A nivell de polítiques de ciutat, sembla que les despeses de sostenibilitat i emergència Climàtica s'han desenvolupat amb molta més ambició, efectivitat, i pressupost en àrees centrals de la ciutat (Sant Martí; Eixample) amb les Superilles i els Eixos Verds que no pas en els sectors més perifèrics. **El Pla de Barris hauria de ser una eina per revertir aquesta concentració.**
- Es podrien explicar les accions en el marc d'un discurs més ampli sobre **Justícia Ambiental i Justícia Climàtica** per emfatitzar l'impacte social i en salut de les

accions. En aquest sentit, s'hauria de mesurar si les accions contribueixen de manera real a reduir la vulnerabilitat climàtica/social al mateix temps que eviten els riscos de la gentrificació climàtica o ambiental.

10. Recomanacions respecte la continuïtat i el futur de les actuacions en aquest àmbit.

El Grup de Treball fa les següents recomanacions respecte a la continuïtat i el futur del Pla de Barris, i especialment en relació amb l'àmbit de Sostenibilitat i Emergència climàtica:

- Considerem convenient **augmentar el pressupost i l'atenció en barris perifèrics per aconseguir una justícia climàtica i ambiental més contundent i equitativa**. Actualment, el pressupost en l'àmbit de Sostenibilitat és molt més petit que el d'altres àmbits, al mateix temps que la inversió en verd urbà sembla molt centrada en la part central de la ciutat (pex. Superilles). Manca precisament intervenció en barris perifèrics. El Pla de Barris, és una oportunitat d'assolir justícia climàtica i ambiental en aquests barris més "perifèrics".
- Cal, així mateix, **establir projectes estructurals** que connectin i donin projecció a les iniciatives, creant una xarxa o eixos de sostenibilitat. Ara com ara, són iniciatives molt aïllades i petites, a les que és necessari donar importància i projecció, establir una xarxa o uns eixos que connectin els diferents projectes per tal que esdevinguin projectes estructurals.
- **Explorar col·laboracions amb universitats i el sector privat** per fomentar la innovació i mobilitzar recursos addicionals. El Pla pot ser un espai d'oportunitat per fer convenis/concursos amb universitats per buscar idees innovadores. Per exemple, un concurs d'idees amb la UPC o altres, per adequar cobertes urbanes amb potencial de captació d'energia. O finançament per projectes de recerca aplicats i específics en determinats barris.
- **Aprofitar els refugis climàtics no només com a infraestructura sinó com a centres de dinamització comunitària i econòmica**, tot millorant la inversió en infraestructures com a part d'aquests refugis, i en personal empleat durant els mesos d'estiu i d'hivern. Resulten útils en aquest sentit les conclusions del recent estudi sobre percepció i ús de refugis climàtics a Barcelona (Amorim Maia et al. 2023). És necessari que siguin refugis "reals, i no simplement un "repackaging" d'infraestructura existent. Així mateix s'han de tenir en compte els aspectes interestacionals de la vulnerabilitat climàtica i també s'ha de tenir en compte les necessitats especials de diferents col·lectius (pex. dones raciatlitzades; nenes i família; gent gran)
- **A través dels refugis climàtics es podria potencia l'economia local social i solidaria**. Per exemple, el personal d'activitats de dinamització d'aquests refugis podrien ser persones i col·lectius dels barris beneficiats. La construcció, manteniment, o disseny d'aquests espais podrien també potenciar la participació/contractació de residents/es dels barris acollits al Pla.
- Caldria introduir de manera més decidida **activitats productives de caràcter ambiental**. Les transformacions que s'hauran de dur a tots nivells impliquen noves

activitats i nous serveis en funció de les noves formes d'energia renovable (instal·lacions d'aigua calenta sanitària, de sistemes fotovoltaics, sistemes d'emmagatzematge, etc.), de nou tractament dels materials (reparacions, manteniments, recuperacions, reutilitzacions) o de formes de mobilitat i de transport, o altres produccions i serveis, respecte les quals els projectes del Pla de Barris poden constituir formes d'experimentació i de transformació.

- **Ampliar les infraestructures que facilitin la mobilitat sostenible:** analitzar si en determinats barris la manca d'infraestructura o les característiques (habitatges petits, orografia, etc) dificulten la mobilitat activa. Per exemple, la manca de Bicing, o la manca d'espai dintre els habitatges fan necessàries infraestructures per guardar les bicicletes de forma segura.
- **Planificar totes les accions ambiental considerant el risc de les dinàmiques gentrificadores** existents en la ciutat i considerant les actuacions necessàries per a fer front a les noves dinàmiques de gentrificació verdes i climàtiques en Barcelona, basant-se en estudis recents.
- **Associar la Sostenibilitat Urbana i accions d'Emergència Climàtica amb economia verda i "green jobs"** perquè es construeixi una dinàmica de desenvolupament econòmic beneficiant o impulsat per població vulnerable a la resiliència urbana al canvi climàtic (mirar projectes verds que associen justícia verda amb justícia racial en Cully, Portland, US).

D. Bibliografia

Amorim Maia, A. T., Anguelovski, I., Connolly, J. J. T., & Chu-Cheow, E. T. (2023). Buscando refugio: ¿pueden los refugios climáticos abordar vulnerabilidades interseccionales? *Papers: Regió Metropolitana de Barcelona*, 65, 39–58.

Mejía, V.; López, J. & Checa, J. (2023) Hacia una transición energética justa?: consumo energético y segregación residencial en el área metropolitana de Barcelona. *Ciudad y Territorio Estudios Territoriales* 55 (215), 77-96

E. Annex: Material complementari

La Taula A 1 **Error! No s'ha trobat l'origen de la referència.** recull els principals projectes i estratègies de ciutat dels darrers anys. Té la voluntat d'analitzar si d'una banda, aquests han intervingut en àmbits del Pla de Barris i de l'altre, si el Pla de Barris ha emmarcat alguna de les seves actuacions en ells. Aquesta informació hauria d'ajudar a valorar fins a quin punt el Pla pot suposar un factor diferencial o un reforç a les polítiques de la ciutat.

Taula A 1. Relació estretages de ciutat i Pla de Barris.

Projectes i estratègies de ciutat	Intervenien en àmbits del Pla de Barris	El Pla de Barris ha contribuït a l'estratègia
ECOLOGIA URBANA –Metabolisme urbà		
Superilla Barcelona i eixos verds		X
Zona de Baixes Emissions	X	
Programa d'impuls a la generació d'energia solar	X	X
Pla Residu Zero	X	?
Pla director integral de sanejament de Barcelona	X	
Pla d'Acció per l'Emergència Climàtica	X	X
PLA NATURA 2021-2030	X	?
Pla Cuidem	X	?
ESPAI PÚBLIC QUOTIDIÀ		
Ciutat Jugable	X	X
Protegim les escoles	X	X
Avinguda Meridiana	X	
Carrer de Pi i Maragall	X	
Via laietana		
La Rambla	X	
MOBILITAT SOSTENIBLE		
Pla de mobilitat a peu de Barcelona 2022	X	X
Xarxa ciclable	X	
Tramvia per la diagonal		
Estratègia de distribució urbana de mercaderies	X	
Pla d'implementació de benzineres i electrolinereres	X	
CONVIVÈNCIA D'USOS		
Plans d'usos	X	X
BARRIS COHESIONATS		
Programa de Regeneració urbana	X	X
Protecció del patrimoni arquitectònic	X	
Rehabilitació d'equipaments	X	X
Integració paisatgística de cobertes i mitgeres		
REACTIVACIÓ DE TEIXITS PRODUCTIUS		
La Marina del Prat Vermell	X	X
Per un 22@ més inclusiu i sostenible		
Els polígons del marge dret del Besòs	X	X
DRETS SOCIALS, JUSTÍCIA GLOBAL, FEMINISMES I LGTBI		
Punts d'Assessorament Energètic	X	?
Superilles de Cures /Vila veïna	X	?
Estratègia sobre canvi demogràfic i envelliment: una ciutat per a tots els cicles de vida (2018-2030)	X	?
AGENDA METROPOLITANA		
Litoral Metropolità	X	
L'Eix Besòs	X	X
Collserola	X	X

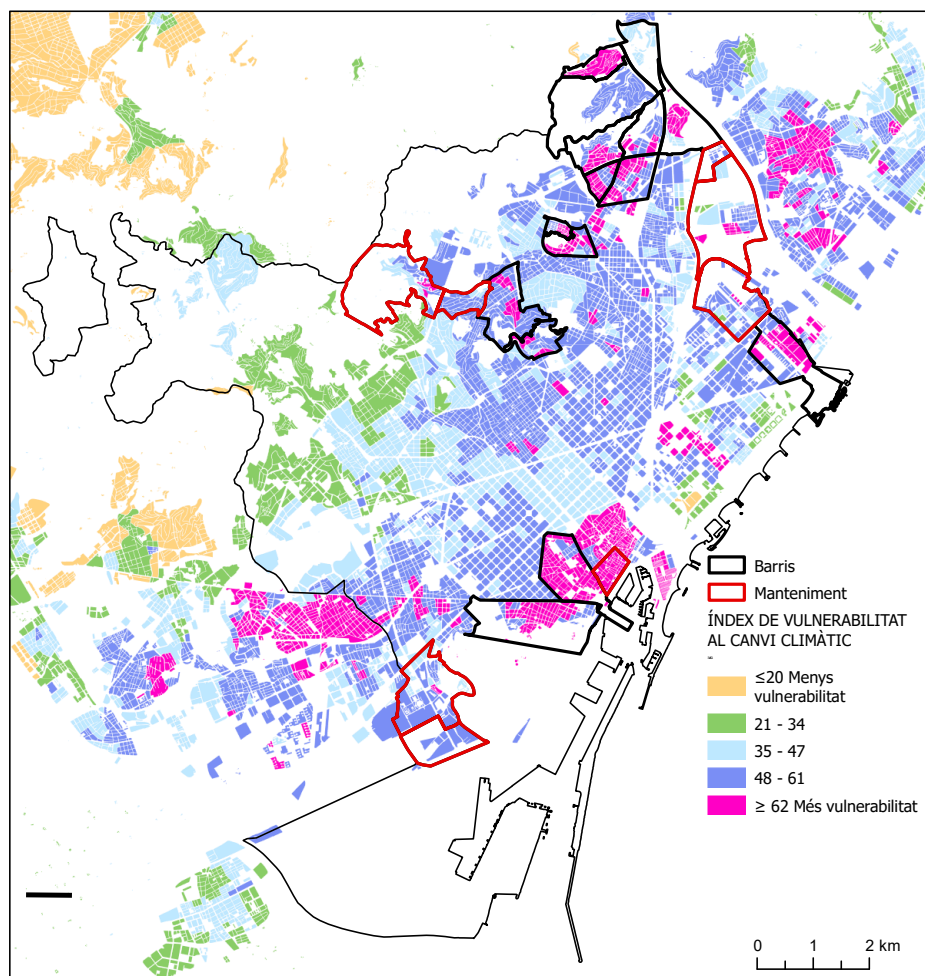
Font: Grup de Treball d'Espai Públic del consell Assessor del Pla de Barris.

Per altra banda, amb la voluntat d'analitzar si el Pla de Barris intervé en els barris més vulnerables des del punt de vista climàtic, s'ha fet una anàlisi bàsica que consisteix en relacionar els barris intervinguts respecte 4 factors de vulnerabilitat climàtica que defineix Índex de vulnerabilitat al canvi climàtic – AMB.² Aquests factors són: F1: zones denses amb poca presència de zones verdes; F2: població vulnerable (rendes baixes, població estrangera, baix nivell d'estudis, etc.); F3: dones grans (>65 anys) que viuen en pisos de 1950 a 1980 (pateixen més calor a l'estiu); F4: gent gran (>75 anys) que viu sola en pisos molt antics o deficients (abans de 1950).

De forma general el creuament per l'índex general dona com a resultat que s'intervé en la majoria de Barris més vulnerables, si bé, queden exclosos el Barri de Ciutat Vella i la Barceloneta i altres parts de la ciutat més petites com certes illes de Poblenou, Nous Barris o Sants, territoris també vulnerables. En tot cas, la distribució i concentració de poblacions vulnerables al Canvi climàtic en determinades parts de la ciutat corrobora la necessitat de fer projectes específics en aquest àmbit.

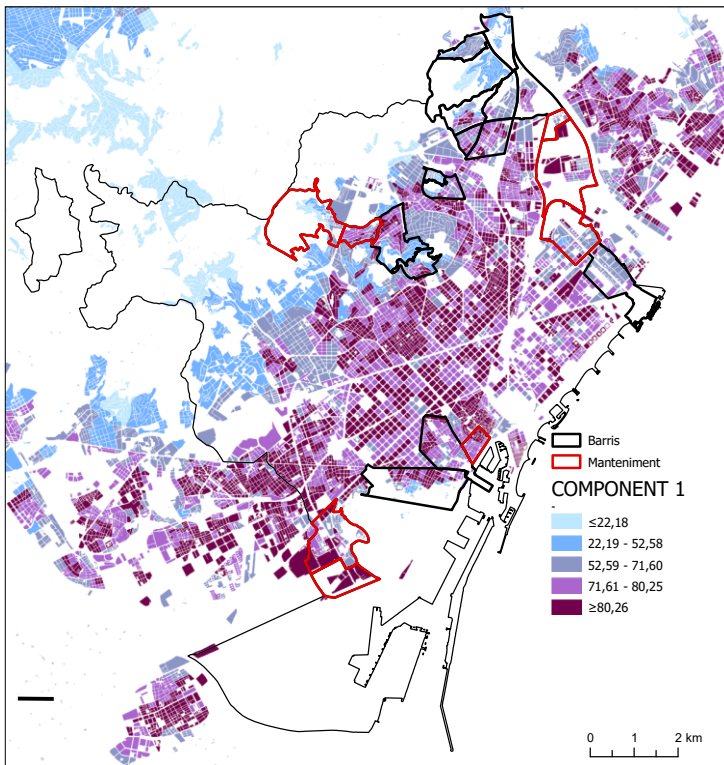
² Per saber-ne més, és pot consultar [La calor en un futur: índex de vulnerabilitat al canvi climàtic \(IVAC\) - Medi ambient - Àrea Metropolitana de Barcelona](#)

Mapa 1. Barris intervinguts i en manteniment en relació l'Índex de vulnerabilitat climàtica.

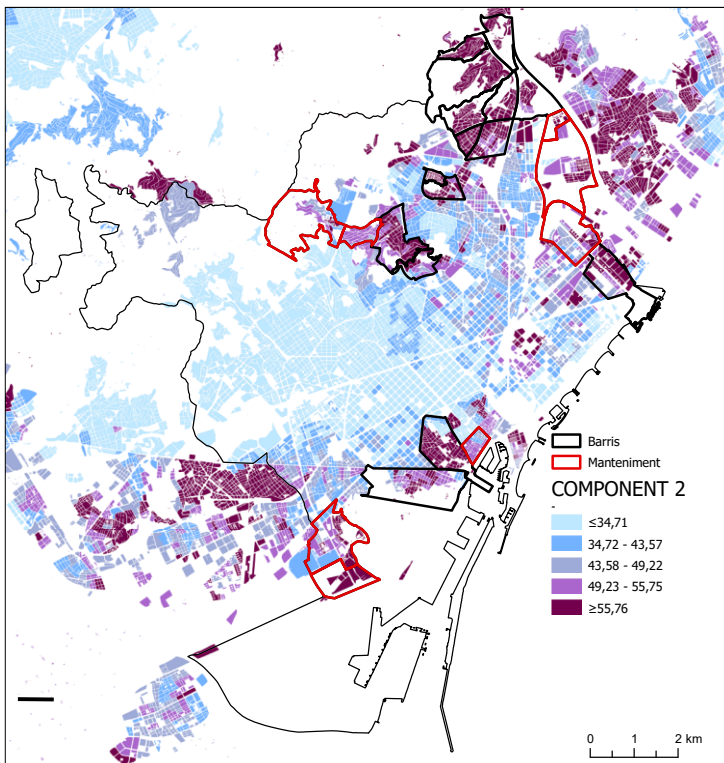
Font: Elaboració pròpia, a partir de l'Índex Índex de vulnerabilitat al canvi climàtic – AMB.

Mapa 2. Barris intervinguts i en manteniment en relació el factor 1.

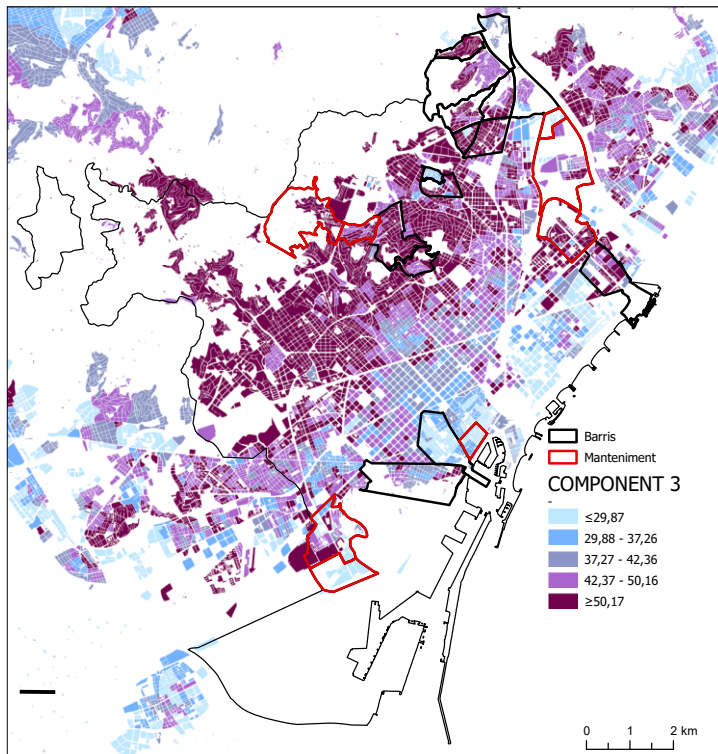
Font: Elaboració pròpia, a partir de l'Índex Índex de vulnerabilitat al canvi climàtic – AMB.

Mapa 3. Barris intervinguts i en manteniment en relació el factor 2.

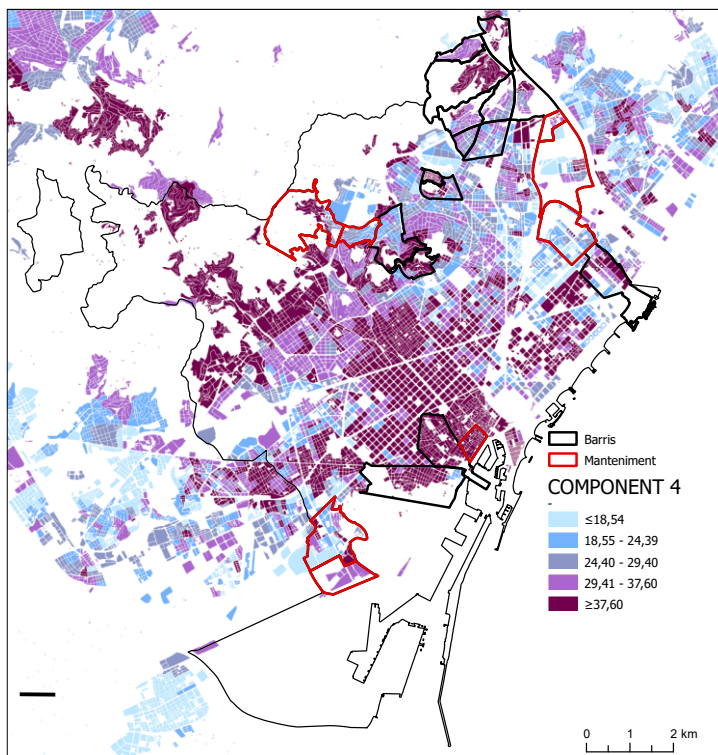
Font: Elaboració pròpia, a partir de l'Índex Índex de vulnerabilitat al canvi climàtic – AMB.

Mapa 4. Barris intervinguts i en manteniment en relació el factor 3.

Font: Elaboració pròpia, a partir de l'índex Índex de vulnerabilitat al canvi climàtic – AMB.

Mapa 5. Barris intervinguts i en manteniment en relació el factor 4.

Font: Elaboració pròpia, a partir de l'índex Índex de vulnerabilitat al canvi climàtic – AMB.

Ajuntament
de Barcelona

FOMENT
DE CIUTAT

PLA DE BARRIS PLA DE BARRIS PLA DE BARRIS

Notes Grups de Treball

Consell Assessor del Pla de Barris

Grups de treball

Drets socials, equitat de gènere i acció comunitària

Educació

Espai públic i accessibilitat

Habitatge, sostenibilitat i espai públic

Ocupació, impuls econòmic i economia social

Salut

Amb el suport de:

IGOP
Institut de
Govern i
Polítiques
Públiques

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

Índex de continguts

1. GT Drets socials, equitat de gènere i acció comunitària.	
<i>Coordinador: Ernesto Morales / 15 maig 2024</i>	3
2. GT Educació.	
<i>Coordinadora: Sheila González / 22 abril 2024</i>	8
3. GT Espai Públic.	
<i>Coordinadora: Mar Esteve / 2024</i>	12
4. GT Habitatge.	
<i>Coordinador: Carles Donat / 2024</i>	17
5. GT Ocupació, impuls econòmic i economia social.	
<i>Coordinador: Carlos Delclós / 15 maig 2024</i>	22
6. GT Salut.	
<i>Coordinador: Ferran Muntaner / 22 abril 2024</i>	25
7. GT Sostenibilitat.	
<i>Coordinador: Joan Checa / 2024</i>	29

1. GT Drets socials, equitat de gènere i acció comunitària.

Coordinador: Ernesto Morales / 15 maig 2024

Ernesto Morales resumeix algunes de les principals idees de l'informe.

Dintre de l'univers de projectes (277 en la 1ª edició, 101 en la segona) es trien un seguit d'actuacions classificades a partir de les següents temàtiques:

- Inversió i dinamització de infraestructura social
- Noves estructures de treball
- Atenció a directa a col·lectius

Aquestes intervencions actuen amb intensitats diferents sobre les 3 possibles dimensions de l'àmbit:

- Drets
- Equitat de gènere
- Acció comunitària

Es trien 8 projectes:

- Soledat no volguda
- Memòria de Trinitat Vella
- Marxes exploratòries
- Xarse (Xarxes de resposta socioeconòmica)
- Concilia (canguratge municipal)
- La Besonense (projecte de dinamització esportiva)
- Nous Lideratges
- Projecte Educatiu Singular Tres Ulls (Trinitat Nova)

Es fan 3 visites de cas a Concilia, Espai 3 Ulls i La Besonense, que permeten analitzar aquestes experiències amb més profunditat.

Algunes conclusions generals que es deriven de la seva anàlisi són:

- Els projectes analitzats responen a dinàmiques a les quals els serveis públics no donaven resposta.

- En cap cas no treballen aïlladament: volen ser complementaris respecte polítiques, recursos, o infraestructures socials ja existents.
- Tots ell permeten treballar nous valors, que van més enllà de lògiques econòmiques: per exemple el 'temps de respir' en el projecte Concilia.

Del desplegament d'aquest àmbit d'actuació del Pla de Barris es destaquen les següents bones pràctiques:

- Anàlisi i planificació territorialitzada (el projecte Concilia, per exemple, per la ubicació de punts d'atenció a la infància)
- Participació ciutadana que genera resultats concrets (per exemple, les Marxes Exploratòries)
- Estratègia d'apoderament (Marxes exploratòries i Nous Lideratges)
- Reacció davant de l'emergència social (Concilia i Xarse)
- Infraestructura social per la dinamització comunitària (La Besonense)
- Promoció de relacions entre barris (Nou Lideratges)
- Eixos vertebradors i mínims denominadors comuns davant la interseccionalitat dels factors de vulnerabilitat
- Treball dels vincles socials
- Trànsit de polítiques extraordinàries a polítiques ordinàries (Besonense, 3 Ulls)

Alguns dels reptes principals que es plantegen en aquest àmbit d'actuació són:

- L'emergència d'una nova realitat poblacional, fruit de la segona onada migratòria
- La vulnerabilitat cronificada
- La necessitat d'innovació i de noves estratègies relacionals, sobretot per donar resposta davant del flux constant d'arribades i sortides de població en aquests barris.
- La necessitat de noves estratègies de participació i coproducció
- El desplegament de nous marcs de cooperació institucional i la incorporació de projectes del Pla de Barris en les polítiques ordinàries.

Oriol Nel·lo destaca 3 temes clau de l'anàlisi feta pel Grup de Treball:

- El tema de la infraestructura social com un tema crític en l'àmbit dels Drets Socials. L'avaluació d'impacte del Pla de Barris que fa l'Institut Metròpoli se centra en si, en termes de dotació d'equipaments, la distància d'aquests barris respecte la mitjana de la ciutat s'ha anat escurçant. No és però només una qüestió de presència d'equipaments, sinó de qui els utilitza i de quin tipus de relacions s'hi produeixen.
- La importància de l'acció comunitària i la coproducció veïnal.
- L'equitat de gènere, que en realitat és transversal a tot el Pla, i que ha adquirit aquí una gran centralitat. A diferència de l'època en què es va desplegar la Llei de Barris, hem anat acumulant molta experiència sobre el significat i la rellevància de la perspectiva de gènere en les polítiques de transformació de barris.

Dos elements importants més a tenir en compte són:

- El tema de la població flotant – l'elevada rotació poblacional en els barris de PdB.
- L'emergència cronificada (les polítiques que van ser concebudes com a resposta de xoc a situacions d'emergència acaben esdevenint estructurals).

Andreu Domingo, com a membre del Grup de Treball, fa unes primeres valoracions centrades en els següents aspectes:

Sobre la velocitat de la renovació poblacional: l'adaptació de les accions del Pla de Barris a les dinàmiques i el metabolisme demogràfic ha esdevingut un tema crític. La segona onada migratòria implica un fort creixement de població immigrada en molts dels barris de Pla de Barris, un fet que cal tenir en compte en l'avaluació del Pla de Barris, ja que l'empitjorament o la no millora d'alguns indicadors pot tenir a veure amb el recanvi poblacional. En els barris de l'eix del Besòs, quan es va començar el Pla, el % de població estrangera no era massa significatiu; avui, en canvi, ha crescut molt. L'envelliment de la població ha generat moltes vacants en l'habitatge, la qual cosa ha accelerat l'arribada de població migrada. Cal tenir en compte, també, que la població migrada envellaix i que s'estan produint processos de reagrupament de la població estrangera en aquests barris, molt dificultada per la legislació, i que per tant aquest reagrupament es produeix sovint en situació d'irregularitat. Les polítiques públiques s'han d'adaptar a aquestes dinàmiques pròpies del metabolisme demogràfic dels barris.

Un altre gran repte de les polítiques és la transformació institucional, que hauria de donar compte de la nova realitat social. Més enllà de l'equitat de gènere, una qüestió crítica és

la transformació de les institucions per tal d'incorporar la diversitat d'origen dintre seu. Per exemple, els equips interventors en els barris tenen molta menys diversitat que la població que atenen; el català és la llengua vehicular dels professionals, a diferència de la població amb les que es treballa, majoritàriament castellanoparlant.

Un altre tema important són les accions de memòria històrica: tenen un gran valor transformador i han d'incorporar la perspectiva de la diversitat d'origen.

Marga León, també membre del Grup, posa de relleu també la importància de la població que es mou, el que implica que sovint hi ha poc arrelament de la gent en els barris, i això té implicacions importants des de la perspectiva de la formulació de les polítiques: si ho fas des d'una mirada competencial, la gent ha de tornar a començar a cada moment; en canvi, si es fa des de la perspectiva de la persona, cal reforçar la transferència d'informació entre barris, en el propi disseny de la política. Com fer-ho, però, en una política que per definició està basada en territoris i no en individus? El repte és la coordinació entre equips per barris.

Debat:

El PdB no atén a les persones de forma individual, no és un servei d'atenció individualitzada. Es pensa més en la lògica veïnal, col·lectiva (a diferència d'un servei educatiu, social...).

El fet de no fer un registre sistemàtic de l'edat, el sexe i l'origen de la població amb la que es treballa dificulta molt el les avaluacions. La incorporació d'educadores socials en centres educatius ha permès la coordinació institucional quan hi ha hagut mobilitat dels alumnes. Xarxes també permet espais de coordinació.

S'observa un decalatge important entre el ritme de canvi poblacional i el ritme del canvi en el sistema de serveis públics. Es remarca en aquest sentit la importància de la diversitat d'origen dels equips gestors: és un canvi que s'ha plantejat a l'Ajuntament en general (per exemple a la Guàrdia Urbana) però que està costant molt d'implementar; el coneixement de llengües és l'únic element que permet discriminar en el procés de selecció de personal, però no s'ha avançat massa en aquesta direcció. Alguns dels joves de Nou Lideratges s'han incorporat a equips, però són casos puntuals i potser poc representatius.

Es planteja si l'ús predominant del català pot arribar a ser un element discriminatori. És molt important, en tot cas, la reflexió sobre la qüestió de les llengües. En l'àmbit de l'educació, s'ha promogut el català en tot allò que es fa dins de l'escola (menja llibres, per exemple), però no fora. A Barcelona, els fenotips marquen molt i impliquen la renúncia de la població autòctona a parlar en català a qui es percep de fora. El català pot ser concebut com un instrument d'inclusió, més que no pas de discriminació. El tema de les llengües, en tot cas, està molt relacionat i és de gran rellevància per la qüestió de les desigualtats socioterritorials.

Pel que fa a l'ús dels equipaments: a la ciutat de Barcelona, tots els equipaments tenen categoritzacions molt clares; podria ser interessant, però, avançar cap a equipaments més híbrids. És un tema important per incorporar en els reptes.

Sobre la participació i la coproducció, és molt significatiu el tema de la "detecció de l'oportunitat": l'experiència ens diu que, al llarg del desenvolupament del Pla, els Caps de Projecte han identificat oportunitats de participació i col·laboració no previstes d'entrada i la flexibilitat dels projectes ha permès estirar d'aquests fils.

Quin pes hauria de tenir la diversitat en l'ús de l'espai: és una qüestió que està sobre la taula dels equipaments de proximitat; cal fer-se la pregunta i plantejar-se una estratègia relacional que permeti anar a buscar els col·lectius absents. És interessant que en els equips es formin tàndems (per sexe i per origen) i que es busqui un equilibri entre l'atenció inicial en idiomes d'origen, que permeti l'atracció de certs col·lectius, però que es vagi parlant cada cop més en català per promoure la inclusió.

Sobre la memòria, en els barris de muntanya es comença per la població més antiga, arribada en els anys 50 i 60. Al Poble-Sec, en canvi, la població és molt més diversa i jove: es treballa amb aquesta diversitat, anant a trobar les persones perquè expliquin els seus orígens, les raons de la migració... Cal anar a buscar-los perquè no assisteixen als espais convocats de forma espontània, potser perquè no tenen consciència de pertànyer a la comunitat local.

Sobre l'equitat de gènere, aquest és sens dubte un dels grans reptes, també: per exemple, a Trinitat Vella s'ha treballat amb la detecció de punts d'assetjament i s'ha fet un taller d'autodefensa de dones joves, amb la idea de crear un grup autosuficient. És un tema que s'entrecrua amb el tema lingüístic, per exemple perquè hi ha dones que es tanquen en el seu grup lingüístic i amb les que s'ha de promoure tant l'apoderament com a dones i la inclusió trencant barreres idiomàtiques.

S'han fet projectes específicament per dones, en altres el tema gènere ha estat transversal, i en altres sobrevingut (no intencional). Per la futura edició del Pla, caldria incorporar-lo transversalment en totes les intervencions.

En resum, alguns temes clau identificats en el debat sobre Drets Socials, Equitat de Gènere i Acció Comunitària són:

- l'atenció al metabolisme demogràfic dels barris
- la innovació en les polítiques, per exemple pel què fa a la presència i ús dels equipaments
- la qüestió de la llengua i la seva relació amb les desigualtats
- la diversitat en la composició dels equips professionals
- la memòria com a camp de batalla pel relat

2. GT Educació.

Coordinadora: Sheila González / 22 abril 2024

- a) Objectius, projectes i pressupost
- b) Impuls educatiu en 7 idees
- c) 6 reptes

L'actuació en matèria educativa del PdB dona resposta a una multiplicitat de necessitats (no educació infantil, complexitat social dels centres, no educació, necessitats educatives...) territorialment concentrades.

La resposta s'articula a través de 4 objectius:

- Enriquiment dels equips socioeducatius
- Igualtat d'oportunitats i reducció de la segregació escolar
- Impuls transicions educatives
- Lleure de base comunitària

Aquests objectius generals es combinen amb 3 objectius transversals:

- Cohesió social
- Hàbits saludables
- Habilitats parentals

Es duen a terme més d'un centenar d'iniciatives, algunes a tots els barris, d'altres només a alguns. L'informe les endreça per línies d'intervenció i en relació als seus objectius.

S'han recollit dades de pressupost per barris, distribuïdes entre inversió estructural i despesa corrent. Destaca el cas de Trinitat Vella en les 2 categories.

Resumidament, l'avaluació qualitativa realitzada permet destacar 7 punts forts en àmbit educatiu:

- Anàlisi de necessitats clara i teoria del canvi molt ben explicitada i coherent: objectius clars, procés clar, plecs tècnics ben formulats i paràmetres clau d'avaluació en pràcticament tots els programes.
- No es donen respostes estrictament educatives a problemes educatius: es parteix de la comprensió de les barreres a les trajectòries educatives (condicions d'educabilitat), condicionants socials que el PdB tracta.

- Es concep l'educació com a resposta a problemes socials.
- Accés a recursos complementaris: no es pretén inventar totes les respostes, sinó que sovint s'inverteixen més recursos en allò que sap que funciona; s'impulsen també innovacions.
- La perspectiva comunitària: la 'comunitat' col·labora en la implementació de les mesures, però a partir d'un debat previ que permet fer aflorar necessitats i implicar a la gent en el disseny de respostes
- Una oferta educativa de qualitat: hi ha una aposta per la qualitat en tots els àmbits (dotació de professionals, recursos, serveis...), per equiparar-la a la de qualsevol barri més acomodat.
- Educació més enllà de l'escola i al llarg de la vida. Es posa l'èmfasi en famílies (hàbits parentals, conciliació...) però també en gent gran.

Reptes:

- Fragmentació de les respostes: més de 100 iniciatives, amb implantació territorial desigual, amb agents diferents... Porta a solapaments i buits.
- Problemes estructurals i necessitats no cobertes.
- Temporalitat dels projectes i dels professionals.
- Externalització de les respostes: certa pèrdua de control sobre l'execució, sensació d'alguns centres de que hi ha molts agents i que no saben amb qui han d'establir interlocució, i sensació de que "es llencen pilotes fora".
- Desviacions del programa: fins a cert punt normal en projectes amb molts objectius, que s'acaben centrant només en alguns; aparició de necessitats sobrevingudes...
- Resistències: per part de famílies vulnerables que sovint no acaben d'entendre el sentit de la proposta, però també, sobretot, per part d'escoles que se senten "envaïdes" en el seu espai, les seves competències, la seva manera de veure les coses...

5 recomanacions:

- De la multiplicació de programes a l'acció sistemàtica
- Posar la dimensió territorial davant de la dimensió sectorial: l'enfocament territorial com a oportunitat per una mirada polièdrica sobre els problemes i les respostes

- Del territori a les persones
- Articulació de la participació de la comunitat
- Sostenibilitat del temps: s'estan posant recursos davant de 'fallides de l'AP', cal seguir posant-los, per tant; com convertir el que fa PdB acabi sent política de ciutat, i no un programa extraordinari.

Xavier Bonal: el PdB ha estat una porta per repensar determinades polítiques educatives de l'administració. Potser caldria una col·laboració més sistemàtica amb el Consorci d'Educació. Ha estat una oportunitat per aprofundir en l'objectiu de la desagregació; repensar perfils professionals que incideixin en condicions d'educabilitat; experimentar encara més amb la intersectorialitat (acompanyant les intervencions amb benchmarking per avaluar l'assoliment d'indicadors); el PdB també ha mostrat la potencialitat d'allò artístic en la inclusió social, enfortint espais socioeducatius que potenciïn aquesta dimensió (el PdB demostra, a través d'experiències com Educarts, que això funciona).

S'endreça la discussió per reptes:

- **Fragmentació de les respostes**

Foment és conscient d'aquest repte; els transversals són més fàcils d'explicar; els que són de barri impliquen col·lectius més petits; potser es podrien englobar aquests petits projectes en noms que els agrupin (per exemple, Criança), amb els subnoms que els hi donen els barris. Tipificar el conjunt d'iniciatives permetria agrupar-les i fer un relat més coherent de tot el que s'està fent. Cal buscar, doncs, idees que facin de paraigües. Això permetria també als diferents projectes entendre que formen part de línies d'actuació de caràcter més general.

La fragmentació de contractes és fins a cert punt el resultat de la territorialització i la comunitarització de les respostes; és molt propi de l'ADN del Pla de Barris. La fragmentació, però, no sempre va lligada a actors del territori i això implica el risc de la discontinuïtat (actors que marxen quan acaba el projecte perquè no son del lloc).

Cal identificar projectes motor, als quals donar una gran visibilitat, per tal de fer possible el relat en el propi barri. Combinar-ho amb els noms comuns ajudaria a aquest objectiu.

- **Resposta a problemes estructurals**

La relació del PdB amb el Consorci ha estat molt bona. Cal, però, que vagi internalitzant la lògica del PdB com a pròpia. La figura dels referents territorials ha estat de molta utilitat per alinear el Consorci amb el PdB. El PdB, de fet, ha encaixat molt amb l'aposta del propi Consorci per territorialitzar les polítiques educatives.

Potser el problema és que el Consorci no ha acabat de veure's com un dels elements impulsors de la política (s'ha vist més a ell mateix com un dels operadors). Aquesta visió, però, no acaba de ser compartida: hi ha evidències que s'ho han cregut i s'han implicat molt.

El Pla de Barris vol ser llavor de transformació de les formes de governança, trencant fronteres entre àrees, i en certa manera s'ha aconseguit, tot i que s'ha treballat més amb la base tècnica de les àrees i els districtes que no pas amb els nivells superiors de l'administració.

Les escoles veuen sovint el PdB com a proveïdor de recursos, i en canvi es mostren més reticents a facilitar la implantació dels canvis. La idea de la autonomia de centre dificulta la implantació generalitzada de certs programes, perquè les escoles poden triar-los o no. La LEC va pensar en clau d'autonomia de centre i no d'autonomia territorial.

Sovint el problema també és l'excés de programes en els centres. Per això és necessària la sistematització: la sensació no és que hi hagi un projecte amb diferents peces, sinó una multitud de projectes que poden acabar saturant els centres.

La davallada demogràfica ('sobraran mestres') pot ser una oportunitat pel Consorci per repensar els perfils professionals que necessiten els centres.

- **Les resistències**

Provenen sobretot de les direccions d'escola.

En resum, han sortit 3 temes principals:

- El Pla de Barris ha permès posar els temes educatius en el centre de les polítiques d'equitat territorial; dedicar més d'un euro de cada 5 al tema de l'educació no té parangó en les polítiques de transformació de barris.
- Potser tot allò que s'ha fet en el Pla de Barris s'ha vist com quelcom extern als centres: el repte és internalitzar-ho en les polítiques que fa el Consorci.
- De cara a la nova edició del PdB, caldria trobar procediments, instàncies... perquè en el moment del disseny hi hagi una major interlocució amb el Consorci i les escoles (que es vegin formulant accions i no rebent-les). Això podria ajudar de fer d'aquest tipus d'actuacions una llavor de transformació de polítiques públiques – més enllà de qüestions educatives.

3. GT Espai Públic.

Coordinadora: Mar Esteve / 2024

Es fa un recordatori dels objectius del Pla en aquest àmbit: atendre a dèficits urbanístics relatius a la degradació de l'espai públic; dificultats d'accessibilitat; i falta d'espais on desenvolupar la vida comunitària. Aquest últim és un punt distintiu del Pla respecte les polítiques de caire més general a la ciutat.

L'informe fa una reclassificació dels subàmbits d'intervenció en 8 categories. L'aspecte més destacat és la incorporació de l'àmbit de la participació com un àmbit específic.

Pel que fa a la identificació d'actuacions, cal tenir en compte que les intervencions en espai públic, a la primera edició, formaven part d'una categoria més àmplia que era Ecologia Urbana. En la segona edició en canvi es crea una categoria específica per Espai Públic i Accessibilitat. Aquest és un fet rellevant a l'hora d'interpretar l'evolució del nombre d'actuacions en un i altre període i també el pressupost de l'àmbit.

L'actual edició dona molta importància a la dinamització i veïnificació de l'espai públic.

Pel que fa a la relació amb altres subàmbits, destaca la poca connexió amb el tema del comerç i amb la xarxa de refugis climàtics.

Entre les actuacions més rellevants destaquen les següents:

- Bus a demanda
- Espai públic (5 actuacions destacades)
- Anàlisi i disseny col·lectiu (marxes exploratòries i jardins de l'escola freire al verdum)

Es destaquen algunes bones pràctiques de caire general:

- L'adopció d'una narrativa que permet diferenciar-se de la política més general
- Una alta capacitat per lligar participació i els projectes resultants, que no és usual
- Processos de participació rellevants per nombre d'actors involucrats i, sobretot, per la diversitat; el bon manteniment posterior pot estar relacionat amb la qualitat dels processos participatius.
- El vincle que s'estableix en algunes ocasions entre les intervencions de pla de barris altres projectes de ciutat com Ciutat Jugable i Protegim les Escoles.
- En la segona edició, s'ha invertit igual en espai públic que educació i salut (mostra la transversalitat del Pla)

- Bona relació amb altres instàncies (en el 64% de les iniciatives hi ha intervingut un altre ens gestor)

En relació a projectes concrets, destaquen les següents actuacions:

- Servei de bus a demanda (cal destacar l'acompanyament i la constant correcció/adaptació del projecte durant el temps);
- S'ha treballat de forma molt consensuada en àrees amb una forta demanda veïnal, com el pàrquing del parc de l'aqüeducte o la plaça de Sant Miquel.
- La implicació de despatxos d'arquitectura amb molta experiència en el treball amb la comunitat
- Marxes exploratòries: garantir assistència i aprofitament dels resultats

Aspectes problemàtics de caire general:

- Es fa una selecció de projectes per barris i no a escala de ciutat, la qual cosa contribueix a la fragmentació de les iniciatives
- Intervencions que prenen un caràcter molt puntual
- Poc treball dels comuns urbans (per exemple comuns ambientals)
- Escassa relació amb el tema del comerç
- Es dona poca participació justament en el tema de la dinamització i/o veïnificació de l'espai públic (resulta paradoxal)
- Disminució de coproducció en la segona edició
- La governança compartida ha estat massa puntual
- La coordinació amb els departaments concurrents del propi ajuntament sovint dificulta l'execució de projectes
- Elements normatius que dificulten la implementació (per exemple en el cas dels espais de refresc)

En relació als projectes concrets, alguns desafiaments són: la necessitat de reforçar els horts urbans i una millor relació amb el Parc de Collserola.

Recomanacions del Grup:

- Repensar l'estratègia d'intervenció a escala de ciutat (que les intervencions no siguin tan aïllades)
- Prioritzar els barris de Pla de Barris en el marc de projectes de ciutat com el dels Eixos Verds
- Avançar cap a un pla de barris metropolità
- Entendre el Pla de Barris com un instrument d'acompanyament social dels projectes més estructurals de ciutat
- Posar més èmfasi en la relació amb comerç
- Reforçar la difusió de les actuacions
- Reclassificació en subàmbits similars als proposats per aquest Grup
- Reforçar el vincle amb altres actuacions de caràcter social, educatiu i de salut
- Estendre els espais de cal·listènia
- Implicar més a la població en espais retanuralitzats
- Enfortir la relació amb Collserola

Oriol Nel·lo destaca el següent:

- Que hi ha una llarga tradició d'intervenció en espai públic; s'ha volgut donar continuïtat a aquesta trajectòria, però equilibrant-ho més amb altres àmbits (50% en la primera edició en Ecologia Urbana; 25% en la segona);
- Caldria modificar aquest accent i tornar-li a donar més importància a les intervencions de caràcter físic? És un aspecte sobre el que cal reflexionar
- Un altre tema crític és com vincular les intervencions amb projectes de ciutat: es veu l'oportunitat d'adoptar la perspectiva dels eixos territorials ja proposada pel Consell.
- La connexió amb altres temes: per exemple, comuns urbans, comerç i refugis climàtics.
- La qüestió de la difusió també ha estat subratllada pels membres del Grup

Debat:

a) Sobre l'equilibri entre millores físiques i socials

Es pregunta sobre el concepte de 'comuns ambientals'. Carles Llop aclareix la importància del lloc com a espai de trobada on es produeix una relació cívica, social, comunitària... reconnectant les persones amb la natura i promovent els beneficis psicològics, de benestar subjectiu, que se'n deriven. Per exemple, a Collserola hi ha molts d'aquests espais amb usos molt diversos: cal reconceptualitzar-los des de la perspectiva dels comuns ambientals, i per tant anar més enllà de la seva visió com a espais naturals a preservar; cal promoure les pràctiques integradores, relacionals, que giren al voltant d'espais naturals.

Els tècnics del Pla emfasitzen la intenció de fer-ho a través dels horts urbans però la normativa ambiental ha posat moltes traves, perquè obliga a uns projectes de descontaminació prèvia que són molt cars.

Es comenta també la dificultat en el desplegament del projecte de Les Feixes. Aquest projecte es va treballar amb Consorci del Parc de Collserola. Hi ha algunes iniciatives concretes en barris de muntanya on s'ha establert diàleg amb aquest ens, però no ha estat sistemàtic ni massa fluid.

A Zona Nord, els veïns veuen sovint el Parc de Collserola com un problema, més que com una oportunitat: com a font freqüent de vetos que impedeixen la vida comunitària que es vol (per exemple per fer certes activitats de festa major, o construir infraestructures necessàries relacionades amb l'espai públic i la mobilitat).

El fet que el Consorci no formi part del Comitè de Pilotatge potser és part del problema.

També és un tema important la relació amb els temes socials. Els caps de projecte no comparteixen que s'hagi anat massa enllà en projectes socials; certament, però, els ritmes de les intervencions són diferents: els projectes de les obres són més lents i amb força més complexitat administrativa i moltes traves, el que produeix sovint frustració entre el veïnat.

La disminució de pressupost en la segona edició pot respondre al fet que moltes de les obres projectades encara estan per venir; hi ha una cua d'inversions pendents que s'anirà resolent properament.

La incorporació dels barris de manteniment ha pogut contribuir també al decantament de la despesa cap a la part social.

b) Sobre la relació amb projectes de ciutat

L'èmfasi en els eixos verds en el centre ha dificultat projectes comuns que englobessin les actuacions fetes en pla de barris; la intenció del govern actual s'orienta a la dispersió d'actuacions per barris englobades en un enfocament de ciutat i això podria facilitar-ho. Sorpren, en tot cas, com el projecte d'eixos verds no ha arribat als barris de pla de barris.

Els eixos territorials, de continuïtat entre barris, no s'han acabat de desenvolupar de forma efectiva malgrat la reiterada insistència del Consell Assessor del Pla de Barris.

c) Sobre la relació amb altres temes

Sobre l'actuació en altres camps: comerç, refugis climàtics... Des de Nou Barris no es veu aquesta relació amb comerç com a significativa: hi ha barris que són 'deserts comercials', moltes plantes baixes ocupades per habitatges... aquesta reflexió potser té més sentit en entorns més consolidats, amb més teixit comercial; a això cal afegir la dificultat de trobar espais de participació amb les associacions de comerciants.

Tallers, noves iniciatives... la planta baixa de la ciutat hauria de ser un tema de gran importància, però fent un canvi de xip (no és només comerç).

A Plaça Gardunya – Mercat de la Boqueria s'han fet debats sobre possibles usos comunitaris, però el tema de la cessió de l'espai per part de Mercats es fa molt difícil; la gestió del tràmit sovint ho dificulta.

Es genera un cert debat sobre l'equilibri entre inversió i despesa: els projectes físics quan estan ben pensats són molt difícils de dur-los a terme però suposen una 'gran generositat amb el futur'. La despesa social potser és més fàcil, però també pot prendre un caràcter 'populista'. Recordem, però, que la inversió continua sent més gran que la despesa. Quan intentem revertir les desigualtats, no només cal tenir en compte l'entorn, sinó els factors que intervenen en les trajectòries socials de les persones.

4. GT Habitatge.

Coordinador: Carles Donat / 2024

Àmbit d'habitatge està compost per 3 subàmbits:

- Rehabilitació d'habitatges (el paquet més gran)
- Altres programes vinculats a millora de la qualitat de vida dins dels habitatges i de les seves comunitats
- Programes d'acompanyament social o emocional en àmbit d'habitatge sense rehabilitació associada

La intervenció en habitatge suposa un pressupost de 42M€ (2016-24), el 14'3% del Pla.

Actuacions més rellevants:

- **Finques d'Alta Complexitat**

Un programa amb caràcter innovador on destaca la proactivitat de l'administració, la mediació com a factor clau, l'acompanyament permanent als veïns i comunitats i la transversalitat.

En els altres dos subàmbits, es posa el focus en les persones que viuen en els habitatges i buscant enfocaments transversals.

- **Teixim barri**

Transversalitat, vinculant habitabilitat, ocupació i formació i treball conjunt entre administració, teixit social i entitats del tercer sector (col·laboració públic-social)

- **Habita Carmel**

Es podria definir com un programa d'habitatge d'alta complexitat: una actuació molt interessant que intervé no només en finques sinó en habitatges.

- **Protocol per acompanyar els infants i adolescents que són desnonats**

La proximitat del pla de barris permet la connexió entre serveis d'habitatge, socials, de salut i ensenyament.

Bones pràctiques:

- Combinació de diagnosi prèvia, proactivitat de l'administració i mediació i acompanyament en el programa de finques: si no hagués estat així, malgrat disposar dels recursos, no s'hagués aconseguit.
- Proximitat i seguiment en els projectes de Teixim barri, Habita Carmel, a Trinitat Vella, els real·lotjaments a Bon Pastor...
- Transversalitat de moltes actuacions
- La combinació d'inversió pública i rehabilitació contribueixen molt a identitat i orgull de barri

Aspectes problemàtics i qüestions a millorar:

- Manca de tractament del tema del sensellarisme
- Recolzament en empreses (sense ànim de lucre) i cooperatives en inserció laboral
- Informar els residents també sobre els seus drets (no només donar-los acompanyament emocional)

Recomanacions blocs:

- Actualització del treball de diagnosi de les finques d'alta complexitat i incorporar altres camps (per exemple eficiència energètica) i potser ampliar-lo a altres finques
- Possibilitat de traslladar els fons NG cap aquest tipus de programes, força més àgils en l'execució de les actuacions
- Buscar escales intermèdies d'intervenció en la rehabilitació que abracin blocs d'edificis
- Increment de l'IBI en cas d'habitatges buits (a nivell de ciutat)
- Enfortir la relació entre temes com l'habitatge i l'espai públic i la seguretat ciutadana i la convivència
- Anar més enllà de la rehabilitació d'habitatges: promovent el treball en espais comuns i fomentant la perspectiva del dret a la ciutat

- Buscar efectes de la intervenció pública en la composició social dels barris (que la gent no marxi, promoure la barreja social)
- Vincular més les intervencions a nivell de polítiques a nivell de ciutat
- S'haurien d'inserir les polítiques fetes en els barris a les polítiques més estructurals del conjunt de la ciutat? La idea del grup és que en realitat enfocaments complementaris.

Oriol Nel·lo destaca, d'allò exposat, els següents elements:

- La tensió (clàssica) entre la rehabilitació dels elements comuns de l'edificació i la intervenció a l'interior de l'habitatge: fins on arribem amb la rehabilitació?
- La importància de l'acompanyament de les llars i l'acompanyament comunitari
- Connectar la rehabilitació amb activitat econòmica i ocupació: per exemple, via cooperatives (una via que no ha tingut continuïtat)
- Cooperació amb altres programes d'altres administracions (NG) i altres àrees de l'ajuntament
- Efectes de les polítiques de rehabilitació sobre el preu de l'habitatge i efectes en desplaçament i patrimoni de les famílies.

Debat:

a) Sobre les estratègies de rehabilitació

Què es podria fer en relació al primer punt? Un problema habitual dels barris on estem és l'accessibilitat: el tema de l'ascensor és crític per a una població envellida; actualment, s'obliga a acompanyar aquest tipus d'actuacions amb altres intervencions d'eficiència energètica com a condició per donar la subvenció, però llavors es dificulta la seva implantació: potser caldria una línia específica sobre accessibilitat deslligant-la de l'eficiència energètica.

La connexió amb Next Generation obliga a intervencions integrals amb criteris d'eficiència energètica, obligant a intervenir en moltes coses a l'hora, i ja no puntuals, però això dificulta la intervenció (cost més alt de l'obra i per tant nombre d'intervencions menor).

Habita Carmel és un cas de com evoluciona una idea general al que s'acaba fent, per efecte de la pandèmia, els NG... La idea és passar de la intervenció en elements comuns dels edificis a millores en habitatges, amb una entrada facilitada per les comunitats i els serveis socials. Seria traslladable a la resta de barris? Ja hi ha una línia de l'Ajuntament

en aquest sentit; en tot cas, cada barri és particular des del punt de vista del tipus d'habitatges. Què passa, per exemple, amb barris com Torre Baró a on hi ha molts habitatges afectats però amb una tipologia molt diferent al tipus de finques on ha intervingut (barris d'autoconstrucció): aquí hi ha molta necessitat i poques eines d'intervenció. És una barrera molt clara: resulta més fàcil d'estendre el programa cap a la zona més formal de la ciutat; aquest és sens dubte un aspecte molt important a tenir en compte si es vol intervenir a Les Planes, Tres Turons...

Habita Carmel, de fet, es va topar amb dificultats similars: impossibilitat d'intervenció en habitatges afectats.

Juli Ponce: el tema conductual, en actuacions com el PdB, és important: no es pot treballar només sobre 'la pedra', sinó que cal també actuar sobre 'la ment': a França i GB les actuacions en matèria d'habitatge incorporen tècniques basades en aportacions conductuals en les seves campanyes, amb temes d'eficiència energètica, habitatges buits, retard en pagament de lloguers... hi ha una bossa de coneixements en aquest àmbit que caldria analitzar.

b) Sobre la relació amb entitats de l'economia social i cooperativa

El vincle amb empreses d'inserció, economia cooperativa... Amb aquest tipus d'empreses s'ha fet feina a Trinitat Vella, a la Marina, Bon Pastor.... la constitució de la Comunitat Energètica Local a Bon Pastor és un bon exemple d'èxit en aquest tipus de projectes, en la línia del que es pretén amb les Comunalitats Urbanes.

Hi ha, però, una dificultat amb el tema de la contractació, que suposa un límit normatiu important. Només es permeten les reserves socials, on hi ha un cert marge; cal inventar-se certes fórmules com per exemple licitar projectes d'inserció laboral enlloc de rehabilitació.

A l'hora, cal tenir en compte que tirar endavant projectes d'emprenedoria és molt difícil perquè la gent necessita treballar, tenir uns ingressos, molta formació, molt acompanyament, per unes feines que acaben generant pocs ingressos...

c) Sobre els possibles efectes gentrificadors de les intervencions

S'ha de continuar explorant com les clàusules antigentrificació permeten evitar la venda i fins i tot els increments de preus del lloguer durant un determinat període.

Sobre els riscos de gentrificació: no només les intervencions en habitatge generen aquest risc, també la intervenció urbanística més en general. Però en tot cas, el Pla de Barris gentrifica? Hi ha molts barris que són molt difícils de gentrificar. A més, la política d'habitatge dignifica i la pressió gentrificadora no l'atures, perquè actua a un altre nivell (amb rehabilitació o sense es compra i es ven a preus totalment desorbitats) i la qüestió és com intentar mantenir la gent en els barris.

Pere Serra: quan hi ha voluntat de capitalitzar la millora patrimonial, com evitar que la gent marxi (canvi de població per enriquiment, com va passar a Ciutat Vella).

d) Sobre la cooperació amb altres administracions:

Els NG criden l'atenció sobre la necessitat d'una visió metropolitana. La governança de programes amb fons NG és extremadament complicada i dificulta molt la seva implementació en molts barris de moltes ciutats metropolitanes; Foment pot ajudar amb un manual de bones pràctiques o indicacions per al desplegament d'aquest tipus d'actuació.

5. GT Ocupació, impuls econòmic i economia social.

Coordinador: Carlos Delclós / 15 maig 2024

Carlos Delclós excusa la seva absència per malaltia. Oriol Nel·lo ha preparat una presentació a mode de síntesi de l'informe.

Es recullen 139 actuacions en aquest àmbit. És de remarcar que algunes de les actuacions clau triades per fer l'informe, com Concilia i Xarse, tenen a veure amb drets socials, perquè impacten sobre les possibilitats de les persones de desenvolupar activitat econòmica.

Com a premissa, de cara a la valoració del PdB, es posa de relleu la necessitat de informació sobre aspectes com:

- Els efectes de les actuacions sobre l'activitat econòmica en els barris
- Els costos de la "no-acció"
- El creixement i dinamisme de l'economia social i cooperativa
- La identificació de col·lectius
- La internalització dels aprenentatges
- La coproducció

Es destaquen les següents bones pràctiques i aspectes positius:

- El fet que les inversions del Pla de Barris en el seu conjunt no només estiguin vinculades a la rehabilitació física, sinó també a programes de caràcter social.
- La diversitat de programes adaptats a les particularitats dels barris i a situacions concretes, permetent l'experimentació i l'ajustament a necessitats canviants.
- Un volum d'inversió molt superior a les polítiques habituals.
- El disseny d'actuacions facilitadores per al públic objectiu (com per exemple Concilia).

Alguns aspectes problemàtics i qüestions a millorar destacades són els següents:

- Caldria una major definició dels objectius generals i específics de les actuacions d'aquest àmbit.
- El pes excessiu de les actuacions relacionades amb aspectes formatius i/o ocupacionals.

- L'escassa implicació del teixit empresarial.
- La necessitat d'una visió de conjunt de les cadenes de valor
- L'anàlisi de l'efecte multiplicador de les actuacions
- La necessitat de sistematitzar la identificació, recollida i traspàs d'aprenentatges
- Valorar els possibles efectes diferencials dels fet de comptar amb determinats equipaments
- La necessitat d'un sistema d'avaluació multidimensional

Debat:

Més que treballar per l'ocupació, s'ha treballat per l'ocupabilitat: la part educativa (i de transició educativa) ha estat clau, i per això és injust fixar-se només en actuacions pròpiament d'impuls econòmic.

L'impuls de l'economia social ha estat molt difícil: es va intentar en el primer Pla de Barris, però es va veure que no funcionava (als punts de identificació i suport a iniciatives, per exemple, arribaven projectes molt confusos, irrealistes, per part de persones sovint aturades que venien amb idees molt poc sòlides. A la segona edició, s'ha descartat aquest àmbit. Experiències com Ca l'Abril (cooperativa de persones cuidadores) han comportat molt d'esforç; al final, s'observa que les persones el que volen és treballar en condicions dignes, més que no pas formar un projecte empresarial cooperatiu.

També ha estat poc efectiva la intervenció per la dinamització comercial, perquè les tendències del mercat van en una direcció diferent a la del petit comerç (per exemple, pel creixement de la compra per Internet). Més que no pas promoure un petit comerç (poc viable econòmicament) en els baixos dels edificis, s'està veient que potser té més sentit baixar-hi serveis (dentistes, advocats...).

La implicació del teixit empresarial en el Pla de Barris i en aquest àmbit en concret, certament, no ha reeixit.

L'equip del Pla de Barris ha identificat algunes de les línies mestres d'aquest àmbit d'actuació per a la propera edició del Pla:

- Programes per joves
- Programes contra la feminització de la pobresa
- Activació de plantes baixes
- Programes prelaborals per persones adultes

- Foment de la contractació (en la rehabilitació de finques i habitatges, per exemple)

En canvi, no considera prioritari ni el comerç ni l'economia social.

El títol "ocupació" no fa justícia amb les intervencions fetes: s'ha canviat l'enfocament, posant més l'accent en l'ocupabilitat.

Ha estat molt important, també, la regularització (homologació d'estudis, títols acadèmics, carnets de conduir...).

Es destaca la importància del tema del cost de la "no acció".

Una qüestió que sovint es planteja fa referència al per què d'aquest àmbit d'actuació en el Pla de Barris si la majoria de les coses ja les fa Barcelona Activa. Cal remarcar que la majoria de coses en el Pla de Barris es fan amb Barcelona Activa, i que s'actua amb la idea d'arribar allà on no arriba i accelerant i aprofundint la intervenció en certs barris.

Es destaca que el comerç ambulant és un lloc clau de la relació intercultural, molt feminitzat (xarxa de socialització entre elles i amb població gitana i autòctones). És en definitiva una economia social. S'ha treballat poc en mercats ambulants.

En resum, han sorgit els següents temes en el debat:

- La millora de l'ocupabilitat com un tema clau: regularització, formació, a més de suport, canguratge, tramitacions digitals...
- La relació entre esforç i resultat en el camp de l'economia social (sembla més adequat recolzar iniciatives, més que no pas intentar promoure-les).
- L'efecte escàs de les actuacions en el comerç i la necessitat de replantejar l'actuació en els baixos dels edificis.
- L'emergència de noves prioritats com la feminització de la pobresa
- L'especificitat de les actuacions del Pla de Barris, que no s'han d'entendre com una redundància, sinó com a oportunitat per l'acceleració i l'aprofundiment d'allò que fa Barcelona Activa en els barris més desfavorits.

6. GT Salut.

Coordinador: Ferran Muntaner / 22 abril 2024

Es comptabilitzen una vintena d'actuacions que adrecen explícitament el tema de la salut en el PDB. Aborden temes com salut emocional, hàbits saludables, envelliment saludable, i salut sexual-reproductiva.

Observacions:

- Es detecten alguns problemes de consistència a l'hora de classificar-les
- Cal reflexionar sobre la inclusió de nous subàmbits que permetin una millor classificació de les intervencions en matèria de salut.

En l'àmbit de Salut i Educació, educació s'endú bona part del pressupost i l'àmbit de la salut queda massa diluït.

Sobre les actuacions més rellevants, s'ha analitzar la seva rellevància, rigor, reproductibilitat, i efectivitat-eficiència. Sobre aquest últim aspecte, no hi ha evidències (es fa palès, doncs, que no s'ha treballat prou en les avaluacions d'impacte dels programes o les iniciatives concretes en matèria de salut).

Es destaquen les següents actuacions:

a) Pla d'Acció Salut Comunitària Raval

Diagnòstic consistent, basat en programes com Salut als Barris (ASPB), la Salut al Raval (Fundació Tot Raval), el Pla de Barris del Raval, i el procés d'avaluació comunitària.

Projecte integral, rigorós.

Llarga trajectòria, xarxa d'actors i robustesa del disseny assegura reproductibilitat.

No es compta, però, amb informació sobre la seva avaluació.

b) Nous perfils professionals a les escoles:

Rellevant per les altes taxes d'abandonament escolar i preocupants resultats en salut que reflecteixen totes les diagnosis dels diferents Plans de Barris. Actuació amb aproximació integral que dona suport a les necessitats psicosocials i de salut mental de les escoles, els estudiants i les famílies

c) Projecte pilot per combatre l'obesitat infantil

Un projecte que té com a problema la temporalitat: els impactes no es poden veure a curt termini.

d) Salut mental i bricolatge

Tracta un problema que no consta una problemàtica específica en els diagnòstics.

e) Campanya sensibilització alcohol.

No parteix d'una teoria del canvi molt clara; no hi ha molta literatura que avaluï una intervenció d'aquest tipus. Si volem que el PdB sigui laboratori, cal recavar la informació necessària per avaluar aquest tipus de innovacions.

Elements més positius del PdB: aposta per la redistribució; explicitació de l'àmbit de la salut pública; abordatge transversal que permet un abordament més holístic de la salut; laboratori de polítiques; participació comunitària; i èmfasi en salut mental des d'una perspectiva despatologitzadora.

Aspectes problemàtics: limitacions en la coordinació estratègica del PdB en matèria de salut (diagnosi, vincle amb plans o projectes més amplis, claredat en la definició dels objectius de les accions i el disseny de teories del canvi rigoroses); dissolució amb l'objectiu d'educació; la innovació pot generar problemes d'eficiència si no hi ha una fonamentació prou sòlida; falta d'avaluació; processos participatius que podrien beneficiar-se en major mesura de la coordinació amb altres actors (participació ciutadana contextualitzada).

Recomanacions:

- Millorar la coordinació estratègica del PdB en matèria de salut (per exemple Bcn Salut als Barris, ASPB)
- Convertir la salut pública en un àmbit específic d'actuació del PdB.
- Incorporar una perspectiva de la salut a totes les polítiques públiques
- Nous subàmbits que permetin una millor classificació de les intervencions en matèria de salut comunitària
- Millora d'avaluació de impacte / sistematitzar l'avaluació d'impacte en salut del conjunt del PdB (en la línia del que ha fet ASPB).

Carme Borrell: els actors treballant en barris en temes de salut s'han multiplicat molt (per exemple incorporant en els CAPs projectes de salut emocional, activitat física...) el que

genera una disbauxa considerable. Hi ha moltes duplicacions, objectius no sempre compartits (no només per la coincidència de Salut als Barris i Pla de Barris). Salut als Barris intenta coordinar-ho tot i donar-li un sentit estratègic, però no té autoritat respecte els centres de salut ni el Pla de Barris. S'està discutint molt amb el Consorci Sanitari de Barcelona, per exemple, que ha posat molts nous recursos, però són dues administracions diferents, amb visions diferents... i es fa difícil.

A diferència d'educació, on s'ha treballat molt coordinadament amb el Consorci i a través de les escoles, ha costat molt més amb salut. Un dels problemes és que, segons com es miri, tot és salut, i això complica la delimitació de l'àmbit d'intervenció.

PdB té certes dificultats per delimitar què és salut; tot el que es fa des de PdB té impactes potencials en salut (per exemple dinamització de joves a través del lleure comunitari). Això passa amb altres àmbits, també (gènere, persones migrades...). Per tant, la pregunta que es planteja és cap a on avançar: eliminar o reforçar la salut com a àmbit d'actuació?

Posant-ho en perspectiva històrica, la Llei de Barris va demostrar: 1 – que la intervenció en matèria de rehabilitació de barris té efectes significatius en matèria de salut; 2 – que hi ha problemàtiques específiques de salut en els barris vulnerables (d'aquí l'impuls del programa Salut als Barris). Les dificultats estan en trobar els aspectes específics on intervenir.

Hi ha prou gruix com per justificar el tema de la salut com un dels àmbits específics i per incorporar aquesta mirada en altres àmbits.

Salut als Barris i les taules de salut dels barris posen la salut en el centre. Cal lligar les 2 coses: PdB ha d'arribar on no arriba ASPB i ha d'innovar amb la idea de continuïtat a través de la política de salut (PdB marxarà, Salut als Barris no). Les taules ja estableixen quines són les prioritats.

L'ASPB ha fet avaluacions d'impacte, que per exemple evidencien la importància de la perspectiva de gènere.

Per la propera edició, caldrà vincular alinear més la política de l'ASPB amb la del Pla de Barris: classificació d'activitats, recollida d'informació, prioritzacions de les taules...

En resum:

- Classificació de les actuacions específiques en matèria de salut (per exemple 60 iniciatives amb bastanta afectació en temes de salut que no estan conceptualitzades així)
- Identificar els àmbits prioritaris d'actuació del PdB en matèria de salut

- Coordinació estratègica
- Avaluació: més enllà de les avaluacions generals, impactes concrets de les experiències.

7. GT Sostenibilitat.

Coordinador: Joan Checa / 2024

Sostenibilitat és un àmbit transversal que ha d'estar present en tot el que fem. Però, en un context d'emergència climàtica, cal prestar-li una atenció específica.

Ha suposat el 2'5% de tot el pressupost. 27 actuacions directes respecte les més de 600 total (un 5%), però hi ha moltes actuacions del Pla de Barris que tenen relació amb aquest àmbit i que aquí no es comptabilitzen.

Accions directes rellevants:

- Comunitat energètica local al Poble Sec, Campillo de la Virgen
- Horts urbans
- Refugis climàtics

Accions indirectes:

- Espais d'ombra i refresc
- Foment de la mobilitat sostenible: bus a demanda Torre Barró

Bones pràctiques:

- El programa de Finques d'alta complexitat pot ajudar a gestionar millor les subvencions de rehabilitació residencial especialment amb els fons NG i corregint desigualtats (acompanyament a col·lectius més vulnerables, amb menys capital formatiu, capital social i capital econòmic que fa que participin molt menys aquest tipus d'oportunitats)
- Capacitat d'adaptació constant a partir de la participació ciutadana, com amb el projecte de Bus a Demanda

Aspectes problemàtics i qüestions a millorar:

- Expandir horts urbans i espais de refresc i vincular-ho a altres elements que els hi donin més transversalitat (compostatge, economia local vinculada a producció agroecològica)
- Preveure els mecanismes de manteniment de les intervencions.

- Dificultat de considerar la diversitat dels perfils dels barris, sobretot pel què fa als refugis climàtics.
- Les instal·lacions d'aigua calenta a partir de termosolars són molt més eficients per espai, si bé requereixen entrar dins de l'habitatge per acabar la intervenció
- Més col·laboracions públic-privades per aprofitar les inversions privades i que facin viables certs projectes – instal·lacions costoses.
- Intervencions en mobilitat sostenible resulten forces escasses: més enllà de fomentar el transport públic, campanyes per fer servir la bicicleta de forma segura i els desplaçaments a peu
- Desajust entre polítiques de foment del verd com superilles i transformació de barris: PdB com a potencial font d'atracció d'aquest tipus de polítiques cap als barris més perifèrics.
- Intervencions molt aïllades, sense que hi hagi un fil conductor que permeti explicar-les i difondre-les, fins i tot de com es recullen les dades.
- Justícia ambiental, justícia climàtica: considerar els impactes socials i climàtics de les intervencions fetes per pla de barris
- Augmentar el pressupost en matèria climàtica i incorporar aquesta mirada en tots els projectes.
- Vincular-ho a projectes estructurals que connectin i donin projecció a les iniciatives
- Explorar col·laboracions publico-privades i el sector privat
- Aprofitar els refugis climàtics com a infraestructura social, amb personal per dinamitzar-los, creadors de comunitats.
- Ampliar infraestructures que facilitin la mobilitat sostenible
- Planificar accions ambientals considerant el risc de dinàmiques gentrificadores

Oriol Nel·lo destaca els següents de la presentació:

- S'ha incorporat el tema en la segona edició del Pla de Barris, però el 2,5% del total del pressupost és molt poc i a més la seva execució ha patit endarreriments importants; qüestions de transició energètica, horts urbans, mobilitat... sembla que mereixen molta més atenció en la propera edició del Pla.

- Equitat ambiental: la necessitat d'incorporar aquesta mirada en l'aplicació de les polítiques ambientals a la ciutat (per exemple estendre els eixos verds als àmbits del pla de barris; promoure l'eficiència energètica en les finques mateixes).
- La importància dels temes relatius a la transició energètica: per exemple, la proposta d'invertir més en termosolar per escalfar les aigües domèstiques.
- Horts urbans i refugis climàtics com a temes a promoure.

Debat:

a) Sobre el pes dels temes ambientals en l'agenda del Pla de Barris

Per què no s'ha posat més l'accent en els temes ambientals? Hi ha una qüestió organitzativa: la figura que fa l'enllaç amb la resta d'àrees de l'Ajuntament arriba quan els Pla de Barris ja està molt definit; a hores d'ara, és un àmbit menys madur, al que li falten unes línies més clares que de cara al proper Pla ja s'estan treballant; hi ha dubtes sobre què ha de ser específic i què pot arribar a ser transversal. Hi ha, també, molts diners invertits en aquest àmbit 'invisibilitzats' perquè són mediambientalment rellevants.

Les intervencions físiques sovint incorporen aquesta dimensió ambiental (per exemple al Besòs), els temes de suport psicosocial (ecoansietat) també. Es pregunta si potser no han estat comptabilitzats?

També hi ha la qüestió de la prioritització: crear comunitats per posar plaques fotovoltaïques, per exemple, és un tema que no és viscut com a prioritari pel veïnat; quan tens assegurada una cosa pots començar a pensar en una altra; sovint aquests programes generen molta desigualtat, perquè qui capta els recursos, com els Next Generation, són persones de socioeconòmic mig i alt, molt formades.

Es planteja què passa quan una innovació del pla de barris passa a ser mainstream. Es perden certs aspectes innovadors importants. Es posa com a exemple el projecte de Bus a Demanda, que s'està incorporant per TMB / Bus Barcelona en la seva cartera de serveis: es passa a una atenció generalitzada, i ja no es poden fer reunions tant regulars, es perd constància en el seguiment.

TMB no està en el Comitè de Pilotatge: potser caldria tenir-ho en compte.

b) Horts i refugis climàtics

Horts, refugis climàtics... el principal problema és que no té una dotació econòmica específica; reconversió d'equipaments amb una altra funció que ja tenen la seva pròpia cartera de serveis, atenent poblacions molt diverses; Pla de Barris podria contribuir a fer

política compensatòria per població amb necessitats molt especials (habitatge més petit, menys aïllat, menys verd, sense possibilitat de marxar de vacances...)

c) Transició climàtica

Carles Riba reflexiona sobre el fet que, “si deixem que cadascú s’espavilli això acaba sent cosa de rics”. Els cotxes elèctrics, les plaques fotovoltaïques... hem d’anar cap aquí, però tenint en compte el seu accés està molt condicionat per circumstàncies socials.

La qüestió de la transició climàtica és molt profunda i requereix respostes. Les plaques fotovoltaïques no poden ser una solució estructural. Si en depenguéssim, en una ciutat com a Barcelona les necessitats de cobertes serien enormes. Els fraccionaments molt complexos, les mitgeres entre edificis, les discontinuïtats en alçada... ho fan molt complicat tècnicament.

El rendiment de les termosolars, en canvi, és molt més alt; a més ho podem fer totalment nosaltres, sense tanta importació, amb indústries d’aquí. L’aigua calenta sanitària té molt impacte en els consums.

En les renovables, la inversió és molt alta i baixa el consum: per això els rics ho poden fer i els pobres van molt pel darrere: no poden fer les inversions inicials si no hi ha acompanyament públic. El sistema legal dificulta molt la implantació de les renovables (per exemple les inversions, la seguretat... tot està dissenyat per inversions fetes des del petroli).